T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI (TÜRK-İSLAM EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

HASÎB'İN DÜRRETÜ'L-ESMÂ ADLI MESNEVÎSİ
(İNCELEME-METİN)

Yüksek Lisans Tezi

Selçuk ÖZTÜRK

Ankara-2016

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI (TÜRK-İSLAM EDEBİYATI)
ANABİLİM DALI

HASÎB'İN DÜRRETÜ'L-ESMÂ ADLI MESNEVÎSİ
(İNCELEME-METİN)

Yüksek Lisans Tezi

Selçuk ÖZTÜRK

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Abdülmecit İSLAMOĞLU

Ankara-2016

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (19/01/2016)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin
Adı ve Soyadı

Selçuk ÖZTÜRK

İmza

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....VIIII

ÖNSÖZ IIX

GİRİŞ 1

A. Esmâ-i Nebî 1

B. Türk-İslâm Edebiyatı'nda Esmâ-i Nebî Türünde Yazılmış Mensur ve Manzum Eserler 2
1. Mensur Eserler 2
2. Manzum Eserler 5

I. BÖLÜM 8

HASÎB VE DÜRRETÜ'L-ESMÂ ADLI MESNEVÎSİ (İNCELEME) 8

1. HASÎB MAHLASLI ŞAİRLER 8

2. ESERİN ŞEKİL VE ÜSLUP ÖZELLİKLERİ 15
2.1. Eserin Nüsha Tavsifi 15
2.2. Beyit Sayısı 16
2.3. Vezin 17
2.4. Kâfiye ve Redif 18
2.5. Eserin Dili 23
2.6. Edebî Sanatlar 27
2.6.1 Teşbih 27
2.6.2. İstiâre 28
2.6.3. Mürâ'ât-ı Nazîr (Tenâsüp) 28
2.6.4. Hüsn-i Ta'lîl 29
2.6.5. Tezat 29
2.6.6. Telmih 29
2.6.7. İstifham 30
2.6.8. İştikak 30
2.6.9. Nidâ 30
2.6.10. Teşhis (Kişileştirme) 31
2.6.11. İktibas 31
2.7. Anlatım Şekilleri 31

3. ESERİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ 34
3.1. Eserin Kaynakları 34
3.1.1. Delâilü'l-Hayrât 34
3.1.2. Şerh-i Şemâil 36

3.1.3. Hilye-i Saâdet 37
3.1.4. Riyâzü's-Sâlihîn 38
3.1.5. Âyet ve Hadîsler 39
3.2. Eserde Geçen Dinî Kavramlar 41
3.2.1. Allah 41
3.2.2. Peygamberler 42
3.2.2.1. Hz. Muhammed (sav.) 43
3.2.2.2. Hz. Âdem (as.) 51
3.2.2.3. Hz. Nûh (as.) 52
3.2.2.4. Hz. Yûsuf (as.) 52
3.2.2.5. Hz. İbrâhim (as.) 52
3.2.2.6. Hz. Mûsâ (as.) 53
3.2.2.7. Hz. İsâ (as.) 53
3.2.2.8. Hz. Hızır (as.) 54
3.2.3. Melekler 54
3.2.4. Dinî ve Târihî Şahıslar 55
3.2.4.1. Hz. Ebû Bekir 55
3.2.4.2. Ebû Tâlip 55
3.2.4.3. Ebû Cehil 56
3.2.4.4. Cenâb-ı Kâsım 56
3.2.4.5. Kaʻb b. Züheyr 56
3.2.4.6. İmriü'l-Kays 57
3.2.4.7. Sehbân b. Vâil 57
3.2.4.8. Hassân b. Sâbit 57
3.2.4.9. Mücâhid b. Cebr 58
3.2.4.10. Âsım el-Ahvel 58
3.2.4.11. Hakânî Mehmet Bey 59
3.2.4.12. İmam Nevevî 59
3.2.5. Dua Metinleri 59
3.2.6. Diğer Dinî Kavramlar 61
3.2.6.1. Âl-i Abâ 61
3.2.6.2. Ashâb-ı Kirâm 62
3.2.6.3. Hicret 62
3.2.6.4. Cennet 63
3.2.6.5. Cehennem 64
3.2.6.6. Gâr-ı Hirâ 65
3.2.6.7. Aʻlâ-yı ʻİlliyyîn 66
3.2.6.8. Livâü'l-Hamd 66
3.2.6.9. Mahşer 67

II. BÖLÜM 69

DÜRRETÜ'L-ESMÂ'NIN TRANSKRİPSİYONLU VE SADELEŞTİRİLMİŞ METNİ 69

1. METNİN TRANSKRİPSİYONUNDA İZLENİLEN YOL 69

2. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ 70

3. DÜRRETÜ'L-ESMÂ'NIN TRANSKRİPSİYONLU METNİ 72

4. DÜRRETÜ'L-ESMÂ'NIN SADELEŞTİRİLMİŞ METNİ 192

SONUÇ 264

KAYNAKÇA 266

ÖZET 272

ABSTRACT 273

KISALTMALAR

ADA	: Arnavutluk Devlet Arşivleri
age.	: Adı geçen eser
agm.	: Adı geçen makale
agt.	: Adı geçen tez
AKM	: Atatürk Kültür Merkezi
AÜİFD	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
AÜKKEF	: Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
ÇÜ	: Çukurova Üniversitesi
d.	: Doğum
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
DR	: Doktora
DTCF	: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
FÜ	: Fırat Üniversitesi
Gaz.	: Gazete
H.	: Hicrî
Haz.	: Hazırlayan

Hz.	: Hazreti
İÜ	: İstanbul Üniversitesi
Kol.	: Koleksiyon
Ktp.	: Kütüphane
M.	: Milâdî
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
mm.	: Milimetre
Nr.	: Numara
ö.	: Ölüm
s.	: Sayfa
sav.	: Salla'llāhu 'aleyhi vesellem
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
TDK	: Türk Dil Kurumu
Ter.	: Tercüme
TY	: Türkçe Yazmalar
vd.	: Ve diğerleri
VEC	: Vecîhî (Katalog)
vs.	: Vesâire
Yay.	: Yayınları
YK	: Yazmalar Koleksiyonu
YL	: Yüksek Lisans

ÖNSÖZ

Bir milletin kültürünü şekillendiren değerlerin başında din gelmektedir. Türklerin İslamiyet'i kabulüyle birlikte, bu yeni dinin öğeleri kültürleri üzerinde derin etkiler meydana getirmiştir. Kültürel hayatın bir parçası olan edebiyatımız da hem şekil hem de muhteva olarak bu derin etkiden nasibini almış ve edebiyatımızın en başta gelen ana konularından-kaynaklarından biri Hz. Peygamber (sav.) olmuştur.

Şâir ve yazarlarımız asırlar boyunca, Hz. Peygamber'e duydukları samimi ve derin muhabbeti, aşkı, sadakat ve hayranlığı eserlerinde dile getirmek için her türlü edebî formu kullanmış; özellikle de siyer, mevlid, mu'cizât, mi'râciye, gazâvat-ı Nebî, hilye, ahlâk-ı Nebî, hicret-i Nebî, şefaat-nâme, kırk hadîs, yüz hadîs, na't, gibi doğrudan Hz. Peygamber'i konu alan müstakil dinî-edebî türlerle O'nu (sav.) anlatma yoluna gitmişlerdir.

İşte bu derece birçok türün esâsı olan Sultân-ı Sermed Şâh-ı Risâlet Efendimiz (sav.)'in etrafında teşekkül eden bir başka tür de O'nun isimlerini, vasıflarını, niteliklerini, künyelerini ve lakaplarını konu alan "Esmâ-i Nebî" dir. Şâir ve yazarlarımız hem O'nu (sav.) anlatmak, hem de O'ndan (sav.) şefaat talebinde bulunmak için, isim ve sıfatlarını mensur veya manzum bir şekilde eserlerinde işlemişlerdir. Hatta edebiyatımızda, Hz. Peygamber (sav.)'in isimlerini toplayıp müstakil eserler haline getirmek bir gelenek olmuştur.

Biz de bu çalışmada bu geleneğe uyarak kaleme alınmış olan Hasîb Efendi'nin *Dürretü'l-Esmâ* adlı mesnevîsini inceledik. Mesnevî, 1032 beyit olup Hz. Peygamber (sav.)'in *Delâilü'l-Hayrât* adlı eserde yer alan 201 isminin şerhini konu almaktadır. Tezimiz, yapılan araştırmalar neticesinde tek yazma nüshası

Nuruosmaniye Kütüphanesi'nde mevcut olan *Dürretü'l-Esmâ*'nın; transkripsiyonlu metni, sadeleştirilmesi ve muhteva incelemesinden oluşmaktadır.

Çalışma, giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında "Esmâ-i Nebî" türü ele alınmış ve Türk-İslâm Edebiyatı'nda bu türde yazılmış mensur ve manzum eserler hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde; 17.-18. yy.'da yaşamış Hasîb mahlaslı yedi şâirin hayatı ve eserleri verilmiş, *Dürretü'l-Esmâ*'nın şekil, üslup ve muhteva özellikleri incelenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde, metnin transkripsiyonunda takip edilen yoldan bahsedilerek bilimsel çalışmalarda kullanılan transkripsiyon sistemi verilmiş ve *Dürretü'l-Esmâ*'nın transkripsiyonlu ve sadeleştirilmiş metni sunulmuştur. Sonuç kısmında ise, yapılan çalışmada elde ettiğimiz bilgiler özetlenmiş; kaynakça, özet ve abstract bölümleriyle çalışma sonlandırılmıştır.

Bu vesileyle, tez konusunun belirlenmesinde ve bu noktaya gelmesinde büyük emeği olan, çalışmayı baştan sona kadar sabır ve dikkatle okuyan, telkin ve teşvikleriyle her dem yol gösteren çok kıymetli hocam Doç. Dr. Abdülmecit İslamoğlu'na minnet ve şükranlarımı sunuyorum. Metnin okunması ve başvurulan kaynakların temini hususunda yardımlarını esirgemeyen muhterem hocalarım Prof. Dr. Mehmet Akkuş ve Prof. Dr. Zülfikar Güngör'e teşekkür ediyorum. Ayrıca; kapılarını ve gönüllerini açan ve çalışmaya büyük katkılar sunan, değerli hocalarım, arkadaşlarım ve meslektaşlarım Arş. Gör. İbrahim Karataş, Arş. Gör. Murat Vanlı, Arş. Gör. Bilge İlhan, Arş. Gör. M. Akif Tiyek'e ve Arş. Gör. Nesim Aslantatar'a müteşekkirim.

Selçuk ÖZTÜRK

Ankara-2016

GİRİŞ

A. Esmâ-i Nebî

"Esmâ" Arapça kökenli bir sözcük olup, "isim" kelimesinin çoğuludur.[1] Istılâhî olarak "Esmâ-i Nebî" ise, Hz. Peygamber'in isim ve sıfatlarının sıralanıp açıklandığı ve toplandığı eserlerdir. Türk Edebiyatı'nda tıpkı Allah'ın isimlerini içeren "Esmâ-i Hüsnâ"lar gibi, Hz. Peygamber'in isimlerini konu alan manzum ve mensur "Esmâ-i Nebî"ler yazılmıştır.

Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Peygamber, bazı isim ve sıfatlarıyla zikredilmiştir. Bu isim ve sıfatlar zikredilirken, sahip olduğu bazı nitelikler de ifade edilmiştir.[2] Bunun yanında Hz. Peygamber, hadîslerinde kendi isim ve sıfatlarından da bahsetmiştir. Buna ilave olarak O'nun bazı isimlerinin Tevrat, İncil, Zebur ve semâvî sayfalarda da geçtiği çeşitli kaynaklarda ifade edilmiştir.[3] Aynı zamanda Hz. Peygamber'in isimlerinin bazıları, "Esmâ-i Hüsnâ" içinde yer almış; bazıları da diğer peygamberlerin isimleriyle ortak olmuştur. İşte Esmâ-i Nebî türünde yazılmış eserlerin başlıca kaynakları; âyetler, hadîs-i şerifler ve Kitâb-ı Mukaddes'teki beşâirü'n-nübüvve (Peygamberliğin müjdelenmesi) tarzındaki bilgilerdir.[4]

Hz. Peygamber'in isimlerinin dinî ve edebî kültürümüzde manzum ve mensur olarak müstakil eserler halinde bir araya getirilmesi[5] veya na't, mevlîd, mirâciyye, hilye, mucizât-ı Nebî gibi Hz. Peygamber'den bahseden türlerin esmâ-i nebî ile bezenmesi bir gelenek haline gelmiştir.

---

[1] Serdar Mutçalı, *Arapça-Türkçe Sözlük,* Dağarcık Yayınları, İstanbul, 1995, s. 409.
[2] Ali Yılmaz, & Zülfikar Güngör, *Türk Dili ve Edebiyatı Tarihi,* Ankuzem Yayınları, Ankara, 2007, s. 318.
[3] Emine Yeniterzi, *Divan Şiirinde Na't,* TDV Yay., Ankara, 1993, s. 163.
[4] Zülfikar Güngör "Türk-İslâm Edebiyatının Kaynağı Olarak Hadisler" *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı Sempozyumu,* (20-22 Nisan 2007/Çorum), Çorum, 2007, s. 208.
[5] Yeniterzi, *age.,* s. 161.

B. Türk-İslâm Edebiyatı'nda Esmâ-i Nebî Türünde Yazılmış Mensur ve Manzum Eserler

İslâmiyet sonrası yaygın bir biçimde Hz. Peygamber'in isimlerini toplayan, anlamlarını açıklayan kitapların yazılmış olması bu konuya verilen ehemmiyet, saygı ve muhabbetten kaynaklanmaktadır.[6] Bu bağlamda ortaya konmuş eserlere bakıldığında; hicrî III. yy.'dan itibaren sîret, şemâil, hadîs ve terâcim türünde yazılmış kitapların içinde uzun veya kısa bölümler olarak ele alınmakta, hicrî IV. yy.'dan itibaren ise "Esmâ-i Nebî" türünde yazılmış müstakil eserler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türklerin İslâm'ı kabul ettikten sonra dil ve konu itibariyle yeni bir istikâmet belirleyen edebiyatımızda Hz. Peygamber, yazar ve şâirlerimiz için tükenmez bir ilham kaynağı olmuştur. Yazılan eserlerde O'na duyulan aşk, muhabbet ve bağlılığın ifadelerini bulmak mümkündür.[7] Türk-İslâm Edebiyatı'nda Hz. Peygamber konulu diğer türler gibi, "Esmâ-i Nebî" türünde de birçok eser yazılmıştır. Bunların bazıları mensur, bazıları da manzum olarak kaleme alınmıştır. [8]

1. Mensur Eserler

Türk-İslâm Edebiyatı'nda "Esmâ-i Nebî" türünde yazılmış mensur eserlerden tespit edilebilenler şunlardır:

- **Esmâü'n-Nebî:** Saruhanlı Le'âlî Ahmed Çelebi tarafından kaleme

[6] Ali Budak, *İsim ve Sıfatları ile Efendimiz,* Işık Yayınları, Ankara, 2010, s. 183.
[7] Mahmut Kaplan, "Divân Şiirinde Hazret-i Muhammed", *Köprü Dergisi*, Bahar/2001, sayı 74, s. 106.
[8] Bu eserler için Yeniterzi, Belenkuyu ve Karayazı'nın makalelerinden istifade edilmiştir. Bkz.: Emine Yeniterzi "Divan Şiirinde Hz. Peygamber'in İsim ve Sıfatları", *Kutlu Doğum Haftası II,* TDV Yay., Ankara, 1992, s. 87-100.; Bekir Belenkuyu, "Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî-Peygamberimiz (s.a.v.)'in İsimleri- ve Esmâ-i Nebî Metinleri", *Turkish Studies,* Kış/2015, 10/4, s. 167-197; Nurgül Karayazı, "Klâsik Türk Edebiyatı'nda Bir Tür Olarak Esmâ-i Nebî", *Kültür Coğrafyamızda Hz. Muhammed,* DİB Yay., İstanbul, 2012, C. II, s. 92-121.

alınmıştır. Kaynaklarda yalnız ismi geçmektedir.[9]

- **Gül-i Sad-berg-i Evrâd Berâ-yı Tuhfe-i ʻUbbâd:** Esmâ-i Hüsnâ ve Esmâ-i Nebî bölümlerinin birlikte bulunduğu ve bu bölümlerin Arapça ve Türkçe, mensur ve manzum olarak detaylı anlatıldığı eserdir.[10] Abdullah Salâhaddîn-i Uşşâkî tarafından yazılmıştır. Eserin tespit edilen iki yazma nüshası, DTCF Kütüphanesi Muzaffer Ozak Kol. Nr: 11/7 ve Süleymaniye Ktp. YB Böl. Nr: 2365'te kayıtlıdır.

- **Mir´âtü'l-Aʻlâm ve Mişkâtü'l-Ahlâm:** Bu eserde de Esmâ-i Hüsnâ ve Esmâ-i Nebî bölümleri birlikte yer almaktadır. Esmâ-i Nebî bölümünde Hz. Peygamber'in isminin ebced karşılığı olan (92)'ye karşılık gelen isimler ve terkipler yer almaktadır.[11] Abdullah Salâhaddîn-i Uşşâkî tarafından kaleme alınmıştır. Bilinen tek yazma nüshası İÜ Ktp. TY Bölümü'nde 3983 nr.'de kayıtlıdır.

- **Ed-Dürretü'l-Esmâ fî-Beyâni Ebhiyi'l-Esmâ:** Abdülmümin Efendi'nin *Muʻammeyât fî-Esmâi'n-Nebî ʻAleyhi's-Selâm* adlı eserinin şerhidir. Eserde Esmâü'l-Hüsnâ'ya karşılık gelecek şekilde 99 ismin şerh edildiği ifade edilmekte, ancak 140 isim geçmektedir.[12] Bu eserde, isimler alfabetik sıraya göre düzenlenmiş Hadîs, Kelâm ve Arap Grameri'ne ait bilgiler verilmiştir. Hanîf İbrâhîm tarafından kaleme alınmıştır. Eserin 5 yazma nüshası tespit edilmiştir. Bunlar; İÜ Ktp. TY Nr: 2570, Milli Ktp. Nr: A4714/2, Beyazıt Ktp. Veliyüddin Efendi Nr: 3576, Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Nr: 1304 ve Tire İlçe Halk Ktp. Necip Paşa Vakfı Nr: 639/5'te kayıtlıdır.

- **Mir´âtü's-Safâ fî-Nuhbeti Esmâi'l-Mustafâ:** *Delâilü'l-Hayrât*'ta geçen 201 isim ve sıfattan, rivâyeti kuvvetli olan 99 ismin alfabetik sıraya göre düzenlenip

[9] Belenkuyu, "Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî-Peygamberimiz (s.a.v.)'in İsimleri- ve Esmâ-i Nebî Metinleri", s. 178.
[10] Mehmet Akkuş, *Salâhi'nin Hayatı ve Eserleri,* MEB Yay., Ankara, 1998, s. 150.
[11] Akkuş, *age.,* s. 153.
[12] Belenkuyu, *agm.,* s. 179.

şerh edildiği eserdir.[13] Müstakim-zâde Süleyman Sadeddîn Efendi tarafından kaleme alınmıştır. Eserin bilinen 4 yazma nüshası vardır. Bunlar; Süleymaniye Ktp. Esad Ef. Nr.: 1426/3 ve Topkapı Sar. Müz. Ktp. YY Nr.: 347-2400-4404'de kayıtlıdır.

- **Vesîle-i Sa'âdet Ta'bîrât-ı Hasene-i Esmâ-i İlâhiyye ve'n-Nebeviyye:** Hz. Peygamber'in 57 ismi *"Hüsn-i Ta'birât-ı Esmâ-i Nebeviyye"* başlığı altında verilmiştir.[14] Edirne Müftüsü Kureyşî-zâde Mehmet Fevzi Efendi tarafından kaleme alınmıştır. Kaynaklarda nüshasına rastlanılamamıştır. Sadece bir taşbaskısı olduğundan bahsedilmektedir.[15]

- **Risâle fî Beyâni Esmâi'n-Nebî:** Eserde Hz. Peygamber'in 119 ismi yer almış ve her biri için kısa açıklamalar yapılmıştır. Eserin müellifi belli değildir.[16] Eserin yazma nüshası Süleymaniye Ktp. Hacı Beşir Ağa Bölümü Nr.: 675'te yer almaktadır.

- **Esmâü'l-Hüsnâ-i İlâhiyye ve Esmâü'n-Nebî Şerhi:** Hz. Peygamber'in *Delâilü'l-Hayrât*'ta geçen 196 isminin sade bir dille açıklandığı eserdir. Bu eserin de müellifi belli değildir. Eserin yazma nüshası Süleymaniye Ktp. YB Bölümü Nr.: 4683'te yer almaktadır.

- **Tercüme-i Me'âricü'n-Nübüvve:** Eserde *"Server-i Kâinât'un – sallallâhu 'aleyhi ve sellem- Mübârek İsimleri ve Künyesi ve Lakablarınun Tafsîlidür"* başlığı altında Hz. Peygamber'in 99 ismi sıralanmış ve sonrasında "Kütüb-i sâbıkada geçen isimleri" diye 40 isme daha yer verilmiştir.[17] Eser Celâlzâde Mustafa tarafından yazılmıştır. Bilinen 11 nüshası vardır. Bunlar; ADA TY Nr.: 54,

---

[13] Ahmet Yılmaz "Türk Edebiyatında Esmâ-i Nebeviyye-i Şerîfeyi Tadât Geleneği ve Müstakimzâde'nin Mir'âtü's-Safâ İsimli Risalesi", *İstem Dergisi,* 2004, sayı 4, s. 164.
[14] Belenkuyu, Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî-Peygamberimiz (s.a.v.)'in İsimleri- ve Esmâ-i Nebî Metinleri", s. 180.
[15] Neriman Baybara, *Kureyşî-zâde Mehmed Fevzi Efendi, Hayatı ve Eserleri,* YL Tezi, AÜ SBE, Ankara, 2007, s. 104-105.
[16] Belenkuyu, *agm.,* s. 180.
[17] Harun Arslan, *Celâlzâde Mustafa'nın Tercüme-i Me'âricü'n-Nübüvve Adlı Eseri (Metin-Sözlük-Özel Adlar Dizini-Esmâ-yı Latîfe,* DR Tezi, İÜ SBE, İstanbul, 2013, s. 16.

Süleymaniye Ktp. Tercüman Gaz. Ktp. Nr: Y-234, Süleymaniye Ktp. Fatih Ktp. Nr.: 4289, Mısır Milli Ktp. TY Nr.: Talat 30 ve Tarihi Türkî 194, Millet Ktp. Ali Emirî Ef. Nr.: 1131, Milli Ktp. Adnan Ötüken İl Halk Ktp. Nr.: 06 Hk 2947, Milli Ktp. YK Nr.: 06 Mil Yz B 876 ve 06 Ml Yz B 242, Hidiv Ktp. TY Nr.: 8990 ve Topkapı Sarayı Ktp. TY Nr.: 1229'da kayıtlıdır.

- **Me'âlimü'l-Yakîn:** Siyer türünde yazılmış Bâkî'ye ait olan bu eserde, *"Fasl-ı Evvel: Fahr-i ʿÂlem ʿAleyhi's-selâm'un Esmâ-i Şerîfeleri ve Hazret-i Fahr-i ʿÂlem'ün Künyeleri Beyânındadur."* başlığı altında Hz. Peygamber'in 360 ismine yer verilmiştir.[18] Eserin 43 nüshası tespit edilmiştir.[19]

2. Manzum Eserler

Türk-İslâm Edebiyatı'nda "Esmâ-i Nebî" türünde yazılmış manzum eserlerle, "Esmâ-i Hüsnâ" türünde yazılmış eserler kadar sık karşılaşılmamaktadır.[20] "Esmâ-i Nebî ve şerhleri daha ziyâde mensur ve muhtelif eserlerin bir bölümü halindedir. Gördüğümüz örnekler itibariyle umumiyetle beş-on beyit içinde veya bazı divanlarda kasideler tarzında Hz. Peygamber'in isimleri sıralanmaktadır."[21] "Esmâ-i Nebî" türünde yazılmış müstakil manzum eserler şunlardır:

- **Dürretü'l-Esmâ:** *Delâilü'l-Hayrât*'ta yer alan 201 ismin manzum şerhi olup, 1032 beyitlik bir mesnevîdir. Hasîb tarafından kaleme alınmıştır. Tespit edebildiğimiz tek nüshası Nuruosmaniye Kütüphanesi 4953 numarada kayıtlıdır.

---

[18] Ayhan Tergip, *Bâkî'nin Meâlimü'l-Yakîn Adlı Eseri Üzerinde Dil İncelemesi (Metin-Sözlük),* DR Tezi, İÜ SBE, İstanbul, 2010.
[19] Nüshalar için bkz.: Tergip, *agt.,* s. 48-52.
[20] Belenkuyu, Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî-Peygamberimiz (s.a.v.)'in İsimleri- ve Esmâ-i Nebî Metinleri", s. 182.
[21] Amil Çelebioğlu "Türk Edebiyatı'nda Manzum Dinî Eserler" *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları,* MEB Yayınları, İstanbul, 1998, s. 357.

- **Şerh-i Esmâ-i Nebî 'Aleyhi's-selâm:** Bu eser de aynı şekilde *Delâilü'l-Hayrât*'ta yer alan 201 ismin şerhidir. 147 beyit olup, Vecîhî Paşazâde İsmâil Sâdık Kemâl tarafından kaleme alınmıştır. Süleymaniye Kütüphanesi; Düğümlü Baba Koleksiyonu'nda Nr: 67, ve Esad Efendi Nr: 45, İSAM Ktp. Nr: 297.4 VEC.A'da kayıtlıdır.[22]

Dîvânlarda ve diğer türlerde bölüm olarak yer alan manzum "Esmâ-i Nebî"ler ise şunlardır:

- **Haşmet Dîvânı:** Dîvân'da, Hz. Peygamber'in *Delâilü'l-Hayrât Şerhi*'ndeki isimlerinin olduğu kasîde nazım şekli ile yazılmış 80 beyitlik bir bölüm vardır.[23] Kütüphanelerde 15 nüshası tespit edilmiştir.[24]
- **Nazîm Dîvânı:** Nazîm Dîvânı'nda, Hz. Peygamber'in doksan dokuz isminin yer aldığı 20 beyitlik bir mesnevî bulunmaktadır.[25] Tespit edilen toplam yedi yazma nüshası vardır.[26]
- **Halîmî'nin Hilyesi:** Hz. Peygamber'in 106 isminin olduğu 14 beyitlik bir mesnevîdir.[27] Çorum İl Halk Ktp. Nr: 228'de kayıtlıdır.
- **Nimetî Çelebî Dîvânı:** Dîvân'da bulunan 3 numaralı kasidede Hz. Peygamber'in 99 ismi bulunmaktadır.[28] Tespit edilen tek nüshası Konya YE Ktp. Nr: 2661'de kayıtlıdır.[29]

---

[22] Eser üzerine bir yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Bkz: Yasin Karakuş, *Âsâr-ı Kemâl'deki Şerh-i Esmâ-i Hüsnâ, Esmâ-i Nebî ve Na't-ı Enbiyâ (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin),* ÇÜ SBE, Adana, 2015.
[23] Yeniterzi, "Divan Şiirinde Hz. Peygamber'in İsim ve Sıfatları", s. 98.
[24] İ. Hakkı Aksoyak, & Mehmet Arslan, *Haşmet Külliyâtı: Dîvân, Senedü'ş- Şu'arâ, Vilâdet-nâme (Sûr-nâme), İntisâbü'l-Mülûk (Hâb-nâme),* Dilek Matbaası, Sivas, 1994.
[25] Yahyâ Nazîm, *Divân-ı Belâgat 'Unvân-ı Nazîm,* Takvimhâne-i Âmire, İstanbul, 1841, s. 37-38.
[26] Mehmet Şimşek, *Yahyâ Nazîm Dîvânı,* EÜ SBE, Kayseri, 2007, s. 10.
[27] Yeniterzi, *agm.,* s. 96.
[28] Belenkuyu, Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî-Peygamberimiz (s.a.v.)'in İsimleri- ve Esmâ-i Nebî Metinleri", s. 184.

- **Câmiü'l-Envâr 'Alâ-Tefsîri'l-İhlâs-ı Şerîfe:** Ahmed Sîrozî tarafından yazılan "Câmiü'l-Envâr Alâ Tefsîri'l-İhlâs-ı Şerîfe" adlı eserde Hz. Peygamber'in 99 isminin yer aldığı 23 beyitlik bir bölüm vardır.[30] Eserin tespit edilen tek nüshası İstanbul Arkeoloji Müzesi Nr: 66'da kayıtlıdır.[31]

- **Der-Beyân-ı Esmâu'n-Nebî Fi'l-Kur´ân:** İstanbul Üniversitesi Ktp. TY Nr: 3742'de bulunan ve müellifi bilinmeyen bir şiir mecmuasında, bu başlık altında 2 beyit halinde Hz. Peygamber'in Kur´ân'da geçen 23 ismi verilmiştir.[32]

- Milli Kütüphane Yazma A2301/294 numarada bulunan ve müellifi bilinmeyen 11 beyitlik bir mesnevîde Hz. Peygamber'in 110 ismi verilmiştir.[33]

---

[29] Ahmet Gülen, *Seyyid Nakibzâde Ni'metî Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Eserleri ve Dîvânı,* AKÜ SBE, Afyon 2007, s. 25.
[30] Yeniterzi, "Divan Şiirinde Hz. Peygamber'in İsim ve Sıfatları", s. 94.
[31] Murat Çolak, & M. Bayram Düzenli, Hüseyin b. Ahmed Sirozî'nin Hayatı, Eserleri ve Câmiü'l-Envâr Alâ Tefsîri'l-İhlâs Adlı Eseri Üzerine Bir İnceleme, *Turkish Studies,* Yaz/2014, 9/9. s. 407-436.
[32] Yeniterzi, *agm.,* s. 93.
[33] Yeniterzi, *agm.,* s. 93.

I. BÖLÜM

HASÎB VE DÜRRETÜ'L-ESMÂ ADLI MESNEVÎSİ (İNCELEME)

1. HASÎB MAHLASLI ŞAİRLER

Araştırmaya konu olan *Dürretü'l-Esmâ* adlı mesnevî Hasîb tarafından kaleme alınmıştır. Ancak görebildiğimiz kadarıyla edebiyatımızda, Hasîb mahlaslı -17.-18. yy.'da yaşamış- toplam yedi şâir olup, bu mesnevînin hangi Hasîb'e ait olduğu kesin değildir. Bundan dolayı biz söz konusu yüzyıllarda yaşamış olan Hasîb mahlaslı yedi şâirin hayatları hakkında özet bazı bilgi vermeyi uygun gördük:

1. HASÎB (d.?/ö.?)

Hasîb mahlaslı şâirin hayatı hakkındaki bilgiler Ahmet Emin Güven'in kitabında bulunan yazma mecmuasındaki bilgiden ibarettir.[34] Aslen Kayserili olup mecmuadaki[35] bilgiye göre; Hasîb Efendi, Seyyid Abdullah Hüsnî Efendi ve Ahmed Lebîb Efendi gibi Kayseri mahkemesinin sayılı kimselerinden ve şer'iye mahkemesinin önde gelen kâtiplerindendir. Kâtiplik, hâkimlik ve şâirlik gibi hayırlı işlerde bulunmuştur. Ne zaman ve nerede doğup-vefat ettiği belli değildir. 8 beyitlik "mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün" kalıbında yazılmış bir methiyesi vardır.[36]

2. HASÎB, Derviş Seyyid Mehmed Hasîb Efendi (d.?/-ö.1121/1709)

Mevlevî dervişlerinden olup İstanbul'da doğmuştur. Esrar Dede'ye göre,

[34] http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/ *"Hasîb",* Atabey Kılıç, Erişim Tarihi: 22/12/2015.
[35] Ahmet Emin Güven, *Kayseri'de Yazma Mecmualar,* Erciyes Üni. Yay., Kayseri, 2000, s. 51.
[36] Güven, age., s. 51-52.

Nesîb Yusuf Dede tarafından yetiştirilmiştir.[37] Mısır'a gidip, Mısır şeyhi Siyâhî Dede'ye hizmet etmiştir.[38] Sonra Anadolu'ya dönerek İznik Mevlevîhanesi'ne şeyh olmuştur.[39] İznik'te H.1121/M.1709 yılında vefat etmiştir. Kaynaklarda Arapça, Farsça ve Türkçe şiir söylemede mâhir, divân sahibi biri olduğu kayıtlıdır.[40]

3. HASÎB, Uşşâkîzâde Seyyid İbrâhim (d.1075/1664-ö.1136/1724)

Mevâlî-i kirâmdan olup[41] H.1075/M.1664 yılında İstanbul'da doğmuştur. İlmiye sınıfı arasında özel bir yeri olan Uşşâkîzâde ailesinden Abdülbâkî Efendi'nin oğludur.[42] İlk olarak babasından, onun ölümü sonrası da Muttalibzâde Mehmed Sâlih Efendi, Kazasker Ak Mahmûd Efendi ve Abdülbâkî Ârif Efendi'den dersler almıştır. H.1090/M.1679 yılında babasının Mekke kadılığına tayin edilmesi ile birlikte mülâzemete kabul edilmiştir. H.1098/M.1687-H.1118/M.1706 yılları arasında çeşitli medreselerde müderris olarak görevlendirilmiştir. H.1118/M.1706'da Medine ve H.1125/M.1713'te İzmir kadılığına tayin edilmiştir. H.1136/M.1724'te vefat etmiştir. Nişancı Cami karşısındaki Keskin Dede Kabristanı'nda medfûndur.[43] Bilinen üç eseri vardır:

- *Zeyl-i Şakâ'ik*: Taşköprîzâde'nin *Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye* adlı eserine, Nev'îzâde Atâyî tarafından yazılmış *Hadâiku'l-Hakâyık* adlı zeyle yapılmış zeyldir. Eserde, H.1042/M.1632 ve H.1106/M.1694 yılları arasında yaşamış 528 âlimin biyografisine yer verilmiştir. Eserin dokuzu Türkiye kütüphaneleri, dördü yurtdışı kütüphanelerinde olmak üzere toplam on üç nüshası vardır. Viyana nüshası Kissling

[37] İlhan Genç, *Esrar Dede Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye,* AKM Yayınları, Ankara, 2013, s. 123
[38] Ramazan Ekinci, *Vefeyât-ı Ayvansarâyî,* Tibyan Yayıncılık, İzmir, 2012, s. 79.
[39] Nuri Akbayar, *Sicill-i Osmanî,* Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1996, C. 2, s. 649.
[40] Mehmet Arslan, *Mehmed Sirâceddîn Mecma'-ı Şu'arâ ve Tezkire-i Üdebâ,* Dilek Matbaacılık, Sivas,1994, s.110; Akbayar, *age.,* s. 649.
[41] Abdulkerim Abdulkadiroğlu*, İsmail Belîğ Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr,* AKM Yay. Ankara, 1999, s. 68.
[42] Raşit Gündoğdu, "Uşşâkîzâde İbrâhim Efendi", *DİA,* Ankara, 2012, C. 42, s. 233.
[43] Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî,* C.1, s. 198.

tarafından tıpkıbasım halinde neşredilmiştir.[44] Eser üzerine bir Doktora tezi hazırlanmıştır.[45]

- *Târîh-i Uşşâkîzâde*: Müellif, eserinin Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi'nin *Ravzatü'l-Ebrâr*'ı tarzında bir tarih olduğunu bildirmektedir. Eserin tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde mevcut olup, Raşit Gündoğdu tarafından yayımlanmıştır.[46]

- *Siyerü'n-Nebî*: Manzum bir siyer olup, 14617 beyittir. Mesnevî nazım şekliyle yazılan eser, 117 bölümdür. Eser üzerine bir yüksek lisans tezi hazırlanmıştır.[47]

4. HASÎB, Mü´minzâde Ahmed Efendi (d.?/?-ö.1166/1752)

Bursa'da doğmuş olup, dedesinin adı sebebiyle "Mü´minzâde" olarak tanınmıştır. Doğum tarihi belli değildir. Osmanzâde Tâib Efendi'nin talebesi olup tarih bilgini bir zattır.[48] Zamanın meşhur müderrislerinden Süleyman Efendi'nin muîdi olmuştur.[49] Müderris olmak için Şeyhülislam Ebu İshâk İsmail tarafından sınava tâbi tutulmuş ve Esediyye Medresesi'ne tayin edilmiştir. Sonrasında çeşitli medreselerde müderris olarak görev yapmıştır. H.1147/M.1735'te Bosna'ya kadı olarak tayin edilmiştir. Sonraki yıllarda Tokat, Kayseri ve Manisa'da kadılık yapmış ve sonrasında İstanbul'a dönmüştür. H.1166/M.1752'de İstanbul'da vefat etmiştir. Emir Buharî Tekkesi karşısındaki Kazasker Abdurrahman Efendi Mektebi hazîresinde medfûndur.[50] Eserleri şunlardır:

---

[44] Hans Joachim Kissling, *Zeyl-i Şakâ'ik,* Otto Harrassowits, Wiesbaden 1965.
[45] Ramazan Ekinci, *Uşşâkîzâde'nin Zeyl-i Şakâ'ik'i (İnceleme-Metin-Dizin),* DR Tezi, CBÜ SBE, Manisa, 2011.
[46] Raşit Gündoğdu, *Uşşâkîzâde Târihi 1-2,* Çamlıca Bas. Yay., İstanbul, 2005.
[47] Mehmet Erdem, *Seyyid İbrahim Hasîb Uşşâkîzâde'nin Siyerü'n-Nebî'si*, YL Tezi, FÜ SBE, Elazığ, 2000.
[48] Bursalı Mehmet Tâhir, *Osmanlı Müellifleri,* Matbaa-i Âmire, İstanbul, 1333, s.102.
[49] Günay Kut, "Ahmet Hasîb Efendi", *DİA,* İstanbul, 1989, C. 2, s. 87.
[50] Tuman, *Osmanlı Müellifleri*, C. 1, s. 198.

- *Silkü'l-Leâl-i Âl-i Osmân*: "Tevârîh-i Âl-i Osmân" türünde yazılmış manzum bir eserdir. Aruzun "mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün" kalıbıyla kaleme alınmış olup, yaklaşık on sekiz bin beyittir. Eserde; Süleyman Şâh'tan, Fâtih'e kadar olan dönemden, Fâtih dönemi ve bu dönemde yaşamış şâir, tabip, şeyh, vezir ve emirler ile tarikat ehlinin menkıbelerinden ve Fâtih döneminde imar ve tamir edilmiş cami ve türbe gibi binalardan bahsedilmektedir. Eserdeki şâir biyografileri ile ilgili bölümler Menderes Coşkun tarafından günümüz alfabesine çevrilerek yayımlanmıştır.[51]

- *Ravzatü'l-Küberâ*: Eserin konusu 1703 Edirne Vakası'dır. Şeyhülislam Seyyid Feyzullâh Efendi'nin oğlu Şeyhülislam Seyyid Mustafa Efendi'nin uzun süre özel kâtipliğini yapan Hasîb, ondan dinlediklerini ve diğer kaynaklardan topladığı bilgileri eserinde ayrıntılı olarak yazmıştır. Eser Mesut Aydıner tarafından neşredilmiştir.[52]

- *Mecmûa-i Tevârîh*: Hekimoğlu Ali Paşa'nın H.1155/M.1742 tarihinde sadrazamlığa tekrar gelmesi sebebiyle söylenen kaside, tebrik gibi şiir ve yazıların onun isteği üzerine toplanmasından oluşmuştur. Eserde birçok kişinin tarih manzumeleri yanında, Hasîb Efendi'nin de tarihleri vardır. Eserin müellif hattı ile yazılmış tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi'de kayıtlıdır.[53]

- Dergeh-nâme: Yüz yirmi dokuz beyitten oluşan mesnevî biçimindeki bu eser, İstanbul'daki doksan yedi tekkeden bahsetmektedir. Eser, Günay Kut ve Turgut Kut tarafından günümüz alfabesine çevrilerek neşredilmiştir.[54]

---

[51] Menderes Coşkun, *Manzum Bir Şâirler Tezkiresi: Hasib'in Silkü'l-Leâl-i Âl-i Osmân'ındaki Şâir Biyografileri,* Bizim Büro Yay., Ankara, 2002.
[52] Mesut Aydıner, *Ravzatü'l Küberâ (Tahlil-Metin),* TTK Yayınları, Ankara, 2003.
[53] Kut, "Ahmet Hasîb Efendi", *DİA,* C. 2, s. 87.
[54] Günay Kut ve Turgut Kut, "İstanbul Tekkelerine Ait Bir Kaynak: Dergeh-nâme", *Türkische Miszellen,* Robert Anhegger Armağanı, İstanbul, 1987, s. 213-236.

- *Miyâhiyye*: Bursa'daki su kaynaklarından ve buralardan su içmenin faydalarından bahseden manzum bir eserdir.[55] Kaside biçiminde olup, kırk dört beyittir. Süleyman Eroğlu tarafından günmümüz harflerine çevrilerek yayımlanmıştır.[56]

5. HASÎB, Yedikulelizâde Seyyid Abdulhalîm Efendi (d.1118/1706-ö.1173/1759)

Yedikuleli olup, hat sanatında ustalığı ile ünlü olmuş Yedikuleli Seyyid Abdullah Efendi'nin oğludur. Abdülkerim Efendi ve babasının ilk öğrencilerinden ve halifelerinden olan Hoca Mehmed Râsim Efendi'den Arapça ve Farsça ile dinî ve müspet ilimlerde ders almıştır. Müstakîmzâde Süleymân Sadeddîn Efendi ile dost olmuş ve onun da müntesibi olduğu Nakşibendî tarikatına girmiştir.[57] Sarây-ı Hümâyûn hocalığı ve farklı medreselerde müderrislik yapmıştır. H.1173/M.1759'da vefat etmiştir. Eyüp Sultan Mezarlığı'nda medfûndur.

Hattatlıktan başka, nazım ve nesirde mâhir olan Hasîb'in şiirleri dönemin şâirleri tarafından beğenilmiştir.[58] Kaynaklarda eserinin olup olmadığı konusunda bilgi yoktur.

6. HASÎB, Çorumîzâde Seyyid Mehmed Hasîb Efendi (d.1113/1701-ö.1199/1784)

Şiirlerinde Hasîb mahlasını kullanan Mehmet Efendi, Kethüdazâde Çorumlu Mustafa Bey'in ailesindendir. Kaynaklarda Hayrabolu eşrâfından olduğu

---

[55] http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/ *"Hasîb",* Ramazan Ekinci ve Göker İnan, Erişim tarihi: 08/12/2015.
[56] Süleyman Eroğlu, "Türk Edebiyatında Miyâhiyye Türüne Bir Örnek: Hâsib Efendi'nin Miyâhiyyesi", *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Bursa, 2008, sayı 15, s. 429-440.
[57] http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/ *"Hasîb",* Mehmet Gürbüz, Erişim tarihi: 08/12/2015.
[58] Sadık Erdem, *Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı (İnceleme-Tenkitli Metin-İndeks-Sözlük),* AKM Yay., Ankara, 1994, s. 77.

bildirilmektedir. Bu sebeple doğum yerinin Hayrabolu olması kuvvetle muhtemeldir. Hüseyin Vassaf, Hz. Sezâî'nin halifesi olduğunu bildirmektedir.[59] İstanbul Kanlıca'daki Ata Efendi Tekkesi'nin kurucusu Nakşî Şeyhi Seyyid Ataullâh Efendi'nin dervişlerinden olmuştur.[60] H.1199/M.1784'te Hayrabolu'da vefat etmiştir. Bilinen iki eseri şunlardır:

- *Dîvânçe*: Kütüphanelerde kayıtlı, bilinen iki nüshası vardır. Birisi Ankara Üniversitesi DTCF, diğeri de Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndedir. Nazım şekillerinden, daha çok gazeli kullanmış ve çevresindeki pek çok hadiseye tarih düşürmüştür.[61]
- *Silsilenâme-i Gülşenî*: 83 beyitten oluşup, aruzun fâilâtün/fâilâtün/fâilâtün/fâilün kalıbıyla yazılmıştır. *Sefîne*'de şiirin tamamı neşredilmiştir.[62]

7. HASÎB-İ ÜSKÜDÂRÎ (d./?-ö.1200/1785)

İstanbul'da doğmuş bir tekke şâiridir. Nakşî şeyhlerindendir. Kaynaklarda hayatı hakkında detaylı bir bilgi yoktur. Bursalı Mehmed Tahir'in verdiği bilgilere göre Hasîb-i Üsküdârî'nin, *Vefeyât-ı Ekâbir-i İslâmiyye* isimli bir eseri ile muhtelif Osmanlı şâirleri tarafından söylenilmiş na't-ı şerîflerin toplanmış olduğu bir mecmuası vardır. Bursalı, Hasîb'in aynı zamanda Nakşibendî tarikatı meşhurlarından Ahmed Yekdest ve Mehmed Emin Tokadî'nin menkıbelerini yazdığından da bahseder. Hasîb-i Üsküdârî, H.1200/M.1786 yılında vefat etmiştir.[63]

---

[59] Mehmet Akkuş ve Ali Yılmaz, *Osmanzâde Hüseyin Vassâf Sefîne-i Evliyâ* (I-V), Kitabevi Yay., İstanbul, 2011, C. 3, s. 227.
[60] Zülfikar Güngör, "Osmanlı Döneminde Çorumlu Dîvân Şâirleri", *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi,* c.4, sayı 7-8 (2005/1-2), s. 61.
[61] http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/ *"Hasîb",* Kürşat Şamil Şahin, Erişim tarihi: 08/12/2015.
[62] Akkuş ve Yılmaz, *Osmanzâde Hüseyin Vassâf Sefîne-i Evliyâ,* C. 3, s. 229-235.
[63] Bursalı Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri, C. 3, s. 47.

Sonuç olarak Hasîb mahlaslı yedi şâirin hiçbirinin telîfâtı arasında *Dürretü'l-Esmâ* adlı bir esere rastlanılmamıştır. Sayın Emine Yeniterzi, eserin Hasîb-i Üsküdârî'ye ait olduğunu belirtmiştir.[64] Ancak kaynaklar incelendiğinde Üsküdârî'nin böyle bir eserine rastlanılmamış; ayrıca *Dürretü'l-Esmâ*'da da buna dair bir bilgi elde edilememiştir. Uşşâkîzâde Seyyid İbrahim Hasîb'in *Siyerü'n-Nebî* adlı bir eser telif etmesi, Hasîb-i Üsküdârî'nin ise bir nu'ūt-ı Nebevî mecmuasına sahip oluşu, bu iki şâiri *Dürretü'l-Esmâ*'nın müellifi olma noktasında bir adım ileri taşımaktadır denilebilir. Ancak netice itibariyle -şu anki bilgilerimiz ışığında- eserin şairi hususunda kesin bir kanaate ulaşmak mümkün görünmemektedir.

[64] Emine Yeniterzi, *Dîvân Şiirinde Hz. Peygamber'in İsim ve Sıfatları -Esmâ-i Nebî-,* s. 98.

2. ESERİN ŞEKİL VE ÜSLUP ÖZELLİKLERİ

2.1. Eserin Nüsha Tavsifi

Dürretü'l-Esmâ'nın bilinen tek nüshası bir Mecmûatü'r-Resâil[65]'de yer almaktadır. Bu Mecmûatü'r-Resâil, ebrulu bir kılıf içinde olup İstanbul Nuruosmaniye Kütüphanesi 4953 numarada kayıtlıdır. Murakka bir eserdir. Her ne kadar mecmuanın üzerinde "beş risâledir" diye yazsa da, mecmua toplam altı risâleden müteşekkildir. *Dürretü'l-Esmâ*, mecmuanın 4. risâlesi olup 86a-121b varakları arasındadır. Mecmuadaki diğer risâleler ise şunlardır:

- *Âdâbü'l-Hükkâm*: Mecmuanın 1a-48b varakları arasındadır. Farsça *Tuhfe-i Mahmûdiyye*'nin çevirisi olup, müellifi Şâbanzâde Mehmed Muhteşem Efendi'dir. Yazı türü taliktir.
- *Şerhu Tuhfeti't-Tullâb fî-Nazmi'l-Âdâb*: Mecmuanın 49a-71b varakları arasındadır. Arapça olup, konusu fıkıhtır. Müellifi Ebu's-Suûd el-Kevâkibî'dir. Nesih hattıyla kaleme alınmıştır.
- *Menhelü's-Safâ fî-Mezci'l-Esmâi'l-Hüsnâ ma'a-Esmâi'l-Mustafâ*: Mecmuanın 72a-85b varakları arasındadır. Arapça olup, müellifi Mustafâ el-Vânî'dir. Yazı türü nesihtir.
- *Risâletün fî-Tahkîki Mezhebi Ehli Sünnet ve'l-Cemâat*: Mecmuanın 122a-125b varakları arasındadır. Arapça olup, konusu İslam mezhepleridir. Müellifi belli değildir. Ta'lîk hattıyla kaleme alınmıştır.
- *Tercüme-i Kâfiye*: Mecmuanın 126a-136b varakları arasındadır. Arapça dil bilgisi kitabı olan *Kâfiye*'nin Türkçe çevirisidir. Mütercimi Şâkir isimli bir zâttır. Risâle, nesih hattıyla kaleme alınmıştır.

[65] Farklı eserlerin bir araya getirildiği mecmualardır.

Dürretü'l-Esmâ'nın ser-levhası bulunmaktadır. Bu kısımda "besmele" yazılıdır. Yapraklarında bir yıpranma yoktur. 200×130 (161×95) mm. ebadında, aharlı ve cetvelli olup, çift sütuna 15 satırlı ta'lîkle yazılmıştır. Başlıklarda ve Esmâ-i Nebî'de kırmızı, diğer kısımlarda siyah mürekkep kullanılmıştır. Eserin istinsah tarihi belli değildir. Şâirimiz, eserin adını son beyitte açıkça zikretmektedir.

Dürretü'l-Esmā ile ḳıldum be-nām

Ola benden tuḥfe-i Ḫayru'l-Enām (1032)

Eser, mesnevî nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Şâirlerin bu nazım şeklini tercih etmelerinde, her beytin kendi arasında kafiyeli olması ve beyit sayısı bakımından hiçbir kısıtlayıcı kurala bağlı olmamak gibi etkenlerin ağır bastığı söylenebilir.[66]

Eserin Başı: (87a)

كل ای كلك هنرمند و سرافراز
انیس اهل دل دانای هرراز

Eserin Sonu: (121b)

د رّة الاسما ایله قیلدم بنام
اوله بندن تحفهٔ خیرالانام

2.2. Beyit Sayısı

İstanbul Nuruosmaniye Kütüphanesi 4953 numarada kayıtlı *Dürretü'l-Esmâ* adlı bu mesnevînin beyit sayısı 1032'dir. Metin verilirken beyitler baştan sona kadar numaralandırılmış, vezin değişiklerinden dolayı ayrıca yeni bir numaralandırmaya gidilmemiştir. Varak numaraları ise ilgili beytin karşısında belirtilmiştir.

[66] Ahmet Kartal, *Doğunun Uzun Hikâyesi (Türk Edebiyatında Mesnevî),* Doğu Yayınevi, İstanbul, 2014, syf. 79-84.

2.3. Vezin

Dürretü'l-Esmâ'da dönemin geleneğine uygun olarak aruz vezni kullanılmıştır. Eserin yazıldığı dönem; kullanılan dil ve şâir göz önüne alındığında muhtemelen XVII. veya XVIII. yüzyıldır. Bu yüzyıl, Divan Edebiyatı'nda klasik devrin son döneminin yaşandığı ve şiir-şâir bakımından en verimli bir çağ olarak karşımıza çıkmaktadır[67].

Mesnevîlerde, konuların işlenip anlatılması ve okunup ezberlenmesine kolaylık sağladığı için genellikle aruzun kısa vezinleri kullanılmıştır.[68] *Dürretü'l-Esmâ*'da da ağırlıklı olarak Türkçe mesnevîlerde en çok kullanılan ilk üç kalıptan biri olan "Mefâʿîlün Mefâʿîlün Feʿûlün" (842 beyit) kalıbı kullanılmıştır. Bununla birlikte metinde ayrıca yedi kalıp daha kullanılmıştır. Eserde kullanılan bahirler, kalıpları ve beyit sayıları şu şekildedir:

Bahirler	Kalıplar	Beyit Sayısı
Hezec	Mefâʿîlün Mefâʿîlün Fe'ûlün	842
Hezec	Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Feʿûlün	3
Remel	Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün	32
Muzâri	Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün	10
Müctes	Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün	87
Mütekârib	Feʿûlün Feʿûlün Feʿûlün Feʿûl	45
Kâmil	Mütefâʿilün Feʿûlün Mütefâʿilün Feʿûlün	12
Remel	Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün	1

[67] Mustafa İsen vd., *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı,* Grafiker Yayınları, Ankara 2006, s. 142-143.
[68] Kartal, *Doğunun Uzun Hikâyesi (Türk Edebiyatında Mesnevî),* s. 83-84.

Mesnevîlerde çoğunlukla baştan sona kadar aynı aruz kalıbı kullanılmıştır. Ancak mesnevîlerin bazı bölümlerinde veya çeşitli konuların işlendiği bazı kısımlarında tekdüzeliği kırmak[69], anlatımda bağımsız olmak[70] için farklı kalıpların kullanıldığı da görülmektedir. Şâirimiz, *Dürretü'l-Esmâ*'da farklı aruz kalıpları kullanmayı tercih etmiştir. Birkaç hata dışında eserde vezin kusuruna rastlanmamıştır. Bu da şâirimizin aruzu başarılı kullandığını göstermektedir.

2.4. Kâfiye ve Redif

Şiirde dış ahengi ve mûsikîyi temin eden veznin dışında, iç ahengi oluşturan kâfiye ve redif de önemli ahenk unsurlarından biridir[71]. Metin, mesnevî nazım biçiminin klasik kafiye örgüsü olan aa, bb, cc… şeklinde kafiyelenmiştir. Metinde kelimelerin kökeni göz önünde bulundurulmadan serbest bir kafiye düzeni oluşturulmuştur. Bu doğrultuda Türkçe-Türkçe, Arapça-Arapça, Farsça-Farsça, Türkçe-Arapça, Türkçe-Farsça, Arapça-Farsça gibi kelime gruplarıyla kafiye yapılmıştır:

a. Türkçe-Türkçe Kelimeler İle Yapılan Kafiyeler:

Maḥabbetle benüm ḥilyem *görenler*

Cemālüm şevḳine cānlar *virenler* (12)

Necāt u fevzi Nūḥ anuŋla *buldı*

Nübüvvet nūrı zīrā kevne *ṭoldı* (166)

---

[69] Kartal, *Doğunun Uzun Hikâyesi (Türk Edebiyatında Mesnevî),* s. 91.
[70] Vezin değişiklikleri için bkz.: Nezahat Öztekin, "Âlî'nin Sûrnâmesindeki Vezin Değişiklikleri", *Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi,* Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, sayı 6, İzmir 1991, s. 183-192.
[71] Abdülmecit İslamoğlu, *Dâvûd-ı Halvetî ve Gülşen-i Tevhîd-i (İnceleme-Tenkitli Metin),* Bolu Araştırmaları Merkezi Yay., Bolu, 2013, s. 107-111.

b. Arapça-Arapça Kelimeler İle Yapılan Kafiyeler:

Ḥamddendür bu derdüŋ *iştiḳāḳı*

Biri birinden olmaz *iftirāḳı* (86)

Gel ey bī-çāre ümmet ḳıl *teẕekkür*

Müdām ol niʿmete eyle *teşekkür* (402)

c. Farsça-Farsça Kelimeler İle Yapılan Kâfiyeler:

Şefāʿat eylemezse rūz-ı *ferdā*

Olur bī-çāre ümmet ḫalḳa *rüsvā* (57)

Mey-i ʿışḳı bizi *mestāne* ḳıldı

Cemāli şemʿine *pervāne* ḳıldı (245)

d. Türkçe-Arapça Kelimeler İle Yapılan Kâfiyeler:

Olanlar çehre-sâ-yı ḳabr-i enver

ʿAbīr ü müşg-i nāfī şoŋra neyler (603)

Şafā-yı ṭıyneti fıṭrīdür *anuŋ*

Anuŋçün ekmelidür *enbiyānuŋ* (441)

e. Türkçe-Farsça Kelimeler İle Yapılan Kâfiyeler:

Rivāyetdür ki biŋ bir ismi *vardur*

Ḥaḳāyıḳ ehline ol *āşikārdur* (70)

Eger maḥv-ı günāh olmasa *bizden*

Ḳalurdı dūzaḫ-ı hicrānda bu *ten* (89)

f. Arapça-Farsça Kelimeler İle Yapılan Kâfiyeler:

Odur nāsı iden dūzaḫdan *incā*

Şefā'at-kānıdur ol Ẕāt-ı *Vālā* (185)

O Nūr'uŋ perteviyle āl u *aṣḥāb*

Birer kevkeb idi mānend-i *meh-tāb* (439)

Dürretü'l-Esmâ'da yarım, tam ve zengin kâfiye çokça kullanılmıştır. Bunun yanında az da olsa tunç ve cinaslı kâfiye de mevcuttur:

1. Yarım Kâfiye:

Mısra sonlarında bulunan birer harfin benzerliğidir. Aşağıda verilen örneklerin ilkinde **t**, ikincisinde **b** ünsüzleri ile yarım kâfiye oluşturulmuştur:

Recā eyler kemal-i şefḳa*t*üŋle

Günāhın maḥv idersün raḥme*t*üŋle (52)

Tevāri ittigi ġār içre ol şe*b*

Ṣıyānet itdi a'dādan anı Ra*b* (256)

2. Tam Kâfiye:

Mısra sonlarında bulunan biri ünlü diğeri ünsüz iki harf veya uzun ünlü benzerliğidir. Aşağıdaki ilk örnek iki harf, ikincisi uzun ünlü benzerliğine dayanmaktadır:

Ḥadīṣinde buyurdı Faḫr-i ʿĀl*em*

O Şāh-ı Enbiyā Ẕāt-ı Mükerr*em* (10)

Şefāʿat eylemezse rūz-ı ferd*ā*

Olur bī-çāre ümmet ḫalḳa rüsv*ā* (57)

3. Zengin Kâfiye:

Mısra sonlarında bulunan üç veya üçten daha fazla harf ya da bir uzun ünlü ve bir veya daha fazla ünsüz harf benzerliğidir. Aşağıdaki örneklerin ilki üç harf, ikincisi bir uzun ünlü ve bir ünsüz benzerliğine dayanmaktadır:

Anı ʿālemlere Ḥaḳ ḳıldı raḥ*met*

O Sulṭān'a biz oldıḳ ḫayr-ı üm*met* (66)

Daḫi bir ism-i pāki oldı "Manṣ*ūr*"

Olan maẓhar ol isme oldı mesr*ūr* (195)

4. Cinaslı Kâfiye:

Mısra sonlarında bulunan yazılışları aynı, anlam veya vurguları farklı olan sözcük ya da söz öbeklerinden oluşan kâfiye türüdür. Aşağıdaki beyitler cinas sanatının güzel bir örneğidir:

Bizi yā Rabbi ġafletden *uyandur*

Aŋa ümmet olan aŋa *uyandur* (319)

5. Tunç Kâfiye:

Kâfiyeyi oluşturan sözcüklerden birinin, diğer sözcük içinde tekrarlanması ile oluşan kâfiye türüdür. *Dürretü'l-Esmâ'*da az da olsa bu kâfiye türüne rastlanmaktadır:

Niçe ol ni'mete şükr itmez ād*em*
Anuŋla buldı derd-i ẕenbine *em* (401)

Rasūlüŋ "Ṣaḥibü's-Seyf" oldı *nāmı*
Anuŋla da'vet itmişdür e*nāmı* (737)

Dürretü'l Esmâ'da, ahengi sağlamada önemli bir işlevi olan birçok redif türü de görülmektedir:

1. Ek Redif:

Maḥabbetle benüm ḥilyem gör*enler*
Cemālüm şevḳine cānlar vir*enler* (12)

O kim ta'dād ide ism-i şerīf*üm*
Bile cānı gibi levḥ-i laṭīf*üm* (17)

2. Kelime Redif:

Gücelmiş işlerüm āsān *olurdı*
Şefī'im dā´im ol Sulṭān *olurdı* (38)

Kimisin rıfḳıla da‘vet *buyurdı*

Kimin inẕār ile ümmet *buyurdı* (92)

3. Ek-Kelime Redif:

Kemālātı anuŋ ta‘dād*a gelmez*

O bir mecmū‘adur efrād*a gelmez* (684)

Kilīd-i şefḳatüŋ miftāḥ*ı oldur*

Hidāyet nūrınuŋ misbāḥ*ı oldur* (695)

4. Kelime Grubu Redif:

Rasūl’e “Ẕū-Mekānet” *nām oldı*

‘Ulüvv-i ḳadri el-ḥaḳ *nām oldı* (339)

Ḫarekātı ḥasenāt *üzre idi*

Her umūrunda şebāt *üzre idi* (899)

2.5. Eserin Dili

Dürretü’l Esmâ, XVII. veya XVIII. yüzyılda yazılmış bir mesnevî olduğu için, dil doğal olarak Klasik Osmanlı Türkçesi’nin bu yüzyıllara ait özelliklerini taşımaktadır. Mesnevî’de Arapça-Farsça kelime ve terkipler oldukça fazladır. Bunun sebebi de mesnevîye hâkim olan muhtevadır. Hem Arapça-Farsça kelime ve terkiplerin fazla olması, hem de hâkim olan muhteva sonucu dil ağır olmasına karşın, ahengi sağlayan vezin ve kâfiye ile metnin okunması kolaylaşmıştır. Bunun yanında metinde yer yer Türkçe arkaik kelimelere de yer verilmiştir. Bunların bir kısmı şu şekilde gösterilebilir:

- **irgürmek:** Ulaştırmak, eriştirmek.

Ḥabīb-i Ekrem olmaġla Ḫudā'ya
Anı *irgürdi* aḳṣā-yı münāya (378)

- **em:** İlâç.

Niçe ol ni'mete şükr itmez ādem
Anuŋla buldı derd-i z̲enbine *em* (401)

- **uçmak:** Cennet.

Anuŋçün ism-i pāki oldı "Büşrā"
Sekiz *uçmaġ*ı n'ola itse Me´vā (381)

- **kayır-:** İlgilenmek, önem vermek.

Żaīf ümmetlerin ol şeb *ḳayır*dı
Şefā'at ni'meti ḫalḳı ṭoyurdı (646)

- **kaçan:** Ne zaman, her ne zaman.

Ḳaçan bir ḫayra maẓhar olsa ümmet
Olur ḫayrı o dem mevṣūl-ı Ḥażret (792)

Metinde geçen Eski Anadolu Türkçesi eklerinden bazıları da şu şekilde gösterilebilir:

- **-up/üp:** "-ıp/-ip".

  Mücerrebdür ki esmā-i Rasūl'i

  Yaz*up* olmazsa ma'nādan ẕühūli (23)

- **-sun/-sün:** "-sın/-sin".

  Teşebbüs itme*sün* dāmān-ı ġayrı

  Ḫudā feṯḥ eyler aŋa bāb-ı ḫayrı (25)

- **-um/-üm:** "-ım/-im".

  Bu def'a eyled*üm* esmāyı taḥrīr

  Rasūlüŋ na'tın itdüm ānda takrīr (41)

- **-uŋ/-üŋ:** "-ın/-in".

  Recā eyler kemal-i şefḳat*üŋ*le

  Günāhın maḥv idersün raḥmet*üŋ*le (52)

- **-dı/-di:** "-du/-dü".

  Şeref bul*dı* ḳudūmünden felekler

  Rikāba çehre-sā ol*dı* melekler (157)

- **-dur/-dür:** "dır/-dir".

  Anuŋ taḥẕīri iḥsāna sebeb*dür*

  Egerçi 'afv iden zellātı Rab'*dur* (222)

- **-n:** “-nı/-ni”.

Kişi maḫbūbı ẕikri*n* itse ikṣār

Kelālı olmaz anuŋ ḳılsa tekrār (422)

- **-ı/-i:** “-u/-ü”.

Yüz*i* ṣuy*m*a anuŋ raḥmet eyle

Yerimiz od iken hep cennet eyle (510)

- **-ur/-ür:** “-ır/-ir”

Sevā´imden gelen māl-i zekātı

Vir*ür*di ehline ber-vech-i ātī (571)

- **-ınca/-ince:** “-unca/-ünce”.

Rasūl’e ism-i sāmī oldı “Mevṣūl”

Ol*ınca* dergeh-i Mevlā’da maḳbūl (638)

- **-saŋ/-seŋ:** “-(ı)san/-(i)sen.

Diler*seŋ* ekṣerine ḳıl recāŋı

Ḳabūl itdüm bugün cümle duʿāŋı (715)

- **-dıkda/dikte:** “-dığında/-diğinde”.

Şefāʿat eyle*dikde* mücrimānı

ʿUṣāta açdı ebvāb-ı cinānı (725)

- **-mı/-mi:** "-mu/-mü".

Görünmez çeşm-i küfre nūr-ı īmān

Görür *mi* vech-i Ḥaḳḳ'ı çeşm-i ʿumyān (771)

- **-uş/-üş:** "-ış/-iş".

İr*üş*dür menzil-i maḳṣūda yā Rab

Firāḳıyla bizi ḳılma muʿa<u>zz</u>eb (812)

- **-gıl/-gil:** emir eki.

Olup cāy-gīr u meydān-ı ʿirfān

Nuʿūta eyle*gil* teşmīr-i dāmān (6)

2.6. Edebî Sanatlar

Şiirde ahengi sağlayan unsurlardan biri de edebî sanatlardır. *Dürretü'l-Esmâ*'da benzetmeye, yapıya, düşünceye, bilgiye, tekrara dayalı birçok sanat kullanılmıştır. Bu sanatlardan bazıları şunlardır:

2.6.1 Teşbih

Anlatımı güçlü ve somut kılmak maksadıyla, aralarında bir ya da birden fazla benzerlik bulunan iki varlık ya da kavramın birinin diğerine benzetilmesine teşbih denir. Aslında teşbih günlük dilde de kullanılan bir anlatım yoludur.[72]

[72] M. A. Yekta Saraç, *Eski Türk Edebiyatına Giriş: Söz Sanatları,* Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2013, s. 16.

Aşağıdaki örnekte teşbihin bir çeşidi olan *teşbih-i belîğ*[73] sanatı kullanılmış ve Hz. Peygamber "güvenilirlik" yönüyle bir sığınağa benzetilmiştir:

Odur ancaḳ melāẕ-ı ehl-i ʿisyān
Raʾūf ismine maẓhardur o Sulṭān

2.6.2. İstiâre

İstiâre, bir kelimeyi kendi manası dışında kullanarak benzerlik yönüyle başka varlığın ismi ile ifade etme sanatıdır. Bu yönüyle istiâre hem bir mecaz; hem de bir benzetme sanatıdır.[74]

Aşağıda verilen örnekte Hz. Peygamber, "bülbül"e benzetilmiştir. Divan şiirinde "gül", bülbülsüz olmaz. Hz. Peygamber bir bakıma "'Adn'ın gül bahçesi"nin "bülbül"üdür:

Olupdur gülşen-i ʿAdnān'a bülbül
Siyeh kākülleridür şaçlı sünbül (114)

2.6.3. Mürâʿât-ı Nazîr (Tenâsüp)

Mürâʿât-ı nazîr, anlamca birbiriyle mütenâsip iki veya daha çok kelimenin aynı ibarede bir arada kullanılmasıdır.[75]

Aşağıdaki örnekte "ceyş", "gaza" ve "gezend eylemek" kelimeleriyle tenâsüp sanatı kullanılmıştır:

[73] Sadece müşebbeh ve müşebbehün bih (benzeyen ile kendisine benzetilen) ile yapılan teşbihtir.
[74] Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi,* TDK Yayınları, Ankara, 2009, s. 16.
[75] M. A. Yekta Saraç, *Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat,* R Yayınları, İstanbul, 2000, s. 139.

Melā´ik ceyş olup her bir ġazāda

Gezend eylerdi erbāb-ı fesāda (435)

2.6.4. Hüsn-i Ta‘lîl

Hüsn-i ta‘lîl; hayale bağlı bir sanat olup, bir durumu veya olayı hakikî sebebi dışında güzel bir nedene bağlamaktır.

Aşağıda verilen örnekte, âlemin aydınlığı Hz. Peygamber'in nuruyla açıklanarak hüsn-i ta‘lîl sanatı yapılmıştır:

O Nūr ile münevver oldı ‘ālem

Anuŋçün enbiyādan oldı ekrem (229)

2.6.5. Tezat

Tezat; manaca birbirinin karşıtı iki düşünce, duygu ve hayalin bir ifadede zikredilmesidir.[76]

Aşağıdaki örnekte "lütuf-kahr" ve "âzâd-münkâd" kelimeleri arasında tezat vardır:

Kimini luṭfıyla āzād iderdi

Kimini ķahrile münķād iderdi (96)

2.6.6. Telmih

Herkesçe bilinen bir olayı, durumu veya kişiyi temsil yoluyla anımsatmaya telmih denir. Aşağıda verilen örnekte "Miraç" olayı hatırlatılmıştır:

[76] Numan Külekçi, *Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar,* Akçağ Yayınları, Ankara, 1999, s. 71.

Ḫuṣūṣā Leyle-i İsrā'da Cibrīl

Getürdi bir Burak u tāc-ı tebcīl (158)

2.6.7. İstifham

İstifham, anlatımı daha güçlü kılmak için yanıt alma amacı gütmeden soru sorma sanatıdır.

Aşağıdaki örnekte, "âciz ümmetin niçin ibret almadığı" sorularak istifham sanatı yapılmıştır:

Niçüŋ bī-çāre ümmet almaz ʿibret

Aŋa mir´ātdür şāh-ı risālet (548)

2.6.8. İştikak

Bir kök ile o kökten türemiş bir veya daha fazla sözcüğü aynı ibarede kullanmaya iştikak denir.[77]

Aşağıdaki örnekte "f-t-h" kökünden türeyen *miftâh* ve *feth* kelimeleri aynı beyit içinde kullanılmıştır:

Anuŋ bir ismi de "Miftāḥ-ı Raḥmet"

İder elbette feṯḥ-i bāb-ı cennet (694)

2.6.9. Nidâ

Şâirin heyecanlanması ve duygulanması sonucunda "ey" ve "hey" gibi ünlem sözcükleriyle hitap etmesine nidâ denir. Aşağıda verilen örnekte "ey" ünlemiyle nidâ

[77] Saraç, *Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat,* s. 222.

sanatı yapılmıştır:

Gel ey yerāʿa-ı şīrīn-edā-yı ḫūb-eşer

Çıḳar biḥār-ı maʿānīden ism-i Peyġam-ber (923)

2.6.10. Teşhis (Kişileştirme)

Teşhis; insan dışındaki canlı veya cansız varlıkları insana özgü özelliklerle donatma sanatıdır.

Aşağıdaki örnekte "gönül"den insafa gelmesi ve Hz. Peygamber'in yolundan ayrılıp kötü sözler söylememesi istenilerek kişileştirme sanatı yapılmıştır:

Dilā sen daḫı inṣāf eyle inṣāf

İzinden ayrılup itme ṣaḳın lāf (580)

2.6.11. İktibas

Manzum ya da mensur herhangi bir metinde bir âyetin ya da hadîsin tamamını ya da bir kısmını alıntı yoluyla kullanmaktır.[78] Aşağıda verilen örnekte Aʿrâf sûresi 143. âyetten iktibas yapılmıştır:

Cemāli eyledi mesʿūd anı

Buyurmışken Kelīm'e *"len-terāni"* (822)

2.7. Anlatım Şekilleri

Şiirde ahengi sağlamada söylenişin; yani nasıl bir anlatım biçimi uygulandığının çok önemli bir yeri vardır.[79] *Dürretü'l Esmâ*'da; din-tasavvuf konulu edebiyat ürünlerinde sıklıkla kullanılan, doğrudan doğruya anlatma, delil ve ispat

[78] Saraç, *Eski Türk Edebiyatına Giriş: Söz Sanatları,* s. 85.
[79] Şerif Aktaş, *Şiir Tahlili (Teori-Uygulama),* Akçağ Yayınları, Ankara, 2011, s. 39-41.

yoluyla anlatma, tahkiye yoluyla anlatma, nasihat ve hitap yoluyla anlatma"[80] gibi anlatım şekillerinin olduğu örnekler mevcuttur.

1. Doğrudan Doğruya Anlatma:

Şâir, *Dürretü-l-Esmâ*'nın birçok yerinde "doğrudan doğruya anlatma"yı kullanmıştır. Aşağıdaki beyitler de bu anlatım tekniğinin birer örneğidir:

Odur ancaḳ Melāẕ-ı ehl-i ʿisyān
Raʾūf ismine maẓhardur o Sulṭān

Şefāʿat eylemezse rūz-ı ferdā
Olur bī-çāre ümmet ḫalḳa rüsvā

2. Delil ve İspat Yoluyla Anlatma:

Dürretü'l-Esmâ'da kullanılan anlatım şekillerinden bir diğeri de "delil ve ispat yoluyla anlatma"dır. Şâir, âyet ve hadîs alıntılarıyla bu yöntemi kullanmıştır:

Buyurmışdur o Şāh-ı Taḫt-ı "Levlāk"[81]
O Sultān-ı zemīn ü ʿarş u eflāk (11)

Olup mesned-ṭırāz-ı ḳurb-ı Mevlā
Ana burhāndur "innā feteḫnā" (751)[82]

[80] Abdurrahman Güzel, "Tekke Şiiri", *Türk Şiiri Özel Sayısı III (Halk Şiiri),* TDK Yay., Ankara 1989, sayı 445-450, s. 331-342.
[81] "*Sen olmasaydın* bu kâinatı yaratmazdım."
[82] "*Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik."* Fetih, 48/1.

3. Tahkiye (Hikâye Etme) Yoluyla Anlatma:

Dürretü'l-Esmâ'nın birçok yerinde tahkiyeli bir üslup kullanılmıştır. Aşağıda verilen ve Miraç hadisesinin anlatıldığı beyitler bu yöntemle oluşturulmuştur:

Ḫuṣūṣā Leyle-i İsrā'da Cibrīl

Getürdi bir Burak u tāc-ı tebcīl

Semavāt ehli istiḳbāl itdi

Ser-ā-pā enbiyā iḳbāl itdi

Emīnullāh o Şāh'a oldı rehber

Güẕār itdi semavātı ser-ā-ser (158-160)

4. Nasihat ve Hitap Yoluyla Anlatma:

Dürretü'l-Esmâ'da az da olsa bu anlatım şekli de kullanılmıştır:

Gel imdi ʿışḳıla bī-çāre ümmet

O Şāh-ı ʿĀlem'e eyle taḥiyyāt (477)

Bizi ḳıl maẕhar-ı luṭf-ı şefāʿat

Diye raḥmile gel bī-çāre ümmet (598)

Elbetde ḳurtarır seni ālām u ġuṣṣadan

Ḳıl imtiṣāl emrine ḫidmetile sen (1018)

3. ESERİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

3.1. Eserin Kaynakları

Dürretü'l-Esmâ'nın görebildiğimiz kadarıyla altı kaynağı vardır. Bu kaynakların dördü doğrudan, ikisi de dolaylı olarak eserde zikredilmiştir. Bunlar, başta *Delâilü'l-Hayrât* olmak üzere; *Şerh-i Şemâil*, *Hilye-i Saâdet*, *Riyâzü's-Salihîn*, âyetler ve hadîslerdir.

3.1.1. Delâilü'l-Hayrât

Hz. Peygamber'in isim, sıfat ve künyeleri birçok esere kaynaklık etmiştir. Bu eserlerin en önemlisi ve en meşhuru, Şâzeliyye tarikatının Cezûliyye kolunun kurucusu olup, Ebu Abdillah künyesi ile bilinen Muhammed b. Süleyman el-Cezûlî (ö. 870/1465) tarafından derlenen *Delâilü'l-Hayrât* adlı salavât mecmuasıdır. *Delâilül'l-Hayrât'ın* yazılış sebebini anlatan bir menkıbeye göre bir gün Cezûlî hazretleri abdest almak için bir kuyuya varmış; ama kuyudan su çekecek bir şey bulamamıştır. Bu sırada yüksekçe bir yerden bu durumu gören bir kız çocuğu ona kim olduğunu sormuş; o da kendini tanıtmıştır. Kız çocuğu onun hürmet edilen ve övülen bir kişi olduğu halde, suyu çekmede aciz kaldığını söylemiş ve sonrasında kuyuya üfürmüştür. Kuyudaki su da Allah'ın inâyeti ile taşıp akmıştır. Cezûlî, kıza bu keramete nasıl eriştiğini sormuş, kız da Hz. Peygamber'e salavât-ı şerifeyi çokça getirdiğini ve bunda da devamlı olduğunu belirtmiştir. Cezûlî, bu salavâtların neler olduğu hususunda ısrar etmesine rağmen kız, bunları kendisine söylememiş ve belli salavâtların onda bulunduğunu ifade etmiştir. Bunun üzerine Cezûlî, bütün meşhur salavât-ı şerîfeleri derleyip toplamış ve kıza göstermiştir. Kız da söz konusu

salavâtların bu kitapta birkaç yerde geçtiğini söylemiştir.[83] Başka bir menkıbede ise eserin yazılış sebebi, Cezûlî'nin kerâmet sahibi hanımı olduğu bildirilmiştir.[84]

Delâil, sadece Şazeliyye ve Cezûliyye mensupları tarafından değil, diğer bütün Müslümanlar tarafından da faziletine inanarak düzenli bir biçimde okunmuştur.[85] Geniş bir okuyucu kitlesine hitap eden bu mecmuanın binlerce el yazması mevcuttur ve Mısır ve İstanbul'da 1844-1902 yılları arasında on dört defa basılmıştır.[86] Mecmuanın Petersburg'da 1842'de neşredilmiş bir baskısı da bulunmaktadır. Ayrıca Hasan el-Adevî'nin *Bulûgu'l-Müsirrât alâ-Delâili'l-Hayrât* (Mısır 1289), Muhammed Mehdî el-Fâsî'nin *Metâliu'l-Müsirrât bi-cilâ'i Delâili'l-Hayrât* (Mısır 1298) adlı Arapça şerhleri de basılmıştır.[87]

Mecmuanın Türkçe şerhleri de vardır. Bu şerhlerin en meşhuru Kara Davud İzmitî tarafından yapılan şerhtir. Eserde Hz. Peygamber'in iki yüz bir ismi ele alınıp açıklanmıştır. Eseri şerh eden İzmitî[88], eserin adını *Muvaffiku'l Hayrât Li-Neyli'l-Berekât Fî-Hizmeti Menbâ'i's-Sa'âdât* koymasına karşın, eser halk arasında *Kara Davut* veya *Delâil-i Hayrât Şerhi* adıyla meşhur olmuştur. Her ne kadar eserde iki yüz bir isim belirtilse de, Hz. Peygamber'in isimleri konusunda her çalışmadeğişik sayılar vermiştir. *Delâilü'l-Hayrât,* kendinden sonra yaşamış ve Esmâ-i Nebî türünde eserler vermiş şâirler için başucu kaynağı olmuştur. Tezimizin konusunu teşkil eden *Dürretü'l-Esmâ* adlı eser de *Delâilü'l-Hayrât*'tan faydalanılarak yazılmıştır:

İki yüz bir yazar ism-i Rasūl'i

Delā'il'de Süleymān-ı Cezūlī (72)

[83] Abdülkadir Akçiçek, *Delâil-i Hayrât Şerhi Kara Davud,* Rahmet Yay., İstanbul, 1975, s. 4-6.
[84] Süleyman Uludağ, "Delâilü'l Hayrât", *DİA,* C. 9, İstanbul, 1994, s. 113-114.
[85] Ali Budak, *İsim ve Sıfatları ile Efendimiz,* Işık Yayınları, İstanbul, 2010, s. 104-105.
[86] Muammer Ülker, "Delâilü'l-Hayrât", *Antik Dekor Dergisi,* sayı 38, İstanbul, 1997, s. 128-130.
[87] Uludağ, "Delâilü'l Hayrât", *DİA,* C. 9, s.14
[88] İzmitî için bkz. Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri,* C. 1, s. 399.

İrüşdür ikiyüz bire ismini

*Delā'il'*de gördüŋ anuŋ resmini (860)

3.1.2. Şerh-i Şemâil

Dürretü'l-Esmâ'nın diğer bir kaynağı da *Şerh-i Şemâil*'dir. Bu şerh, Tirmizî'nin *Kitâbü'ş-Şemâil*[89] adlı eserinin şerhidir. Tirmizî'nin eserine birçok kişi tarafından farklı dillerde şerh yapılmıştır.[90] Şemâil'in Türkçe tercüme ve şerh örnekleri fazla olup, bu örnekler XVIII. yy.'dan XX. yy. başlarına kadar devam ede gelmiştir.[91] Şemâil'in Türkçe yapılmış tercüme ve şerhleri kronolojik sıraya göre şunlardır:[92]

- Akvemü'l-Vesâil fî-Tercemeti'ş-Şemâil: Ahmet el-Aydınî (h.1220/m.1708).
- Akvemü'l-Vesâil fi-Tercemet'iş-Şemâil: Lütfullâh el-Kırımî (h.1161/m.1748).
- Akvemü'l-Vesâil fi-Tercemeti'ş-Şemâil: Ahmed b. Mahmûd (?).
- Manzûm Şemâilü'n-Nebî: Mehmed el-Eskişehrî (h.1135/m.1723).
- Manzûm Türkçe Şemâil: Mustafa el-Halebî (h.1158/m.1745'den sonra).
- Tercemetü'ş-Şemâil: Ahmed el-Ereğlî (h.1162/m.1749).
- Türkçe Şemâil: Mehmed Akkirmânî (h.1174/m.1761).

---

[89] Şemâil türünde yazılan ilk eserdir. Hicri III. yüzyılın ortalarında Ebû Îsâ Muhammed b. Îsâ et-Tirmizî (ö: 279/892) tarafından kaleme alınmıştır. 55 bölüm ve bir hâtimeden oluşmaktadır. Bunlar; *Hz. Peygamber'in vücut yapısı, kıyâfetleri, tavır ve davranışları, ibadet hayatı, ahlâkı, geçim tarzı diğer bazı yönleri ve hayatının sonu* gibi başlıklar altında toplanabilir. Detaylı bilgi için bkz. Ali Yardım, "Şemâil Nev'inin Doğuşu ve Tirmizî'nin Kitâbü'ş-Şemâil"i, *DEÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi I,* İzmir, 1983, s. 349-409.

[90] Diğer dillerde yapılan şerhler için bkz.: Yardım, *agm.,* s. 361-391.

[91] Yardım, *agm.,* s. 391.

[92] Türkçe şerhler için Yardım'ın makalesinden yararlanılmıştır. Detaylı bilgi için bkz.: Yardım, *agm.,* s. 391-399.

- Risâletü'ş-Şemâiliyye: Müellifi meçhul (Telif tarihi: h.988/m.1580).
- Şerh-i Şemâil: Hüsâmeddîn en-Nakşibendî (h.1282/m.1865).
- Tercümetü'ş-Şemâil: Eyüp Sabri Paşa (h.1308/m.1890).
- Muhtasar Şemâil-i Şerîf Tercümesi: Mehmed el-Konstantinî (h.1309/m.1891).

Metinde; Hz. Peygamber'in "Ebû İbrâhim"," Ebü't-Tayyib" ve "Ebü't-Tâhir" isimlerinin kabileler tarafından onun künyesi olarak bilindiği ve bu künyeler hakkındaki bilginin *Şerh-i Şemâil*'de ayrıntılı bir şekilde yazılı olduğu ifade edilmektedir:

Mükennā bildi mecmū'-ı ḳabā´il
Yazar tafsīlini Şerḥ-i Şemā´il

3.1.3. Hilye-i Saâdet

Dürretü'l-Esmâ'nın diğer bir kaynağı da *Hilye-i Saâdet*'tir. Her ne kadar metinde bu eserden bahsedilmese de, Hasîb'in eserinde Hakânî'yi zikretmesi, *Hilye-i Saâdet*'i görüp okuduğunu ve bu eserden faydalandığını göstermektedir.

Hilye-i Saadet[93], hilye[94] türünde yazılmış eserler içinde önemli bir yere sahiptir. Çünkü Türk Edebiyatı'nda hilye denince, Hakânî'nin bu eseri hatırlanmaktadır.[95] Bu eser, Türk Edebiyatı'nın şaheserlerinden biri olmuş ve sonraki

[93] Eser üzerinde yapılmış bazı çalışmalar şunlardır: Numan Külekçi, *Hâkânî Mehmet Bey Hilye,* AÜ KKEF Yay. Erzurum, 1988; İskender Pala, *Hilye-i Saadet,* TDV Yay., Ankara, 1991; Abdülkadir Karahan, *Hâkânî Mehmet Bey'in Hilye-i Şerifesi,* Sabah Gaz. Yay., İstanbul, 1992; Mehmet Atalay, "Hâkânî ve Hilyesi I-II", *FÜ SBE Dergisi,* 1991, C. 5, sayı 1-2, s. 29-49 ve 33-58; A. Fuat Bilkan, "Hadis-i Şerifler Işığında Hâkânî'nin Hilyesi", *İslamî Edebiyat Der.,* 1989, C. 2, sayı 1, s. 12-14.

[94] "İnsanın dış görünüşüyle ilgili güzel nitelikler" anlamına gelip, ıstılâhî olarak Hz. Peygamber'in bedenî özelliklerini anlatan manzum veya mensur eserler ile, bu konuda kaynaklarımızda zikredilen rivayetlerin yazılmasıyla meydana getirilen ve birer hüsn-i hât şâheseri olan levhalardır. Bkz.: Zülfikar Güngör, *Türk Edebiyatı'nda Türkçe Manzum Hilye-i Nebevîler ve Nesîmî Mehmed'in Gülistân-ı Şemâil'i,* DR Tezi, AÜ SBE, Ankara, 2000, s. 2.

[95] Amil Çelebioğlu, "Türk Edebiyatı'nda Manzum Dînî Eserler" *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları,* MEB Yay., İstanbul, 1998, s. 359-360.

şâirler tarafından çokça tanzîr edilmiştir.[96] Hilye-i Saadet 712 beyit olup, mesnevî nazım şekliyle ve "feilâtün feilâtün feilâtün feilün" kalıbıyla kaleme alınmıştır. Eser H.1007/M.1598 yılında tamamlanmıştır. *Hilye-i Saadet*'in; kütüphanelerde "Hilye-i Hâkânî, Hilye-i Nebî, Hilye-i Nebevî, Hilyetü'n-Nebî, Hilye-i Şerîf" gibi isimlerle 176 yazma nüshası kayıtlıdır.[97]

3.1.4. Riyâzü's-Sâlihîn

Dürretü'l-Esmâ'nın başka bir kaynağı da Nevevî'nin *Riyâzü's*-Sâlihîn adlı eseridir. Metnimizde bu eserden isim itibariyle doğrudan bahsedilmemektedir. Ancak Hasîb; Hz. Peygamber'in, sünneti ihyâ hususunda ümmetinden ümidi olduğunu ve bu rivayetin Nevevî tarafından doğru bir şekilde yazıldığını belirtmektedir.

Riyâzü's-Sâlihîn; Nevevî'nin, Müslümanlar arasında başucu kitabı olan ve İslâm ahlâkını öğretmek amacıyla bin dokuz yüz güvenilir hadîsi on sekiz bölüm halinde topladığı eseridir. Tam adı *Riyâzü's-Sâlihîn min Hadîsi Seyyidi'l-Mürselîn* olup, H.670/M.1272'de tamamlanmıştır. Nevevî bu esere aldığı hadîslerin çoğunu Kütüb-i Sitte'den; bunların dışında kalan hadisleri de İmam Mâlik'in *el-Muvatta*'ı, el- Humeydî'nin *el-Cem' beyne's-Sahîhayn*'ı, Ahmed b. Hanbel'in *el-Müsned*'i, Hâkim en-Nîsâbûrî'nin *el-Müstedrek*'i ve Dârimî ile Dârekutnî'nin e*s-Sünen*'lerinden derlemiştir.[98] Eserin çok sayıda yazma nüshası ve tercümesi bulunmaktadır.[99]

---

[96] Mehmet Özdemir, "Türk Edebiyatı'nda Manzum Hilye Türü ve Neccarzâde Rızâ'nın Hilye-i Hâce Bahâüddîn Şâh-ı Nakşıbend'i", *Turkish Studies,* Yaz/2012, 7/3, s. 1975.
[97] Güngör, *Türk Edebiyatı'nda Türkçe Manzum Hilye-i Nebevîler ve Nesîmî Mehmed'in Gülistân-ı Şemâil'i,* s. 44-45.
[98] Raşit Küçük, "Riyâzü's-Sâlihîn", *DİA,* C. 35, s. 146.
[99] Yazma nüshalar ve tercümeler hakkında bilgi için bkz.: Küçük, "Riyâzü's-Sâlihîn", DİA, 35/146-147.

3.1.5. Âyet ve Hadîsler

Dürretü'l-Esmâ'nın bir başka kaynağı ise âyet ve hadîslerdir. Bunlar birkaç yerde tam ve manen, diğer yerlerde ise yarım iktibas şeklinde kullanılmıştır. Metinde "Levlâk" rivâyeti yedi beyitte, diğer âyet ve hadîsler ise birer beyitte kullanılmıştır.

Buyurmışdur o Şāh-ı taḫt-ı "levlāk"[100]

O Sultān-ı zemīn ü 'arş u eflāk (11)

Anı 'ālemlere Ḥaḳ ḳıldı raḥmet[101]

O Sulṭān'a biz oldıḳ ḫayr-ı ümmet (66)

Kelāmında buyurdı Ḥaḳ "fe-ẕekkir"[102]

Niçün ġāfil olur bu 'abd müdebbir (191)

Teşebbüṣ eyle Ḳur'ān-ı Mübīn'e

Dü-destüŋle yapış "ḥablü'l-metīn"e[103] (306)

Maḳām-ı "ḳābe ḳavseyn"e[104] güẕārı

Olınca iḥtirām-ı Kirdigāri (336)

---

[100] "*Sen olmasaydın* bu kâinatı yaratmazdım". Hadîs olup olmadığı tartışmalıdır, Aclûnî bu sözün hadîs olmadığını, ancak anlam itibariyle doğru olduğunu ifade etmiştir. Bkz.: Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ,* C. 2, s. 164 (Hadîs nr: 2123).

[101] "(Ey Muhammed!) Seni ancak *âlemlere rahmet* olarak gönderdik." Enbiyâ, 21/107. Halil Altuntaş ve Muzaffer Şahin (Haz.), *Kur'ân-ı Kerîm Meâli,* DİB Yayınları, Ankara, 2011.

[102] "O halde, eğer öğüt fayda verirse, *öğüt ver.*" A'lâ, 87/9.

[103] "Hep birlikte *Allah'ın ipine (Kur'ân'a)* sımsıkı sarılın. Parçalanıp bölünmeyin. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın." Âl-i İmrân, 3/103.

[104] "(Peygamber'e olan mesafesi) *iki yay aralığı kadar* yahut daha az oldu." Necm, 53/9.

Aŋa ʿilm-i ledün iḥsān-ı Ḥaḳ'dur

Ki ders-i "men ʿāref"[105] aŋa sebaḳdur (357)

Şerīʿat "'urvetü'l-vüṯḳā"dur[106] el-ḥaḳ

Bu teşbīhi ṣiḳāt itdi muḥaḳḳaḳ (410)

Naṣīḥat dīndür[107] erbāb-ı ḥāle

Tenaṣṣuḥ itmeyen irmez kemale (567)

Niçe "kenz-i ḫafī"ye[108] oldı vāḳıf

Niçe esrār-ı Ḥaḳḳ'a oldı kāşif (690)

Olup mesned-ṭırāz-ı ḳurb-ı Mevlā

Ana burhāndur "innā feteḥnā"[109] (751)

"Ḥarīṣun-ʿAleyküm" aŋa nām idi

Anuŋçün Mürāʿi-ı Erḥām idi (868)[110]

Behīme nuṭḳ ile gūyā iken çü bülbül-i bāġ

Tekellüm itmişiken anda ṭūtī-i "mā-zāġ"[111]

---

[105] "*Nefsini bilen*, Rabbini bilir." Bkz.: Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ,* C. 2, s. 262 (Hadîs nr.: 2532).

[106] "Dinde zorlama yoktur. Çünkü doğruluk sapıklıktan iyice ayrılmıştır. O hâlde, kim tâğûtu tanımayıp Allah'a inanırsa, kopmak bilmeyen *sapasağlam bir kulpa* yapışmıştır. Allah, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir." Bakara, 2/156.

[107] "Din nasihattir." Bkz.: Aclûnî, *age.,* C. 1, s. 414 (Hadîs nr.: 1324).

[108] "*Gizli bir hazine* idim bilinmek istedim, bilinmek için de kâinâtı yarattım." Bkz.: Aclûnî, *age.,* C. 2, s. 132 (Hadîs nr.: 2016).

[109] *" Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik."* Fetih, 48/1.

[110] "Andolsun, size kendi içinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya düşmeniz ona çok ağır gelir. O, *size çok düşkün*, mü'minlere karşı da çok şefkatli ve merhametlidir." Tevbe, 9/128.

[111] "Göz (gördüğünden) *şaşmadı* ve (onu) aşmadı." Necm, 53/17.

Göründi pīşe-gehinde maḳām-ı “ev-ednā”[112]

Müşāhid oldı Ḥabīb’e menāzil-i aḳṣā (959)

3.2. Eserde Geçen Dinî Kavramlar

3.2.1. Allah

Dürretü’l-Esmâ’da Allah’ın isim ve sıfatlarına işaret edilmiştir. Metinde ulûhiyete delâlet eden[113] “Allah” lafzı ile birlikte; Allah’ın Esmâ-i Hüsnâ’dan olan Bârî, Hâdî, Hallâk, Gaffâr, Settâr gibi isimlerine; Farsça “Allah” anlamına gelen Hudâ, Hudâvend ve Kirdigâr gibi isimlere ve Arapça Mevlâ, Bî-Mekân, Lâ-Mekân, Lâ-Yezâl, Kibriyâ, Hazret gibi isim ve sıfatlara da yer verilmiştir.

Allah; kudreti sonsuz olup, bilgisi de sonsuz olandır. Bundan dolayı O, Hz. Peygamber’in bütün isimlerini bilmektedir:

Niçe esmāsı vardur Muṣṭafā’nuŋ

Faḳaṭ maʿlūmıdur Bārī Ḫudā’nuŋ (78)

Hz. Peygamber, Allah tarafından korunmuş, tâlim edilmiş ve Allah, onu kendisine “sevgili” kılmıştır. Bunun yanında o, âyetin ifadesiyle[114] Allah’a çok yaklaşmış ve Allah’ın cemâlini temaşâ etmiştir:

Ḫabibin ṣaḳlamaġla Rabb-ı Settār

Ḫafī oldı ʿadüvden ol Nīkū-Kār (259)

[112] “(Peygamber’e olan mesafesi) iki yay aralığı kadar *yahut daha az* oldu.” Necm, 53/9.
[113] İsmail Karagöz, *Esmâ-i Hüsnâ,* DİB Yay., Ankara, 2011, 2. Baskı, s. 15.
[114] *“(Peygamber’e olan mesafesi) iki yay aralığı kadar yahut daha az oldu.”* Necm 53/9.

İrüşdi vuṣlat-ı lāhūta ḥaḳḳā

Anı Maḥbūb-ı Ḫażret kıldı Mevlā (317)

Maḳām-ı "ḳābe ḳavseyn" e güẕārı

Olınca iḫtirām-ı Kirdigāri (336)

O Sulṭān-ı Ledün'dür 'ilme kāndur

Aŋa ta'līm iden bir Bī-Mekān'dur (450)

Cemāli şem'ine pervāne oldı Mevlā'nuŋ

Na'īm-i vaṣlına seyr oldı Ḫaḳ Te'ālā'nuŋ (937)

Allah, bütün kâinatın yaratıcısı ve bu kâinatı idare edendir.[115] Bütün mahlûkat O'na muhtaçtır. Recâ kaynağı yalnız O'dur.

Senüŋ iḫsānuŋa maġrūr-ı 'ālem

İlāhā sensün ol Ḫallāḳ-ı Erḥam (520)

Recā-mendüz Ḫudā-yı "Lā-Yezāl"e

Bizi uġratmaya rāh-ı ḍalāle (773)

3.2.2. Peygamberler

Dürretü'l-Esmâ'da Hz. Peygamber'den başka yedi peygamberin daha ismi geçmektedir. Bu peygamberler; Hz. Âdem, Hz. Nûh, Hz. Yusûf, Hz. İbrâhim, Hz. Mûsâ, Hz. İsâ ve Hz. Hızır'dır.[116]

[115] Bekir Topaloğlu, "Allah", *DİA,* C. 2, s. 471.

3.2.2.1. Hz. Muhammed (sav.)

Hz. Peygamber (sav.), İslâm dininin peygamberi olup aynı zamanda son peygamberdir. O, bilhassa kendisine iman etmiş müminler için müstesna bir kişilik olup, böyle bir kişiliğin toplumların kültür ve sanatında etkisi olmaması düşünülemez.[117] O'nun hayatı, kişiliği, risâleti, mucizeleri ve savaşları şair ve yazarlarımız için başta gelen ana kaynaklardan-konulardan biri olmuştur.

Dürretü'l-Esmâ, "esmâ-i Nebî" türünde yazılmış bir eser olduğu için muhteva da baştan sona Hz. Peygamber (sav.) üzerine kuruludur. Eserde Hz. Peygamber'in 201 ismi şerh edilmekte ve bazı sıfatları da verilmektedir. Metinde geçen bu isimler şu şekilde tasnif edilebilir:[118]

- *Hz Peygamber'in Kur´ân-ı Kerîm'de Geçen İsimleri:*

Muḥammed, Muṣṭafā, Aḥmed, Müddeṯṯir, Hādī, Raḥīm, Sirāc, Şehīd, Mübelliġ, Mübeşşir, Nūr, Cebbār, Fātiḥ, Müheymin, Ṭāhir, Muṭahhar, Muḳaddes, Ra´ūf, Beşīr, 'Afüvv, Velī, Vüṯḳā, Urve, Yāsīn, Münẕir, Neẕīr, Ni'metullāh, Rasūlü'r-raḥme, Müctebā, Dā'ī, Ṭāhā, Müzzemmil, Ṣırāṭ-ı Müstaḳim, Müẕekkir, Ḫarīṣun-'Aleyküm, Ḳadem-i Ṣıdḳ, Münīr, Raḥmet, Miṣbāḥ, Rasūl, Necm-i Ṯāḳıb, Muhdī, Kāmil, Bāliġ, Nebī, Kefīl, Vekīl, Büşrā, Ecīr, Ġavṯ, Ġayṯ, Ġıyāṯ, Ḫafī, Nāṣıḥ, Nāṣır, Naṣīḥ, Muṣliḥ, Muṭā', Ṣıdḳ,Vāṣıl, Ṣırāṭullāh, Metīn, Sā´iḳ, Ṣādıḳ, Sa'dullāh, Vecīh, Sa'd'ul-Ḫalḳ, Ümmī, Seyyid, Ṭayyib, Ḥizbullāh, Mücīb, Mücāb, Muṭī', Müncī, Ṣāliḥ, Şefīḳ, Şehīr, Sābıḳ, Meşhūd, Manṣūr, Mükerrem, Ma'lūm.[119]

---

[116] Yedi peygamber hakkında detaylı bilgi için bkz.: M. Asım Köksal, *Peygamberler Tarihi (1-2),* TDV Yay., Ankara, 2004.
[117] İsmail Çetişli, *Türk Şiirinde Hz. Peygamber (1860-2011),* s. 11
[118] Tasnif konusunda Kadı İyaz Şifa-i Şerif, İsmail Karagöz, Emine Yeniterzi ve Ali Budak'tan yararlanılmıştır. Bkz.: İsmail Karagöz (Tercüme ve Notlar), *Kadı İyaz Şifa-i Şerif,* Akçağ Yay., Ankara, 2012, s. 150-164; İsmail Karagöz, Esma-i Hüsna, DİB Yay., Ankara, 2011; Emine Yeniterzi, Divan Şiirinde Na't, s. 163-165; Ali Budak, *İsim ve Sıfatları ile Efendimiz,* Işık Yay., İzmir, 2010.
[119] Bu sınıflandırmadaki bazı isimler, doğrudan Kur´ân-ı Kerîm'de geçmeyip kök itibariyle ortak olan isimlerdir.

- *Hz. Peygamber'in Hadislerde Geçen İsim ve Sıfatları:*

Nebiyü'r-raḥme, ʿAbdullāh, Rasūlü'l-Melāḥim, Seyyidü'l-Mürselīn, ʿĀḳıb, Rasūlü'r-rāḥa, Ṣāḥibü'l-Ḫātem, İmāmu'l-Muttaḳīn, Muḳaffī, Ahīd/Uḥīd, Ḳā´idü'l-Ġurri'l-Muḥaccel, Ṣāḥibü'l-Miġfer, Nebiyü't-tevbe, Habībullāh, Şāfī, Muḳtefī, Maḥmūd, Emīn, Müşeffaʿ, Muḳtefī, Ḥāşir, Mekīn, Müktefī.

- *Diğer Kitap ve Sayfalarda Geçen İsim ve Sıfatları:*

İklīl, Ṣāḥibü'l-Ḳaḍ ib, Ḳayyim, Ṣāḥib-Livā, Ṣāḥibü'd-Derece, Ṣāḥibü'l-Beyān, Ṣāḥibü'l-Burāḳ, Ṣāḥibü'l-Burhān, Ṣāḥibü'l-Ferec, Ṣāḥibü'l-İẕār, Ṣāḥibü'l-Maḳām, Ṣāḥibü'r-Revā, Ṣaḥibü's-Seyf, Muḳīmü's-Sünne Ṣāḥibü'l-ʿAlāmet, Ṣāḥibü'l-Hüccet, Ṣāḥibü'l-Ḳadem, Ṣāḥibü'l-Miʿrāc, Ṣāḥibü'l-Vesīlet, Ṣāḥibü's-Sulṭān, Ṣāḥibü't-Tāc, Muḫtār.

- *Hz. Peygamber'in Lakap ve Künye Olan İsimleri:*

Ebū İbrāhīm, Ebü'l-Ḳāsım, Ebü'ṭ-Ṭāhir, Ebü'ṭ-Ṭayyib.

- *Hz. Peygamber'in Esmâ-i Hüsnâ ile Ortak Olan İsimleri:*

Bārī, Cāmiʿ, Kāfī, Aẕīz, Mecīd, Kerīm, Berr, Mübīn, Vaḥīd, Ẕū-Ḳuvvet, Ẕū-Mekānet, Ẕū-Ḥürmet, Zū-Faẓl, Ẕikrullāh, Ẓū-ʿİzz, Ḥāmid, Şāhid, Ḥaḳ, Muḥyī, Ḳavī, Medʿuvv, Şefī. Hüdā, Meberr (Cenâb-ı Hakk'ın "Berr" isminden türemiştir.)

- *Hz. Peygamber'in Diğer Peygamberler ile Ortak Olan İsimleri:*

Seyfullāh, Neciyyullāh, Ṣafiyullāh, Kelimullāh, Rūḥu'l-Ḳudüs, Ḫalīlü'r-Raḥman.

- *Hz. Peygamber İçin Kullanılan ve Belli bir Sınıflandırmaya Tabi Tutamadığımız Diğer İsim ve Tabirler:*

Miftāḥ-ı Raḥmet, Üẕn-i Ḫayr, Miftāḥ, Muṭahharu'l-Cenān, Aynü'n-Naʿīm, Seyyidü'l-Kevneyn, Ḫatmü'r-Rusül, Ḫatmü'l-Enbiyāʿ, ʿİzzü'l-ʿArabʿ, Aynü'l-Ġurr, ʿAlemü'l-Īmān, Miftāḥ-ı Cennet, Ḫaṭībü'l-Ümem, Faṣīḥü'l-Lisān, Maḫṣūṣ-ı bi'l-mecd, Muṣaḥhiḥu'l-Ḫasenāt, Muḳīlü'lʿAṣerāt, Ṣaḥiḥü'l-İslām, Delīlü'l-Ḫayrāt, Ṣafūḥu'ẕ-Ẕellāt, Maḫṣūṣ-ı bil-ʿizz, Kāşifü'l-Küreb, Rūḥu'l-Ḳısṭ, Rāfiʿü'r-Rüteb. Fāḍıl, Muṣaddaḳ, Mü´emmil, Me´mūn, Mevṣūl, Mufaḍḍal, Muḳaddem, Münteḳā, Vüṣūl.

Dinî-edebî kültürümüzde bazı isimler ve sıfatlar doğrudan Hz. Peygamber'e işaret eden tâbirlerdir.[120] Bu sebeple bunlar imlâda büyük harfle gösterilmelidir. *Dürretü'l-Esmâ*'da da Hz. Peygamber için dinî-edebî mahiyette isim ve sıfatlar kullanılmıştır. Bunlar da şu şekilde verilebilir:

Faḫr-i ʿĀlem, Şāh-ı Enbiyā, Ẕāt-ı Mükerrem, Şāh-ı Taḫt-ı "Levlāk", Sultān-ı Zemīn ü ʿArş u Eflāk, Ḫabīb-i Kibriyā, Şāh-ı ʿAdnān, Sulṭān, Ḫayrü'l-Beşer, Şāh-ı Enbiyā, Şāh-ı Cihān, Faḫr-i Enbiyā, Maḥmūdü'l-Ḫaṣāil, Ḫabīb-i Ekrem, ʿAyn-ı Raḥmet, Dürr-i Deryā-yı Vaḥdet, Sālār, ʿĀlī-Şān, Ẕāt-ı Ekmel, Şāh-ı Tekrīm, Ḫitāmü'l-Misk, Maḫbūb-ı Ḫudā, Ṣulṭān-ı Rusül, Ẕāt-ı Vālā, Şefāʿat-Kānıdur Hażret-i Şāh-ı Risālet, Server-i Dīn, Faḫrü'l-Enbiyā, Ṣulṭān-ı Ekrem, Hümām, Miṣbāḥ-ı Saʿādet, Şehr-Yār, Nīkū-Kār, Şāh-ı Kerem, Sulṭān-ı Ebrār, Sālār-ı Gürūh-ı Enbiyā, Maḫbūb-ı Cemīʿ-i Etḳıyā, ʿİrfān-Kānı, Şāh-ı Ekmel, Emān-ı Hevl-i Maḥşer, Ḍamān-ı ʿAfv-ı Ekber, Emānü'l-Ḫalḳ, Kān-ı Raḥmet, Dürr-i Meknūŋ, Ṣulṭān-ı Din, Nūr-ı Liḳā, Ẕī-Şān, Faḫrü'l-ʿĀlemīn, Sulṭān-ı "Levlāk", Şāh-ı Ebrār, Kān-ı ʿİrfān, Faḫr-i

[120] Emine Yeniterzi, *Divan Şiirinde Naʿt,* s. 165.

Enbiyā, Şāh-ı ‘Arab, Sulṭān-ı Ledün, Nūr, Sulṭān-ı Serīr-i Işṭıfā, Maḥż-ı Şefḳat, Müjde-Resān-ı Cāh-ı Ġufrān, Fermān-Revā-yı Mülk-i Rıḍ vān, Ṣāḥib-Livā-yı Ḥamd-ı İclāl, Ṣāḥib-Revā vü Tāc-ı İḳbāl, Sāḳī-i Kevşer, Ġıyāṣü'l-Mücrimīn, Ġavşü'l-Melūmīn, Şāh-ı Tekvīn, Rasūl-i Kibriyā, Şāh-ı Kevneyn, Sāḥib-Kemālāt, Māh-ı Burc-ı Işṭıfā, Gül-i Zībā-yı Bāġ-ı İhtidā, Şehr-Yār-i Ḳuds-i Āyīn gibi.

Dürretü'l-Esmâ'da Hz. Peygamber'in mucizelerine de atıfta bulunulmuştur. Bunlar; "Kur´ân-ı Kerîm, İsrâ ve Mîraç hâdisesi, sırtındaki nübüvvet mührü, Allah'ın onu koruması, şakk-ı sadr, şakk-ı kamer, taşın konuşması ve parmaklarından su akması" mucizeleridir.

- ***Kur´ân-ı Kerîm***

Hz. Peygamber'in en büyük mucizesi, Kur´ân'dır. Çünkü Kur´ân, çok çeşitli îcâz özelliklerini içermektedir. Bunlar; ifadelerinin güzel ve kelimelerinin ahenkli ve intizamlı olması, ibâre ve üslûbunun üstünlüğü, geçmiş ve geleceğe dair verdiği haberlerdir.[121] Hz. Peygamber'den önceki peygamberlerin mucizeleri, onların vefat etmesiyle son bulmuş ve o mucizelere sadece onların yanında hazır bulunanlar şâhid olmuştur. Ancak, en büyük mucize olan Kur´ân'ın hükmü kıyamete kadar geçerli olacak ve Kur´ân, Allah tarafından kıyamete kadar korunacaktır.[122]

Dürretü'l-Esmâ'da Kur´ân ile ilgili beyitler bulunmaktadır. Bu beyitlerde onun sadece ismine değil, sıfatlarına da yer verilmiş; birkaç sûrenin ismine de atıfta bulunulmuştur:

O da bir sūredür Furḳān[123] içinde

Tilāvet olınur Ḳur´ān içinde (103)

[121] Suat Cebeci (Haz.), *Kadı İyaz Şifâ-i Şerif,* Akçağ Yayınları, Ankara, 2012, s. 173-182.
[122] Hicr, 15/9.
[123] Sözlükte "iyi ile kötüyü, doğru ile yanlışı, hak ile batılı ayıran ve aralarındaki farkı gösteren delil" anlamına gelip, Kur´ân'a verilen isimlerden biridir. Bkz.: Akay, *age.*, s. 149. "Âlemlere bir uyarıcı olsun diye kuluna Furkân'ı gönderen Allah'ın şanı yücedir." Furkan, 25/29.

Teşebbüş eyle Ḳur´ān-ı Mübīn'e

Dü-destüŋle yapış ḥablü'l-metīne (306)

Be-ḥaḳḳ-ı nūr-ı pāk-ı Sūre-i Nūr

Bizi ümmetliginden ḳılma mehcūr (659)

Be-ḥaḳḳ-ı Sūre-i Ṭāhā vü Yāsīn

Ḳabūl eyle Ḥasībā'nuŋ du'āsın (591)

- *Miraç*

Miraç, Hz. Peygamber'in Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya, oradan da göğe yaptığı yolculuk ve Allah katına yükselişidir.[124] Bu hâdise; Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya gidiş ve oradan da yücelere çıkış şeklinde yorumlandığından, kaynaklarda daha çok "İsrâ ve Miraç" şeklinde geçse de, günlük kullanımda Miraç kelimesiyle her iki olay birlikte kast edilir.[125] Bunun yanında Hz. Peygamber'in Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya bir gece yürüyüşü[126] ile götürülmesi hâdisesine "İsrâ", bu noktadan sonra yaşadığı olaya da "Miraç" denilmektedir.[127] *Dürretü'l-Esmâ*'da bu hâdise, "Miraç, İsrâ, Şeb-i İsrâ, Leyle-i İsrâ" gibi kavramlarla geçmektedir. Hz. Peygamber bu gecede, yüce makâmlara ve ikramlara erişmiş ve kurb-ı İlâhî'ye vâsıl olmuştur:

Şeb-i İsrā'da ḳadri oldı 'ālī

Dinilmez herkese esrār-ı ḥāli (630)

[124] Salih Sabri Yavuz, "Miraç", *DİA,* Ankara, 2005, C. 30, s. 132.
[125] Ahmet Ağırakça "Kaynaklar Işığında İsrâ ve Miraç Olayı", *Artuklu Akademi,* Mardin, 2014, sayı 2, C. 1, s.3.
[126] "Kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götüren Allah'ın şanı yücedir. Hiç şüphesiz O, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir." İsrâ, 17/1.
[127] Ağırakça, *agm.,* s.3.

O şeb kim daʿvet itdi Rabb-ı ʿizzet

Viṣāl-ı ḳurbile buldı saʿādet (674)

Metinde "Miraç" hâdisesi ile ilgili "Burak, Refref, Sidre, iklîl, hulle, kemer" gibi kavramlardan da bahsedilmiştir. Hz. Peygamber "Miraç" yolculuğunu "Burak"[128] ve"Refref"[129] isimli iki binekle gerçekleştirmiş, bu yolculukta "Sidre"ye[130] yükselmiş ve Cebrâil O'na cennetten taç, elbise ve kemer getirmiştir:

Buraḳ u Refref'i vaṣf eylemişdi Sidre'ye dek

Emīn-i vaḥy-i İlāhī hīç olmadı münfek (958)

Gelince daʿvet-i Miʿrāc'a Cibrīl

Getürdi aŋa cennetden bir iklīl (752)

Daḫı bir ḫulle bir zerrīn kemerle

Behiştī bir Burāḳ-ı muʿteberle (754)

- *Nübüvvet Mührü*

Hz. Peygamber'in bir mucizesi de; onun iki kürek kemiği arasında bulunan ve herhangi bir insandaki normal bir benden daha büyük bir ben olan ve ilgili kaynaklarda Hz. Peygamber'in peygamberlik alâmetlerinden birisi olarak sayılan ve "hâtemü'n-nübüvve" olarak isimlendirilen peygamberlik mührüdür.[131] *Dürretü'l-Esmâ*'da da bu mucizeye atıfta bulunulmuş ve Hz. Peygamber'in nübüvvet mührü ile mühürlenip, hükümlerinin sırtında aşikâr olduğu ifade edilmiştir:

[128] Hz. Peygamber'in "Miraç" yolculuğunda bindiği rivâyet edilen dört bineğin ilkidir.
[129] Hz. Peygamber'in "Miraç" yolculuğunda bindiği rivâyet edilen dört bineğin sonuncusudur.
[130] Hz. Peygamber'in "Miraç" yolculuğunda Cebrâil ile birlikte yükseldiği yedinci semadaki makâmdır.
[131] Erdinç Ahatlı, "Nübüvvet Mührü (Târihî Süreçteki Algılanması ve Anlamlandırılması)", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* Sakarya, 2001, sayı 3, C. 3, 281.

Nübüvvet mührü ile oldı maḫtūm

Olup ẓahriyyede aḥkāmı maʿlūm (746)

- *Allah'ın Hz. Muhammed (sav.)'i Koruması*

Hz. Peygamber'in başka bir mucizesi de, Allah'ın onu düşmanlardan korumasıdır. Kur´ân'da beyan edildiği üzere[132] Allah, Hz. Peygamber'i hayatı boyunca himaye etmiş ve o, bu himaye neticesinde tebliğ vazifesini sonuna kadar başarılı bir şekilde devam ettirmiştir. *Dürretü'l-Esmâ*'da da, Allah'ın korumasının olduğu Hirâ Mağarası'ndaki hâdise[133] şöyle ifade edilmiştir:

Tevāri ittigi ġār içre ol şeb

Ṣıyānet itdi aʿdādan anı Rab

Kebūter lāne-sāz oldı o ġāra

ʿAnākib dām idüp ḳavm-i şerāre

O yüzden Ḥaḳ maṣūn itdi Rasūl'i

Tecessüs itdi aʿdā ṣaġ u ṣolı (255-257)

- *Şakk-ı Sadr (Göğsünün Yarılması)*

Hz. Peygamber'in bir diğer mucizesi de mübarek göğsünün melekler tarafından yarılıp, kalbinin çıkarılarak temizlenmesi hâdisesidir. Hayatın merkezi olan kalp, dinî anlamda kişinin hem maddî hem de manevî yönüyle ilişkilidir. *Dürretü'l-Esmâ*'da da, Hz. Peygamber'in bir fazilet ve ilim nûru olduğu ve göğsünün yarılarak (Allah'a)

[132] "Ey Peygamber! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan, O'nun verdiği peygamberlik görevini yerine getirmemiş olursun. *Allah, seni insanlardan korur.* Şüphesiz Allah, kâfirler topluluğunu hidayete erdirmeyecektir." Mâide, 5/67.
[133] Suat Cebeci (Haz.), *Kadı İyaz Şifa-i Şerif,* s. 232.

sunulduğundan bahsedilmiştir:

Hemān bir nūr-ı ʿilm ü faż̇l idi ḥaḳḳ
Ṣunıldı olduġında ṣadrı münşaḳḳ (366)

- *Şakk-ı Kamer (Ayın Yarılması)*

Hz. Peygamber'in başka bir mucizesi de, ayın ikiye ayrılması hâdisesidir. Kur´ân'da açıkça beyân edildiği üzere[134] Kureyş müşriklerinin Hz. Peygamber'den bir mucize istemeleri üzerine, Hz. Peygamber aya işaret etmiş ve ay yarılmıştır. *Dürretü'l-Esmâ*'da ayın yarılması hâdisesinin açık bir delil olduğu hâlde, şirk ehlinin iman etmediği anlatılmıştır:

Delīl-i vāżıḥ iken inşiḳāḳ-ı cirm-i ḳamer
İnanmadı bir ālāy ehl-i şirk olan ebter (941)

- *Mübarek Elinde Taşların Tesbîhi*

Hz. Peygamber'in bir diğer mucizesi de mübarek elinde taşların konuşmasıdır. Hz. Peygamber, bir keresinde mübarek eline küçük taşları almış ve taşlar da tesbih etmeye başlamıştır. *Dürretü'l-Esmâ*'da bu mucizeye de şöyle atıfta bulunulmuştur:

Yed-i kerīmesi söyletdi seng-i ḫārāyı
Aḳıtmışıdı benānı zülāl-i raʿnāyı (943)

- *Mübarek Parmaklarından Su Akması*

Hz. Peygamber'in mucizelerinden bir başkası da mübarek parmaklarından

[134] "Kıyamet yaklaştı ve *ay yarıldı."* Kamer, 54/1.

pınar gibi su akmasıdır. Bir defasında Hz. Peygamber, susuz kalan ordusunun susuzluğunu gidermek için parmaklarından su akıtmıştır. Bu mucize bir rivayete göre Hudeybiye Sulhu'nun gerçekleştiği sefer esnasında, başka bir rivayete göre de Tebük Seferi sırasında gerçekleşmiştir.[135] *Dürretü'l-Esmâ*'da da mübarek elinin sert taşı konuşturduğundan, mübarek parmaklarının da berrak su akıttığından bahsedilmektedir:

Yed-i kerīmesi söyletdi seng-i ḫārāyı
Aḳıtmışıdı benānı zülāl-i raʿnāyı (943)

3.2.2.2. Hz. Âdem (as.)

Hz. Âdem, ilk yaratılan insan ve ilk peygamberdir. İslâmî kaynaklarda insanlığın atası olması sebebiyle "Ebü'l-beşer", Kur'ân-ı Kerîm'de Allah'ın seçkin kıldığı kişiler arasında sayılmış olduğundan "Safiyyullâh" unvanlarıyla da anılmaktadır.[136] Metinde; Hz. Peygamber'in nurunu Hz. Âdem'den aldığı ve böylelikle cihanın şerefini artırdığı ve Hz. Peygamber'e isimlerin öğretildiği ve fazilet itibariyle Hz. Âdem'e üstün kılındığı ifade edilmiştir:

Egerçi geldi Ādem'den aŋa nūr
Şeref-faḫr-i cihāna oldı mevfūr (150)

Aŋa taʿlīm olundı ʿilm-i esmā
Ṣafiyullāh'a oldı faẓlı iclā (358)

[135] İsrafil Balcı, *Hz. Peygamber ve Mucize,* Ankara Okulu Yay., Ankara, 2013, s. 302.
[136] Süleyman Hayri Bolay, "Hz. Âdem", *DİA,* C. 1, s. 358.

3.2.2.3. Hz. Nûh (as.)

Hz. Nûh, İdris (as.)'den sonra gelen ve "ulü'l-azm"[137] denilen beş peygamberin ilkidir. Kendisine iman etmeyen kavmi tûfan ile helâk edilmiştir. Metinde hem ismi, hem sıfatı yer almakta, Hz. Nûh'un kurtuluş ve selamete Hz. Peygamber ile ulaştığı ve Hz. Peygamber'in yüzündeki parlak nûrun Hz. Nûh'a uzun bir hayat verdiği anlatılmaktadır:

Necāt u fevzi Nūḥ anuŋla buldı
Nübüvvet nūrı zīrā kevne ṭoldı (166)

Cebīn-i Ahmedī'de nūr-ı raḫşān
Neciyyullāh'a virdi 'ömr-i sāmān (167)

3.2.2.4. Hz. Yûsuf (as.)

Hz. Yûsuf; Hz. Yâkub (as.)'un oğlu olup, İsrailoğulları'na gönderilen bir peygamberdir. Kur'ân-ı Kerîm'de adını taşıyan bir sûre vardır. Güzelliği ile ön plana çıkmıştır. *Dürretü'l-Esmâ*'da, Hz. Peygamber'in pak yüzünün Hz. Yûsuf'un yüzünden ziyadesiyle nurlu olduğu ifade edilmektedir:

Ziyāde vech-i pāki enver idi
Cemāl-i Yūsuf üzre ber-ter idi (227)

3.2.2.5. Hz. İbrâhim (as.)

Hz. İbrâhim (as.), "ulü'l-azm" peygamberlerin ikincisi olup; Yahudilik,

[137] Allah'ın kendilerinden yerine getirilmesini istediği (emrettiği) şeylerde kararlılık, sabır ve gayret gösteren peygamberlerdir. Bu peygamberler; Hz. Nûh, Hz. İbrâhim, Hz. Mûsâ, Hz. İsâ ve Hz. Muhammed'dir. Detaylı bilgi için bkz.: Salih Karacabey, "Ulü'l Azm Peygamberler ve Ortak Yönleri", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* Bursa, 1998, C. 7, s. 297-313.

Hristiyanlık ve İslâm'ın müştereken kabul ettiği büyük peygamberdir.[138] O'nun mevki ve durumunun yüceliği içinde "peygamberlerin babası" olma durumu gizlidir.[139] Metinde Hz. İbrâhim'in ismi değil, sıfatı olan Halîl geçmektedir:

Ḫalīl ü Yūsuf'a daḫı varıldı
Ḳamunuŋ ye´s ü ḥırmānı görildi (706)

3.2.2.6. Hz. Mûsâ (as.)

Hz. Mûsâ, "ulü'l-azm" peygamberlerin üçüncüsü olup, Allah'ın kendisine dört kutsal kitaptan biri olan Tevrat'ı verdiği ve İsrailoğulları'na gönderdiği peygamberdir. Metinde, insanların Hz. Mûsâ'ya gittiği ama onun bir ferdi bile teselli etmediği ifade edilmiştir:

Varıldı ba'd ez-in Musā'ya ammā
Muvāsāt itmedi bir ferde aṣlā (707)

3.2.2.7. Hz. İsâ (as.)

Hz. İsâ; "ulü'l-azm" peygamberlerin dördüncüsü olup, Allah'ın kendisine dört kutsal kitaptan biri olan İncil'i verdiği ve İsrailoğulları'na örnek kıldığı bir kul olduğunu beyan buyurduğu[140] peygamberdir. Metinde, Hz. İsâ'nın nefesiyle nice ölüyü diriltmesinin sebebinin Hz. Peygamberin feyzi olduğu anlatılmıştır:

Anuŋ feyz-i ḥayātı ile Īsā
Demiyle niçe mevtā itdi iḥyā (183)

---

[138] Ömer Faruk Harman, "İbrahim", *DİA,* C. 21, s. 266.
[139] Afif Abdulfettah Tabbara, "Hz. İbrahim (a.s.)", Tercüme: Mehmet Aydın, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,* Ankara, 1981, C. 24, s. 547.
[140] "İsa, sadece, kendisine nimet verdiğimiz ve *İsrailoğulları'na örnek* kıldığımız bir kuldur." Zuhrûf, 43/59.

3.2.2.8. Hz. Hızır (as.)

Hz. Hızır; Hz. Mûsâ (as.) döneminde yaşamış ve kendisine Allah tarafından ilim ve hikmet öğretilmiş bir kimse olup, peygamber olup olmadığı tartışmalıdır.[141] Hz. Mûsâ (a.s.) ile buluşmuş ve onunla yolculuk yapmıştır.[142] Metinde onun ve Hz. Musâ'nın, ilâhî sırlara ait bilginin sultanı olan Hz. Peygamber'in yanında sanki derse yeni başlayan birer öğrenci oldukları anlatılmıştır:

O Sulṭān-ı Ledün'dür Ḫıżr u Mūsā
Yanında mübtedī tilmīẕ gūyā (361)

3.2.3. Melekler

Melekler nurdan yaratılmış olup, Allah'a daima ibadet içinde olan ve Allah'ın emirlerini yerine getirmekle vazifelendirilmiş ruhânî varlıklardır.[143] Bulundukları âlem "melekût" olarak adlandırılır. *Dürretü'l-Esmâ*'da melek ile ilgili; "melâik, ferişte, melek, melekût, Cibrîl, Emînullâh, emîn-i vahy" gibi kavramlardan bahsedilmiştir. Dört melekten sadece Cebrâil ve İsrâfîl'e yer verilmiştir:

Ḫalīfe oldı ta'līminde Cibrīl
Ḫudā'dan eyledi aḥkāmı tenzīl (365)

Rikābı ḫidmetine geldiginde Cebrā´īl
Ma'iyyet eyledi İsrā'da aṇa İsrāfīl (1006)

Cebrâil, beyitlerde çokça zikredilmiştir. Bunun sebebi Hz. Peygamber'in Mirâç mucizesidir. Cebrâil, Hz. Peygamber'i Mirâc'a davet edip ona rehberlik etmiştir:

[141] İlyas Çelebi, "Hızır", *DİA,* C. 17, s. 406; "Derken kullarımızdan bir kul buldular ki, biz ona katımızdan bir rahmet vermiş, kendisine tarafımızdan bir *ilim öğretmiştik.*" Kehf, 18/65.
[142] "Derken yola koyuldular. Nihayet, bir gemiye bindiklerinde (adam) gemiyi deldi. Mûsâ, 'Sen onu içindekileri boğmak için mi deldin? Doğrusu, şaşılacak bir iş yaptın.' dedi." Kehf 18/71.
[143] M. Sait Özervarlı, "Melek (İslâm İnancında Melek)", *DİA,* İstanbul, 1994, C. 29, s. 40.

Gelince da‘vet-i Mi‘rāc’a Cibrīl

Getürdi aŋa cennetden bir iklīl (752)

Emīnullāh o Şāh’a oldı rehber

Güẕār itdi semavātı ser-ā-ser

3.2.4. Dinî ve Târihî Şahıslar

3.2.4.1. Hz. Ebû Bekir

İlk Müslümanlardan olup, Hulefâ-yı Râşidîn’in ilkidir.[144] Sıfatı “Sıddîk”tir. Hicret yolculuğunda Hz. Peygamber ile mağara arkadaşlığı yapmıştır. Metinde de, Hz. Ebû Bekir’in Hz. Peygamber’le olan bu arkadaşlığından bahsedilmiştir:

Ebūbekr idi ol dem yār-ı ġārı

İderdi tesliyet ol Şehr-Yār’ı (255)

3.2.4.2. Ebû Tâlip

Hz. Peygamber’in amcası ve Hz. Ali efendimizin babasıdır. Ebû Tâlip, Hz. Peygamber sekiz yaşındayken onu himâyesine almıştır.[145] Metinde; Hz. Peygamber’in güzel ahlaka sahip olduğu, bunun da Ebu Tâlip’ten kaynaklandığı ifade edilmiştir.

Ḥüsn-i aḫlāḳı ana ġālib idi

Terbiyet-baḫşı Ebū Ṭālib idi (905)

---

[144] Sabri Hizmetli, *İslam Tarihi (Başlangıçtan İlk Dört Halife Devri Sonuna Kadar),* Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay., Ankara, 1991, s. 190.
[145] Ali Himmet Berki ve Osman Keskioğlu, *Hatemü’l-Enbiyâ Hz. Muhammed ve Hayatı,* DİB Yay., Ankara, 2003, s. 42.

3.2.4.3. Ebû Cehil

Hz. Peygamber'in ve İslâm'ın azılı düşmanlarından biridir. "Ebü'l-Hakem" Olan künyesi, İslâmiyet'e düşmanlığı sebebiyle Hz. Peygamber tarafından "Ebû Cehil" olarak değiştirilmiştir.[146] Metinde Allah'ın hidayete erdirmediği kişinin, Ebû Cehil gibi sapkınlığıyla lanetlendiği anlatılmıştır:

Ḫudā o kimseyi kim itmeye hüdāya ḳarīn
Ebū Cehil gibi oldı ḍalāletiyle laʿīn (967)

3.2.4.4. Cenâb-ı Kâsım

Kâsım; Peygamber Efendimiz'in ilk çocuğu olup, aynı zamanda vefat eden ilk evlâdıdır. Hz. Peygamber, ilk çocuğu Kâsım olduğu için "Ebü'l-Kâsım" künyesiyle anılmıştır. Metinde, "cennet toprağı" olan Kâsım'ın Hz. Peygamber'in pâk evlatlarının en büyüğü olduğu ifade edilmiştir:

Rasūl'üŋ ekber-i evlād-ı pāki
Cenāb-ı Ḳāsım ol Rıḍvān ḫāki (480)

3.2.4.5. Kaʿb b. Züheyr

Kaʿb b. Züheyr, Ashâb-ı Kirâm'ın önemli şâirlerindendir. Künyesi Ebu'l-

Mudarreb olup, meşhur "Kasîde-i Bürde"nin[147] şâiridir. Metinde söz ehlinin dünya sevgisini gönüllerinden çıkarıp, her birinin Kaʿb bin Züheyr gibi olmaları tavsiye edilmiştir:

[146] Mehmet Ali Kapar "Ebû Cehil", *DİA,* İstanbul, 1994, C. 10, s. 117.
[147] Bilgi için bkz. İsmail Kaya, *Bürde Kasîdesi Terceme ve Şerhi,* Madve Yayınları, İstanbul ,1986.

Gidüp dillerinden muvālāt-ı deyr

Ola her biri hem-çü İbn-i Züheyr (855)

3.2.4.6. İmriü'l-Kays

İmriü'l-Kays, Cahiliye Dönemi Arap şâirlerindendir. Aynı zamanda yedi muallaka şâirinden[148] birisidir. Basralı âlimler onu klasik kasideye ilk şeklini veren, kasideyi ilk uzatan, sevgilisinin göç ettiği yerlerde durup ağlayarak hissiyatını dile getiren ilk şâir olarak nitelendirmişlerdir.[149] Metinde, söylenilen sözün İmriü'l-Kays'ı şaşırtacak derecede olması istenmektedir:

Vire İmriü'l-Ḳays'a beht-i süḫan

Birāz dīne gelsün o faḍ ḍ -ı kühen (853)

3.2.4.7. Sehbân b. Vâil

Sehbân b. Vâil, VII. yy.'da yaşamış meşhur Arap hatibidir. Vâ'il kabilesinden olup, hitâbetin gelişmesine katkısı olmuştur.[150] Metinde, kalemden çıkan sözün Sehbân'ın hayret verici sözü gibi olması istenmektedir:

Kelāmuŋ o dem reşk-i Ḥassān ola

Sözüŋ ḫayret-efzā-yı Seḫbān ola (852)

3.2.4.8. Hassân b. Sâbit

Hem Cahiliye Dönemi'nin hem de İslâmî Dönem'in önde gelen şâirlerinden olan Hassân b. Sâbit, "Hz. Peygamber'in şâiri" olarak tanınan sahâbîdir.[151] Metinde,

[148] Bu şâirler şunlardır: *İmriü'l-Kays b. Hucr, Tarafe b. Abd, Hâris b. Hillize, Amr b. Külsûm, Züheyr b. Ebû Sülmâ, Antere ve Lebîd b. Rebîa.* Bkz.: Ahmet Subhi Fırat, *Arap Edebiyatı Tarihi (Başlangıçtan XVI. Asra Kadar),* İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul, 1996, s. 74-95.

[149] Ahmet Savran "İmruülkays b. Hucr", *DİA,* İstanbul, 2000, C. 22, s. 238.

[150] A. Subhi Fırat, *Arap Edebiyatı Tarihi,* s. 174.

kalemden çıkan sözün o vakit Hassân b. Sâbit'i kıskandıracak bir söz gibi olması istenmektedir:

Kelāmuŋ o dem reşk-i Ḥassān ola
Sözüŋ ḥayret-efzā-yı Seḥbān ola (852)

3.2.4.9. Mücâhid b. Cebr

Tâbiîn döneminin en meşhur müfessirlerinden birisi olan Mücâhid, hocası İbn Abbas'ın tefsire ait olan rivâyetlerini nakletmekle kalmamış; tefsir etmediği âyet ve kelimeleri de tefsir edip açıklığa kavuşturmuştur.[152] Metinde; Hz. Peygamber'in mübarek "Tâhir" ile "Mutahhar" isimlerinin anlamının aynı olup, Mücâhid b. Cebr'in bunu kitabında yazdığı söylenmiştir:

İki ismüŋ olup maʿnāsı vāḥid
Kitābunda yazar anı Mücāhid (107)

3.2.4.10. Âsım el-Ahvel

Tâbiîn dönemininin büyüklerinden olup daha çok hadîs ilmi ve rivâyetiyle meşhur olan Âsım, çoğunluğun görüşüne göre bu ilimde hafızlık derecesine yükselmiştir.[153] El-Ahvel veya Âsımü'l-Ahvel lakabıyla meşhurdur. Metinde, "Hatmü'l-Enbiyâ" ve "Hatmü'r-Rusül" isimlerindeki "hatm" kelimesinin *Delâilü'l-Hayrât*'ta "hâtem" şeklinde yazılı olduğunu; ancak Âsım'ın bunu "hatm" şeklinde rivâyet ettiği belirtilmektedir:

---

[151] Hüseyin Elmalı, "Hassâb b. Sâbit", *DİA,* İstanbul, 1997, C. 16, s. 399.
[152] İsmail Cerrahoğlu, "Tefsirde Mücâhid ve Ona İsnad Edilen Tefsir", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,* Ankara, 1978, sayı 23, s. 33.
[153] Mücteba Uğur, "Âsım el-Ahvel", *DİA,* İstanbul 1991, C. 3, s. 475.

Delā'il de yazıldı gerçi ḫātim

Ḫatm lafzıyla rāvī oldı ʿĀṣım (174)

3.2.4.11. Hakânî Mehmet Bey

Hakânî, XVI. yy. Türk Edebiyatı'nın meşhur divan şâiridir. Onu en önemli kılan taraf ise, Türk Edebiyatı'nın en önemli "hilye" örneğine sahip olmasıdır. Metinde; şâirin, yazdığı bu esmâ-i nebî ile naatlar sahasında dolaşması ve böylelikle merhum Hakânî'yi takip etmesi istenmiştir:

Nuʿūtı sāḥasında ḳıl tek ü dü

Olup merḥūm Ḫāḳānī'ye peyrū (8)

3.2.4.12. İmam Nevevî

Nevevî; XIII. yy.'da yaşamış hadîs âlimi olup, *Riyâzü's-Sâlihîn* isimli meşhur hadîs kitabının musannafıdır.[154] Metinde, Peygamber'in sünnetinin ihyâsı konusunda ümmetinden ümidi olduğu ve bunun da İmam Nevevî tarafından doğru şekilde rivâyet edilip, yazıldığı anlatılmaktadır:

Recāsı ümmetine oldı sünnet-i Nebevī

Yazar tevātür ile ṣıḥḥatın anuŋ Nevevī (985)

3.2.5. Dua Metinleri

Dua; Arapça "davet etme, çağırma" anlamında olup, insanın Rabbi ile manevî bir bağ kurması ve Rabbi karşısında kendi âcizliğini kavrama yoluyla

[154] İmam Nevevî hakkında bilgi için bkz. Yaşar Kandemir, "Nevevî", *DİA,* İstanbul, 2005, C. s. 45-49.

Allah'ın yüceliğini ifade etmesidir.[155] Dua, İslâm'ı benimsemiş toplumlarda dinî-edebî bir form olarak kullanılmış ve özellikle de Türk-İslâm Edebiyatı'nda müstakil bir tür olarak karşımıza çıkmıştır.[156] *Dürretü'l-Esmâ*'da âyet ve hadîslerin yanında dua metinlerine de yer verilmiştir. Şâir, ümmetin; gafletten uyanması, âhirette rüsva olmaması, Hz. Peygamber'in sünnetini terk etmemesi, İslâm yolundan ayrılmaması, cennette Hz. Peygamber'e komşu olup O'nun nuruyla münevver olması ve cehennem azabından kurtulması için Allah'a niyazda bulunmuştur:

Dili yā Rabbī ġafletden uyandur

Bizi cām-ı mey-i ʿışḳıla ḳandur (249)

Beni hemsāye ḳıl yā Rabb o Nūr'a

İrem ol Nūr ile ḫūr u ḳuṣūra (367)

Dili yā Rab zülāl-i şerʿa ḳandur

Kerem ḳıl ḫˇāb-ı ġafletden uyandur (414)

Sen ıṣlāḥ eyle yā Rab ḳā´inātı

ʿİnāyet ḳıl ʿaẕābuŋdan necātı (511)

İlāhā eyle anı bizden irżā

Bizi ḳılma dem-i maḥşerde rüsvā (589)

[155] Hasan Akay, *İslami Terimler Sözlüğü,* İşaret Yayınları, İstanbul, 2005, s. 103.
[156] Türk-İslâm Edebiyatı'nda bu türün ismi münâcattır. Türklerin İslâm'ı kabul etmesinden sonra Arap ve Fars edebiyatlarının etkisiyle XIII. yy.'da Türk-İslâm Edebiyatı'na giren münâcatlar, nazım şekillerinden genellikle kasîde; bazen de gazel, kıta, mesnevî, murabba, rubâî biçiminde kaleme alınmıştır. Detaylı bilgi için bkz.: Abdulhakim Koçin, *Türk Edebiyatı'nda Münâcât,* TDV Yayınları, Ankara, 2011, s. 20-133.

Bizi yā Rabbi şerʿa eyle münḳād

Anuŋla ḳıl bizi nāruŋdan āzād (618)

Ḫudā-vendā İlāhā Pādişāhā

Bizi ʿafvuŋla ḳıl dūzaḫdan incā (727)

Bizi ol Şāh'a yā Rabb āşinā ḳıl

Anuŋ nūrıyla çeşmüm rūşenā ḳıl (826)

3.2.6. Diğer Dinî Kavramlar

*Dürretü'l-Esmâ'*da yukarıdaki konulardan başka şu kavramlara da beyitlerde yer verilmiştir: Bunlar; Âl-i Abâ, Ashâb-ı Kirâm, Hicret, Cennet, Cehennem, Gâr-ı Hirâ, Aʿlâ-yı ʿİlliyyîn, Livâü'l-Hamd ve Mahşer'dir.

3.2.6.1. Âl-i Abâ

Âl-i Abâ; Hz. Peygamber'in Ehl-i Beyt'i ile ilgili bir terkip olup kendisiyle birlikte kızı Fatıma, damadı Ali, torunları Hasan ve Hüseyin'den oluşan ailesi, kısaca Hz. Peygamber'in ev halkıdır.[157] Ahzâb Sûresi'ndeki âyetin[158] nâzil olmasından sonra Hz. Peygamber, Hz. Ali'yi, Hz. Fâtıma'yı, Hz. Hasan'ı ve Hz. Hüseyin'i abâsı altına almış ve "Allahım, benim ehl-i beytim işte bunlardır; bunların kusurlarını gider ve kendilerini tertemiz yap!" diye dua etmiştir.[159] *Dürretü'l-Esmâ*'da şâir; Hz. Peygamber'in mübarek naʿtını yazıp, Hz. Peygamber'in ailesini de methedeceğini ifade etmiştir:

---

[157] A. Nedim Serinsu (Editör), *Dinî Terimler Sözlüğü,* MEB Yay., Ankara, 2009, s. 13

[158] *"Ey Peygamberin ev halkı! Allah, sizden ancak günah kirini gidermek ve sizi tertemiz yapmak istiyor."* Ahzâb, 33/33.

[159] Süleyman Uludağ, "Âl-i Abâ" *DİA,* İstanbul, 1989, C. 2, s. 306.

Yazup naʿt-ı şerīf-i Muṣṭafā'yı

Sitāyiş eyleyüp Āl-i ʿAbā'yı (34)

3.2.6.2. Ashâb-ı Kirâm

Ashâb-ı Kirâm; "Şerefli ashâb" anlamına gelip, Hz. Peygamber'i görüp iman etmiş ve sohbetinde bulunmuş olan müminlerdir. Onlar, hayatlarının büyük bir bölümünü Hz. Peygamber'in yanında geçirmiş, ona güçlü bir iman bağıyla bağlanmış ve İslâm'ın yayılması için Hz. Peygamber ile birlikte mücadele etmişlerdir. *Dürretü'l-Esmâ*'da şâir, Ashâb-ı Kirâm'ın ve Ehl-i Beyt'in vasıflarını zikredip yazdığından bahsetmektedir:

İderdüm vaṣf-ı Aṣḥāb-ı Kirām'ı

Yazardum ʿıtret ü Āl-i fiḫām'ı (35)

3.2.6.3. Hicret

Hicret; Hz. Peygamber'in ve Mekkeli Müslümanların baskı, zulüm ve diğer olumsuz durumlar nedeniyle 622 yılında Mekke'den Medine'ye göç etmesi hâdisesidir. Hz. Peygamber'in mübarek gönlü, müşriklerin yaptıkları zulümler sebebiyle çok kırılmış, Allah da ona hicreti emretmiştir. Çünkü o, hicret ashabının başı ve hilâfet tâcının hükümdarıdır:

Mübārek ḫāṭırın itdikde meksūr

Ḫudā hicretle ḳıldı anı me´cūr (467)

Odur ser-defter-i aṣḥāb-ı hicret

Serīr-ārā-yı dīḫīm-i ḫilāfet (539)

3.2.6.4. Cennet

İslâm'a inanıp bu yolda giderek iyi işler yapmış olanlar için Allah tarafından vaat edilen ebedî yurdun özel ismi cennettir.[160] *Dürretü'l-Esmâ*'da "Heşt Behişt"[161]ten adı geçenler; Naîm, Darü's-Selâm, Adn, ve Me´vâ'dır.

Bize güldürme aṣḥāb-ı caḥīmi
Sen iḥsān eyle gülzār-ı Naʿīm'i (522)

Ne devletdür ki ol Sulṭān-ı ʿAdnān
Bizi ʿAdn'a delālet ide her ān (600)

Metinde cennet; birkaç yerde Farsça, bir yerde de Türkçe karşılığı ile verilmiştir:

Anuŋçün ism-i pāki oldı "Büşrā"
Sekiz uçmaġı n'ola itse Me´vā (381)

Behişti mü´mīnīne ḳıldı tebşīr
Şefāʿatle ḳılundı z̲ātı taḫyīr (382)

Bunun yanında hem "cennât" hem de "cinân" şeklinde Arapça çoğul isimleri de kullanılmıştır:

ʿAtīḳ ʿunvānın iḫrāz itdi ol z̲āt
Aŋa tebşīr olundı neyl-i cennāt (540)

[160] Hasan Akay, *İslami Terimler Sözlüğü*, s. 78.
[161] Sekiz cennet. Bu sekiz cennet hakkında bilgi için bkz.: Reyhan Çağlayan, *Kur'ân-ı Kerim'de Cennet ve Cennetlikler*, YL Tezi, Sakarya Üniversitesi SBE, Sakarya, 2006, s. 36-45.

Şefā‘at eyledikde mücrimānı

‘Uṣāta açdı ebvāb-ı cinānı (725)

Ayrıca cennetle ilgili olarak; Rıdvan, Tûba, Kevser, havrâ, gılman vs. gibi mefhumlardan bahsedilmiştir:

İder mü´minlere tebşīr-i Rıḍ vān

Şefa‘ātle ider ġufrāna şāyān (218)

Olup sāḳī-i Kevs̱er cennet içre

Ebed ḳalmaya zaḥmet ümmet içre (388)

Ḳadd-i mevzūnı ‘ar‘ar idi gūyā

Görenler Sidre’de dirlerdi ya Ṭūbā (564)

O Gül-‘İẕārı görünce melā´ik ü ḥavrā

Rikāb-ı pāyına ġılmān olundı nāṣıye-sā (994)

3.2.6.5. Cehennem

Cehennem; kâfirlerin, zalimlerin ve gerçeği inkâr edip yalanlayanların azap görecekleri yerdir. Kur´ân’da buyurulduğu üzere cehennem, yedi tabaka halinde olup, her tabakanın da yedi kapısı bulunmaktadır.[162] *Dürretü’l-Esmâ*’da bu yedi tabakadan olan Cahîm, Nâr ve Sa‘îr’den bahsedilmektedir:

[162] “Şüphesiz cehennem onların hepsinin buluşacağı yerdir. Onun yedi kapısı vardır ve her kapıya onlardan bir grup ayrılmıştır.” Hicr, 15/43-44. Bu yedi kapı hakkında bilgi için bkz.: Ali Ünsal, *Cennet ve Cehennem*, Rehber Yayınları, İstanbul, 2011, s. 137-138.

İṭāʿat eyleyen irdi Naʿīm'e

Muḫālif oldı şāyeste caḥīme (373)

Bizi yā Rabbi şerʿa eyle münḳād

Anuŋla ḳıl bizi nāruŋdan āzād (618)

Muṣaddiḳīn olana ḳıldı cenneti tebşīr

ʿAḍüvv-i dīnine inẕār olundı nār-ı saʿīr (964)

Ayrıca cehennem ile ilgili ataş, azab, dûzah vs. gibi kavramlar da zikredilmiştir:

Aŋa virdi cinānda Rabb-ı Maʿbūd

ʿAṭaşdan şavn ile bir ḥavż-ı mevrūd (387)

Sen ıṣlāḥ eyle yā Rab ḳā´inātı

ʿİnāyet ḳıl ʿaẕābuŋdan necātı (511)

Ḫudā-vendā İlāhā Pādişāhā

Bizi ʿafvuŋla ḳıl dūzaḫdan incā (727)

3.2.6.6. Gâr-ı Hirâ

Gâr-ı Hirâ; "Hirâ Mağarası" anlamına gelip, Hz. Peygamber'in inzivaya çekildiği ve ilk vahyin geldiği yerdir. [163] Mekke'de "Cebel-i Nûr" adıyla bilinen dağda bulunmaktadır. Metinde Kureyş'in hileleri artınca Hz. Peygamber'in Hirâ Mağarası'na gizlendiğinden bahsedilmektedir:

[163] Fuat Günel, "Hira", *DİA*, İstanbul, 1998, C. 18, s. 121.

Ḳureyş'üŋ keydi oldukça ziyāde

İderdi iḫtifā Ġār-ı Ḥirā'da (255)

Ayrıca; Hz. Peygamber'in müşriklerin takibinden dolayı mağaraya gizlendiği gece, Allah'ın onu müşriklerden koruduğu olaya da değinilmiştir:

Tevāri ittigi ġār içre ol şeb

Ṣıyānet itdi aʿdādan anı Rab (256)

3.2.6.7. Aʿlâ-yı ʿİlliyyîn

Aʿlâ-yı ʿİlliyyîn; meleklerin, insan ve cinden olan mü´minlerin iyi amellerini içine alan kitap veya yedinci gökte, arşın altındaki makâm ya da yüceler divanıdır. [164] Kur´ân'da, iyi kulların kitaplarının burada olduğundan ve bunlara sadece müttakîlerin şâhit olduğundan bahsedilir.[165] Metinde Hz. Peygamber'in "aʿlâ-yı ʿilliyyîn"e ulaştığı ve hükümlerini tebliğ etmesinin şaşılacak bir durum olmadığı ifade edilmiştir:

Olup "aʿlā-yı ʿilliyyīne" bāliġ

N'ola aḥkāmını olsa mübelliġ (626)

3.2.6.8. Livâü'l-Hamd

Livâü'l-Hamd; "Hamd sancağı" anlamına gelip, mahşerde Hz. Peygamber ümmetinin altında toplanma saadetine ereceği sancaktır.[166] "Livâü'l-hamd" terkibi Kur´ân'da geçmemekle birlikte, bazı müfessirler İsrâ Sûresi 79. âyette geçen

[164] Mehmet Yılmaz, *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler,* Enderun Kitabevi, İstanbul, 1992, s. 77.
[165] "Hayır (sandıkları gibi değil!) iyilerin yazısı 'İlliyyûn'dadır. 'İlliyyûn' ne olduğunu sen nereden bileceksin. O yazılmış bir kitaptır. Ona Allah'a yakın olanlar şâhit olur." Mutaffifîn, 83/18-21.
[166] Akay, *İslami Terimler Sözlüğü*, s. 276.

“makâm-ı mahmûd”un bu anlama geldiğini söylemişlerdir.[167] Hz. Peygamber, Livâü’l-hamd’in ve saadet tacının sahibi olup bu sancağı mahşer günü eline aldığında ümit odur ki ümmet kurtuluşa erecektir:

Odur Ṣāḥib-livā-yı ḥamd-ı iclāl

Odur Ṣāḥib-revā vü tāc-ı iḳbāl (386)

Livā´ü’l-ḥamdini aldıḳda deste

Ümīd oldur ki ümmet ola reste (588)

3.2.6.9. Mahşer

Kıyamet gününde yeniden diriltilen varlıkların hesaba çekilmek üzere sevkedilip toplanılacağı yerdir.[168] Kur´ân’ın ifadesiyle Allah’ın huzurudur.[169] Metinde “rûz-ı mahşer” veya “dem-i mahşer” şeklinde geçmektedir. Hz. Peygamber, mahşer günü asi kullara şefaatte bulunacak, ümmetine karşı yine şefkatli davranacaktır:

“Müẕekker”dür daḫı nām-ı şerīfi

ʿUṣātuŋ rūz-ı maḥşerde Şefīʿi (187)

Dem-i maḥşerde daḫı ümmetinden

Geçer mi hīç kemāl-i şefkatinden (399)

Mahşer ile ilgili ayrıca “kıyâmet, kıyâm-ı haşr, şefâat” gibi kavramlar da geçmektedir:

İden dīn-i Muḥammed’le teşerrüf

Ḳıyām-ı ḥaşre dek itmez te´essüf (799)

[167] Topaloğlu, *Kelâm Terimleri Sözlüğü*, s. 198.
[168] Topaloğlu, *age.*, s. 117.
[169] “Allah’a karşı gelmekten sakının ve *O’nun huzurunda toplanacağınızı* bilin.” Bakara, 2/103.

Şefā‘atiyle sevindür dem-i ḳıyāmetde

Civārını kerem eyle riyāż-ı cennetde (969)

II. BÖLÜM

DÜRRETÜ'L-ESMÂ'NIN TRANSKRİPSİYONLU VE SADELEŞTİRİLMİŞ METNİ

1. METNİN TRANSKRİPSİYONUNDA İZLENİLEN YOL

- Metin okunurken "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler"[170] ve "Tenkitli Metin Neşrinde İmlâ Sorunu Üzerine Yeni Düşünce ve Öneriler"[171] isimli makalelerden yararlanılmıştır.
- Beyitlerin hepsi numaralandırılmış ve varak numaraları verilmiştir.
- Müstensih tarafından yanlış yazılan kelimeler, dipnotta gösterilmiş ve kelimelerin doğrusu metin içinde yazılmıştır.
- Müstensih tarafından, Hz. Peygamber'in isimlerinin yazımında kırmızı mürekkep kullanılmıştır. Biz ise bu isimleri çift tırnak " " içinde gösterdik.
- *Dürretü'l-Esmâ*, *Delâilü'l-Hayrât*'taki 201 ismin şerhi olduğu için, bu eserin ismi metinde çokça zikredilmiştir. Biz de geçtiği yerlerde bu eserin ismini italik olarak yazdık.
- Metinde geçen ve tam iktibas yapılan âyet veya hadîsleri çift tırnak " " içinde yazıp, tercümesini dipnotta verdik.
- Vezin hatası olan mısraları dipnotta gösterdik.

---

[170] İsmail Ünver, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Türkoloji Dergisi*, C. 9, sayı.1, Ankara, 1993, s. 51-89.
[171] Ziya Avşar, "Tenkitli Metin Neşrinde İmla Sorunu Üzerine Yeni Düşünce ve Öneriler", *Turkish Studies,* 3/6, 2008, s. 59-95.

- Eserin okunmasında 17.-18. yy.'ın dil hususiyetlerini göz önünde bulundurduk. (anuŋ, vir-, daḫı vb.)
- Zarf-fiil eki olan "(u/ü)-b" ile biten kelimeleri "(u/ü)-p"ye çevirdik. (olup, eyleyüp, idüp…)
- ء için "ʾ" simgesini, ع için de "ʿ" simgesini kullandık.
- Arapça *med* harflerini şu şekilde gösterdik:

ا: Ā, ā ی: Ī, ī و: Ū, ū

- Farsça labial ḫ/vâv-ı ma'dûleler (ʿā) şeklinde gösterdik: *ḫʿāb* gibi.
- Arapça ve Farsça tamlamaları şu örneklerdeki gibi gösterdik: Ar.: *ʿazīzü'l-ḳadr,* Far.: *revān-ı pāk* gibi.
- Metindeki Farsça edat ve ön ekler ile, yapım eki görevindeki ekleri kısa çizgi "-" ile ayırdık. *ber-ter, nev-ḫīz, be-feyż* gibi.
- Vezinleri şiirlerden önce ve parantez işareti ( ) içinde italik olarak verdik.

2. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

Dürretü'l-Esmâ adlı mesnevîmizde, Osmanlı dönemi alfabesinde bulunup da günümüz alfabesinde yer almayan harf ve işaretler için tenkitli metin çalışmalarında kullanılan trankripsiyon harf ve işaretleri kullanılmıştır. Bu harf ve işaretler şu şekilde gösterilmiştir:

HARF	TRANSKRİPSİYON
ء أ	ʾ
آ	Ā ā

ث	S̲ s̲
ح	Ḥ ḥ
خ	Ḫ ḫ
ذ	Ẕ ẕ
ص	Ṣ ṣ
ض	Ż ż Ḍ ḍ
ط	Ṭ ṭ
ظ	Ẓ ẓ
ع	ʿ
غ	Ġ ġ
ق	Ḳ ḳ
ك	Ŋ ŋ
و	Ū ū
ى	Ī ī
وا	ˇ

3. DÜRRETÜ'L-ESMÂ'NIN TRANSKRİPSİYONLU METNİ

Bismi'llāhi'r-Raḥmāni'r-Raḥīm

(Mefāʿīlün / Mefāʿīlün / Feʿūlün)

1	Gel ey kilk-i hünermend ü ser-efrāz	(87a)
	Enīs-i ehl-i dil dānā-yı her-rāz	
2	Nedīm-i ṣoḥbet-i erbāb-ı ʿirfān	
	Semīr-i meclis-i asḥāb-ı iẕʿān	
3	Seni ey ḫāme-i iʿcāz-gūyā	
	Her işde ḳullanur yārān ammā	
4	Kemīne nāẓımuŋ senden recāsı	
	Delāletdür bir emre mā-verāsı	
5	Seni sevḳ eylemem teklīf-i ḫāme	
	Şürūʿ eyle ol emri iḫtitāma	
6	Olup cāy-gir[172] ü meydān-ı ʿirfān	
	Nuʿūta eylegil teşmīr-i dāmān	
7	Yaz evvel nām-ı pāk-i Muṣṭafā'yı	
	O Sālār-ı Cemīʿ-i Enbiyā'yı	

[172] Metinde "çāp-gir" şeklinde yazılmıştır.

8 Nuʿūtı sāḥasında ḳıl tek ü dü
Olup merḥūm Ḫāḳānī'ye peyrū

9 Muḳaddem ḥilye-i pākiŋ yaz anuŋ
Beyān eyle ṣıfātın Muṣṭafā'nuŋ

10 Ḫadīṣinde buyurdı Faḫr-i ʿĀlem
O Şāh-ı Enbiyā Ẕāt-ı Mükerrem

11 Buyurmışdur o Şāh-ı Taḫt-ı "Levlāk"[173]
O Sultān-ı Zemīn ü ʿArş u Eflāk

12 Maḥabbetle benüm ḥilyem görenler
Cemālüm şevḳine cānlar virenler

13 Taḥiyyāt u selāmum ider ikṣār (87b)
Görüp ḥilyem ider taʿẓīm her bār

14 Ṣalātumla ider esmāmı taʿdād
İder rūḥ-ı revānum[174] ẕikr ile şād

15 Ḫuṣūsā ḥilyemi itdürse taḥrīr
Yüzin görmekle levḥa ḳılsa tevḳīr

[173] "*Sen olmasaydın* bu kâinatı yaratmazdım." Bkz.: Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ,* C. 2, s. 164 (Hadîs nr.: 2123).
[174] Metinde "rūḥ u revānum" şeklinde yazılmıştır.

16 Beni görmiş olur gūyā o ümmet
Olur uḳbāda şāyān-ı şefā‘at

17 O kim ta‘dād ide ism-i şerīfüm
Bile cānı gibi levḥ-i laṭīfüm

18 Anı görmiş beni görmiş gibidür
Bu tebşīri iden ḥaḳḳā Nebīdür

19 Ola bir ḫānede ol levḥa-i pāk
Belāyādan ider Ḫaḳḳ anı bī-bāk

20 İderse ẕikr-i esmā ile ta‘ẓīm
Ḳılarsa ḥilyeme beytinde tekrīm

21 Birine on ṣalāt olur Ḫudā’dan
İrür feyżi Ḫabīb-i Kibriyā’dan

22 Kişi maḥbūbı ẕikrin itse ikṣār
Maḥabbetle ider taḥsīl-i dīdār

23 Mücerrebdür ki esmā-i Rasūl’i
Yazup olmazsa ma‘nādan ẕühūli

24 Olur her müşkili ol şaḫṣa āsān
İ‘ānet eyler aŋa Şāh-ı ‘Adnān

25 Teşebbüş itmesün dāmān-ı ġayrı
Ḫudā feṯḥ eyler aŋa bāb-ı ḫayrı

26 İder terfīh aŋa emr-i maʿāşın
Gidersün dilden efkâr u telāşın

27 Olur şāyeste-i tevfīḳ-i Bārī
Rasūlullāh olur her demde yāri

28 Anuŋçün nāẓım-ı dil-ḫaste ḥālā (88a)
Ḫasīb-i bī-nevā meftūn-ı belvā

29 Ḳaẓāya uġrayup kendi eliyle
Belāya dūş olup ḥāl diliyle

30 Olup üftāde-i çāh-ı belāyā
ʿAsīr olmaġla intāc-ı ḳażāyā

31 Tevessül eyledüm bir kār-ı ḫayra
Bu sırrı açmadum bir dürlü ġayra

32 Ḫudā'dan istedüm bu derde çāre
Derūna lāyiḥ oldı istiḫāre[175]

[175] Kelime metinde "istiḫāre" şeklinde yazılmıştır.

33 Baŋa olmışdı bir dīrīne ‘ādet
N’idem kim ḫātırum bulsa küdūret

34 Yazup na‘t-ı şerīf-i Muṣṭafā’yı
Sitāyiş eyleyüp Āl-i ‘Abā’yı

35 İderdüm vaṣf-ı Aṣḥāb-ı Kirām’ı
Yazardum ‘Itret ü Āl-i Fiḫām’ı

36 Ṣalātı hem selāmı idüp ikṯār
Dilimden düşmezidi ẕikr-i esḥār

37 Gehī manzūm olurdı gāh menṯūr
Olurdı ḫāṭırım anuŋla mesrūr

38 Gücelmiş işlerüm āsān olurdı
Şefī‘im dā´im ol Sulṭān olurdı

39 Rehā-yāb olmaġa ḳayd-ı kederden
Tevessül eyleyüp Ḫayrü’l-Beşer’den

40 Niẓām-ı ḥālüme ḳıldum vesīle
Yapışdum ẕeyl-i esmā-i cemīle

41 Bu def‘a eyledüm esmāyı taḥrīr
Rasūl’üŋ na‘tın itdüm ānda takrīr

42 Murād itdüm ki idem naẕm-ı esmā
Rasūlüllāh'ı buldum ḫayr-ı mencā

43 Odur Sermāye-i Pür-sūd-ı ʿĀlem (88b)
Odur bu ümmete Dādār-ı Erḥam

44 Anuŋ ismiyle buldım derde dermān
Cemīʿ-i müşkilātum oldı āsān

45 Ḫudā bu naẕmı ḳıldı baŋa tevfīḳ
Anuŋla eyledüm me´mūli taḥḳīḳ

46 İlāhī naẕmıma vir sūz ü te´şīr
Maḥabbet āteşin ḳıl dilde teşvīr

47 Kemīne bendeyüm Āl-i ʿAbā'dan
Kerem-cūyem Cenāb-ı Kibriyā'dan

48 Be-ḥaḳḳ-ı nūr-ı pāk-ı Muṣṭafā'yı
Be-cāh-ı Serveri-i Enbiyā'yı

49 Be-nūr-ı Sermed-i Esrār-ı İsrā
Be-feyż-i aḳdes-i Esmā-i Ḫüsnā

50 Be-ḳurb-ı Lā-Mekān-ı Kirdigār'ı
Be-maḥbūbiyyet-i envār-ı sārī

51 İlāhā Pād-şāhā Kirdigārā
Ḥasīb-i rū-siyeh senden İlāhā

52 Recā eyler kemāl-i şefḳatüŋle
Günāhın maḥv idersün raḥmetüŋle

53 Kemīne ümmetidür ol Rasūl'üŋ
Ġubār-ı pāyı ol Aṣl-ı Uṣūl'üŋ

54 Tekāsül itmemüzle sünnetinde
Yüzümüz yoḳ recāya Ḥażret'inde

55 Ġarīk-i lücce-i cürm ü ḫaṭāyuz
Velākin ārzū-mend-i ʿaṭāyuz

56 Odur ancaḳ melāẕ-ı ehl-i ʿisyān
Raʾūf ismine maẓhardur o Sulṭān

57 Şefāʿat eylemezse rūz-ı ferdā
Olur bī-çāre ümmet ḫalḳa rüsvā

58 Meger naḳd-i şefāʿat ola yāri (89a)
İre anuŋ yüzinden ʿavn-i Bārī

59 Kebāʾir ehline vaʿd-i şefāʿat
O Şāh-ı Enbiyā'dan itdi sebḳat

60 Egerçi ʿafv iden zellātı Rab’dur
Şefāʿat luṭf-ı gufrāna sebebdür

61 Tehāvün itdük icrā-yı sünende
Velākin ḫacleti var cān u tende

62 Ne ḥaddüm naʿt-ı pākin itsem anuŋ
O memdūḥ-ı İlāhī Muṣtafā’nuŋ

63 Ne mümkin naʿtını yazmaḳ ke-māhī
Gedā ḳādir mi vaṣfa pād-şāhı

64 Cenāb-ı Kibriyā medḥ itdi anı
Yücedür enbiyādan ḳadr-şānı

65 Vücūdı bāʿiṯ-i ḫulḳ-ı cihāndur
ʿUṣāt-ı kā´ināta armaġandur

66 Anı ʿālemlere Ḥaḳ ḳıldı raḥmet[176]
O Sulṭān’a biz olduḳ ḫayr-ı ümmet

67 Berā-yı maġfiret ey kilk-i çālāk
Rasūl’üŋ ism-i pākin idüp idrāk

[176] “(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere *rahmet* olarak gönderdik.” Enbiyâ, 21/107.

68 Nikāyetle ḳılup esmāyı taʿdād
Ola āṣār-ı feyżi dilde müzdād

69 Taḥiyyāt u selāmum eyle imlā
Revān-ı pākin ile bizden irżā

70 Rivāyetdür ki biŋ bir ismi vardur
Ḥaḳāyıḳ ehline ol āşikārdur

71 Degül her kimse ol esmāya vāḳıf
Meger ol sırrı Mevlā ola kāşif

72 İki yüz bir yazar ism-i Rasūl'i
Delā'il de Süleymān-ı Cezūlī

73 Velākin naẓmile olunsa taʿdād (89b)
Sühūlet üzre ḫıfẓ eylerdi ʿubbād

74 Ġaraẓ taʿẓīmdür Şāh-ı Cihān'ı
Sitāyiş eyle ol Sāmī-Mekān'ı

75 Günāhuŋ ʿafvına olsun vesīle
Anuŋla nā'īl ol ecr-i cezīle

76 "Muḥammed" "Muṣṭafā" "Maḥmūd" u "Aḥmed"
Olup esmā-i pāk-i Ẕāt-ı Emced

77 ʿAlā-ḳavlin esāmī-i Peyem-Ber
Olup Esmā-i Ḥüsnā'ya ber-ā-ber

78 Niçe esmāsı vardur Muṣṭafā'nuŋ
Faḳaṭ maʿlūmıdur Bārī Ḫudā'nuŋ

79 Ferişteler ḳatında nām-ı Aḥmed
Olup esmā-i sā´irden ser-āmed

80 Vuhūş u ṭayr u māhīler ser-ā-pā
Rasūl'i ẕikr ider sırran u cehrā

81 Lisān-ı ḥālile bil ki cemādāt
İder ol Ẕāt-ı Ẕi-Şān'a taḥiyyāt

82 O Faḫr-i Enbiyā'nuŋ ismi çoḳdur
Bilür aʿdādını bir ferd yoḳdur

83 Rasūl'e çünki Ḳur´ān nāzil oldı
Anuŋ bir ismi de "Müzzemmil" oldı

84 Daḥı bir ismi "Müddeṯṯir"dür anuŋ
Ḳubeyl-i biʿṯetinde Muṣṭafā'nuŋ

85 Muḥammed Aḥmed ü Maḥmūd u "Ḫāmid"
Rasūl'e oldı esmā-i meḥāmid

86 Ḥamddendür bu derdüŋ iştiḳāḳı
Biri birinden olmaz iftirāḳı

87 Anuŋçün oldı Maḥmūdü'l-Ḥaṣāil
Yazar tafsīlini tefsīr-i ʿādil

88 "Aḥīd" ile "Vaḥīd" olmaġla adı (90a)
N'ola maʿnāda olsa ittiḥādı

89 Eger maḥv-ı günāh olmasa bizden
Ḳalurdı dūzaḫ-ı hicrānda bu ten

90 Daḫı bir nām-ı pāki oldı "Ḥāşir"
ʿAdedde anı yazdum ism-i ʿāşir

91 Meʿāşirle iderdi ḥüsn-i ʿişret
Eşiddā-yı Ḳureyş'e irdi dehşet

92 Kimisin rıfḳıla daʿvet buyurdı
Kimin inẕār ile ümmet buyurdı

93 O Sulṭān'uŋ bir ismi oldı "ʿĀḳıb"
Anuŋçün oldı aʿdā üzre ġālib

94 Ne dem aʿdā-yı dīni itdi taʿḳīb
Hezīmetle ḳamusın ḳıldı taʿẕīb

95 ʿİkāba müstaḥikk iken Ḳureyş'e
İderdi ekṣeriyyā ʿafvı pīşe

96 Kimini luṭfıyla āzād iderdi
Kimini ḳahrile münḳād iderdi

97 Ḥitāmı olduġıçün enbiyānuŋ
Rüsülden olmadı taʿḳībi anuŋ

98 Bir ism-i pāki daḫı oldı "Ṭāhā"
Olup bir sūre Ḳur'ān içre ammā

99 Yazıldı niçe maʿnā-yı daḳīḳa
Niçe esrārı vardur fi'l-ḥaḳīḳa

100 Mezāyāsı ʿibāda oldı mübhem
Murādın Ḥaḳ bilür Allāhu aʿlem

101 Olup esmā içinde ism-i aʿẓam
Rasūlüllāh'a oldı nām-ı ekrem

102 Bir ism-i pāki dahı oldı "Yāsīn"
Müfessirler anı da itdi tebyīn

103 O da bir sūredür Furḳān içinde (90b)
Tilāvet olınur Ḳur´ān içinde

104 Aŋa ıṭlāḳ olundı ḳalb-i Ḳur´ān
Olur erbābına sırrı nümāyān

105 Birer ismi olup “Ṭāhir” “Muṭahhar”
Müsemmā oldı anlarla Peyem-Ber

106 Meʿāyibden anuŋçün oldı “Ṭāhir”
Füyūżātı olur her demde ẓāhir

107 İki ismüŋ olup maʿnāsı vāḥid
Kitābunda yazar anı Mücāhid

108 Bir ismi daḫı “Ṭayyib”dür Rasūl’üŋ
Olup maʿlūmı aṣḥāb-ı ʿuḳūlüŋ

109 Anuŋçün ṭayyib oldı cümle ḥāli
Ol isme maẓhar oldı ṣaḥb u āli

110 Daḫi bir ism-i pāki oldı “Seyyid”
Siyādetle odur mevsūf-ı ceyyid

111 Ol isme cümle maẓhar oldı sādāt
Anuŋla buldılar ʿizz ü saʿādāt

112 “Rasūl” oldı bir ismi Muṣṭafā’nuŋ
Ḥabīb-i Ekrem’i Bārī Ḫudā’nuŋ

113 Risālet bāġına ol Verd-i Raʿnā
Olup ḫatmiyyetile Revnaḳ-Efzā

114 Olupdur gülşen-i ʿAdnān'a Bülbül
Siyeh kākülleridür şaçlı sünbül

115 Gül oldı nefḥa-mend-i vech-i pāki
N'ola her bülbül olsa derd-nāki

116 "Nebī'dür" hem daḫı ism-i şerīfi
Düşürme dilden ol nām-ı laṭīfi

117 Nebīler Serveri'dür ol Muḥammed
Şefāʿat-Kānı'dur ol Ẕāt-ı Emced

118 "Rasūlü'r-Raḥme"dür hem daḫı nāmı (91a)
Revān-ı pākine eyle selāmı

119 Ḥaḳīḳatde vücūdı ʿayn-ı raḥmet
Hüviyyetde dür-i deryā-yı vaḥdet

120 Cemīʿ-i ʿāleme Raḥmet'dür ol Ẕāt
Revān-ı pākine elf-i taḥiyyāt

121 Olup bir ism-i pāki daḫi "Ḳayyim"
Odur Şefḳatger-i Eytām u Eyyim

122 Ḳıyām-ı leyle me´lūf idi ol Ẕāt
İderlerdi leyālīde ʿibādāt

123 Aŋa ṭāʿātı sevdürmekle Ḳayyūm
Teheccüd oldı aŋa de´b-i mersūm

124 Daḫi bir ism-i pāki oldı "Cāmiʿ"
Cihāna oldı cismi şems-i lāmiʿ

125 Vücūdı cāmiʿü'l-envār oldı
Cemīʿ-i mürsele Sālār oldı

126 Melāẕ olmaġla mecmūʿ-ı ʿuṣāta
Teraḥḥüm üzre oldı kā'ināta

127 Odur Müstecmiʿ-i Cümle Kemālāt
Revān-ı pākine olsun taḥiyyāt

128 Bir ism-i pāki daḫi "Muḳtefī"dür
Vücūdıyla dü-ʿālem müktefīdür

129 İdenler iḳtifā iẕr-i Rasūl'e
İrer elbette aʿlā-yı vüṣūle

130 Ḫuṣūṣā eyleyen iḥyā-yı sünnet
O ʿĀlī-Şān'a oldı ḫayr-ı ümmet

131 Daḫi bir ism olup aŋa “Muḳaffī”
Vücūduŋ derdine bil maḥż-ı şāfī

132 O nām-ı pāke her kim oldı maẓhar
Olur neyl-i merāmıyla muẓaffer

133 “Rasūlü’r-Rāḥa”dur bir ism-i pākī (91b)
Müdāvim ol kederden itme bākī

134 Saŋa rāḥat-res olsun nām-ı nāmı
Dem-ā-dem eyle itḥāf-ı selāmı

135 Ḫudā’dan isteriseŋ revḫ u reyḥān
Rasūl’e ittibā‘ eyle be-her-ān

136 Rasūl’üŋ oldı hem bir ismi “Kāmil”
Dilā aŋla anı a‘lā’l-vesā´il

137 Kemāl ehli ol isme oldı maẓhar
Teraḳḳiyātile oldı mübeşşer

138 Ol ism-i pāke her kim oldı meşġūl
Merātib ḳat‘ı ile oldı mevṣūl

139 Bir ism-i pāki daḫi oldı “İklīl”
Virildikde o Şāh’a tāc-ı tebcīl

140 Ser-i āmāliŋe eyle nihāde
İderseŋ rütbe-i ʿulyā irāde

141 Aŋı tāc-ı ser-i evrād eyle
Esās-ı dīniŋi ābād eyle

142 Bir ism-i pāki "ʿAbdullāh" oldı
Ḫudā'ya bendelikle Şāh oldı

143 Ol ism-i pāke dindi ḫayru'l-esmā
ʿUbūdiyyetle ḫālin itdi inbā

144 Müsemmā vālid olmaġla o Ṣulṭān
İrişdi ʿāḳıbet tevfīḳ-i Raḥmān

145 "Habībullāh" olup bir ismi anuŋ
Aḥabb-i nāmı idi Muṣṭafā'nuŋ

146 İżāfetle Cenāb-ı Kibriyā'ya
Şeref geldi o Maḥbūb-ı Ḫudā'ya

147 Muḥibb olan Rasūl'üŋ ümmetinden
İder mi hiç tehāvün sünnetinden

148 Ḳıla tevfīḳini hem-vāre yāri (92a)
İde ʿuḳbāda Bārī hem-civārı

149 Bir ismi de “Ṣafiyullāh” oldı
Müsemmā cedd-i ʿālī-cāh oldı

150 Egerçi geldi Ādem’den aŋa nūr
Şeref-i faḫr-i cihāna oldı mevfūr[177]

151 Cemīʿ-i enbiyādan oldı efḍ al
Kemālātıyla oldı Ẕāt-ı Ekmel

152 Muḥammed gerçi Ḫatmü’l-Enbiyā’dur
Velākin evvelīne muḳtedādur

153 Odur Fermān-Revā-yı Taḫt-ı “Levlāk”
Yüzi ṣuyına ḫalḳ olundı eflāk

154 Odur Mihmān-ı Ḳurb-ı Lā-Yezālī
Ḳılundı daʿvet ile ḳadri ʿālī

155 Ġubār-ı pā-yı teşrīfiyle ḫavrā
Ḳarīrü’l-ʿayn olup cennetde ḫālā

156 O rütbe devlet el virdi Rasūl’e
Sezā-vār oldı dīdār-ı vuṣūle

[177] Beyitte vezin hatası vardır.

157 Şeref buldı ḳudūmünden felekler
Rikāba çehre-sā oldı melekler

158 Ḫuṣūṣā Leyle-i İsrā'da Cibrīl
Getürdi bir Burāḳ u tāc-ı tebcīl

159 Semavāt ehli istiḳbāl itdi
Ser-ā-pā enbiyā iḳbāl itdi

160 Emīnullāh o Şāh'a oldı rehber
Güẕār itdi semavātı ser-ā-ser

161 Geçince Sidre'den mānende-i tīr
Olup Refref ḳarīn-i bezm-i tevḳīr

162 Serāy-ı Lā-Mekān'ıŋ oldı ḍayfı
Bilinmez oldı ġayrı kem ü keyfi

163 Tükenmez naḳlile vaṣf-ı şerīfi (92b)
Güzellerden güzel ḫulḳ-ı laṭīfi

164 Revān-ı pākiŋe bī-ḥadd u ġāyāt
Ola bī-çāre ümmetden taḥiyyāt

165 "Neciyyullāh" idi hem daḫi nāmı
Velākin Nūḥ'a ber-terdür makāmı

166 Necāt u fevzi Nūḥ anuŋla buldı
Nübüvvet nūrı zīrā kevne ṭoldı

167 Cebīn-i Ahmedī'de nūr-ı raḫşān
Neciyyullāh'a virdi 'ömr-i sāmān

168 Bir ismi de "Kelimullāh" oldı
Maḥabbetle Ḫabībullāh oldı

169 Sezā-vār oldı aŋa cāh-ı teklīm
Şeb-i İsrā'da oldı Şāh-ı Tekrīm

170 Kelāma ber-ter olmışdur maḥabbet
Virilmişdür anıŋçün ḫātemiyyet

171 Aŋa mihr-i nübüvvet ḥüccet oldı
Sa'ādet ol ḳula kim ümmet oldı

172 Bir ismi daḫı "Ḫatmü'l-Enbiyā"dur
Ḫitāmü'l-Misk Maḥbūb-ı Ḫudā'dur

173 Daḫı "Ḫatmü'r-Rusül"dür nām-ı pāki
Mükerremdür vücūd-ı tāb-nākı

174 *Delā'il*'de yazıldı gerçi ḫātim
Ḫatim lafzıyla rāvī oldı 'Āṣım

175 Ḫitāmü’l-Enbiyā yazılsa farżā
Maʿānīde teġāyür olmaz aṣlā

176 O Ṣulṭān-ı Rusül’dür gerçi āḫir
Vücūdıyla mühürlendi maẓāhir

177 Risālet bāġınuŋ ol Naḫl-i Pāk’i
Ḳudūmüyle müşerref itdi ḫāki

178 Olup şerʿ-i şerīfi seyf-i ḳāṭıʿ (93a)
Cihānı ḳapladı ol nūr-ı lāmiʿ

179 Risāletle o Naḫl-i Bāġ-ı Rıḍvān
Olup bī-sāye bir Serv-i Ḫırāman

180 N’ola aġṣānı olsa āl u ʿıtret
Odur Ṣāḥib-Ḳaḍīb-i Bāġ-ı Cennet

181 Bir ismi daḫi “Muḥyī”dür Ḫabīb’üŋ
Ḫayātı müttefiḳdür ol Ṭabīb’üŋ

182 Ḫayāt-ı cāvidānidür vücūdı
Medār-ı zindegānidür şühūdı

183 Anuŋ feyz-i ḫayātı ile ʿĪsā
Demiyle niçe mevtā itdi iḥyā

184 ʿAlem oldı Rasūlullāh'a "Müncī"
Aŋa ʿāşıḳ olan olmaz mı nācī

185 Odur nāsı iden dūzaḫdan incā
Şefāʿat-Kānı'dur ol Ẕāt-ı Vālā

186 Cehennemden kim isterse necātı
Revān-ı pākine itsün ṣalātı

187 "Müẕekkir"dür daḫı nām-ı şerīfi
ʿUṣātuŋ rūz-ı maḥşerde şefīʿi

188 Odur teẕkīr iden rūz-ı ḳıyāmı
Odur tebşir iden Dārü's-Selāmı

189 Anuŋ ẕikrāsı olmazsa ʿināyet
Ḳalur ümmet çeh-i ḫayretde elbet

190 Gel imdi ẕikr idüŋ encām-ı kārı
İrişsün cürme ʿafv-ı Kirdgāri

191 Kelāmında buyurdı Ḫaḳ "fe-ẕekkir"[178]
Niçün ġāfil olur bu ʿabd müdebbir

[178] "O halde, eğer öğüt fayda verirse, *öğüt ver.*" Aʿla, 87/9.

192 Bir ism-i[179] pāki daḫı oldı “Nāṣır”
Muʿīn-i Ümmet-i Ṣāḥib-Kebā´ir

193 İbāduŋ olmasaydı Dest-Gīr’i (93b)
Görürdi mücrimān hevl-i saʿīri

194 Olursa Dest-Yārī-i şefāʿat
Olur elbetde Mevlā’dan ʿināyet

195 Daḫı bir ism-i pāki oldı “Manṣūr”
Olan maẓhar ol isme oldı mesrūr

196 Anuŋçün Hażret-i Şāh-ı Risālet
Cihāda dā´imā eylerdi sürʿat

197 Ġazādan ekşeriyyā olmadı dūr
Yanında ceyş-i İslām oldı mevfūr

198 “Nebiyü’r-Raḥme”dür hem daḫı ismi
Ser-ā-pā nūr idi fıṭratda cismi

199 O Kān-ı Merḥamet ol Nūr-ı ʿĀlem
İderdi herkese şefḳat dem-ā-dem

[179] Kelime metinde “ismi” şeklinde yazılmıştır.

200 “Nebiyü’t-Tevbe”dür hem daḫı nāmı
İderdi tevbeye iġrā enāmı

201 Günehden pāk iken ol Server-i Dīn
Yine itmişdi istiġfārı āyīn

202 Gerekdür kim devām üzre bu ümmet
Günehden ide istiġfāra sürʿat

203 Bir ismi de Rasūl’üŋ oldı “Maʿlūm”
Rüsūḫ-ı ʿilmile olmaġla mersūm

204 Vücūdı ʿayn-ı ʿilm olmaġla anuŋ
Aŋa maʿlūm idi sırrı Ḫudā’nuŋ

205 “Şehīr” oldı bir ism-i pāki anuŋ
Yayıldı kevne nūrı Muṣṭafā’nūŋ

206 Vücūd-ı pāki çün şemsü’ḍ-ḍuḥādur
Cihāna nūr-ı pāk-i Kibriyā’dur

207 Kemāl-i luṭfile olmaġla meşhūr
Ḳamu dillerde oldı nāmı meẕkûr

208 Bir ism-i pāki daḫi oldı “Şāhid” (94a)
Aŋa şāhid ḫışālinde meḥāmid

209 Şühūdı sırr-ı ġaybü'l-ġaybı cāmiʿ
Nümūdı bāʿiş-i ḫalḳ-ı bedāyiʿ

210 "Şehīd" oldı aŋa bir nām-ı nāmı
Ḫudā'dan gördiginde iḫtirāmı

211 Şehādet itmesiyle ümmetine
İrür bī-çāreler Ḫaḳ raḥmetine

212 Daḫı bir ism-i pāki oldı "Meşhūd"
Müşāheddür vücūdında kerem-cūd

213 Bu üç ism-i şerīfüŋ ittiḥādı
Olur maʿnāda her iḫsāna bādi

214 Şehādetle Rasūl'üŋ ittişāfı
Olur ehl-i dile burhān-ı kāfī

215 Olan maẓhar bu esmā-i ṣıfāta
Olur elbette ġarḳ Envār-ı Ẕāt'a

216 "Beşīr" ism oldı Faḫrü'l-Enbiyā'ya
Beşāret oldı ḳavm-i ihtidāya

217 "Mübeşşir"dür hem ol Ṣulṭān-ı Ekrem
ʿUṣāt-ı ümmete ʿuḳbāda erḥam

218 İder mü´minlere tebşīr-i Rıḍ vān
Şefa‘ātle ider ġufrāna şāyān

219 Odur müjde iden ḳurb-i viṣāli
İrāyet itdüren nūr-ı cemāli

220 Birer ismi “Nezīr” ü “Münzir” oldı
Kesīrü’l-ḳalbe ḥaḳḳā mücbir oldı

221 ‘Uṣātı itmese ‘adliyle inzār
Olurdı ekṣer-i ümmet güneh-kār

222 Anuŋ taḥzīri iḥsāna sebebdür
Egerçi ‘afv iden zellātı Rab’dur

223 Severseŋ cān u dilden ol Hümām’ı (94b)
Ṣalātında anuŋ ḳıl ihtimāmı

224 Daḫı bir ism-i pāki oldı çün “Nūr”
Cebīninden alur envārı hep ḥūr

225 Rasūl’üŋ nūrı nūr-ı ışṭıfādur
Mübārek ṭal‘atı nūr-ı Ḫudā’dur

226 O Nūru’n-Nūr’dur envārı cāmi‘
Vücūh-ı enbiyāda oldı lāmi‘

227 Ziyāde vech-i pāki enver idi
Cemāl-i Yūsuf üzre ber-ter idi

228 “Sirāc” olmaġla hem ism-i şerīfi
Hemān pür-nūr idi cism-i latifi

229 O Nūr ile münevver oldı ʿālem
Anuŋçün enbiyādan oldı ekrem

230 Cihānı pertevi işrāḳ ḳıldı
Cemāl-i pākine müştāḳ ḳıldı

231 Zehī ʿizzet zehī devlet saʿādet
O Nūr-ı Pāk’e olduḳ ḫayr-ı ümmet

232 Bi-ḥamdillāh biz ol Nūr-ı Cesīm’i
ʿAyānen görmedük ammā şamīmi

233 O rütbe ʿāşıḳ olduk cān u dilden
Maḥabbet itmişüzdür niçe yıldan

234 Ġubār-ı pāyı kuḥl-i cānumuzdur
Göŋül virmek bütün īmānumuzdur

235 Güneh-kār ümmetüz ol Nūr-ı Pāk’e
Tevārī eyleyince zīr-i ḫāke

236 Anuŋ bir ismi daḫi oldı “Miṣbāḥ”
Cemāli nūrı itdi kevni ısbāḥ

237 O Miṣbāḥ-ı Saʿādet olmayaydı
Kesāfetden cihān ḳurtulmayaydı

238 Cihānı nūr-ı vechi rūşen itdi (95a)
Ḫalīle nārı nūr-ı gülşen itdi

239 O Nūr’uŋ perteviyle eyle pür-nūr
Şefāʿatle İlāhā eyle mesrūr

240 Bir ismi daḫi ol Nūr’uŋ “Hüdā”dur
Anuŋla çeşm-i ʿālem rūşenādur

241 Olup mehdī vü hādi ṣavb-ı Ḫaḳ’dan
Rehā buldı cihān ẓulm-ı ġasaḳdan

242 Hidāyet şemʿidür Nūr-ı Muḥammed
Tecellīsi virür envār-ı sermed

243 “Münīr” ismiyle mevṣūm idi ol Şāh
Anuŋçün ümmeti ḳalmadı güm-rāh

244 İnāre eyleyüp şemʿ-i cemāli
ʿAyān itdi Ḫudā ḥaḳḳ u ḍalāli

245 Mey-i ʿışḳı bizi mestāne ḳıldı
Cemāli şemʿine pervāne ḳıldı

246 Birer ismi olup “Medʿuvv” u “Dāʿī”
Bize vācibdür anuŋ ittibāʿı

247 Ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ’a ḫalḳı daʿvet itdi
ʿUṣāt-ı ḫalḳa ġāyet şefḳat itdi

248 Ol eylerken bize dā´im teʿāvün
Revā mı sünneti üzre tehāvün

249 Dili yā Rabbī ġafletden uyandur
Bizi cām-ı mey-i ʿışḳıyla ḳandur

250 Gel ey bī-çāre ümmet ḳıl müdāmı
Revān-ı pākine ʿarż-ı selāmı

251 “Mücīb” u hem “Mücāb” oldı iki nām
İcābet eylesün aṣḥāb-ı İslām

252 Ol isme her kim oldıysa müdāvim
Ḥudā’dan irdi aŋa luṭf-ı dā´im

253 Bir ismi de “Ḥafī”dür Muṣṭafā’nuŋ (95b)
Ẓuhūr itdikde esrārı Ḥudā’nuŋ

254 Ḳureyş'üŋ keydi olduḳça ziyāde
İderdi iḫtifā Ġār-ı Ḥirā'da

255 Ebūbekr idi ol dem yār-ı ġārı
İderdi tesliyet ol Şehr-Yār'ı

256 Tevāri ittigi ġār içre ol şeb
Ṣıyānet itdi a'dādan anı Rab

257 Kebūter lāne-sāz oldı o ġāra
'Anākib dām idüp ḳavm-i şerāre

258 O yüzden Ḥaḳ maṣūn itdi Rasūl'i
Tecessüs itdi a'dā ṣaġ u ṣolı

259 Ḥabibin ṣaḳlamaġla Rabb-ı Settār
Ḥafī oldı 'adüvvden ol Nīkū-Kār

260 "'Afüvv" oldı bir ismi de Nebī'nüŋ
Melāẕ u Melce'i aṣḥāb-ı dīnüŋ

261 O bir Şāh-ı Kerem 'Ālī-Neseb'dür
Kebā'ir 'afvına Ẕāt'ı sebebdür

262 İsā'et eyledikçe ḳavm-i eşrār
Yine 'afv eyler ol Ṣulṭān-ı Ebrār

263 Bilürken mekrini aʿdā-yı dīnüŋ
Ẕuhūr eyler yine ʿafvı Nebī'nüŋ

264 "Velī"dür ol Nebī'nüŋ daḫı nāmı
Rivāyet itdi Aṣḥāb-ı Kirām'ı

265 O Sālār-ı Gürūh-ı Enbiyā'ya
O Maḥbūb-ı Cemīʿ-i Etḳıyā'ya

266 Velāyet tācın evvel virdi Bārī
Nübüvvet taḫtı ṣoŋra oldı yāri

267 Dinildi şānına Ṣulṭān-ı "Levlāk"
Ḳudūmiyle şeref bulduḳda eflāk

268 O Şāh-ı Enbiyā'ya ümmet olduḳ (96a)
Bi-ḥamdillāh sezā-yı raḥmet olduḳ

269 Taḥiyyāt u selām ile dem-ā-dem
Revān-ı pāki olsun şād u ḫurrem

270 Anuŋ bir nām-ı pāki daḫı "Ḥaḳ"dur
Yolunda cān u ser virsen ehāḳdur

271 Her işi oldı ḥaḳḳāniyyet üzre
Ḳatı şefḳatlüdür bu ümmet üzre

272 Şerīʿatle ṭarīkat hem ḥaḳīḳat
O ʿİrfān-Kānı'na olmaġla fıṭrat

273 Kelām u dīni haḳ hem meslegi haḳ
Ḥaḳḳ'uŋ el-haḳ Rasūli'dür muḥaḳḳaḳ

274 Sevenler anı oldı Ḥaḳḳ'a vāṣıl
Eger ḥaḳḳ ümmet iseŋ olma ġāfil

275 Revān-ı pākine dā´im selām it
O Şāh-ı Enbiyā'ya iḫtirām it

276 "Ḳavī" oldı daḫı bir ism-i Aḥmed
Metānet üzredür dīn-i Muḥammed

277 Nübüvvetde olup burhānı aḳvā
Fütüvvetde ḳamudan oldı evlā

278 Ḳavīdür şerʿ-i pāḳ-i müsteṭābı
Ḳabūl itmez televvün hīç Cenāb'ı

279 Şerāyiʿden anuŋ şerʿi ḳavīdür
Risālet taḫtınuŋ ol Ḫüsrev'idür

280 "Emīn" oldı daḫı bir ism-i pāki
ʿAdüvden yoḳdur aṣlā bīm ü bāki

281 Dimişdür her gören ol yüzi Māh'ı
Emīn-i kenz-i esrār-ı İlāhī

282 Emīn ismiyle mevsūm idi evvel
Ṣabāvet ʻālemünde Şāh-ı Ekmel

283 Emānet fıtrat-ı dīrīnesidür (96b)
Ṣadāḳat pertev-i āyīnesidür

284 Eşirrādan emīn olmaġla ol Şāh
Emīn-i vaḥy oldı aŋa hem-rāh

285 Niçe cānlar fedā itmez bu ümmet
Ne yüzle eylemez iḥyā-yı sünnet

286 Odur te´mīn iden minhāc-ı dīni
Odur tebyīn iden ʻilme'l-yaḳīni

287 Emān-ı hevl-i maḥşerdür Muḥammed
Ḍamān-ı ʻafv-ı ekberdür Muḥammed

288 Revān-ı pākine elf-i taḥiyyāt
Dem-ā-dem ide Ḥaḳ bī-ḥadd u ġāyāt

289 Bir ism-i pāki daḫı oldı "Me´mūn"
Ḥaḳḳ'uŋ emnündedür ol Dürr-i Meknūŋ

290 Emānü’l-ḫalḳdur ol Kān-ı Raḥmet
N’ola bu ümmeti itse ṣıyānet

291 Emīn itdi anı Ḥaḳ hemm ü ġamdan
Müberrādur vücūdı her elemden

292 ʿAlem oldı “Kerīm” ü hem “Mükerrem”
Rasūl-i Ekrem’e bundan muḳaddem

293 Cemīʿ-i enbiyādan ekrem oldı
O şeb kim ḍayf-ı Rabb-ı Erḥam oldı

294 Kerāmetdür cemīʿ-i muʿcizātı
ʿAceb mi ümmet itse kā´inātı

295 “Mekīn” ü hem “Metīn” oldı aŋa nām
Anuŋla buldı ḳuvvet dīn-i İslām

296 Metānet itdigiçün her ġazāda
Ṣebāt oldı cünūd-ı aḳviyāda

297 Mekānet istikānet birle dā´im
Cihāda olmışıdı seyf-i ṣārim

298 Meġāzī ol Nebī’den oldı mesnūn (97a)
Anuŋçün nūr-ı İslām oldı efzūn

299 “Mübīn” oldı o Sulṭān’uŋ bir adı
Mübeyyendür müfād-ı ictihādı

300 İdüp dīn-i mübīni ḫalḳa iẓhār
Anuŋçün enbiyāya oldı Sālār

301 Anuŋ şerʿ-i şerīfi oldı minhāc
ʿAyandur kevne hem-çün nūr-ı vehhāc

302 Aŋa nāzil olan Ḳurʼān besdür
Anuŋ ġayrī olan ṣayt-ı ceresdür

303 Ne ise raṭb u yābis anda mevcūd
Beyān itdi Rasūl’e Rabb-ı Maʿbūd

304 Uyan ṣıdḳıle Furḳān-ı Mübīn’e
İṭāʿat eyler ol Sulṭān-ı Din’e

305 Kimüŋ Ḳurʼān’a oldı iḳtidāsı
Ḫudā’dan irdi ʿavn-i ihtidāsı

306 Teşebbüṣ eyle Ḳurʼān-ı Mübīn’e
Dü-destüŋle yapış “ḥablü’l-metīn”e[180]

[180] “Hep birlikte *Allah’ın ipine (Kurʼân’a)* sımsıkı sarılın. Parçalanıp bölünmeyin. Allah’ın size olan nimetini hatırlayın.” Âl-i İmrân, 3/103.

307 Ṣaḳın elden bıraḳma ol kitābı
İşitdiŋse ḫitāb-ı müsteṭābı

308 Taḥiyyāt it Rasūl-i Kā´ināt'a
Vücūduŋ eyle ġarḳ envār-ı Ẕāt'a

309 Daḫı bir ism-i pākidür "Mü´emmil"
Ne me´mūl eylediyse oldı nā´il

310 Ḫudā'dan ittigi i'lā-yı me´mūl
Ola ümmetleri Rıḍvān'a mevṣūl

311 Emel-kār olmamışdur māsivāya
Merāmın ḥaṣr idüp nūr-ı liḳāya

312 Be-feyż olmaġla aŋa ḫubb-ı dünyā
Bekā´ullāh idi me´mūl-i aḳṣā

313 "Vüṣūl" oldı o Ẕī-Şān'uŋ bir adı (97b)
Ḫuṣūl üzre idi dā´im murādı

314 Olup her bir murādı ḫayr-ı cārī
Ṭalebsiz baḫş iderdi aŋa Bārī

315 O Faḫrü'l-'Ālemīn'e ḫā´il olmaz
Anuŋ gibi nebīler vāṣıl olmaz

316 Maḳām-ı ḳurba vāṣıl oldı ol Şāh
Aŋa dīdārını gösterdi Allāh

317 İrişdi vuṣlat-ı lāhūta ḥaḳḳā
Anı Maḥbūb-ı Ḥażret kıldı Mevlā

318 Ne devletdür ki aŋa ümmet olduḳ
Ne ġafletdür ki terk-i sünnet olduḳ

319 Bizi yā Rabbi ġafletden uyandur
Aŋa ümmet olan aŋa uyandur

320 Anuŋ bir ismi de "Ẕū-Ḳuvvet" oldı
Aŋa ḳuvvet her emre ḳudret oldı

321 Ḳaviyyü'l-bünyedür ol Şāh-ı Ekrem
Ḳuvāsı enbiyā üzre müsellem

322 Cihānuŋ ser-keşānın eyledi pest
Kemīne baṭşı eyler şīr-i ser-mest

323 Eger bir kahramāna ursa bir ḍarb
Hirāsından iderdi tevbe-i ḥarb

324 Doḳunsa nerreye bir kerre müştā
Taḳaddüm eyler idi ḍarba güştā

325 Bir ism-i pāki de “Ẕū-Ḥürmet” idi
Aŋa ḥürmet iden ẕī-ḳuvvet idi

326 Ḳavī olmaġla cismi aḳviyādan
Mehābet üzre idi enbiyādan

327 Didi ol ḳuvvete ḳudsiyye ebrār
Ḳuvāsı i‘tidāl üzreydi her-bār

328 Cibāli ḳal‘a irse dest-i pāki (98a)
Yerinden oynadurdı arż u ḫāki

329 O rütbe aŋa ḳuvvet virdi Bārī
Żaīfe ne iderdi dest-yāri

330 O ḥürmet ṣāḥibi bir Muḥterem’dür
Bütün aḥvāl ü ef‘āli keremdür

331 İderdi iḫtiyārı pīre ḥürmet
Yetīm ü bī-kese eylerdi şefḳat

332 Vücūdı ‘ayn-ı raḥmetken cihāna
Neler itdi ‘adüvv ol Cān-ı Cān’a

333 İderken dā´imā ḫişāne ḥürmet
Ḥarem’de itdiler aŋa eẕiyyet

334 Aŋa ḫürmetle ol Sulṭān-ı “Levlāk”
Maḳām-ı ḳurbile oldı feraḥ-nāk

335 Muḳaddem idi hicretden o daʿvet
Rasūl’e iḫtirām itmekle Ḫażret

336 Maḳām-ı “ḳābe ḳavseyn”e[181] güẕārı
Olınca iḫtirām-ı Kirdigāri

337 Cemāliyle idüp ikrāmı tekmīl
O demde Sidre’de ḳalmışdı Cibrīl

338 Olup müstaġraḳ-ı envār-ı sermed
O şeb miʿrācını buldı Muḥammed

339 Rasūl’e “Ẕū-Mekānet” nām oldı
ʿUlüvv-i ḳadri el-ḥaḳ nām oldı

340 Kemāl-i istikānetle ḫışāli
Cemīʿ-i enbiyādan oldı ʿālī

341 ʿUlüvv-i şān ile ol Şāh-ı Ebrār
Her işde meskenet eylerdi iẓhār

[181] “(Peygamber’e olan mesafesi) *iki yay aralığı kadar* yahut daha az oldu.” Necm, 53/9.

342 Tevāżuʿ ile eytām u ṣıġāra
Taʿabbüd eyleridi Kirdigār'a

343 Daḫı "Ẕū-ʿİzz" idi nām-ı şerīfi (98b)
Severdi ʿizzeti ṭabʿ-ı laṭīfi

344 İderdi dā´imā miskīne ʿizzet
İderdi her zamān erḥāma ḥürmet

345 "ʿAẕīz" oldı anuŋçün vaṣf-ı nāmı
Görünce ʿizzet eylerdi kirāmı

346 ʿAdūsın eylemezdi görse taḥḳīr
İderdi herkese ḥaddince tevḳīr

347 Aŋa ḫulḳ-ı ʿaẕīm iḥsān iden Ḥaḳ
Kelāmında ḫiṭāb itdi muḥaḳḳaḳ

348 Aŋa ʿizzet buyurdı Rabb-ı ʿizzet
O şeb kim eylemişdi ḳurba daʿvet

349 ʿAzīzü'l-ḳadr olup İsrā'da Aḥmed
Buyurdı aŋa maḥbūbum Muḥammed

350 Ne ʿizzetdür ne devletdür ki Bāri
Ḥabībin eyledi dīdāra yāri

351 Daḫı “Ẕū-Fażl”olup ism-i ḫaṭīri
Feżā´il oldı vaṣf-ı dil-peẕīri

352 Feżā´il baḥrıdur ol Kān-ı ʿİrfān
Ki yoḳdur fażlına hīç ḥadd u pāyān

353 O Faḫr-i Enbiyā Şāh-ı ʿArab’dur
Aŋa ümmī buyurdı Ḥaḳ laḳabdur

354 Mufaḍḍaldur cemīʿ-i enbiyāya
Ḫudā ḳılmışdur aŋa ʿarşı sāye

355 Egerçi sāyesi düşmez zemīne
ʿUrūż itmez şebeḫ Nūr-ı Mübīn’e

356 ʿUlūm-ı evvelīne oldı vāḳıf
Künūz-ı āḫirīni oldı kāşif

357 Aŋa ʿilm-i ledün iḥsān-ı Ḥaḳ’dur
Ki ders-i “men ʿāref”[182] aŋa sebaḳdur

358 Aŋa taʿlīm olundı ʿilm-i esmā (99a)
Ṣafiyullāh’a oldı fażlı eclā

[182] “*Nefsini bilen,* Rabbini bilir.” Bkz.: Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ,* C. 2, s. 262 (Hadîs nr.: 2532).

359 Virüp cennetde aŋa Rabb-ı ʿizzet
Vesīle Ḫavż-ı Kevṣer'le fażīlet

360 ʿUlūmı cümle keşf itdi aŋa Ḫaḳ
Feżāʿil fıṭratında oldı muṭlaḳ

361 O Sulṭān-ı Ledün'dür Ḫıżr u Mūsā
Yanında mübtedī tilmīẕ gūyā

362 Sebaḳ almaġla ʿirfān mektebinden
Ḫabīr olmadı kimse meksebinden

363 Anuŋ "Zū-Fażl" iken nām-ı şerīfi
Ḫafā üzreydi efhām-ı laṭīfi

364 Aŋa mekşūf idi esrār-ı ġaybī
Yoġıdı ʿilm ü idrākında reybi

365 Ḫalīfe oldı taʿlīminde Cibrīl
Ḫudā'dan eyledi aḥkāmı tenzīl

366 Hemān bir Nūr-ı ʿİlm ü Fażl idi ḥaḳ
Ṣunıldı olduġında ṣadrı münşaḳ

367 Beni hem-sāye ḳıl yā Rabb o Nūr'a
İrem ol Nūr ile ḫūr u ḳuṣūra

368 “Muṭīʿ” u hem “Muṭāʿ” oldı iki nām
Rasūl’e inḳıyād itmekle aḳvām

369 İṭāʿat üzre idi Ḥaḳḳ’a dā´im
Devām üzre olup ṭāʿatte ḳā´im

370 Vücūdı oldı çün tekvīne bādī
N’ola ḳul eylese cümle ʿibādı

371 Muṭāʿ olsa n’ola her emr ü nehyi
Ḫudā’dandur bütün ilhām u vaḥyi

372 İdelden ḫalḳa teblīġ-i risālet
Anı ḥaḳ bildi aṣḥāb-ı hidāyet

373 İṭāʿat eyleyen irdi Naʿīm’e (99b)
Muḫālif oldı şāyeste caḥīme

374 Her emri muʿciz ü her ḳavli ḥaḳdur
Vücūdı raḥmet-i “Rabbü’l-Felaḳdur”

375 Anuŋçün “Raḥmet” oldı nām-ı pāki
Odur teşrīf iden eflāk ü ḫāki

376 Vücūdı ʿālemīne ʿayn-ı raḥmet
Şühūdı ins ü cinne maḥż-ı şefḳat

377 O Sulṭān-ı Serīr-i Iṣṭıfā'yı
Sipeh-Sālār Cemī'-i Enbiyā'yı

378 Ḥabīb-i Ekrem olmaġla Ḫudā'ya
Anı irgürdi aḳṣā-yı münāya

379 Şefā'atle melāẕ-ı ümmet itdi
Veliyyü'n-ni'met-i her millet itdi

380 Ẓuhūrı 'illet-i ġā´iyye kevne
Medār-ı ümmet oldı ṣavn u 'avne

381 Anuŋçün ism-i pāki oldı "Büşrā"
Sekiz uçmaġı n'ola itse Me´vā

382 Behişti mü´mīnīne ḳıldı tebşīr
Şefā´atle ḳılundı Ẕātı taḫyīr

383 Mübeşşerdür duḫūl-i cennet ile
Muvaḳḳardur daḫı ḥatmiyyet ile

384 Emān-ı dehşet-i maḫşerdür ol Ẕāt
Żamān-ı 'āfv u zellāt u ḫaṭī´āt

385 Odur Müjde-Resān-ı Cāh-ı Ġufrān
Odur Fermān-Revā-yı Mülk-i Rıḍvān

386 Odur Ṣāḥib-Livā-yı Ḥamd-ı İclāl
Odur Ṣāḥib-Revā vü Tāc-ı İḳbāl

387 Aŋa virdi cinānda Rabb-ı Maʿbūd
ʿAṭaşdan ṣavn ile bir ḥavż-ı mevrūd

388 Olup Sāḳī-i Kevṣer cennet içre (100a)
Ebed ḳalmaya zaḥmet ümmet içre

389 Gel ey bī-çāre ümmet ġāfil ümmet
Rasūl ü āl ü ṣaḥba ḳıl taḥıyyet

390 Taḥiyyāt u ṣalāt-ı zākiyāt it
O Sulṭān'a dürūd-ı ṭayyibāt it

391 "Ġıyāṣ" u "Ġayṣ" u "Ġavṣ" üç lafẓ-ı sāmī
O Şāh-ı Enbiyā'nuŋ oldı nāmı

392 Muġīṣ-i çāre-cūyān idi dā´im
İderdi herkese luṭf u merāḥim

393 Gürūh-ı ehl-i derdüŋ Çāre-Sāz'ı
Riyāż-ı cennetüŋ ol Serv-i Nāz'ı

394 Olaldan Cilve-Sāz-ı Bāġ-ı Ekvān
İderdi herkese luṭf-ı firāvān

395 Ḫuṣūṣā ümmet-i bī-çāre-gāna
Keremler eylemişdür rāy-gāna

396 Sezādur dinse Ġavṯ-ı Enbiyā'dur
Devā-Baḫş-ı ʿAlīl-i Bī-Nevādur

397 Ġıyāṯü'l-Mücrimīn Ġavṯü'l-Melūmīn
Olurdı her zamān o Şāh-ı Tekvīn

398 Gelince ʿālem-i- nāsūta ol dem
Buyurmış ümmete ol Faḫr-i ʿĀlem

399 Dem-i maḥşerde daḫı ümmetinden
Geçer mi hīç kemāl-i şefḳatinden

400 Anuŋçün nāmı oldı "Niʿmetullāh"
Cihāna raḥmet-i Mevlā'dur ol Şāh

401 Niçe ol niʿmete şükr itmez ādem
Anuŋla buldı derd-i ẕenbine em

402 Gel ey bī-çāre ümmet ḳıl teẕekkür
Müdām ol niʿmete eyle teşekkür

403 Eger ol niʿmeti virmezse Allāh (100b)
Ḳalur bu bī-nevālar cümle güm-rāh

404 Hezārān ḥamd ü şükr olsun Ḫudā'ya
Olup ümmet Rasūl-i Kibriyā'ya

405 Bize ḫayru'l-ümem didi o Sulṭān
ʿUbūdiyyetle virdi ʿizzet-i şān

406 Tehāvün üzre iken sünnetinden
Ne devletdür ki geçmez ümmetinden

407 Bir ismi "'Urve"dür bir ismi "Vüṣḳā"
İki vaṣfıla mevsūf oldı ḥaḳḳā

408 Bize elde seneddür vaṣf u ismi
Bütün mevṣūḳadur aḥvāl ü resmi

409 ʿAlā-ḳavlin izāfetle olup nām
Muʿarref eyledi ismi elif-lām

410 Şerīʿat "'urvetü'l-vüṣḳā"dur[183] el-ḥaḳ
Bu teşbīhi ṣiḳāt itdi muḥaḳḳaḳ

411 Şerīʿat gūyiyā ibrīḳ-i zerdür
Anı ḥıfẓ eylemek ḥaḳḳā hünerdür

[183] "Dinde zorlama yoktur. Çünkü doğruluk sapıklıktan iyice ayrılmıştır. O hâlde, kim tâğûtu tanımayıp Allah'a inanırsa, kopmak bilmeyen *sapasağlam bir kulpa* yapışmıştır. Allah, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir." Bakara, 2/156.

412 Ṣaḳın destüŋden anı eyleme dūr
Olursun bāb-ı Ḥaḳ'dan sen de mehcūr

413 Müşābihdür mezāyāsı zülāle
O bir mi'yārdur ḥaḳḳ u ḍalāle

414 Dili yā Rab zülāl-i şer'a ḳandur
Kerem ḳıl ḫᵛāb-ı ġafletden uyandur

415 İki 'ālemde isterseŋ necātı
O Şāh-ı Enbiyā'ya ḳıl şalātı

416 "Ṣırāṭullāh" idi hem daḫı nāmı
Odur bā-iẕn-i Ḥaḳ Hādī enāmı

417 Ḥudā'nuŋ sevgili Peyġamberi'dür
Gürūh-ı güm-rehānuŋ Rehberi'dür

418 "Ṣırāṭ-ı Müstaḳim" oldı daḫı nām (101a)
Bilündi şer'i ile 'ilm-i aḥkām

419 Anuŋ şer'-i şerīfi oldı minhāc
Ḳamu 'ālem o Şāh'a oldı muḥtāc

420 Bir ismi daḫı "Ẕikrullāh" oldı
Aŋa meşġūl olan āgāh oldı

421 Gönül ẕikr-i Ḫudā'dan olma ġāfil
Derūnuŋda olur ekdārı ḥāṣıl

422 Kişi maḥbūbı ẕikrin itse ikṣār
Kelālı olmaz anuŋ ḳılsa tekrār

423 Anuŋ ẕikri olur ḳand-i mükerrer
Ya verd-terdür anı eyle ber-ser

424 İden ol Şāh-ı Kevneyn'e maḥabbet
İder iḥyā-yı sünnetle iṭā'at

425 Gidermez dilden eẕkār-ı Ḥabībi
Gönüller derdinüŋ odur Ṭabībi

426 Bizi ol virdile yā Rab ḳıl iḥyā
Şifāyı Sen'den ister cümle merḍā

427 Revān-ı pākine olsun taḥiyyāt
Ṣabāḥ-ı ḥaşre dek bī-ḥadd u ġāyāt

428 Anuŋ bir ismi "Seyfullāh" oldı
'Adūya Ḫançer-i Cān-Gāh oldı

429 Cihādında olup āṣārı ẓāhir
Anı idrāk ider ehl-i meẕāhir

430 Olınca şer‘-i pāki seyf-i ḳātı‘
Yayıldı kevne envār-ı şerāyi‘

431 Kim oldı aŋa gerden-bend-i ṭā‘at
İki ‘ālemde buldı emn ü rāḥat

432 O Tīġ-i Şer‘a kim olmazsa münḳād
Ebed dām-ı belādan bulmaz āzād

433 Daḫı ol Şāh’a “Ḥizbullāh” olup nām (101b)
Anuŋçün ġālib oldı cünd-i İslām

434 Ne semte eylese taḥrīk-i rāyāt
Muẓaffer idi ol Ṣāḥib-Kemālāt

435 Melā´ik ceyş olup her bir ġazāda
Gezend eylerdi erbāb-ı fesāda

436 Dem-ā-dem ġālib oldı cünd-i İslām
Anunla oldı vāḳı‘ kesr-i aṣnām

437 Ḫudā’dan irse bir Sulṭān’a imdād
Olur elbette a‘dā ḳahr-i bī-dād

438 Olup bir ismi daḫı “Necm-i S̲āḳıb”
O Māh’uŋ nūrı şemse oldı ġālib

439 O Nūr’uŋ perteviyle āl u aṣḥāb
Birer kevkeb idi mānend-i meh-tāb

440 Ne kevkeb her biri mihr-i saʿādet
İdenler iḳtidā buldı hidāyet

441 Ṣafā-yı ṭıyneti fıṭrīdür anuŋ
Anuŋçün ekmelīdür enbiyānuŋ

442 Muḥammed Māh-ı Burc-i Iṣtıfādur
Anuŋ aṣḥābı necm-i ihtidādur

443 Bir ism-i pāki daḫı “Muṣṭafā”dur
Anuŋçün enbiyāya muḳtedādur

444 Muṣaffādur dil-i pür-nūr-ı Aḥmed
Mücellādur muʿallādur Muḥammed

445 Daḫı bir nām-ı pāki “Müctebā”dur
Melāẕ ü Merciʿ-i Āl-i ʿAbā’dur

446 Gül-i Zībā-yı bāġ-ı ihtidā’dur
ʿUṣāt-ı kā´ināta Mültecā’dur

447 Bir ism-i pāki daḫı “Münteḳā”[184]dur
Nüḳāda ẕātına dād-ı Ḫudā’dur

448 Vücūd-ı pākinüŋ yoḳdur ʿadīli (102a)
Ḳatı ḫoşdur anuŋ ḫulḳ-ı cemīli

449 Daḫı “Ümmī”dür aŋa nām-ı aḥsen
Taʿallüm itmemişdür hīç beşerden

450 O Sulṭān-ı Ledün’dür ʿilme kāndur
Aŋa taʿlīm iden bir Bī-Mekān’dur

451 Vesāṭet itmesiyle aŋa Cibrīl
Nüzūl itdi aŋa āyāt-ı tenzīl

452 ʿUlūmı vaḥy ile bildürdi Mevlā
Aŋa vehbī idi taʿlīm-i esmā

453 Sebaḳ-ḫʿān-ı muʿallim ḫāne-i dīn
Olup ol Şehr-Yār-i ḳuds-i āyīn

454 ʿAyāndur ḳalbine cümle rumūzāt
Dü-hestī oldı miftāḥ-ı künūzāt

[184] Metinde “müttekā” şeklinde yazılmıştır.

455 Niçe esrāra vāḳıfdur ki ol Şāh
Anı bildirmedi bir ferde Allāh

456 ʿUlūma oldı çün ḳalbi medīne
Derūnı oldı ʿirfāna ḫazīne

457 Muḥammed Maḥrem-i Esrār oldı
Emīn-i Maḫzen-i Envār oldı

458 Anuŋ bir ismi daḫı oldı “Muḫtār”
Anı ekrem yaratdı Rabb-ı Settār

459 Muṣaffādur nesebde hem ḫasebde
Muʿallādur feża´ilde edebde

460 Ḳureyş’üŋ oldı Muṣṭafā’sı ol Ẕāt
Nübüvvetle virildi aŋa āyāt

461 Anuŋ Dīn-i Ḥanīf’i oldı muḫtār
Cemīʿ-i enbiyāya oldu Sālār

462 Ḫitāmü’l-Enbiyā’dur Şāh-ı ʿAdnān
Mühürlendi anuŋla bāb-ı Rıḍ vān

463 Cemīʿ-i mürselīne oldı āḫir (102b)
Olup ḫatmiyyeti ẓahrında ẓāhir

464 Eger ümmetseŋ ol Kān-ı Vefā'ya
Selām eyle revān-ı Muṣṭafā'ya

465 "Ecīr" oldı aŋa bir ism-i sāmī
Ḫudā'dan bulduġıçün iḥtirāmı

466 Aŋa cevr eyledikde ḳavm-i Baṭḥā
Ḫuṣūṣā Bū-Cehil gibi eşiddā

467 Mübārek ḫāṭırın itdikde meksūr
Ḫudā hicretle ḳıldı anı me´cūr

468 Virüp ecr-i cemīl ol Şāh-ı Dīn'e
Ḫazā´in virdi ol ḳalbi ḥazīne

469 Ḳubeyl-i bi'şetinde daḫı ol Nūr
Ticāretle daḫı olmışdı me´cūr

470 Velākin itmedi dünyāya raġbet
Aŋa aḳṣā emel ġufrān-ı ümmet

471 İden icrā-yı sünnet oldı me´cūr
Civārın isteyenler oldı mesrūr

472 Ṣalāt olsun o Şāh-ı Enbiyā'ya
K'anuŋla irdi ümmet i'tilāya

473 “Cebbār”[185] oldı daḫı bir ism-i pāki
Odur ṣavn eyleyen her derd-nāki

474 Der-i pākinden iden isticāre
Ġam-ı derde bulur elbette çāre

475 Odur ʿuḳbāda Ḫayrü’l-Müstecirīn
Aŋa muḥtācdur mesrūr u ġam-gīn

476 Şefāʿat itmese rūz-ı cezāda
Ḳalurdı ümmeti renc ü ʿanāda

477 Gel imdi ʿışḳıla bī-çāre ümmet
O Şāh-ı ʿĀlem’e eyle taḥiyyāt

478 Bir ismi de “Ebü’l-Ḳāsım”dur anuŋ (103a)
Egerçi künyesidür Muṣṭafā’nuŋ

479 ʿArab beyninde eşherdür o nāmı
Anuŋla yād iderler ol Hümām’ı

480 Rasūl’üŋ ekber-i evlād-ı pāki
Cenāb-ı Ḳāsım ol Rıḍvān ḫāki

[185] Metinde “ciyār” şeklinde yazılmıştır.

481 Dem-i ṭıflīde Rıḍ vān'a alundı
Miṣāl-i serv o gül-zāra ṣalundı

482 "Ebü'ṭ-Ṭayyib" idi hem daḫı ismi
Muṭayyeb oldı vaṣf-ı ḥadd ü resmi

483 Olınca Ṭābe'ye hicretle me´mūr
Bu ism-i pāki ol dem oldı meşhūr

484 Mübārek ṭab'ı mā´il idi ṭibe
Nisā-veş sevdirilmişdi ḥabībe

485 Revāyıḥdan ziyāde ḥaẓẓ iderdi
Sa'ādetle ne cānibden giderdi

486 Vücūd-ı pāki gūyā 'anber idi
Revāyıḥdan ya müşg-i ezfer idi

487 Ne yerden kim geçe ol Gevher-i Tāb
Mürūrın fehm iderdi āl u aṣḥāb

488 Ebü'ṭ-Ṭayyib anuŋçün nām oldı
Rasūl'e eşher-i a'lām oldı

489 Bir ismi de "Ebü'ṭ-Ṭāhir"dür anuŋ
O daḫı künyesidür Muṣṭafā'nuŋ

490 Meʿāyibden vücūdı ṭāhir idi
Kemāli her cihetle ẓāhir idi

491 Olup aṣlāb-ı ṭāhirden vücūdı
Daḫı erḥām-ı pāk oldı nümūdı

492 Sifāḥ olmadı ensābında ḳaṭʿā
Yoġıdı ümmehāta şeyn-i ḳurba

493 Bir ismi de “Ebū İbrāhīm” oldı (103b)
Rasūl’e fevti ḥüzn-i dā´im oldı

494 Birer ism-i şerīf oldı bil anı
Bu üç nām ile ol Faḫr-i Cihān’ı

495 Mükennā bildi mecmūʿ-ı ḳabā´il
Yazar tafsīlini Şerḥ-i Şemā´il

496 Rasūlüllāh’uŋ evlād-ı ẕükūrı
Gül-i nev-ḫīz-i cennet reşk-i ḥūri

497 Ḳabūl itmez maḥabbet çünki şirket
Ḥabībinden ṣaḳındı Rabb-ı ʿizzet

498 Şeh-i Kevneyn iken ol Nūr-ı sermed
Ciger-pāre acısın gördi Aḥmed

499 Gül-i nev-ḫīz iken her gonçe-i pāk
Ṣabāvetde olup ālūde-i pāk

500 O Şāh'uŋ ekber-i evlādı Ḳāsım
En evvel bāġ-ı ʻAḍn'a oldı ʻāzim

501 Anuŋla iktinā buyurdı evvel
O gevher-pāre-i Sulṭān-ı Ekmel

502 Gül-i ne-şüküfte[186] idi fıṭratında
Elem virdi Rasūl'e rıḥletinde

503 Bu emri bildi aṣḥāb-ı ḥaḳā´ıḳ
Nübüvvet ḫatmine burḥān-ı fā´iḳ

504 "Müşeffaʻ" hem "Şefīʻ" oldı iki nām
Rasūlüllāh'a ber-tertīb-i aʻlām

505 Şefīʻü'l-müznibīn olmaġla nāmı
Cehennemden ḫalāṣ eyler enāmı

506 O Şāhen-Şāh-ı Dīhīm-i Şefāʻat
O Sulṭān-ı Kerem fermā-yı ümmet

[186] "nev-şüküfte" vezin gereği "ne-şüküfte" şeklinde yazılmıştır.

507 Eger ḥasm itmese bī-çāre-gāna
Ne od itse gerek dūzaḫ bu cāna

508 Eger olmazsa iḥsān-ı şefā‘at (104a)
Yerini od ider bi’llāhi ümmet

509 Zülāl-ı luṭfına ḳandur İlāhi
Ḳılup bu ümmetüŋ ḫayr-ı penāhı

510 Yüzi şuyına anuŋ raḥmet eyle
Yerimiz od iken hep cennet eyle

511 Sen ıṣlāḥ eyle yā Rab ḳā´inātı
‘İnāyet ḳıl ‘aẕābuŋdan necātı

512 Olup “Ṣāliḥ” ile “Muṣliḥ” iki nām
Ne deŋli ṭāliḥ ise ‘abd-ı nā-kām

513 Rasūlüllāh’a olduk ḫayr-ı ümmet
Teraḥḥum-kānıdur eyler şefā‘at

514 Ṣalāḥ-ı ḥāl oldı aŋa fıṭrat
Anuŋçün dīn olmışdur naṣīḥat

515 ‘İnāyet itmeseydi Rabb-ı ‘izzet
Bu ıṣlāḥ olası bī-çāre ümmet

516 Bulur mıydı bu deŋlü ʿizzet ü şān
O Şāh'ūŋ yüzi ṣuyıdur bu iḥsān

517 Saʿādet bildi aŋa intisābı
Ümīd eyler ki çekmez ıżṭırābı

518 Yüzi ḳara ʿamel-ḫod ġayr-i ṣāliḥ
Ne yüzle vara dergāha o ṭāliḥ

519 Mücerred iʿtirāf iş virmez aṣlā
Şefāʿat-ḫod olur bā-iẕn-i Mevlā

520 Senüŋ iḥsānuŋa maġrūr-ı ʿālem
İlāhā sensün ol Ḫallāḳ-ı Erḥam

521 Ḫabībüŋden şefāʿat eyle fermān
Varunca maḥşere üftān ü ḫīzān[187]

522 Bize güldürme aṣḥāb-ı caḥīmi
Sen iḥsān eyle gülzār-ı Naʿīm'i

523 Rasūl'üŋ rūḥuna elf-i taḥiyyāt (104b)
Ola ser-māye-i dīdār u cennāt

[187] Kelime metinde "ḫīzān" şeklinde yazılmıştır.

524 Olup bir nām-ı nāmisi “Müheymin”
Rasūl-i Ekrem’üŋ bil anı mü´min

525 ‘Ulüvv-i ḳadrini bil Muṣṭafā’nuŋ
Olup hem-nām-ı ẕī-şānı Ḫudā’nuŋ

526 O rütbe ẕātını ‘ālī yaratdı
Ḥabībi ismini ismine ḳatdı

527 Ne yerde nām-ı Bārī olsa mektūb
Olur anda Muḥammed ismi maşḫūb

528 O maḥbūba iden ḥubb u iṭā‘at
Ḫudā’ya ittibā‘ı eyler ‘ādet

529 Olup bir nām-ı pāki daḫı “Ṣādıḳ”
Müsemmāya olınca ol muṭābıḳ

530 Ṣadāḳat üzredür bi’l-cümle ḳavli
Müberrādur hezelden vaż‘ u fi‘li

531 Olup mir´āt-ı ṭab‘-ı pāki ṣāfī
Kelāmında yoġıdı hīç ḫilāfı

532 Sözi ṣādıḳ özi doġrudur ġāyet
Yoġıdı ṭarz u ṭavrında seḳāmet

533 Ṣırāṭ-ı müstaḳīm idi fi‘āli
Rıḍ̇āu’llāh idi ḫāl ü me´āli

534 Bir ismi oldı “Ṣıdḳ” u hem “Muṣaddaḳ”
Ṣadāḳat üzre ḫalḳ itdi anı Ḥaḳ

535 Anuŋçün anı taṣdīḳ oldı īmān
Anı tekẕīb idenler buldı ḫüsrān

536 Ebūbekr’üŋ olup tasdīḳi evvel
Anuŋçün oldı aṣḥāba mufaḍ̇ḍ̇al

537 Ser-i erkān-ı çār oldı o Server
Aŋa ‘unvān idi Ṣıddīḳ-i Ekber

538 Rasūl’üŋ yār-ı ġārıdur Ḥirā’da (105a)
Ma‘iyyet eyledi ekṣer ġazāda

539 Odur ser-defter-i aṣḥāb-ı hicret
Serīr-ārā-yı dīḥīm-i ḫilāfet

540 ‘Atīḳ ‘unvānın iḫrāz itdi ol ẕāt
Aŋa tebşīr olundı neyl-i cennāt

541 Eb-i Ṣıddiḳa’dur İbn-i Ḳuḥāfe
Gelür mi ‘izz ü faẓlı iḫtilāfa

542 Odur erkān-ı çāruŋ ibtidāsı
Odur aṣḥāb-ı dīnüŋ muḳtedāsı

543 Seven ol efḍ al-ı ṣaḥb-ı kirāmı
İder ḥaḳḳā Rasūl'e iḫtirāmı

544 "İmāmu'l-Muttaḳīn" oldı Rasūl'üŋ
Bir ismi de budur ḳavli fuḥūlüŋ

545 Cemīʿ-i etḳıyānuŋ Serveri'dür
O Şeh āḫir zamān Peyġam-Beri'dür

546 Kemāl-i ittiḳāsıyla o Ekrem
Ḫudā'nuŋ oldı ʿindinde mükerrem

547 O rütbe muttaḳīdür Faḫr-i ʿĀlem
Anuŋçün buldı Ḫaḳ'dan ḳadr-i aʿẓam

548 Niçüŋ bī-çāre ümmet almaz ʿibret
Aŋa mir´ātdür şāh-ı risālet

549 Rasūl'e "Ḳā´idü'l-Ġurri'l-Muḥaccel"
ʿAlemdir anı yazdı baʿżı kümmel

550 Bu ism-i pākiŋ oldı iḫtilāfı
Rüvātuŋ bu isim de ḳavl-i ṣāfī

551 Süleymān-ı Cezūlī meslekīdür
Bu ism-i pākde rāvī ikidür

552 Kimisi ġur kimisi ġir okurlar
Gehī rā ḥarfi üzre noḳṭa ḳorlar

553 ʿAlā-ḳavleyn olur tevcīhi ḳābil (105b)
Bilenden bilmeyenler ola sā´il

(Mefʿūlü/mefāʿīlü/mefāʿīlü/feʿūlün)

554 Ey kilk-i naġme-pīrā vaṣfında ol Rasūl'üŋ
Baḥr-i dīgerde eyle bu iki beyti imlā

555 Ġurri'l-muhaccelīne oldı Rasūl ḳā´id
Oldı ʿalem o Şāh'a bu ism bü'l-fevā´id

556 Bir beyt oldı ancaḳ bu ism-i pāk-i Aḥmed
Rūḥ-ı Rasūl'e olsun dā´im ṣalāt-ı bī-ḥad

(Mefāʿīlün/mefāʿīlün/feʿūlün)

557 Yine ey ḫāme-i iʿcāz-ı pervāz
Ḳalan esmāyı naẓma eyle aġāz

558 “Meberr” ü “Berr” bu iki ism-i raʿnā
Rasūl’e ism ü hem vaṣf oldı ḥaḳḳā

559 Anuŋçün Seyyidü’l-Ebrār oldı
Ḳamudan Ekrem ü Muḫtār oldı

560 İderdi her kişiye birr ü iḥsān
Anuŋçün enbiyādan buldı rücḥān

561 “Vecīh” oldı o Sulṭān’uŋ bir ismi
Hemān bir nūr-ı maḥż olmışdı cismi

562 Vecāhetde yoġıdı aŋa benzer
Beşer ammā meleklerden münevver

563 Vücūh ile o Şāh olmaġla aḥsen
Cemāli olmışıdı mihr-i rūşen

564 Ḳad-i mevzūnı ʿarʿar idi gūyā
Görenler Sidre dirlerdi ya Ṭūbā

565 “Naṣīḥ” u “Nāṣıḥ” ol Şāh-ı Cihān’uŋ
Birer ism-i şerīfi oldı anuŋ

566 Anuŋ nuṣḥıyle buldı dīni ʿālem
Naṣīḥatle olur ṣāliḥ her ādem

567 Naṣīḥat dīndür[188] erbāb-ı ḥāle
Tenaṣṣuḥ itmeyen irmez kemāle

568 O Ḫayru'n-Naṣıḥīn'e olan ümmet (106a)
İder iḥyā-yı sünnetde iṭā'at

569 Tevekkül üzre ḫalḳ itmekle 'Allām
"Vekīl" oldı Rasūl-i Ekrem'e nām

570 "Mütevekkil" daḫı oldı bir adı
Tevekkül üzre idi i'tiyādı

571 Sevā´imden gelen māl-i zekātı
Virürdi ehline ber-vech-i ātī

572 Ġanā´imden neye olsa ẓafer-yāb
Mesākīne virüp eylerdi nā-yāb

573 Vüṣūḳ itmekle Rabb-ı bī-zevāle
Nigāh itmezdi ḳaṭ'ā mülk ü māle

574 Ḳabūl eylerdi geldikde hedāyā
Yine ġayra iderdi anı i'ṭā

[188] "Din nasihattir." Bkz.: Aclûnî, *Keşfü'l-Hafā,* C. 1, s. 414 (Hadîs nr.: 1324).

575 “Kefīl” ismiyle mevṣūm idi ol şāh
Ta‘ab virmez aŋa her işde Allāh

576 Ḫuṣūṣā ola Maḥbūb-ı İlāhī
Her emre vardur anuŋ iktināhı

577 Kefīl-i ‘afv u ġufrān-ı ümemdür
Ḫudā ‘indinde ġāyet muḥteremdür

578 Ne isterse Ḫudā’dan hep revādur
Sözi geçkin Ḫabīb-i Kibriyā’dur

579 Ḫudā’ya ṣad-hezārān ḥamd ü minnet
Bizi ḳıldı o ‘Ālī-Şān’a ümmet

580 Dilā sen daḫı inṣāf eyle inṣāf
İzinden ayrılup itme ṣaḳın lāf

581 Mücerred ümmet olmaġla Rasūl’e
‘Aceb lāyıḳ mısın luṭf-ı vuṣūle

582 Aŋā ümmet olan bī-çāre her-bār
Sünen icrāsına olur heves-kār

583 Revān-ı pākine eyle taḥiyyāt (106b)
İrem dirseŋ odur aḳṣā-yı ġāyāt

584 “Şefîḳ” oldı o Sulṭān’uŋ bir adı
‘Ibādullāha şefḳatdür murādı

585 Şefā‘at şefḳatindendür o Ẕāt’uŋ
Kefîl-i ‘afv-ı ẕenbidür ‘uṣātuŋ

586 Rasūlüllāh’a beŋzer müşfiḳ olmaz
Niçün ümmet o raḥme lāyıḳ olmaz

587 Şefā‘at itmege ḳaṭ‘ā uṣanmaz
Velī ümmet günāha hīç utanmaz

588 Livā´ü’l-ḥamdini aldıḳda deste
Ümīd oldur ki ümmet ola reste

589 İlāhā eyle anı bizden irżā
Bizi ḳılma dem-i maḥşerde rüsvā

590 Ṣalāt u ṣad-selām olsun Rasūl’e
Şefā‘at eyleye bī-çāre ḳula

591 Be-ḥaḳḳ-ı nūr-ı pāk-ı Sūre-i Nūr
Bizi ümmetliginden ḳılma mehcūr

592 “Muḳīmü’s-Sünne” aŋa nām oldı
Rasūl’e eşher-i a‘lām oldı

593 Ol eyler çün sünende ihtimāmı
Bize vācibdür anuŋ iltizāmı

594 Rasūl'e ittibā‘ itmekle ümmet
Aŋa mefrūżadur iḥyā-yı sünnet

595 Ḫuṣūṣā farża ola istihānet
Olur mı bende şāyān-ı şefā‘at

596 Utandurma bizi terkiyle yā Rab
‘Aẕāb-ı şermile ḳılma mu‘aẕẕeb

597 Ḫacāletde ḳoma ḳavm-i ‘uṣātı
Yeter artar ḫaṭā vü seyyi´ātı

598 Bizi ḳıl maẓhar-ı luṭf-ı şefā‘at (107a)
Diye raḥmile gel bī-çāre ümmet

599 Eger ümmet dimezse vāy ḥāle
Ḫāżırlansun günāhundan su´āle

600 Ne devletdür ki ol Sulṭān-ı ‘Adnān
Bizi ‘Adn'a delālet ide her ān

601 Rasūl'üŋ oldı bir ismi "Muḳaddes"
Anı ḫalḳ itdi ṭāhir Rabb-ı Aḳdes

602 Neḳā´iżden beridür cism-i pāki
Olup ʿanberden aʿlā būy-ı ḫāki

603 Olanlar çehre-sā-yı ḳabr-i enver
ʿAbīr ü müşg-i nāfî ṣoŋra neyler

604 Ḫudā takdīs ide rūh-ı şerīfin
Göreydük ölmedin ḳabr-ī laṭīfin

605 Revān-ı pākine olsun taḥiyyāt
Ṣabāḥ-ı ḥaşre dek bī-ḥadd u ġāyāt

606 Daḫı "Rūḥu'l-Ḳudüs"dür nām-ı Aḥmed
O Şāh-ı Enbiyā ol Nūr-ı Sermed

607 Muḳaddes ḫalḳ olundı fıṭratında
Ser-i mū ʿaybı yoḳdur ṭīnetinde

608 Ḫudā İslām içün şerḥ itdi ṣadrın
Melā´ikden muʿallā ḳıldı ḳadrin

609 O bir Dürr-i Yetīm ʿĀlī-Güher'dür
Vücūd-ı nāzenīni verd-i terdür

610 Cebīni nūrını görmekle ḥavrā
Behişt içre ḳalup ḥayrān u şeydā

611 Güneş mihr-i ruḫundan oldı pinhān
Ḳamer ḥacletle ḳaldırmışdı tābān

612 Girüp her birisi zīr-i zemīne
Yüzi yoḳ baḳmaġa ol Nāzenīn'e

613 Aŋa "Rūḥu'l-Ḳısṭ" daḫı olup nām (107b)
Anuŋ nāmıyla 'adli buldı aḥkām

614 Olup şer'-i şerīfi 'adle mīzān
Bilünmişdür anuŋla ḥaḳḳ u buṭlān

615 İki keffe şerī'atla ṭarīḳat
Anuŋla vezn olunmışdur ḥaḳīḳat

616 Bıraḳmaz ma'rifet ehli elinden
Odur fehm eyleyen sırrı dilinden

617 Kimüŋ destinde bāḳīdür o mīzān
Çekilmez ḥaşre dek vezninde ḫüsrān

618 Bizi yā Rabbi şer'a eyle münḳād
Anuŋla ḳıl bizi nāruŋdan āzād

619 Birer ismi de "Kāfī" "Müktefī"dür
O Şāh-ı 'Ālem'üŋ feyżi vefīdür

620 Bu ümmetden kim oldı aŋa maẕhar
Kifāyet itdi bu ism-i muṭahhar

621 Marīż olsa olurdı aŋa şāfī
Biri ʿāfī olur birisi ḳāfī

622 Egerçi ism olup “Bārī” Ḫudā’ya
Velī şoŋra ʿalemdür Muṣṭafā’ya

623 Kifāyet eylemez mi Faḫr-i ʿĀlem
Ṭutarsa sünnetin bī-çāre ādem

624 İrer dareynde aʿlā-yı kāma
Olur hem-sāye ol Faḫrü’l-Enām’a

625 Daḫı “Bāliġ” “Mübelliġ” bu iki nām
Rasūlüllāh’a oldı zīb-i aʿlām

626 Olup “aʿlā-yı ʿilliyyīne” bāliġ
N’ola aḥkāmını olsa mübelliġ

627 İdüp āfāḳa teblīġ-i risālet
Nüzūl itdikde Cibril ile āyāt

628 Bülūġ itdikde aḳṣā-yı münāya (108a)
Mübelliġ didiler ol Muṣṭafā’ya

629 O mebliġ kim anuŋ yoḳ intihāsı
Aŋa oldı Rasūl'ün irtiḳāsı

630 Şeb-i İsrā'da ḳadri oldı ʿālī
Dinilmez herkese esrār-ı ḥāli

631 Olup bir ism-i pāki daḫı "Şāfī"
Duʿāsı derd-i ẕenbe oldı kāfī

632 ʿIyādet eylese merḍāya farżā
Şifā iḥsān iderdi aŋa Mevlā

633 Şifā-yı ṣadr olup her bir kelāmı
Cevāhir idi gūyā intiẓāmı

634 Mülāyim idi güftār-ı şerīfi
Mü´eṩṩir idi her nuṭḳ-ı laṭīfi

635 Tekellüm itse ol rūḥ-ı muṣavver
Dehānından dökerdi dürr ü gevher

636 Bir ism-i pāki daḫı oldı "Vāṣıl"
Olınca Sidre'de iḥsāna nā´il

637 Viṣāl-i Ḥażret ile oldı şādān
Naʿīm-i ḳurb ile ol Şāh-ı ʿAdnān

638 Rasūl’e ism-i sāmī oldı “Mevṣūl”
Olınca dergeh-i Mevlā’da makbūl

639 O şeb Mevṣūl-ı Cānān oldı Aḥmed
Sezā-yı ḳurb idi ol Nūr-ı Sermed

640 O şeb kim oldı Cibrīl aŋa hem-rāh
Rasūl’e didiler vāṣıl ila’llāh

641 Olup nā´il niçe aʿlā maḳāma
Sezā-vār oldı ʿizz ü iḥtirāma

642 Muḥibb maḥbūbına oldı mülāḳī
Ḳalur mı anda hīç aġyār bāḳī

643 Bi-ḥamdillāh olup mevṣūl-ı “Ḥażret” (108b)
Virildi hilʿat u tāc-ı kerāmet

644 O Şāh-ı Enbiyā Sulṭān-ı “Levlāk”
Serīr-Ārā-yı mülk-i “mā-ʿaref-nāk”

645 Ḫıtāmü’l-Mürselīn oldı Muḥammed
İmāmü’l-Müttaḳīn ol Ẕāt-ı Emced

646 Żaʿīf ümmetlerin ol şeb ḳayırdı
Şefāʿat niʿmeti ḫalḳı doyurdı

647 Revān-ı pākiŋe itsün selāmı
Dilerse ümmeti Dārü’s-Selām’ı

648 Ḫudā-vendā ḥabībüŋden ayırma
Giribānum yed-i bī-raḥme virme

649 Birer ism oldı “Sābıḳ” ile “Sā´iḳ”
O şeb kim enbiyāya oldı fā´iḳ

650 Cemīʿ-i enbiyāyı sebḳat itdi
Egerçi şoŋra geldi daʿvet itdi

651 Muḥammed Sābıḳu’l-Ḫayrāt oldı
ʿİbādı sā´ik-i cennāt oldı

652 ʿUṣātı sevk iderdi semt-i birre
ʿAṭāsı şāmil idi baḥr ü berre

653 Ne deŋli vāsf-ı pākin itsem ıṭrā
Yine bindeŋ biri olmaz mü´eddā

654 Bir ism-i pāki daḫı oldı “Hādī”
Vücūdı ḫalḳ-ı kevne oldı bādī

655 Hidāyet şemʿini yaḳdı cihāna
Vücūdı nūr idi kevn ü mekāna

656 Olup şerʿ-i şerīfi ḫalḳa minhāc
Dü-ʿālem oldı ol minhāca muḥtāc

657 Bizi şerʿile yā Rab ber-devām it
Ḳıyām-ı sünnetiyle müstedām it

658 Ayırma şerʿ-i pāk-i Muṣṭafā'dan (109a)
Münevver ḳıl o nūr-ı Kibriyā'dan

659 Be-ḥaḳḳ-ı sūre-i Ṭāhā vü Yāsīn
Ḳabūl eyle Ḥasībā'nuŋ duʿāsın

660 Daḫı ism oldı ol Ẕī-Şān'a "Mühdī"
Anuŋçün oldı fıṭrı ḫavf u zühdī

661 Hidāyet fıṭrat-ı ẕātiyyesidür
Kerem envār-ı mir´ātiyyesidür

662 Hedāyāyı olurdı gerçi ḳābil
Yine ihdā iderdi gelse sā´il

663 Seḫā vücūdınuŋ pāyānı yoḳdur
Nebīyy-i Ekrem'in iḥsānı çoḳdur

664 "Muḳaddem" daḫı oldı ism-i Aḥmed
Velī āḫirde geldi ol ser-āmed

665 Şerefde cümleye olundı taḳdīm
Ziyāde ẕātına ḳılundı tekrīm

666 Ḫıtāmü’l-Mürselīn olmaġla ol Şāh
Anı biʿşetde teʾḫīr itdi Allāh

667 Anuŋ nūrı olup ḫilḳatde evvel
O Nūr ile dü-ʿālem oldı ekmel

668 O Nūr’uŋ olmasaydı intiḳāli
Görülmezdi anuŋ nūr-ı cemāli

669 O Nūr itdi münevver enbiyāyı
O Nūr itdi muvaḳḳar evliyāyı

670 O Nūr’uŋ pertevi şems ü ḳamerdür
Kevākib nūrı ol Nūr’a eşerdür

671 O Nūr’uŋ lemʿası dürr ü cevāhir
Meʿādinde baḥirde oldı bāhir

672 “‘Azīz” ismiyle mevsūm oldı ol Nūr
Ḫudā’dan buldıġında ʿizz-i mevfūr

673 Şeb-i İsrā’da iʿzāzı Ḫudā’nuŋ (109b)
Medār-ı ʿizzetidür Muṣṭafā’nuŋ

674 O şeb kim daʿvet itdi Rabb-ı ʿizzet
Viṣāl-ı ḳurbile buldı saʿādet

675 Muʿazzez oldıġıçün Ẕāt-ı Pāki
Ḳudūmiyle şeref-nāk itdi ḫāki

676 Rasūl'üŋ ʿizzetiyle buldı iʿzāz
Anuŋçün ümmeti oldı ser-efrāz

677 Zehī ʿizzet ki irdi mü´minīne
Olup ümmet o Faḫrü'l-Mürselīn'e

678 Ṣalāt-ı bī-nihāye ola vāye
Bu ümmetden o Şāh-ı Enbiyā'ya

679 Olup "Fāḍıl" "Mufaḍḍal" ism-i sāmī
Fażiletle bulınca ol makāmı

680 Fażīletle vesīle oldı mevʿūd
O Maḥmūdü'l-Ḫıṣāl'e cā-yı mevrūd

681 Ḫudā fażlından anı ḳıldı ḫātem
Ledün ʿilmiyle ḥaḳḳā oldı aʿlem

682 Feẓā´ilde kamudan aʿlem oldı
ʿUlūm-ı evvelīne mülhem oldı

683 Efāżıl oldılar ʿilminde ʿāciz
O baḥr-i ʿilm olup İsrā'da fā´iz

684 Kemālātı anuŋ taʿdāda gelmez
O bir mecmūʿadur efrāda gelmez

685 Bir ism-i pāki daḫı oldı "Fātiḥ"
Virildi destine ḫayru'l-mefātiḥ

686 O bir kenz-i ḫaḳā`iḳdür ki Ẕātı
ʿAyān eyler anı nūr-ı ṣıfātı

687 Şefāʿat-Kānı Kenz-i Merḥamet'dür
Anuŋçün Ḥaḳ ḳatında mültefetdür

688 Fütūḥāt-ı ʿaẓīme maẓhar oldı (110a)
Cihādātında hep müstenṣar oldı

689 Muʿīni Fātiḥü'l-Ġayb oldı anuŋ
Melā´ik nāṣırıdur Muṣṭafā'nuŋ

690 Niçe "kenz-i ḫafī"ye[189] oldı vāḳıf
Niçe esrār-ı Ḥaḳḳ'a oldı kāşif

[189] "*Gizli bir hazine* idim bilinmek istedim, bilinmek için de kâinâtı yarattım." Aclûnî, *Keşfü'l-Hafā,* C. 2, s. 132 (Hadîs nr.: 2016).

691 Künūz-ı sırr-ı Mevlā'ya irişdi
Rumūzāt-ı ḫabāyāya yetişdi

692 Anuŋçün ism-i pāki oldı "Miftāḥ"
Olup şem'-i cemāli nūr-ı mişbāḥ

693 Göŋül şabr eyle itme istihānet
O Miftāh-ı Ferec'den bul sa'ādet

694 Anuŋ bir ismi de "Miftāḥ-ı Raḥmet"
İder elbette feṯḥ-i bāb-ı cennet

695 Kilīd-i şefḳatüŋ miftāḥı oldur
Hidāyet nūrınuŋ misbāḥı oldur

696 Olup bir nāmı da "Miftāḥ-ı Cennet"
N'ola bu ümmete ḳılsa şefā'at

697 Aŋa meftūḥdur ebvāb-ı Rıḍ vān
Odur Ḫaḳ'dan alan fermān-ı ġufrān

698 Anı Ḫaḳ ḳıldı 'ālemīne Raḥmet
Muvaffıḳ dur aŋa emr-i şefā'at

699 Ẓılāl-i 'arşda olduḳda sācid
Ḫitāb itse gerekdür Rabb-ı Vāḥid

700 Diye ḳaldur mübārek bāşuŋ Aḥmed
Degüldür secde vaḳti yā Muḥammed

701 Şefā‘at eyle benden kā´ināta
Ḫuṣuṣā ümmetinden hep ‘uṣāta

702 Recā eyle ḥabībüm cümle benden
Dirig̈ itmem ‘aṭā-yı ‘afvı senden

703 Güneh-kārān-ı ümmet enbiyāyı (110b)
Ṭolaşdı cümle bāb-ı evliyāyı

704 Şefā‘at-ḫᵛah olup giryān u nālān
Recā-mend oldılar üftān u ḫīzān

705 Varup evvel Ṣafiyy’e soŋra Nuḥ’a
Birisi irmedi luṭf-ı fütūḥa

706 Ḫalīl ü Yūsuf’a daḫı varıldı
Ḳamunuŋ ye‘s ü ḥırmānı görildi

707 Varıldı ba‘d ez-in Musā’ya ammā
Muvāsāt itmedi bir ferde aṣlā

708 Bu ümmet ba‘d ez-in ‘Īsā’ya geldi
O yerden de ḳamu bī-vāye geldi

709 Birer ʿözr eylemiş her bir resūlüm
Birinüŋ ʿözrine olmaz ḳabūlüm

710 Ḳamusı eylemiş daʿvā-yı ḫaclet
Recāya itmemişlerdür cesāret

711 ʿUṣāt-ı ümmetüŋ olmaġla meʹyūs
Didiler kim ola ġufrāna meʹnūs

712 Bugün yevm-i şefāʿatdür Rasūl'üm
Penāh itdi seni bi'l-cümle ḳulum

713 Şefāʿatle seni ḳıldım muḫayyer
ʿUṣāt-ı ümmete olma mükedder

714 Dilerseŋ nışfını eyle şefāʿat
Müheyyādur ʿuṣāta işte cennet

715 Dilerseŋ ekserine ḳıl recāŋı
Ḳabūl itdüm bugün cümle duʿāŋı

716 Seni ʿālemlere ben raḥmet itdüm
Sezā-yı devlet-i ḫatmiyyet itdüm

717 Muvaffiḳ dur saŋa ḥükm-i şefāʿat
Müsellemdür saŋa irżā-yı ümmet

718 Ne ile ḫāṭıruŋ olur muṭayyeb (111a)
Ḥabībüm olma bir dürlü muʿazzeb

719 ʿUṣātuŋ ʿafvını benden niyāz it
Der-i Rıḍvān'ı ġufrānumla bāz it

720 Mübārek ḫātıruŋ ḫoş ṭut Ḥabībā
Seni bildi ʿıbādum Ḫayr-ı Melcā

721 Ne erḥam pādişehdür Ḥaḳ Teʿālā
Ḥabībin eyledi memnūn u irżā

722 Bu ḥālātı görince ehl-i maḥşer
Rasūl'üŋ pāyına düşdi ser-ā-ser

723 Recā-mend oldı Şāh-ı Enbiyā'ya
Ḥabīb-i Kibriyā'dan irdi vāye

724 Dinildi ol zamān "miftāḥ-ı cennet"
Müşeffaʿ oldıġından anda ümmet

725 Şefāʿat eyledikde mücrimānı
ʿUṣāta açdı ebvāb-ı cinānı

726 Ḫudā ḳılmışdı aŋa ʿarşı sāye
Ḳul oldı cümle ümmet Muṣṭafā'ya

727 Ḫudā-vendā İlāhā Pādişāhā
Bizi ʿafvuŋla ḳıl dūzaḫdan incā

728 Bizi kenz-i şefāʿatla sevindür
Zülāl-i ʿafv ile iḥsāna ḳandur[190]

729 Olup bir ism aŋa "Maḫṣūṣ-ı Bil-ʿİz"
Olınca ʿizzet-i İsrā'yı fā´iz

730 Olup ḳurb-ı İlāhī ile sāmī
Ḫudā'dan buldı ʿizz ü iḥtirāmı

731 Aŋa iḳbāl idüp ervāḥ-ı kümmel
Cemīʿ-i enbiyādan oldı efḍal

732 Aŋa peyk-i celīl-i Rabb-ı ʿizzet
Delāletle idüp maḫṣūṣ-ı ḫiẕmet

733 O dem "Maḫṣūṣ-ı bi'l-mecd" oldı ismi (111b)
Hemān bir nūr-ı maḫż olmışdı cismi

734 Şerefle oldı el-ḥaḳ Ẕātı maḫṣūṣ
Ḫudā'dan buldı taʿẓīmātı maḫṣūṣ

[190] Metinde "ḳındur" şeklinde yazılıdır.

735 Anuŋçün enbiyādan oldı emced
“Mecīd” ismine maẓhardur Muḥammed

736 Revān-ı pākine Ḫaḳ ḳıldı tekrīm
N’ola ümmetleri eylerse teslīm

737 Rasūlüŋ “Ṣaḥibü’s-Seyf” oldı nāmı
Anuŋla da‘vet itmişdür enāmı

738 Olup şer‘-i şerīfi seyf-i ṣārim
‘Urūḳ-ı şirki ḳaṭ‘ itmekle dā´im

739 Odur ḳaṭ‘ eyleyen aḥkām-ı dīni
Hemān bir tīġdür ‘ilm-i yaḳīni

740 O seyf-i ṣārime kim oldı münḳād
İki ‘ālemde ġamdan oldı āzād

741 Hidāyet itmeyince Rabb-ı Hādī
Olur mı ihtidā-yı ḫalḳa bādī

742 Ḫudāyā eyle luṭfuŋla hidāyet
Rasūl’üŋden ire naḳd-ı şefā‘at

743 İrişmezse meded senden İlāhī
Kim olsun ümmetüŋ yā Rab penāhı

744 Gürūh-ı mücrimīne mülḥaḳ olduḳ
Güneh deryāsına müstaġraḳ olduḳ

745 Rasūl'e "Ṣāḥibü'l-Hüccet" olup nām
Anuŋla ṣābit oldı hükm-i İslām

746 Nübüvvet mühri ile oldı maḫtūm
Olup ẓahriyyede aḥkāmı ma'lūm

747 Ezelde ḳāḍī-i ḳuds itdi imżā
Muṭābıḳ oldı mühre ḥükm-i Mevlā

748 O Şāh-ı Enbiyā Ḫatm-i Risālet (112a)
Olup ḫatmiyyetiyle maḥż-ı raḥmet

749 Anuŋçün nāmı oldı "Ṣāḥibü't-Tāc"
O Şems-i İhtidā ol Nūr-ı Vehhāc

750 Mükelleldür serāy-ı Kibriyā'dan
Mufaḍḍaldur cemī'-i enbiyādan

751 Olup mesned-ṭırāz-ı ḳurb-ı Mevlā
Aŋa burhāndur "innā feteḥnā"[191]

[191] "*Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik."* Fetih, 48/1.

752 Gelince daʿvet-i Miʿrāc'a Cibrīl
Getürdi aŋa cennetden bir iklīl

753 Ne iklīl ol mücevher tāc-ı şāhī
Ḳılup ber-ser o Maḥbūb-ı ilāhī

754 Daḫı bir ḥulle bir zerrīn kemerle
Behişтī bir Burāḳ-ı muʿteberle

755 Rasūl'üŋ oldı şān u ḳadri ber-ter
Rikāba çehre-sā oldı melekler

756 O demde "Ṣāḥibü'l-Miġfer" olup nām
O ʿĀlī-Şān olup şāyān-ı ikrām

757 Maġāzī-kār olınca Rabb-ı Ġaffār
Aŋa ilbās ḳılundı tāc-ı zer-kār

758 O dem ġufrān-ı ümmetle o Ẕī-Şān
Feraḥ-nāk oldı ber-manṭūḳ-ı Kur´ān

759 Ser-ā-ser çıḳdı istiḳbāle ervāḥ
Olup ervāḥ-ı kümmel nūr-ı miṣbāḥ

760 İmāmü'l-Mürselīn oldı Muḥammed
Ḫitāmü'l-Vāṣılīn ol Nūr-ı Sermed

761 Bu ẕikri sebḳ iden esmā-yı ʿulyā
Şeb-i İsrā'da olmışdı hüveydā

762 Anuŋçün "Ṣāḥibü'l-Miʿrāc" olup nām
Delā'il'de yazıldı zib-i aʿlām

763 Bulup Miʿrāc'ını peyk-i İlāhī (112b)
Olınca Sidre'de mesdūd-ı rāhī

764 Olınca sedd-i reh Cibrīl'e Sidre
Rasūl irdi o dem aʿlā-yı ḳadre

765 Bir ismi "Ṣāḥibü'l-Ḫātem"dür anuŋ
Semāya çıḳdı nāmı Muṣṭafā'nuŋ

766 Ḫitāmü'l-enbiyā olmaġla ol Ẕāt
Nübüvvet biʿṣetiyle buldı ġāyāt

767 Ḫitāmü'l-Misk olup el-ḥaḳ şühūdı
ʿAbīr olsa n'ola cism-i nümūdı

768 Bir adı "Ṣāḥibü'l-Burhān" oldı
Risālet taḫtına Sulṭān oldı

769 Berāhīn oldı ḫalḳa muʿcizātı
Mücellādur ṣıfāt u nūr-ı ẕātı

770 Anuŋ Ḳur`ān'ı oldı şıdḳ-ı burhān
Hīç inkār olunur mı şems-i tābān

771 Görünmez çeşm-i küfre nūr-ı īmān
Görür mi vech-i Ḥaḳḳ'ı çeşm-i ʿumyān

772 Hidāyetden o kim aldıysa behre
Ḫudā irgürmedi bir dürlü ḳahre

773 Recā-mendüz Ḫudā-yı "Lā-Yezāl"e
Bizi uġratmaya rāh-ı ḍalāle

774 Ḫudā-vendā be-ḥaḳḳ-ı āyet-i Nūr
Bizi ümmetliginden itme mehcūr

775 "Raʾūf" ismiyle mevsūm idi ol Şāh
Anı şefḳatle ḫalḳ itmişdür Allāh

776 Żaʿīf ü bī-kese eylerdi şefḳat
İderdi ermil ü eytāma reʾfet

777 Kerem eylerdi pey-rev iḫtiyāra
Acırdı raḥmile ġāyet şıġāra

778 Faḳīre eşfaḳ idi olsa sāʾil (113a)
Derinden hīç tehī gitmezdi ʿāʾil

779 Bir ismi “Ṣāḥibü’s-Sulṭān” oldı
Ḳabā´ilde kerimü’ş-şān oldı

780 Nübüvvet salṭanat bu iki ni‘met
O Şāh-ı Enbiyā’ya oldı fıṭrat

781 ‘Uluvv-i ḳadrile ol Ẕāt-ı Vālā
Du‘ā-yı meskenet eylerdi ammā

782 Cebābirden teberrī üzre idi
Meẓālimden taḥarrī üzre idi

783 ‘Uluvv-i şān ile ol şāh-ı “Levlāk”
İderdi meskenetle kendüyi ḫāk

784 “Raḥīm” ismiyle mevsūm idi ol Şāh
‘İbāda re´fetin vaṣf itdi Allāh

785 İderdi dā´imā erḥāma şefḳat
Ḳılardı vaṣlına dā´im ri‘āyet

786 Rıżā virmezdi vaṣlı inḳıṭā‘a
Mürüvvetliydi ol Ṣāḥib-Şefā‘a

787 Semāya arzdan çün da‘vet oldı
Enīs-i bezm-i ḳurb-ı Ḥażret oldı

788 Tamām olduḳda resm-i bezm-i lāhūt
Olınca ʿāzim-i dīhīm-i nāsūt

789 Yine raḥmet gibi indi zemīne
Ġıyaṯ-ı raḥmet oldı ʿālemīne

790 O Kān-ı Raḥmet'e biz ümmet olduḳ
Sezā-yı ʿizzet-i ḳurbiyyet olduḳ

791 Bir ismi "Üẕn-i Ḫayr" oldı Nebī'nüŋ
İşit evṣāfın ol Ḫurşīd-i Dīn'üŋ

792 Ḳaçan bir ḫayra maẓhar olsa ümmet
Olur ḫayrı o dem mevṣūl-ı Ḫażret

793 Ferişteler idüp ol ḫayrı ismāʿ (113b)
Olur dārü's-selāma ümmeti dāʿ

794 Bir ismi "Ṣaḥiḥü'l-İslām" oldı
Diyānetle ümem ber-kām oldı

795 Anuŋ dīnin Ḫudā ikmāl itdi
Tamām-ı niʿmetin iclāl itdi

796 Olup dīni anuŋ nāmūs-ı ekber
Olup Cibrīl'e daḫı nām-ı diger

797 Muḥammed dīnidür minhāc-ı enver
İder ümmetlerin şekden muṭahhar

798 Aŋa Dīn-i Ḥanīf ıṭlāḳ olundı
Ḳulūba nūr-ı feyż işrāḳ olundı

799 İden dīn-i Muḥammed'le teşerrüf
Ḳıyām-ı ḥaşre dek itmez te´essüf

800 Ḫudā ʿindinde dīn İslām oldı
Muḥammed ile istiḥkām buldı

801 Anuŋ dīni olup edyānı nāsıḫ
ʿAyān itdi o dīni ʿilm-i rāsiḫ

802 O dīn-i Ḥaḳḳ'a tevfīḳ itdi Bārī
Dinür aŋa ʿaṭā-yı Kird-gāri

803 Bir ismi "Seyyidü'l-Kevneyn" oldı
Vücūdı kevne el-ḥaḳ zeyn oldı

804 Siyādet burcınuŋ Māh-ı Münīri
Risālet taḫtınuŋ Şāh u Emīri

805 Cenāb-ı Aḥmed-i Muḫtār oldı
O Server cümleye Sālār oldı

806 Cemīʿ-i enbiyādan oldı eşref
Liḳā´ullāh ile oldı müşerref

807 Sezādur Seyyidü’s-Sādāt dinse
Emīn-i maḫzen[192]-i cennāt dinse

808 Odur Eşref-Terīn-i her ḳabā´il (114a)
Siyādet menbaʿı bir Baḥr-ı Kāmil

809 Olup “‘Aynü’n-Naʿīm” ismiyle maʿrūf
Kemālātıyla oldı Ẕātı mevṣūf

810 Naʿīm-i vaṣlile olmaġla ḫürrem
Cemīʿ-i enbiyādan oldı ekrem

811 Ne niʿmetdür ki aŋa ümmet olduḳ
Ṭaleb-kār-ı rıżā-yı Ḥażret olduḳ

812 İrüşdür menzil-i maḳṣūda yā Rab
Firāḳıyla bizi ḳılma muʿaẕẕeb

813 Daḫı “‘Aynü’l-Ġur” oldı nām-ı vālā
Anı maġrūr ider mi ḥubb-ı dünyā

[192] Beyitte “maḫzen” şeklinde yazılmıştır.

814 Yüzi nūrı olup İslām'a ġurre
‘Uyūn-ı mü´minīne oldı ḳurre

815 Olup ol ġurre-i māh-ı şefā‘at
Müşārun-bi'l-benān-ı cümle ümmet

816 ‘Alā-ḳavlin olup ‘Aynü'l-‘iz adı
‘Azīz olmaġla ef‘āl-i sedādı

817 İki ḳavle göre ol Nūr-ı Ecsām
Ḫudā'dan buldı el-ḥaḳ ‘izzet-i tām

818 E‘azz-ı enbiyādur Faḫr-i ‘Ālem
Mu‘azzezdür o Sulṭān-ı Mükerrem

819 Vücūdıyla bulup ‘izzet bu ekvān
‘Azīz olduġunı bildürdi Ḳur`ān

820 Bir ism-i pāki “Sa‘dullāh” oldı
O şeb kim vāṣıl-ı dergâh oldı

821 Sa‘ādet burcına māh oldı ol Şāh
Aŋa didārını gösterdi Allāh

822 Cemāli eyledi mes‘ūd anı
Buyurmışken Kelīm'e “len-terāni”

823 Rasūl'ün oldı "Sa'd'ul-Ḫalḳ" nāmı (114b)
Sa'ādet-mend idüp cümle enāmı

824 Olınca bezm-i ḳurb-ı Ḥaḳḳ'a vāṣıl
Bu iki ism-i sa'de oldı nā´il

825 Sa'ādet ol ḳula kim ümmet oldı
O Şāh-ı Enbiyā'ya 'ıtret oldı

826 Bizi ol Şāh'a yā Rabb āşinā ḳıl
Anuŋ nūrıyla çeşmüm rūşenā ḳıl

827 Mey-i 'ışḳıla dil mestāne olsun
Cemāli şem'ine pervāne olsun

828 Ṣalāt u zākiyyāt u ṭayyibātum
İde maḥv-ı cemī'-i seyyi´ātum

829 Anuŋ bir ismi de "'İzzü'l-'Arab"dur
Bu 'izzet ẕātına iḥsān-ı Rab'dur

830 'Arab neslinden olmaġla ẓuhūrı
Cihāna oldı lāmi' feyz-i nūrı

831 Anuŋçün Ṭāhirü'l-ensāb oldı
Dür-i Yektā-yı Gevher-Tāb oldı

832 Ḳureyşiyyün’n-neseb Mekkī nisebdür
Derūnı menbaʿ-ı ʿilm ü edebdür

833 Raṣūl’ül-Ebṭahī vü Hāşimī’dür
Besālet fıṭratında dā´imīdür

834 ʿArīfü’n-nesl olup ol Şāh-ı ʿAdnān
Bu kevni ḳıldı rūşen Māh-ı ʿAdnān

835 Daḫı bir nisbeti de Yeşribī’dür
Risālet burcınuŋ bir kevkebidür

836 Şeref buldı vücūdıyla ḳabā´il
Kef-i pür-cūdı oldı baḥr-i kāmil

837 Vücūda geldi çün ol Dürr-i Fāḫir
Anuŋla buldı nūrı evvel āḫir

838 Revān-ı pākine olsun taḥiyyāt (115a)
Ḳıyām-ı ḥaşre dek bī-ḥadd u ġāyāt

839 Niçe esmāsı vardur Muṣṭafā’nuŋ
O Sulṭān-ı Serīr-i Iṣṭıfā’nun

840 Hezec baḥrinde naẓmı emr-i müşkil
Rekāketle olur neşre muʿādil

841 Bulınmaz naẓm olınsa hīç belāġāt
Olur maʿnā vü lafzında veḳāḥat

842 Anuŋçün baḥr-i dīger üzre ḫāme
Şürūʿ itdi bu naʿtı iḫtitāma

843 Girüp meydān-ı naẓma esb-i ḫāme
Libās-ı dīger oldı aŋa cāme

844 Ḳoyup bir ġayri üslūba kelāmı
Yine naẓm itdüm esmā-i kirāmı

845 Olursa ḫāmeme tevfīḳ-i Mevlā
İdem bu vechile tekmīl-i esmā

Naẓm-ı Esāmī-i Sāmiyye-i Nebevī Der Baḥr-i Dīger

(Feʿūlün feʿūlün feʿūlün feʿūl)

846 Gel ey esb-i cāy-gīr[193] u pür-neġam
Feżā-yı nuʿūta başarsıŋ ḳadem

847 Ne ḳaldıysa esmā-i Peyġam-Ber'i
Getür silk-i naẓma o gevherleri

[193] Metinde "çāp-gir" şeklinde yazılıdır.

848 Biḫār-ı maʿānīden iḫrāc idüp
Şeh-i Enbiyā'ya dür-i tāc idüp

849 Selāsetle naẓm it leāl-i teri
Saŋa nām ḳalsun o dem gevherī

850 Ne baḫre münāsib ise ol güher
Yaḳışdur kelāmı virüp zīb ü fer

851 Ḳavāfīde eyle mürāʿāt-ı tām
Gele naẓm-ı esmāya ḥüsn-i niẓām

852 Kelāmuŋ o dem reşk-i Ḥassān ola (115b)
Sözüŋ ḥayret-efzā-yı Seḥbān ola

853 Vire İmriü'l-Ḳays'a beht-i süḫan
Biraz dīne gelsün o faḍḍ-ı kühen

854 Lebid-i belīd itsün inṣāfile
Teberrī-i millet dil-i ṣāfile

855 Gidüp dillerinden muvālāt-ı deyr
Ola her biri hem-çü İbn-i Züheyr

856 Bula Kaʿb'ı her birinüŋ iʿtilā
İre Kaʿbe-i dīne saʿy u ṣafā

857 Ḳılup naẓm-ı esmā-i Peyġam-Ber'i
Ara yirde vaṣf eyle ol Server'i

858 O Server'den isterseŋ ey dil kerem
Ṣalāt u selām it aŋa dem-be-dem

859 "Rasūlü'l-Melāḥim" 'alemdür aŋa
Anı silk-i naẓma getür evvelā

860 İrüşdür ikiyüz bire ismini
Delā'il'de gördüŋ anuŋ resmini

861 Bir ismi olup "Ḫātemü'l-Enbiyā"
Ḳılındı ḫitām u ḫatem vaṣf aŋa

862 Mürūr itdi sābıḳda nazmı velī
Tekerrürle ma'nāsı olur celī

863 Gül olsa mükerrer ṣafāsı olur
Dimāġ-ı dile incilāsı olur

864 Mükerrer daḫı olsa ḳand u nebāt
Ṣafā-bāḫş olur ḫāṭıra çün ṣalāt

865 Daḫı ism olup aŋa "Ḫatmü'r-Rusül"
Anuŋla 'ayān oldı çünkim sübül

866 Ḫitāmü’r-Rusül de bu maʿnāyadur
Bu üç lafẓuŋ oldı maʿānīsi bir

867 Ḫitāmü’n-Nebiyyīn olup Muṣṭafā (116a)
ʿAleyhi’t-teḥāyā ʿaleyhi’ş-şenā

868 “Ḫarīṣun-ʿAleyküm”[194] aŋa nām idi
Anuŋçün Mürāʿi-ı Erḥām idi

869 Güneh-kār ümmetlerin ol Rasūl
Maʿāṣīsi ile iderdi ḳabūl

870 Ol ümmet ki cürme ide iʿtirāf
Şefāʿatle andan olur sīne ṣāf

871 Żamīn-i Şefāʿat’dür ol Pād-şāh
Anuŋçün ider ḫırş-ı ʿafv-ı günāh

872 Bir ismi daḫı “Ẕū-Mekānet” idi
Aŋa meskenet dā´im ʿādet idi

873 Dili Kibriyā’dan anuŋ ṣāf idi
Tevāẓuʿla ḫalḳ anı vaṣṣāf idi

[194] “Andolsun, size kendi içinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya düşmeniz ona çok ağır gelir. O, *size çok düşkün*, mü’minlere karşı da çok şefkatli ve merhametlidir.” Tevbe, 9/128.

874 Bu ʿizzetle bu istikānet ile
Göç itdi o Server ḳanāʿat ile

875 Mükemmel idi anda ʿizz ü vaḳār
Zen-i dehre hīç itmedi iʿtibār

876 ʿAlem oldı aŋa “Faṣīḥü’l-Lisān”
Belāġātle aḥkāmı itdi ʿayān

877 ʿArabdan ẓuhūr itdi çünkim o Ẕāt
Bilindi dilinden cemīʿ-i luġāt

878 Ol Sulṭān-ı İlm-i Ledün Nūr-ı Dīn
Cihān ḫalḳına virdi ʿilm-i yaḳīn

879 Aŋa nām olup “Seyyidü’l-Mürselīn”
Künūz-ı rumūza ḳılındı emīn

880 ʿUlūm-ı ḥaḳāyıḳda fāʾiḳ idi
Cemīʿ-i kelāmında ṣādıḳ idi

881 Aŋa biʿṣetinde ḳamu ehl-i dīn
Dimişlerdi cümle “Muḥammed-i Emīn”

882 Siyādet şerāfetle ol Muṣṭafā (116b)
Odur Seyyid-i Āl ü Ṣaḥb-ı Vefā

883 Emānet ṣadāḳatle oldı be-nām
ʿAleyhi’ṣ-ṣalāt u ezka’s-selām

884 “Ḫaṭībü’l-Ümem” ism-i dīger idi
Belāġatde Seḥbān’a ber-ter idi

885 Ḫaṭīb-i Risālet didi ḫāṣṣ u ʿāmm
Şerīʿatle oldı İmām hemān

886 ʿArab andan ögrendi ʿilm ü edeb
Ḳatı kāmil idi ümmī-laḳab

887 Degül kesb ile anda ʿilm ü kemāl
Taʿallümde Cibrīl idi ʿilme dāl

888 Odur Şāh-ı Dīhīm-i ʿİlm ü Edeb
ʿUlūm-ı ledün virdi Mevlā-yı Rab

889 Bütün enbiyādan o aʿlem idi
Ezel mektebinden muʿallim idi

890 Ḫızır andan ögrensün ʿilm ü kemāl
Ki üstaẕıdur İzed-i Ẕü’l-Celāl

Der Baḥr-i Dīger

(Feʿilātün feʿilātün feʿilün)

891 Başla ey ḫāme-i şīrīn-edā
Baḥr-i dīgerde olup naġme-serā

892 Şāhid-i naẓma libās-ı dīger
Tāzeden tāze virür revnaḳ u fer

893 Vir ʿarūs-ı kelimāta revnaḳ
Bikr-i mażmūnile yaz tāze sebaḳ

894 Eyle vezn ile ṣalātı her ān
Ḥasenātı gele mīzānda girān

895 Ẕikr olundıḳda Rasūl'ün nāmı
ʿAfv-ı ʿiṣyānuŋ ola encāmı

896 Eyle teslīm ü ṣalātuŋ ikṣār (117a)
Rūz-ı maḥşerde ola ʿafva medār

897 "Ḳadem-i Ṣıdḳ" idi bir ism-i Nebī
Rāst-gū idi o Şāh-ı ʿArabī

898 Ṣādıḳu'l-vaʿd idi her-bār Rasūl
Hīç ḫilāf olmadı andan me´mūl

899 Ḫarekātı ḥasenāt üzre idi
Her umūrında şebāt üzre idi

900 Pek edīb idi o nūr-ı miṣbāḥ
İtmedi kimse ile hezl ü mizāḥ

901 Hep ḥaḳīḳat idi aḳvāli müdām
Girmedi fi‘line remz ü ihām

902 Nāmı olmaġla “Ḫalīlü’r-Raḥman”
Dostluḳ eylerdi ‘ibāda her ān

903 İsm-i ceddi idi ol nām-ı şerīf
N’ola mihmānın iderse teşrīf

904 Ḍayfına çünki iderdi tekrīm
İdemezdi o ḳadar İbrāhīm

905 Ḫüsn-i aḫlāḳı ana ġālib idi
Terbiyet-baḫşı Ebū Ṭālib idi

906 Ḫayrı sevmekle o faḫr-i sādāt
Aŋa ism oldı “Delīlü’l-Ḫayrāt”

907 Ḫayr-ı maḥż idi vücūd-ı pāki
Nūr idi fıṭrat-ı ‘anber-nāki

908 Ḫayra itmekle delālet o Rasūl
Ümmetin eyledi ḫayra mevṣūl

909 Ḫayra mevḳūf idi dest-i emeli
Ḫayr-ı maḥż oldı ser-ā-pā ʿameli

910 Ḫayra sevk itmekle ḫalḳı müdām
Taḳviyet buldı esās-ı İslām

911 Oldı bir ismi “Muḳīlü’l-ʿAṣerāt” (117b)
Maḥv-ı ẕenb ile o Memdūḥ-Ṣıfāt

912 Birr ü iḥsānı olup ḫayra sebeb
Kimse virmedi kārında taʿab

913 Kemlik itse meṣelā bir ādem
Luṭf idi aŋa mükāfātı o dem

914 Ṣıdḳ-ı aḳvālile Peyġam-Ber idi
Herkesüŋ iyligini ister idi

915 ʿAfv-ı zellātı severdi ġāyet
Her güneh-kāra iderdi şefḳat

916 Cebr-i kesr idi bütün aḥvāli
Ġadri sevmezdi Rasūl-i ʿĀlī

917 Renciş-i ḫāṭır ile gelse biri
Lutfunuŋ ẓāhir olurdı eşeri

918 İsm-i pāki "'Alemü'l-Īmān"dur
Cānumuŋ cānı ḳatı Ẕī-Şān'dur

919 Hīç sevilmez mi o Cānlar-Cānı
Var mıdur sevmiyenüŋ īmānı

920 Rü´yet-efrāz olalı Kişver-i Dīn
Nūr-ı īmān ile pür oldı hemīn

921 Ümmet-i ḫāliş o ʿĀlī-Şān'a
Cān fedādur o Şeh-i ʿAdnān'a

922 Ḳulı ḳurbānı iseŋ eyle selām
Rūz u şeb sünnetine eyle ḳıyām

Der Baḥr-i Āḫar

(Mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün)

923 Gel ey yerāʿa-ı şīrīn-edā-yı ḫūb-eşer
Çıḳar biḥār-ı maʿānīden ism-i Peyġam-Ber

924 Ne ism o gevher aṣdāf-ı ḳulzüm-i Ḳureşi
Aransa belki bulunmaz o gevherüŋ bir eşi

925 Nuʿūt-ı pākini yazmışdı baḫr-i dīgerde (118a)
Ümīd-i luṭfuŋ eger varısa o gevherde

926 “Muṣaḥhiḥu’l-Ḥasenāt” oldı nām-ı ẕī-şānı
Cihāna ṭaşdı döküldi biḥār-ı iḥsānı

927 Sitāyiş itmege ḥaddim degül o Ẕī-Şān’ı
Cenāb-ı Ḥaḳḳ öger ol Şāh-ı Taht-ı ʿAdnān’ı

928 O Maṣdar-ı Ḥasenāt’uŋ kemīne ümmetiyüz
Günāhımızla daḫı sā´il-i şefāʿatiyüz

929 İlāhī merḥamet it baḳma seyyi´ātumuza
Ḥabīb-i Ekrem’i eyle şefīʿ-i ẕātumuza

930 Rasūl’ün ismi olup “Ṣāḥibü’l-Ḳadem” ḥaḳḳā
Ġubār-ı pākini kuḥl itdi çeşmine ḥavrā

931 Ḳudūm-ı pākine müştāḳ idi sürūş-i cinān
Muḳarrebīn rikābında oldılar pūyān

932 ʿUlüvv-i Kaʿbe’ne naʿleyni şāhid-i ʿadleyn
Sezā degül mi yüzün sürse rūz u şeb ḳamereyn

933 Bir ism-i pāki daḫı “Ṣāḥibü’l-Maḳām” oldı
O şeb ki devlet-i ḳurbıyla şād-kām oldı

934 Ḥabīb-i Ekrem'e virdi Maḳām-ı Māḥmūd'ı
Nevāl-i vaṣlıla seyr eyledikde Maʿbūd'ı

935 Vesīle-i keremi oldı ḥavż-ı mevrūdı
Zülāl-i luṭfına ḳandurdı şāh-ı mesʿūdı

936 Bir ism-i pāki daḫı "Ṣāḥibü'l-Ḳaḍ ib" oldı
O şeb ki ḳurb-ı İlāhī aŋa naṣīb oldı

937 Cemāli şemʿine pervāne oldı Mevlā'nuŋ
Naʿīm-i vaṣlına seyr oldı Ḥaḳ Teʿālā'nuŋ

938 Bir ism-i pāki daḫı "Ṣāḥibü'l-Beyān" oldı
O dem ki emr-i risālet aŋa ʿayān oldı

939 Nüzūl-ı vaḥyile şerʿi bulunca istiḥkām
Mübelliġ oldı risālātını o Faḫr-i Enām

940 Güneşden eẕher iken muʿcizāt u Furḳān'ı (118b)
İṭāʿatinden ibā itdi baʿżı ḫīşānı

941 Delīl-i vāżıḥ iken inşiḳāḳ-ı cirm-i ḳamer
İnanmadı bir ālāy ehl-i şirk olan ebter

942 Şuʿāʿ-ı mihri nice setr ider gil-i inkār
Ẓalām-ı şebde görünmez mi māh u mihr-i envār

943 Yed-i kerīmesi söyletdi seng-i ḫārāyı
Aḳıtmışıdı benānı zülāl-i raʿnāyı

944 Behīme nuṭḳ ile gūyā iken çü bülbül-i bāġ
Tekellüm itmişiken anda ṭūtī-i mā-zāġ[195]

945 Ġarābet anda ki zāġān-ı müşrikīn-i Ḳureyş
ʿİnād-ı küfr ile inkār idüp ḳamu didi iş

946 İlāhī āteşe yaḳ öyle ḳavm-i küffārı
Ki nāra oldı sebeb her birinüŋ inkārı

947 Bir ism-i pāki daḫı "Ṣāḥibü'l-ʿAlāmet" idi
O şeb ki nā´il-i ḳurb-ı Naʿīm-i Ḥaẕret oldı

948 Ḫaber virünce Ḳureyş'e rumūz-ı İsrā'dan
İnanmadı bir ālāy müşrikīn Baṭḥā'dan

949 ʿAlāmet istediler ol Şeh-i Mümecced'den
Su´āl olunmışıdı niçe sırr-ı Muḥammed'den

950 Ṣorup ʿalāmet-i İsrā vü ṣavb-ı Aḳṣā'yı
Cinān u ḥūr u ḳuṣūr ile ʿarş-ı aʿlāyı

[195] "Göz (gördüğünden) *şaşmadı* ve (onu) aşmadı." Necm 53/17.

951 ʿAlel-ḫuṣūṣ dinülmez naʿīm-i vuṣlatdan
Ḫaber virüŋ didiler Lā-Mekān-ı Ḫażret'den

952 Zemīnden göge dek ṣordılar maḳāmātı
Riyāż-ı Cennet-i Me´vā'da baʿżı ḥālātı

953 Teyaḳḳun itmekiçün ṣordılar o Sulṭān'a
Eẕiyyet eylediler ol ʿazīz Mihmān'a

954 Beyān idüŋ didiler Sidre ile Ṭūbā'yı
Berid-i daʿvet olan ḳāṣid-i muʿallāyı

955 Cenāb-ı Aḥmed'i taʿcīz idi irādeleri (119a)
O Şeh-Süvār'a ḫacālet virür mi hīç Bārī

956 ʿAlāmetiyle yek-ā-yek Ḳureyş'e virdi ḫaber
Yanunda ḥāżır idi ḳāsid-i sütūde-seyr

957 Ḫabībi ḳor mı ḫacāletde hīç maḥbūbı
Sevindürür mi Ḫudā ol gürūh-ı maġḍ ūbı

958 Buraḳ u Refref'i vaṣf eylemişdi Sidre'ye dek
Emīn-i vaḥy-i İlāhī hīç olmadı münfek

959 Göründi pīşe-gehinde maḳām-ı “ev-ednā”[196]
Müşāhid oldı Ḥabīb’e menāzil-i aḳṣā

960 O sāḥalar aŋa mekşūf olup bi-emr-i İlāh
Ḳureyş’e virdi ḫaber cümlesin Rasūlullāh

961 Ṭıbāḳ-ı seb‘-ı semavātı bāġ-ı cennātı
Müşāhedātı olan menzil ü maḳāmātı

962 Vuḳū‘ı üzre be-ta‘līm-i reh-nümā-yı kerīm
‘Adüvv-i dīne ḫaber virdi eyledi tefhīm

963 Sürādıḳ-ı melekūtı makām-ı lāhūtı
‘Adūya açmadı esrār ḳaldı meskūtı

964 Muṣaddiḳīn olana ḳıldı cenneti tebşīr
‘Aḍüvvi-i dīnine inẕār olundı nār-ı sa‘īr

965 Cenāb-ı Ḥaḳ kimi kim itdi maẓhar-ı tevfīḳ
Başında devleti var oldı peyrev-i şıddīḳ

966 Anuŋçün ism-i Nebī şāḥib-i ‘alāmetdür
Bu isme maẓhar olan nā´il-i sa‘ādetdür

[196] “(Peygamber’e olan mesafesi) iki yay aralığı kadar *yahut daha az* oldu.” Necm, 53/9.

967 Ḫudā o kimseyi kim itmeye hüdāya ḳarīn
Ebū Cehil gibi oldı ḍalāletiyle laʿīn

968 Bu kemter ümmeti yā Rab idüp ḳarīn-i sedād
Ḫabīb-i Ekrem'üŋe eyle bende-i āzād

969 Şefāʿatiyle sevindür dem-i ḳıyāmetde
Civārını kerem eyle riyāż-ı cennetde

970 Revān-ı pākine elf taḥiyyāt u teslim (119b)
Ḳıyām-ı ḥaşre dek olsun hediyye-i tekrīm

971 Bir ism-i enveri de "Ṣāḥibü'l-Vesīlet"dür
Rasūl-i Ekrem'e mevʿūd olan saʿādetdür

972 O niʿmet ile mübeşşerdür ol Ḫabīb-i Ḫudā
İrā´yet eyledi İsrā'da Ḫażret-i Mevlā

973 Vesīle Cennet-i Aʿlā'da bir maḳām oldı
Anuŋla ravża-i cennetde iḫtirām oldı

974 Ziyāde sevdigi yirdür Rasūl-i Ẕī-Şān'uŋ
Beḳāda cilve-gehidür o Şāh-ı İsrā'nuŋ

975 Eẕānlar ʿaḳabinde Nebīyy-i Ẕī-Şān'a
ʿAceb mi ümmeti itse duʿā faḳīrāne

976 Cenāb-ı Ḥaḳḳ anı cennetde eyledi iʿdād
O Ẕāt'ı Ekrem'e ḥālā olup ehemm-i murād

977 Duʿālarında daḫı itdiler anı taṣrīḥ
Tevātür üzre esānīdin eyledim taṣḥīḥ

978 Rasūl'e nām-ı şeref-baḫş-ı ʿizz ü devletdür
Bir ism-i pāki daḫı "Ṣāḥibü'l-Fażīlet"dür

979 O Şāh-ı ʿĀlem'e mevʿūd olup vesīle gibi
Maḳām idüp anı cennetde ol Şeh-i ʿArabī

980 Ḫudā'dan ister idi ol Makām-ı Aʿlā'yı
Anuŋçün ümmeti dā´im ider temennāyı

981 Kemāl-i fażlı ile göstere Ḫudā ana
ʿİnāyet eylediginde riyāż-ı Rıḍ vān'a

982 O Faḫr-i ʿĀlem'e nām oldı "Ṣāḥibü'd-Derece"
Ḫudā anuŋla irüşdürdi rifʿat-ı ferece

983 İki maḳām-ı muʿallā maḳām-ı Maḥmūd'a
Ḳarīb olup kerem itdi o Ẕāt-ı Mesʿūd'a

984 Bu üç emākin-i ʿulyā-yı bāġ-ı Rıḍ vān'ı
Ḫabīb-i Ekrem'e olmaġla vaʿd-ı Rabbānī

985 Recāsı ümmetine oldı sünnet-i Nebevī (120a)
Yazar tevātür ile ṣıḥḥatın anuŋ Nevevī

986 İlāhī eyle müyesser duḫūl-i evvelini
Muvaffaḳ eyle vusūlüŋ ṭarīḳ-i eshelini

987 Bir ism-i eşheri de "Ṣāḥibü'r-Revā" oldı
O şeb ki maẓhar-ı ekrem-i i'tilā oldı

988 Ser-i sa'ādetine tāc u ḥulle ḳāmetine
Yaraşmış idi cinānda Rasūl-i Ḥażretine

989 Emīn-i vaḥy idi cennetden eyleyen iḫżār
Şeh-i Risālet'e itḫāf idüp o nīkū-kār

990 Burāḳ'a bindigi dem vaż' olundı ḳāmetine
Eliyle ta'biye ḳıldı ser-i sa'ādetine

991 O demde nāmı anuŋ "Ṣāḥibü'l-İẕār" oldı
Cebīni derledi şermile gül-'iẕār oldı

992 Yaraşdı ḳāmetine gerçi cāme-i Rıḍvān
Ṣıḳıldı farṭ-ı ḥayādan o Ḍayf-ı 'Ālī-Şān

993 Ḳızardı ruḫları güller gibi o Ġonce-i Nāz
Açıldı gülşen-i ḳurba ḳılundı maḥrem-i rāz

994 O Gül-ʿİẕār'ı görünce melā´ik ü ḥavrā
Rikāb-ı pāyına ġılmān olundı nāṣıye-sā

995 Virildi aŋa tefāriḳ-i bezm-i Rıḍvān'ı
Ne dīde görmiş ebed ne ḳulaḳ işitmiş anı

996 Cemāl ʿāşıḳı ġayra ider mi ʿāṭf-ı nigāh
Mey-i maḥabbet ile mest olup o Ḍayf-ı İlāh

997 Bıraḳdı Sidre'de sedd-i reh oldı Cibrīl'e
Nigāh itmedi aṣlā Burāḳ-ı tebcīle

998 Görünce Refref'i cān atdı ḳurb-ı lāhūta
Vedāʿ-ı kāmil idüp bir maḥalde nāsūta

999 Ne keyf ü kem var o yirde ne ḥarf u ṣavt u kelām
Ne cevher ü ne ʿaraż ne ḳavālib-i ecsām

1000 Ġarīḳ-i ḳulzüm-i nūr oldı ol Mücerred-i Pāk (120b)
Vuṣūl-i Ḥażret-i Ḳuds oldı ol Şeh-i "Levlāk"

1001 Revān-ı pākine olsun selām-ı bī-pāyān
Taḥiyyet eyleye tā kim cināndа ehl-i cinān

1002 Livā-i Hamd' ile "Ṣāḥib-Livā" olup aŋa nām
Cenāb-ı Ḥaḳḳ anı daʿvetle ḳıldı şīrīn-kām

1003 İlāhī taḫt-ı livāsında sāye-dār eyle
O Şāh'uŋ ümmetiyüz luṭf-ı bī-şümār eyle

1004 Cenāb-ı Ḥaḳḳ aŋa virdi livā-i manṣūrı
'Aceb mi olsa cihān ḫalḳı 'abd-ı meşkūrı

1005 Bir ism-i ekremi de "Ṣāḥibü'l-Burāḳ" oldı
O şeb ki peyk Ḫudā ile iltiḥāḳ oldı

1006 Rikābı ḫidmetine geldiginde Cebrā'īl
Ma'iyyet eyledi İsrā'da aŋa İsrāfīl

1007 Zimāmı destine peyvest idüp bi-emr-i İlāh
'İnān-keş olaraḳ oldı 'āzim-i dergāh

1008 Rasūl'e eyledi ervāḥ-ı enbiyā iḳbāl
Cinān ḫalḳı bütün eylemişdi istiḳbāl

1009 Sürūş-ı 'arş-ı berīn girdi cümle birbirine
O rütbe 'izzet olundı Cihān Serveri'ne

Der Baḥr-i Dīger

(Mef'ūlü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün)

1010 Ey ḫāme-i sütūde-rakam iḫtirāmla
Yaz ism-i pāk-i Aḥmed'i bī-ḥad selāmla

1011 Her nām-ı ekreminde ṣalāt it o Server'üŋ
Neşr eyle nūr-ı feyzini ḫalḳa Peyġam-Ber'üŋ

1012 Dürrler-niṯār eyle kelāmuŋda naẕmıla
Īṯār-ı raḥmet eyle selāmuŋda naẕmıla

1013 Bildürdi niçe ism-i Rasūl'i Cenāb-ı Rab
Nām-ı refīʿ oldı aŋa "Kāşifü'l-Küreb"

1014 Mest-i mey-i maḥabbeti sen çünki Aḥmed'üŋ (121a)
Ṭut dāmen-i şefāʿatin ol Ẕāt-ı Emced'üŋ

1015 İḥyā-yı sünnetinde mükibb ol Server'üŋ
Naʿt-ı şerīfi ḫidmetin itdün Peyem-Ber'üŋ

1016 Olsa ʿaceb mi rifʿatüŋe bu eṯer sebeb
Zirā o Şāh'a oldı ʿalem "Rāfiʿü'r-Rüteb"

1017 Çekme ümīd maṭlab-ı aʿlāda sen ḫarac
Zirā o Şāh-ı Ümmet olup "Ṣāḥibü'l-Ferec"

1018 Elbetde ḳurtarır seni ālām u ġuṣṣadan
Ḳıl imtiṯāl emrine ḫidmetile sen

1019 Dünyāda ʿizzet ü derecātuŋ refīʿ ola
ʿUkbāda ʿafv-ı cürmüŋe daḫı şefīʿ ola

Der Baḥr-i Dīger

(Mütefāʿilün Feʿūlün Mütefāʿilün Feʿūlün)

1020 Gele ey kümeyt-i ḫāme tek ü dü ḳıl iḫtitāma
Yine baḥr-i dīger üzre ṭuralum reh-i selāma

1021 O Şeh'üŋ bir ism-i pāki ki "Muṭahharu'l-Cenān"dur
Güher vücūd-ı pāki kerem ü ʿaṭāya kāndur

1022 Dem-i maḥşer olduġında ider ʿāleme şefāʿat
Ne taʿab çekersin ey dil sen aŋa bulunduŋ ümmet

1023 Der-i şefḳati açıḳdur żuʿafāya luṭfı çoḳdur
O göŋül-i melūl olmasa saŋa daḫı reddi yoḳdur

1024 Ana "Ṣāḥibü'ş-Şefāʿa" ʿalem oldı ṣavb-ı Ḥaḳ'dan
Keremi ʿuṣāt-ı nāsa emel oldı mā-sebaḳdan

1025 Didiler Şeh-i Risālet olınca ḳurba daʿvet
O gice ʿuṣāt-ı ümmet bütün oldı ehl-i cennet

1026 "İlme'l-Yaḳīn" olup nām o Rasūl-i Kibriyā'ya
O Şeh'üŋ Livā´-i Ḥamdi n'ola olsa ʿarş sāye

1027 O Ḥabīb-i Nīk-Āyāt ki olup "Ṣafūḥu'ẕ-Ẕellāt"
ʿAlem oldı aŋa bi'ẕ-ẕāt ola rūḥına taḥiyyāt

1028 Kerem itdi Rabb-ı ʿizzet bizi ḳıldı aŋa ümmet (121b)
Yoġıken şevāb u ṭāʿat yine ol ider şefāʿat

1029 Bizi ḳıl İlāhī mesrūr ki ḳapuŋdan itme mehcūr
Ola dergehinde maġfūr keremüŋle cürm-i mevfūr

1030 Eşer-i nevi Ḫasībā ki olup bu naẓm-ı esmā
Ola bāʿiş-i necātum be-cemāl-i Şāh-ı İsrā

1031 O Rasūl-i Muṣṭafā'ya o Nebī-i Müctebā'ya
O Ḫabīb-i Kibriyā'ya ola medḥ-i bī-nihāye
(Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün)

1032 *Dürretü'l-Esmā* ile ḳıldum be-nām
Ola benden tuḥfe-i Ḫayru'l-Enām

4. DÜRRETÜ'L-ESMÂ'NIN SADELEŞTİRİLMİŞ METNİ

1 Gel ey hünerli ve üstün kalem, sen ki her sırrı bilen, gönül ehlinin dostusun.

2 İrfan sahiplerinin sohbetinin samimi dostu ve akıl sahiplerinin meclis arkadaşısın.

3 Hayret verici bir şekilde düzgün söz söyleyen bir kalem olduğundan, sevgili seni her işte kullanır.

4 Bu âciz şâirin senden beklentisi, ötelerin ötesinden gelen bir emre yol göstermendir.

5 (Ey kalem) O emri tamamlamaya başla, (çünkü) seni o mesuliyete sevk edemem.

6 İrfan meydanına yerleşerek, orada Hz. Peygamber'i övmek için kolları sıva.

7 Öncelikle nebiler topluluğunun kumandanı olan o Önder'in pâk ismini yaz.

8 Na'tlar sahasında dolaş ve böylelikle merhum Hakânî'nin peşinden git.

9 Öncelikle Mustafâ'nın pâk hilyesini yaz ve sıfatını beyan eyle.

10 Âlemlerin övünç kaynağı, hadîsinde buyurdu. O ki Nebiler Sultanı ve Muhterem Zat'tır.

11 O "levlâk" tahtının Şahı; felekler, arş ve yerin Sultanı buyurmuştur:

12-13 Sevgi ile benim hilyemi görenler ve güzelliğimin şevkine can verenler, hilyemi görünce hayır dualarını ve selâmını artırarak beni ta'zîm eder.

14 İsimlerimi salavât çekerek birer birer sayar ve zikir ile bu canlı ruhumu mutlu eder.

15-16 O kimse özellikle hilyemi yazdırsa ve yazılan o levhaya saygı gösterse sanki beni görmüş olur, bu sebeple o ümmet (o kimse) âhirette şefaate layık olur.

17-18 O kimse ki mübarek ismimi bir bir sayarsa ve hilyemin yazılı olduğu o güzel levhayı canı gibi bilirse, onu gördüğünde beni görmüş gibi olur. İşte bu müjdeyi veren gerçekten Nebî'dir.

19 O pâk levha hangi hânede olursa, Allah o hânedekileri belalardan emin eyler.

20 Kim ki, isimlerimi hürmet göstererek ifade eder ve hilyemi beytinde yüceltir.

21 Peygamber için ettiği her bir salavât için Allah'tan ona on sevap gelir ve Allah'ın Habibi'nin feyzi ulaşır.

22 Kişi sevdiğinin zikrini artırsa, onun yüzünü muhabbetle görme zevkini elde eder.

23-24 Rasûl'ün isimleri yazılır da onun manası ihmâl edilmezse, o kişiye bütün zor işlerinin kolaylaşacağı ve Şâh-ı Adnân'ın da ona inâyet eyleyeceği tecrübe olunmuştur.

25 Başka bir tarafa gitmeye kalkışmasın, ki Allah ona hayır kapısını açar.

26 Allah o kişiyi rızıkla donatarak bolluk içinde yaşatır, bu sayede (o kişi) gönlündeki efkâr ve telâşı giderir.

27 O kişi bunların yanında Allah'ın yardımına layık olur ve Rasûlullah da her zaman onun yâri olur.

28-29 Onun için gönlü yaralı nâzım; ıstıraba tutulmuş ve nasipsiz olarak kendi eliyle kazâya uğrayıp, lisân-ı hâl ile belâya giriftâr oldu.

30 Belâ çukuruna düşüp, müşkül bir hâle geldi.

31 Hayırlı bir işe başladım ve bu işi de hiç kimseye anlatmadım.

32 Bu derdin çaresini Allah'tan istedim. Ve istihareyle (bunun çaresi) içime doğdu.

33 Gönlüm üzüntülü olsa da bana eski bir âdeti yerine getirmek düştü.

34 Mustafa'nın mübarek na'tını yazıp, mümtaz ailesini de methedeyim.

35 Ashâb-ı Kirâm'ı övüp, o büyükler ailesini ve zürriyetini de yazardım.

36 Hem salatı hem selamı arttırıp, sabah zikirlerini de dilimden düşürmezdim.

37 (Bu na't) bazen manzum bazen mensur olarak kaleme dökülür, gönlüm onunla mutlu olurdu.

38 Zor olan işlerim kolaylaşır, şefaatçim her zaman o Sultan olurdu.

39-40 Keder bağlarından kurtulmak için hâlimi düzeltip insanların en hayırlısına (sav.) bağlanarak, O'nun güzel isimlerinin eteğine yapıştım.

41 Bu sefer isimleri yazdım ve o vakit Rasûl'ün na'tını beyan ettim.

42 Manzum olarak isimleri yazmayı diledim ve Rasûlüllâh'ı en hayırlı sığınak buldum.

43 O kâinatın kazanç dolu sermayesidir ve bu ümmete en merhametli hükümdardır.

44 Onun ismiyle derdime derman buldum ve bütün zor işlerim kolaylaştı.

45 Allah, bu şiirde bana yardım etti ve o şiirle ümidimi ortaya çıkardım.

46 Allah'ım şiirimi anlamlı ve etkileyici kıl, muhabbet ateşini de gönlümde yak.

47 Peygamber'in Ehl-i Beyti'nin âciz bir kıtmîriyim ve Cenâb-ı Kibriyâ'dan lütuf beklerim.

48 Mustafa'nın (sav.) o pak nuru için, o Nebiler Önderi'nin mübarek makâmı için.

49 İsrâ sırlarının sonsuz nuru için, Esmâ-i Hüsnâ'nın en mukaddes feyzi için.

50 Mekândan münezzeh Allah'a yakınlık için, yayılan nurların sevgisi için.

51 Ey Padişahım, (Ey İlâhım)! Kara yüzlü Hasîb senden medet bekler.

52 Senin şefkatinin mükemmelliği sebebiyle ümit eder, ki Sen rahmetinle günahları yok edersin.

53 Bu âciz ümmet kaynaklar kaynağı olan o Rasûl'ün hakiki yolunda ayağının tozudur.

54 Sünnetinde gevşeklik gösterdiğimiz için, huzuruna çıkmaya yüzümüz yok.

55 Hata ve günah deryasına batmışız, fakat bağışlanmada ümitliyiz.

56 İsyan ehlinin penahı sadece odur, bu sebeple o "Raûf" ismine mazhardır.

57 Eğer kıyamet günü şefaat etmezse, âciz ümmet halka rüsva olur.

58 Eğer şefaatı bir kimsenin yâri (yardımcısı) olursa bu vesileyle Bârî'nin yardımı ulaşır.

59 O Nebiler Şah'ından büyük günah ehline şefaat sözü ulaştı.

60 Gerçekte Rab sürçüp kaymaları affederse de, şefaat bağışlanmaya sebeptir.

61 Sünnetlere ehemmiyet göstermedik, fakat bunun mahcubiyeti içindeyiz.

62 Allah'n methine mazhar olan Mustafa'nın pak na'tını yazmak haddim değil.

63 Hakkıyla onun na'tını yazmak mümkün değil, ki bu aciz kul onu vasfetmeye de muktedir değil.

64 O enbiyadan daha değerli olduğu için Cenâb-ı Hak onu methetti.

65 Varlığı, cihanın yaratılış sebebi ve günahkârlara hediyedir.

66 Allah onu âlemlere rahmet kıldı, biz de o Sultan'a hayırlı ümmet olduk.

67 Ey hareketli kalem, mağfiret için Rasûl'ün pak ismini idrak et.

68 İsimleri ısrarla sayarak, bu isimler gönülde artan bir bereketin eserleri olsun.

69 Dua ve selamım ile (senin isimlerini) yazayım, Sen de pak ruhun ile bizden razı ol.

70 O'nun bin bir ismi olduğu rivâyet edilir, bu da hakikat ehline âşikârdır.

71 Kimse o isimlere vâkıf değildir, ancak Allah o isimlerin sırrını açıklar.

72 Süleyman Cezûlî "*Delâ'il*"de Rasûl'ün iki yüz bir ismini yazmıştır.

73 Fakat isimler şiir olarak kaleme alınsa, ehl-i iman tarafından kolaylıkla ezberlenirdi.

74 İsteğim, cihan şahını yüceltmektir ve mekânın en yücesine sahip olanı methetmektir.

75 (Bu isimler) Günahının bağışlanmasına vesile olsun ve sen (o isimlerle) çokça sevaba eriş.

76 Mübarek zatının pak isimleri Muhammed, Mustafa, Mahmut ve Ahmet'tir.

77 Bir söze göre Peygamber'in isimleri Esmâ-i Hüsnâ ile beraberdir.

78 Mustafa'nın birçok ismi vardır, ama bunu bilen yalnız Bârî olan Allah'tır.

79 Melekler katında "Ahmet" ismi ileri gelen ve yaygın olan isimlerden biridir.

80 Vahşi hayvanlar, kuşlar ve balıkların hepsi, yüksek sesle ve gizli bir şekilde Rasûl'ü zikreder.

81 O topluluğun, hâl diliyle şan sahibi zata selam gönderdiklerini bil.

82 O Fahr-i Enbiyâ'nın ismi çoktur ama bu isimlerinin sayısını bilen bir fert bile yoktur.

83 Rasûl'e Kur'an nazil olduğundan dolayı onun ismi "Müzzemmil" oldu.

84 Mustafa'nın nübüvvetinden az önceki ismi "Müddessir" oldu.

85 Rasûl'ün senâ isimleri Muhammed, Ahmed, Mahmud ve "Hâmid" oldu.

86 Benim derdim (maksadım) onu (şanına yakışır bir şekilde) farklı farklı isimlerle tazim etmektir, yoksa türetilmiş olan bu isimlerin birbirinden farkı yoktur.

87 Bu sebepten o "Mahmûdü'l-Hasâil" oldu, adil tefsirler onu etraflıca açıklar.

88 Mana bir olsa da adı "Ahîd" ve "Vahîd" dir.

89 Eğer günaha son vermezsek, bu can ayrılığın cehenneminde kalır.

90 Bir pak ismi de "Hâşir" oldu, ben bu ismi onuncu isim olarak yazdım.

91 İnsanlar ile güzel bir şekilde yaşardı. O, Kureyş'in düşmanlıkta aşırı gidenlerine korku saldı.

92 Kimisini nezaketle dine davet etti, kimisini de uyararak kendisine ümmet eyledi.

93 O sultanın bir ismi de Âkıb (bütün peygamberlerden sonra geldiği için bu ismi almıştır) olduğundan düşmanları üzerine galip gelmiştir.

94 Her ne zaman din düşmanlarını (savaşta) takip ettiyse her seferinde hepsini azaba dûçar kıldı.

95 Azaba layık olan Kureyş'e çok defa merhamet peşinde olurdu.

96 Kimini lütfu ile serbest bırakır, kimini de zorlayarak kendisine boyun eğdirirdi.

97 Nebilerin sonuncusu olduğu için, ardından gelen başka nebi olmadı.

98 Bir pak ismi de "Tâha" olmuştur, öyle ki bu isim Kur'an'da geçen bir sûredir.

99 Nice ince manaları yazılmıştır ve gerçekten bu ismin nice sırrı vardır.

100 Üstün vasıfları kullara anlaşılmaz oldu, bu isimle ne kastedildiğini sadece Allah bilir.

101 (Bu isim) isimler içinde ism-i âzam olup, Rasûlüllâh'a en kerim isim oldu.

102 Diğer bir pak ismi de "Yâsin" olup, müfessirler bu ismi de açıkladı.

103 Bu isim de Kur'ân'da bir sûre olup, tilavet edilmektedir.

104 Ona (Yâsin Sûresine) Kurân'ın kalbi adı verildi. Bunun sırrı Kurân erbâbına görünür.

105 Birer ismi “Tâhir” ve “Mutahhar” olup, Peygamber onlarla isimlendirilmiştir.

106 Tâhir, tertemiz olduğu için ayıplardan arınmıştır ve feyizleri her zaman ortaya çıkmıştır.

107 İki ismin de anlamı birdir ve *“Mücâhid”* onu kitabında yazmıştır.

108 Rasûl’ün bir ismi de “Tayyib”dir ve akıl sahipleri bu isimden haberdardır.

109 İsmi “Tayyib” olduğu için her hâli güzeldi, aile ve ashabı da bu isme nail oldu.

110 Bir pak ismi de “Seyyid” olup, bu ismin sıfatı efendiliktir.

111 O isme bütün seyyidler nâil olmuş ve onunla ikram ve mutluluk bulmuşlardır.

112 Mustafa’nın bir ismi de “Rasûl” olup, Bârî olan Allah’ın Habîb-i Ekremi’dir.

113 O, âhir olması ile güzelliği arttıran ve peygamberlik bağının güzel kokan bir gülüdür.

114 Siyah saçları ile saçlı sümbül gibidir. Cennetlerin gül bahçesine bülbül olmuştur.

115 Gül pak yüzünün güzel kokulusu oldu, her bülbül onunla dertli olsa ne olur.

116 Hem de mübarek ismi, “Nebî”dir. Sen o latif ismi dilden düşürme.

117 O Muhammed nebiler önderidir. O en şerefli zat, şefaat kaynağıdır.

118 Bir başka ismi de “Rasûlü’r-Rahme”dir. Sen de onun pak ruhuna selam gönder.

119 Hakikat âleminde onun vücudu rahmetin kaynağıdır, hüviyyette ise o, vahdet denizinin incisidir.

120 O zat varlığa rahmettir, onun mübarek ruhuna binlerce selam olsun.

121 Bir pak ismi de “Kayyim”dir ve o, dul ve yetimlere karşı şefkatlidir.

122 O, teheccüte düşkündü ve gecelerce ibadet ederdi.

123 Allah ona ibadeti sevdirmiş ve teheccüt ona usül olmuştur.

124 Bir mübarek ismi de “Câmî” oldu ve bu sebeple onun vücudu âlemin aydınlık bir güneşi oldu.

125 Vücudu nurların toplandığı yerdi ve o, peygamberlerin önderi oldu.

126 Günahkârların hepsine bir sığınak olup, kâinata rahmet üzereydi.

127 O, cümle hasletleri toplayan oldu. Pak ruhuna binlerce selam olsun.

128 Bir mübarek ismi de “Muktefî” olup, varlığı iki âleme kâfidir.

129 Rasûl’ün yolu ile iktifa edenler, en yüce vuslata ererler.

130 Hassaten kim sünnetini ihya ederse, o şanı yüce olan peygambere ümmetin en hayırlısı olmuştur.

131 Bir ismi de “Mukaffî” olup, senin derdine şifa verenin bizzat kendisidir.

132 Her kim o mübarek isme mazhar olduysa, merâmına ulaşır.

133 Bir pak ismi de “Rasûlü’r-Râha”dır, ki sen bu kederden uzaklaşma.

134 O’nun ismi seni rahata ulaştırsın ve sen her zaman ona salat eyle.

135 Eğer Allah’tan rahatlık ve huzur istiyorsan, her zaman Rasûl’e tâbi ol.

136 Rasûl'ün bir ismi "Kâmil" olup; ey dil, onu vesilelerin en yücesi olarak bil.

137 Kemal ehli, bu isme mazhar oldu ve terakkî ile müjdelendi.

138 Her kim o pak isimle meşgul olmuşsa, mertebeler kat ederek hedefine ulaşmıştır.

139 O Sultan'a mükerrem taç verildiğinde, bir hâlis ismi de "İklîl" oldu.

140 En yüce rütbeyi istiyorsan, amellerin başına O'nu koy.

141 Onu virdlerin baş tacı eyle ve dininin temelini böylelikle âbâd et.

142 Bir mübarek ismi de "Abdullâh" olup, o Allah'a kullukla hükümdar oldu.

143 O mübarek isme "isimlerin en hayırlısı" dendi ve kulluğu ile hâlini haber verdi.

144 O Sultan babasının ismiyle isimlendirilmiş ve sonunda Rahmân'ın yardımı ona ulaşmıştır.

145 O'nun bir ismi "Habibullâh" olup, (bu isim) Mustafa'nın en sevgili ismiydi.

146 Hüdâ'nın sevgilisi, Cenâb-ı Kibriyâ'ya bağlanınca şeref buldu.

147 Ümmetinden Rasûl'ü seven kişi, onun sünnetini önemsiz görmez.

148 Bârî olan Allah, o kişiye yardım edip, Hz. Peygamber'i ahirette komşu eylesin.

149 Bir ismi de "Safiyullâh" oldu ve yüksek rütbeli olarak isimlendirildi.

150 Gerçi Âdem'den ona nur geldi ve o, âlemin şerefi oldu.

151 Nebilerin hepsinden daha faziletli olup, hasletleriyle en kâmil zat oldu.

152 Muhammed her ne kadar nebilerin sonuncusu ise de, öncekilere imam olmuştur.

153 O “levlâk” tahtının padişahı olup, felekler Oonun yüzü suyu hürmetine yaratılmıştır.

154 Ebedî olan Allah’ın yakınlığına mihmân olan O’dur, nitekim bu davet ile makâmı en yücelere ulaşmıştır.

155 Huriler, onun teşrif eden (mübarek) ayağının tozuyla cennette gözü aydın olmuştur.

156 O rütbenin hoşnutluğuyla Rasûl, kavuşmanın tecellisine layık oldu.

157 Felekler ayak basmasıyla şeref bulup, melekler de üzengisine yüzlerini sürdü.

158 Bilhassa Cebrail İsrâ Gecesi’nde ikram olarak bir taç ve “Burak” getirdi.

159 Gökler ehli ve nebilerin hepsi onu karşıladı.

160 O şaha “Eminullâh” rehber olup, gökleri baştanbaşa dolaştı.

161 Sidre’den ok gibi çok süratli bir şekilde geçince Refref’in bulunduğu yere vard. Refref onu karşılamak üzere ona yaklaştı.

162 Allah’ın sarayının misafiri olup, artık nitelik ve niceliği bilinmez oldu.

163 Şerefli vasıfları saymakla tükenmez, ki o hoş tabiatı güzellerden güzeldir.

164 Âciz ümmetten onun mübarek ruhuna salat ve sonsuz selam olsun.

165 Hem bir ismi de “Neciyullâh” olup, (mübarek) makâmı Nûh’un makâmından daha üstündür.

166 Nûh kurtuluş ve ihsanı onunla buldu. Zira nübüvvetinin nuru ile kâinat doldu.

167 Ahmet’in alnındaki parlak nur, Nûh’a rahat bir ömür nasip etti.

168 Bir ismi de “Kelimullâh” olup, muhabbetle Allah’ın sevgilisi oldu.

169 İsrâ Gecesi’nde saygı gösterilen şah olarak, Allah ile konuşma makâmına kavuştu.

170 Allah ile konuşmaya en değerli olduğu için, ona peygamberlik mührü verilmiştir.

171 O’na nübüvvet güneşi delil olmuş ve ona ümmet olan kul, bahtiyarlığa ermiştir.

172 Bir ismi de “Hatmü’l-Enbiyâ” olup, Allah’ın sonu misk kokan sevgilisidir.

173 Bir mübarek ismi de “Hatmü’r-Rusül” dür ve münevver varlığıyla saygı duyulan insandır.

174 Gerçi sonuncu olarak “*Delâ’il”*de yazılmış ve “Asım” son lafz ile rivâyet etmiştir.

175 Diyelim ki “Hitâmü’l-Enbiyâ” yazılsa, manaları asla farklı olmaz.

176 Gerçi o, Nebilerin Sultanı’dır ve varlığı ile mevcudat mühürlenmiştir.

177 Risalet bağının mübarek fidanı olup, ayak basmasıyla toprağı şereflendirmiştir.

178 Getirdiği şerefli emirler keskin bir kılıç olup o kılıcın parlayan nuru cihanı kapladı.

179 “Rıdvan” bağının fidanı; peygamberlik vasfıyla, gölgesi olmayan nazlı nazlı sallanan bir selvi olmuştur.

180 Cennet bağının fidanı olduğundan dolayı, (mübarek) ailesi ve soyu o fidanın dalları olmuştur.

181 Habib’in bir ismi de “Muhyî”dir ve o tabibin hayatı bu ismin şahididir.

182 Mevcudiyeti, ebedi bir hayat ve varlığı dirilik sebebidir.

183 İsa (as.), onun hayatının ihsanıyla nice ölüyü diriltmiştir.

184 “Müncî” Rasûlüllâh’a nişan olup, ona aşık olan (kimse) cehennem ateşinden kurtulmuştur.

185 Şefaat kaynağı olan o yüce zat, insanları cehennem ateşinden kurtarmıştır.

186 Kim cehennemden kurtulmak istiyorsa, mübarek ruhuna salat etsin.

187 Bir mübarek ismi de “Müzekker” olup, isyan edenlerin kıyamet gününde şefaatçisidir.

188 O, kıyamet gününü hatırlatan ve cenneti müjdeleyendir.

189 Sonunda (maksat) onun düşüncesi olmazsa, ümmet elbet hayret çukurunda kalır.

190 Gelin amelinizin sonunda onu zikredin, ki hatanıza Allah’ın affı erişsin.

191 Allah, Kur´ân’da “zikret” diye buyurmuştur, öyleyse niçin kul sonunu düşünmede gafil davranır?

192 Bir pak ismi de “Nâsır” olup, ümmetin büyük günah sahiplerinin yardımcısıdır.

193 O, kulların elinden tutmasaydı; bu günahkâr (kullar) cehennem korkusuna düşerdi.

194 Eğer ondan, (kullara) şefaat yardımı gelirse; elbette (bu kullara) Allah'ın ihsanı da olur.

195 Bir mübarek ismi de "Mansûr"du ve bu isme mazhar olan mutlu oldu.

196 Bundan dolayı Hz. Peygamber, cihada her zaman çabuk bir şekilde katılırdı.

197 Hiçbir zaman cihattan uzak kalmadı ve yanındaki İslam ordusu arttı.

198 Hem bir ismi de "Nebiyü'r-Rahme"ydi ve vücudu yaratılış itibariyle baştan ayağa nurdu.

199 O kâinat nuru ve merhamet sahibi, herkese daima şefkat gösterirdi.

200 Hem bir ismi de "Nebiyü't-Tevbe"ydi ve insanları tevbeye teşvik ederdi.

201 O dinin önderi günahdan müberrâ iken, yine istiğfar etmişti.

202 Bu ümmetin günahından dolayı devamlı istiğfar etmesi gerektir.

203 Rasûl'ün bir ismi de "Ma'lûm"du ve ilmi derinlik olarak anıldı.

204 Onun varlığı ilim kaynağı olup, Allah'ın sırrı ona malumdu.

205 Onun bir mübarek ismi de "Şehîr"di ve nuru kâinata yayıldı.

206 Mübarek vücudu "sabah güneşi" gibidir ve Allah'ın pak nurunun âlemdeki yansımasıdır.

207 Cömertliğinin mükemmelliği ile meşhur olup, bütün dillerde ismi zikrolundu.

208 Bir pak ismi de "Şâhid" olup, övgüye layık hasletleri ona şahitti.

209 Varlığı, gayb âleminin sırrının toplandığı yer ve güzelliklerin yaratılma sebebidir.

210 Mevlâ'dan tazim gördüğü zaman, onun bir ismi de "Şehîd" oldu.

211 Ümmetine şehadet etmesiyle, biçareler Allah'ın rahmetine kavuşur.

212 Mübarek bir ismi de "Meşhûd"du ve cömertlik varlığında görüldü.

213 Bu üç mübarek ismin birliği, anlamdaki her ihsana sebeptir.

214 Rasûl'ün vasfı gönül ehline yeterli bir delildir.

215 Sıfatların isimlerine mazhar olan (kişi), elbette (o) zatın nurlarına gark olur.

216 Fahrü'l-Enbiyâ'nın bir ismi de "Beşîr" olup, hidayet ehline müjdedir.

217 Hem O Sultan-ı Ekrem "Mübeşşir" olup, ümmetin asilerine ahirette en merhametli olandır.

218 Müminlere cennetin müjdesini verip, affa şayan bir şekilde onlara şefaat eder.

219 (Allah'a) vuslat ve O'nun nur cemalini görme müjdesini veren odur.

220 Birer ismi "Nezîr" ve "Münzir" olup, gönül kırgınlığını doğrusu düzeltendi.

221 Asileri hakkaniyetle (sonunun kötü olacağını haber vererek) korkutmasaydı, ümmetin çoğu günahkâr olurdu.

222 Onun korkutması ihsana sebep olmakla birlikte, sürçüp kaymaları affeden Allah'tır.

223 Eğer onu can u gönülden seversen, onu anmada ihtimam göster.

224 Bir pak ismi de "Nûr" olması hasebiyle, huriler alnından hep nur alır.

225 Rasûl'ün nuru en parlak nur olup, mübarek çehresi Allah'ın nurudur.

226 O nurları toplayan nurun nurudur. Ve nebilerin yüzlerinde ışık olmuştur.

227 Mübarek çehresi fazlasıyla nurlu olup, Yusuf (as.)'un çehresinden daha üstündü.

228 Şerefli ismi "Sirâc" olması hasebiyle, latif vücudu nurla doluydu.

229 Kâinat o nur ile nurlandığı için o, nebilerin en kerimi oldu.

230 Işığı dünyayı parlatıp, (bizleri) de mübarek çehresine hasret kıldı.

231 Ne güzel ikram, makâm ve mutluluk ki; o halis nura ümmetin en hayırlısı olduk.

232 O varlığı nur olan (peygamber)i görmesek de, onu gönülden sevdik.

233 O makâma can u gönülden âşık olup, nice yıldan beri onu sevmişiz.

234 Ayağının tozu gönlümüzün sürmesi olup, onu sevmek imanımızın gereğidir.

235 O halis nura günahkâr ümmet olmamız hasebiyle toprağın altına gizleniyoruz.

236 Onun bir ismi de "Misbâh" olup, çehresinin parlaklığı mevcudiyeti seher vakti haline getirdi.

237 O saadet kandili olmasaydı, dünya pislikten kurtulamazdı.

238 Yüzünün nuru dünyayı aydınlatıp, varlığı ile ateşi gül bahçesinin nuru etti.

239 Ey Allah'ım, onun şefaatiyle bizleri sevindir ve ışığıyla bizleri nurla doldur.

240 O nurun bir ismi de “Hüdâ” olup, onunla kâinat aydınlık içindedir.

241 Hak tarafından hidayete ermiş ve hidayet edici olması sebebiyle, dünya gecenin karanlığından kurtuldu.

242 Muhammed (a.s.)’in nuru hidayet mumu olup, onun varlığı ebedi bir ışıktır.

243 O şah “Münîr” ismiyle vasıflandırılması sebebiyle ümmeti doğru yoldan ayrılmadı.

244 Yüzünün ışığı etrafı aydınlatıp, Allah doğruluk ve sapkınlığı aşikâr kıldı.

245 Aşkının şarabı bizi sarhoş edip, (mübarek) çehresinin aydınlığı bizi ışık etrafında dönen kelebek haline getirdi.

246 Birer isimleri de “Meduv” ve “Dâî” olup, ona tabi olmak bize vaciptir.

247 Hakk’ın yoluna halkı davet edip, asi olanlara da gayet şefkatliydi.

248 O bize daima yardım etmişken, sünnetine ehemmiyet vermemek uygun olur mu?

249 Ya Rabbi, gönlümüzü gafletten uyandırıp, bizlere de aşkın şarabını içir.

250 Ey âciz ümmet, onun temiz ruhuna daim selam gönder.

251 Hem “Mücîb” hem de “Mücâb” iki isim olması sebebiyle, İslam ashabı ona tâbi olsun.

252 O isme her kim devam ettiyse, Allah’tan ona daim bir lütuf ihsan oldu.

253 Mustafa’nın bir ismi de “Hafî” olup, Allah’ın sırları onda ortaya çıkmıştı.

254 Kureyş’in hileleri arttıkça, Hirâ Mağarası’na gizlenirdi.

255 Ebubekir, mağara arkadaşı olup; o hükümdarı teselli ederdi.

256 O gece mağara içine saklandı ve Allah, onu düşmandan muhafaza etti.

257 Güvercin o mağaraya yuva yapıp, örümcekler de o fena kavme (karşı) ağ ördü.

258 Düşman sağı-solu araştırdığından dolayı Allah, Rasûlü'nü korudu.

259 Settâr olan Allah, Habibi'ni saklamakla, o iyilik sahibi sevgili düşmandan gizlendi.

260 Nebî'nin bir ismi de "Afüv" olup, din ashabının sığınağıydı.

261 O kerem sahibi ve soyu yüce bir hükümdar olup zatı, büyük günahların affına sebeptir.

262 Azgın kavimler kötülük yaptıkça, yine de o takva sahibi Sultan onları affederdi.

263 Din düşmanlarının tuzağını bildiği halde, O yine de onları affederdi.

264 Onun bir ismi de "Velî" olup, Ashab-ı Kirâm (bu ismi) rivâyet etti.

265 O peygamberler gürûhunun komutanı ve müttakiler topluluğunun sevgilisidir.

266 Allah ona ilk önce velilik tacını verdi ve sonrasında peygamberlik tahtı onun yâri oldu.

267 Şanına "Sultân-ı Levlâk" denilip, felekler ayak basmasıyla şereflendi.

268 O peygamberler şahına ümmet olduk, -Allah'a hamdolsun- ki rahmete gark olduk.

269 Her an tahiyyat ve selamla, temiz ruhu mesrûr olsun.

270 Onun bir ismi de “Hak” olup, yolunda canını ve başını versen müstahaktır.

271 Bu ümmet üzerine oldukça şefkatli olup, her işi doğruluk üzerineydi.

272 Şeriat, tarikat ve hakikat o bilgi kaynağının fıtratı olmuştur.

273 Şüphesiz o, Allah’ın Rasûlü olduğundan; onun sözü, dini ve mesleği haktır.

274 Onu sevenler Allah’a ulaştığı için, eğer sen hak ümmetsen bu durumdan gâfil olma.

275 Onun halis ruhuna daima selam gönder ve o resuller şahını hürmetle an.

276 Ahmet’in bir ismi de “Kavî” olup, Onun dini sağlamlık üzerinedir.

277 Peygamberlikte delili en güçlü olan (peygamber) olup, kusurları affetmede herkesten üstündü.

278 Güzel ve pak dini sağlam olduğundan, Rabbi hiç kararsızlık kabul etmez.

279 Onun dini; hükümler sebebiyle sağlam olup, O peygamberlik tahtının hükümdarıdır.

280 Bir pak ismi de “Emîn” olup, düşmandan asla kaygısı ve korkusu yoktur.

281 O yüzü ay olanı gören herkes, (Ona) “Allah’a ait sırların hazinesinin güvenilir kişisi” demiştir.

282 Daha çocukluk çağında O, “Emîn” ismiyle isimlendirilmişti.

283 Emanet, (onun) kadim bir fıtratı ve doğruluk (onun) aynasının ışığıdır.

284 O sultan, şerirler topluluğunu bildiği için Cebrail ona yol arkadaşı oldu.

285 Bu ümmet, onun yolunda niçin can vermez ve neden sünnetini ihya etmez?

286 O, din yolunu hazırlayan ve ilahi bilgiyi açıkça beyan edendir.

287 Muhammed, kıyamet korkusunun yardımcısı ve en büyük affın eteğidir.

288 Temiz ruhuna binlerce selam ve Allah'a daima hadsiz şükür olsun.

289 Onun bir pak ismi de "Me´mûn" olup, saklı inci Allah'ın emniyeti altındadır.

290 O rahmet ocağının fıtratı güven üzerine olduğu için, bu ümmeti himaye etse bunda şaşılacak bir durum yoktur.

291 Allah onu gam ve kederden uzak tutup, vücudu her tasadan arındırıldı.

292 Rasûl-i Ekrem'e hem "Kerîm" hem "Mükerrem" evvelden nişan oldu.

293 Peygamberlerin hepsinden daha faziletli olup, o gece Rahman olan Allah'ın misafiri oldu.

294 Mucizelerinin hepsi keramet olduğundan, kâinatı kendine ümmet kılsa şaşılacak bir durum yoktur.

295 Ona hem "Mekîn" hem de "Metîn" nam olup, İslam onunla kuvvet buldu.

296 Her savaşta güçlü olduğu için, en güçlü orduyu hazırlamada kararlı durdu.

297 Kuvvette daima tevazu ile davranıp, cihatta keskin bir kılıç oldu.

298 Gazalar Nebî'nin vesilesiyle mutat olmasından dolayı, İslam'ın nuru çoğaldı.

299 O Sultan'ın bir ismi de "Mübîn" olup, verdiği hükümlerin anlamı açıkça bildirilmiştir.

300 Mübîn dini halka göstermesi hasebiyle, peygamberlere komutan oldu.

301 Onun mübarek dini (en kutlu) yol olup, çok parlak bir ışık gibi kâinatı aydınlattı.

302 Ona indirilen Kur´ân kâfi gelip, ondan başkası çan sesinden başka bir şey değildir.

303 Söze dair ne varsa hepsi onda mevcut olup Allah, Rasûl'e onu bildirmiştir.

304 Doğrulukla Kur´ân'a uyan kişi, dinin sultanına da itaat etmiş olur.

305 Kim Kur´ân'a tabi olduysa, ona Allah'ın hidayet yardımı erişti.

306 Kur´ân'a sarıl ve iki elinle İslam dinine yapış.

307 O güzel hitabı işittiysen, sakın o kitabı elden bırakma.

308 Kâinatın Rasûl'üne salat eyle ve varlığını o zatın nurlarına gark et.

309 Bir pak ismi de "Mü´emmil" olup, ne umduysa hepsine erişti.

310 Allah'tan ümit ettiği yüceltme ile, ümmetler cennete ulaşmış olsun.

311 Allah'ın sevgisinden başka bir sevgiye istekli olmamış ve arzusunu sadece o nur yüzlü için sarf etmiştir.

312 Ona dünya sevdirilmediği için, onun en büyük maksadı Allah'ta bâkî olmaktı.

313 O şan sahibinin bir adı da “Vüsûl” olup, arzusu her zaman peyda olurdu.

314 Her bir arzusu süregelen bir hayır olup, Allah ona karşılıksız ihsan ederdi.

315 Diğer peygamberlerin ulaşamadığı güzellikler, o âlemler onuruna Allah’tan engelsiz bir şekilde ulaşırdı.

316 O şah Allah’a yakınlık makâmına ulaştığı için, Allah ona yüzünü gösterdi.

317 Gerçekten o ulûhiyet âlemine erişip, Allah onu kendisine sevgili kıldı.

318 Ne mutluluk ki ona ümmet olduk, ne gaflettir ki Onun sünnetini terk ettik.

319 Ya Rabbi bizi gafletten uyandır, ki onun ümmeti ona tâbi olandır.

320 Onun bir ismi de “Zû-Kuvvet” olup, bu güç onu her durumda iktidar yaptı.

321 O Sultan sağlam vücutlu olup, ordusunun peygamberlerden oluştuğu inkâr edilemez bir gerçektir.

322 Dünyanın ileri gelenlerini alçaltıp, o zavallılara karşı galip geldi.

323 Eğer yiğit bir kimseye vursa, korkusundan savaş tevbesi ederdi.

324 Nereye bir kere yumruğunu vursa, vücudunu darba hazır hale getirirdi.

325 Bir pak ismi de “Zû-Hurmet” olup, ona hürmet eden kuvvet sahibiydi.

326 Vücudu güçlülerden daha güçlü olması hasebiyle, peygamberler içinde yücelik üzere idi.

327 O orduya kutsi ve hayırlı kişiler dedi ve ordusu her zaman itidal üzereydi.

328 Dağların kalesine hâlis eli değse, yer yerinden oynardı.

329 Allah'ın vermiş olduğu o derece ile o güç kazanıp, zayıfın da arkadaşı olmuştu.

330 O hürmet sahibi bir muhterem olup, her hali ve işi merhamet üzereydi.

331 Yaşlıya hürmet edip, yetim ve kimsesize de şefkat ederdi.

332 Varlığı âleme rahmet kaynağı iken, düşman o canlar canına neler etmişti.

333 Akrabaya daima hürmet ederken, ona Kâbe'de eziyet ettiler.

334 O "levlâk" Sultanı'na selam olsun, ki o Allah'a yakınlık makâmı ile sevindi.

335 O davet hicretten önce olup; Allah onu tazim etti.

336 Allah'ın tazimi olunca; o, Allah'a iki yay arası kadar yakınlaştı.

337 (Mübarek) cemâliyle Allah'a yakınlık ihsanını tamamladı ve o vakit Cibrîl Sidre'de kaldı.

338 O gece; Muhammed sonsuz nurlara gark olup, mirâcını buldu.

339 Rasûl "Zû-Mekânet" ismiyle isimlendirilip, kadrinin yüceliği ile doğrusu şöhret kazandı.

340 Huylarından olan alçakgönüllülüğünün mükemmelliğiyle, diğer bütün peygamberlerden daha yüce oldu.

341 O Şâh-ı Ebrâr, şanının yüceliği nispetinde, Allah'a karşı olan âcizliğini de ortaya koyardı.

342 Küçüklere ve yetimlere tevazu ile (yaklaşır), Allah'a da kulluk ederdi.

343 Bir şerif ismi de "Zû-İzz" olup, latif yaratılışı ikramı severdi.

344 Her zaman düşküne ikramda bulunup, hısımlara da saygı gösterirdi.

345 Onun için bir sıfatı da “Azîz” olup, yüce kimseleri görünce onlara saygı gösterirdi.

346 Hakarete uğrasa bile kimseye düşmanlık beslemez, herkesi haddince yüceltirdi.

347 Ona yüce bir mizaç ihsan eden Allah, kelamında şüphesiz ona hitap etmiştir.

348 İkram sahibi Allah, ona ikramda bulunmuş ve o gece onu makâmına davet etmişti.

349 Ahmed, İsrâ’da “Azîzü’l-Kadr” olup, Allah ona “habibim” diye hitap etmiştir.

350 Ne mutluluk ve ihsan ki, Allah ona cemalini gösterdi.

351 Bir yüce ismi de “Zû-Fazl” olup, faziletler o sevgilinin vasfı oldu.

352 O Kân-ı İrfân faziletler denizi olup, lütfunun sınırı ve sonu yoktur.

353 O Fahr-i Enbiyâ ve Şâh-ı Arap olup, Allah lakabına “ümmî” buyurmuştur.

354 Nebilerin hepsine üstün kılınmış ve Allah, arşı ona gölge yapmıştır.

355 Her ne kadar gölgesi zemine düşmese de, o aşikâr olan nur hiçbir şeye benzemez.

356 Kendinden önceki bilgilere vâkıf olup, kendinden sonraki hazineleri de keşfetti.

357 Gayb ilmi, Allah’tan ona bir hediye olup, “men aref” (hadîsi) de ona bir dersti.

358 Ona isimlerin bilgisi öğretilip, o Hz. Âdem'e değer bakımından üstün kılındı.

359 Allah ona cennette ihsan vesilesi olarak Havz-ı Kevser'i verdi.

360 Allah ona cümle bilgileri bahşetti. Bu sebeple şüphesiz faziletler fıtratında mevcuttu.

361 O gayb ilminin sultanı olup, Hızır ile Musa sanki yanında eğitime yeni başlayan bir öğrenciydi.

362 İrfan mektebinden ders aldığı halde, kimse kazandığından haberdar değildi.

363 Onun mübarek ismi "Zû-Fazl" iken, güzel düşünceleri hep sır üzerineydi.

364 Ona gayba ait sırlar aşikâr olup, ilim ve bilgisinde şüphe yoktu.

365 Cebrâil; onun tedrisinde halife olup, buyruklar ona Allah'tan vahiy edildi.

366 Fakat; o bir kerem ve ilim nuru olup, göğsü yarılmış bir şekilde Allah'a sunuldu.

367 Ya Rabbi; beni o nura arkadaş kıl, ki ben o nur ile saraylara ve hurilere erişeyim.

368 Peygamber'in iki ismi "Mutî" ve "Mutâ" olup, ümmetler Rasûl'e tâbi oldu.

369 Her zaman Allah'a itaat içinde olup, ibadette de hep devam üzereydi.

370 Varlığı yaratmanın başlangıcı olup, kulların hepsini kendine kul eylese ne olur.

371 Bütün bilgisi ve vahyi Allah'tan olup, onun her emrine ve yasağına uyulsa yeridir.

372 Halka peygamberlik tebliği etmesiyle, hidayet ehli onu hak bildi.

373 Ona tâbi olan cennete erip, muhalif olan da cehennemi boyladı.

374 Her hükmü mucizevi, her sözü doğrudur ve varlığı sabah aydınlığının rabbi olan Allah'ın rahmetidir.

375 Onun için pak ismi "Rahmet" olup, arzı ve semayı teşrif eden odur.

376 Varlığı âlemlere rahmet kaynağı olup, insanlara ve cinlere karşı şefkatin bizzat kendisidir.

377 O, mümtaz tahtın sultanı ve tüm peygamberlerin komutanıdır.

378 O Allah'ın Habîb-i Ekrem'i olması sebebiyle, Allah onu hedeflenen en son noktaya eriştirdi.

379 Şefaat hasebiyle ümmetin sığınağı olup, her milleti nimet sahibi etti.

380 Ortaya çıkışı kâinata sebep olup, koruma ve yardım (noktasında) ümmetin kaynağı oldu.

381 Onun bir hâlis ismi de "Büşrâ" olup, o sekiz cenneti yer edinse bunda şaşılacak bir durum yoktur.

382 Cenneti müminlere müjdeleyip, şefaatte zatı muhayyer bırakıldı.

383 Cennete girme ile müjdelenmiş olup, son peygamber olması sebebiyle de kendisine saygı gösterilmiştir.

384 O zat; mahşer dehşetinin emniyeti olup, hataların ve sürçüp kaymaların affı için kefildir.

385 O, af makâmını müjde veren ve cennet mülküne layık olandır.

386 O “Livâ-yı Hamd”in sahibi ve saadet tacına layık olandır.

387 Allah ona cennette, susuzluğa derman için bir büyük bir havuz verdi.

388 Ümmet sonsuz sıkıntı içinde kalmasın diye cennet içinde Kevser sâkîsi oldu.

389 Ey âciz ve gâfil ümmet; gel ve Rasûl’e, onun aile ve ashabına salat ve selam eyle.

390 O Sultan’a halis bir şekilde salat ve selam eyle ve güzel dualarda bulun.

391 “Gıyâs”, “Gays” ve “Gavs” üç yüce lafzı olup, bu üç lafız o Nebiler Şahı’nın ismi oldu.

392 Çare arayanlara daima yardıma koşup, herkese iyilik ve merhamet ederdi.

393 O, dert ehlinin çaresi ve cennet bahçesinin edâlı selvisidir.

394 O varlıklar bağının nazlısı, herkese bol lütufta bulunurdu.

395 Özellikle âciz ve biçâre ümmete merhamet etmiştir.

396 Ona peygamberlerin gavsı dense uygundur ve o, nasipsiz olan hasta kimseye deva ihsan edendir.

397 O Şâh-ı Tekvîn, her zaman günahkârlar ve kınanmışların yardımcısı olurdu.

398 Fahr-i Âlem olan o peygamber, o vakit insanlık âlemine geldiğinde buyurmuştu.

399 Mahşer günü ümmetine karşı tam bir şefkat içinde olmaktan vazgeçer mi?

400 Onun için ismi “Nimetullâh” olup; o Sultan, âleme Mevlâ’nın rahmetidir.

401 Niçin insan o nimete şükretmez, ki günahının derdine onunla deva buldu.

402 Gel ey çaresiz ümmet, hatırla ve daima o nimet için teşekkür et.

403 Eğer Allah o nimeti vermezse, bu nasipsizlerin hepsi doğru yoldan sapar.

404 Rasûl-i Kibriyâ’ya ümmet olduğumuz için Allah’a binlerce kez şükür olsun.

405 O Sultan bize ümmetlerin en hayırlısı demiş ve yüceliğinin ikramını kullukla vermiştir.

406 (Ümmet) sünnetine ehemmiyet vermezken, ne mutluluk ki o, ümmetinden vazgeçmez.

407 Bir ismi “Urve” bir ismi de “Vüska” olup, o bu iki isimle isimlendirilmiştir.

408 Onun vasfı ve ismi elde senet olup, bütün hal ve davranışları sağlamlık üzerinedir.

409 Bir söze göre ismi elif ve lam harfleriyle ilişkilendirilip tanıtılmıştır.

410 Şeriat doğrusu “urvetü’l-vüska” olup, bu teşbihi şüphesiz güvenilir kimseler yapmıştır.

411 Şeriat güya altın bir ibrik olup, onu ezberlemek doğrusu hünerdir.

412 Sakın onu elinden uzak tutma, yoksa sen de Allah’ın kapısından ayrı düşersin.

413 Üstün vasıfları latif suya benzeyip o, doğruluk ve sapkınlığın kıstasıdır.

414 Ya Rab, gönlü dinin suyuna kandır ve merhamet et, gaflet uykusundan (bizleri) uyandır.

415 İki cihanda kurtuluş istersen, o Peygamberler Sultanı'na salat eyle.

416 Hem ismi de "Sıratullâh" olup; o, halka Allah'ın efendi kıldığıdır.

417 Allah'ın sevgili peygamberi olup, yolunu kaybetmişlerin rehberidir.

418 Bir ismi de "Sırât-ı Müstakîm" olup, dini ile emirlerin ilmi bilindi.

419 İslam dini hidayet yolu olup, kamu âlem o Sultan'a muhtaç oldu.

420 Bir ismi de "Zikrullâh" olup; o isimle meşgul olan kişi, sırlara vâkıf oldu.

421 Gönül; Allah'ı zikirden gâfil olma, ki kederler ruhta meydana çıkar.

422 Kişi, o sevgiliyi çokça zikretse ve bunu tekrar etse bundan dolayı hiç bıkkınlık gelmez.

423 Onun zikri dudağı tatlandıran taze bir güldür, bundan dolayı sen O'nu çokça zikret.

424 O Şâh-ı Kevneyn'e muhabbet eden (kişi), sünnetini ihya ile O'na itaat eder.

425 Allah o Sevgili'nin zikrini gönülden gidermez ve o Sevgili gönüller derdinin tabibidir.

426 Ya Rab! Onun zikri ile bize hayat ver, ki cümle hastalar senden şifa ister.

427 Temiz ruhuna kıyamet gününe dek sonsuz salat ve selam olsun.

428 Onun bir ismi “Seyfullâh” olup, düşmanı öldüren hançer oldu.

429 Cihadında alametleri ortaya çıkıp, onları mevcudât ehli anlar.

430 Temiz dini; kesici bir kılıç olup, şeriatın nurları cihana yayıldı.

431 Kim onun getirdiğine boynun bağlamışsa, o iki cihanda güven ve rahat bulmuştur.

432 O din kılıcına kim tâbi olmazsa, sonsuza kadar cehennemde kalır.

433 O Şah’ın bir ismi de “Hizbullâh” olup, bundan dolayı İslam ordusu galip olmuştur.

434 Hangi semte askerini yönlendirdiyse, o hasletler sahibi daima muzaffer olmuştur.

435 Melekler her bir gazada ordu olup, fasıklar ehlini zarara uğratmıştır.

436 İslam ordusu her zaman galip gelip, onun teşrifiyle putlar kırılmıştır.

437 O Sultan’a Allah’tan yardım gelse, elbette düşman helak olur.

438 Bir ismi de “Necm-i Sâkıb” olup, o ayın ışığı güneşe galip gelmiştir.

439 O nurun ışığıyla, (peygamberin) aile ve arkadaşları mehtaba benzeyen birer yıldızdı.

440 Her biri sadece yıldız değil, aynı zamanda saadet güneşi olup, onlara uyanlar hidayete erdi.

441 Hilkatinin berraklığı tabi olup; bu sebeple o, peygamberlerin en mükemmelidir.

442 Muhammed; o güzel burcun ayı olup, onun ashabı da doğru yolu gösteren yıldızdır.

443 Bir pak ismi de “Mustafâ” olup, bundan dolayı peygamberlere rehber olmuştur.

444 Ahmed’in nurla dolu kalbi temizlenmiş ve o yüceltilmiştir.

445 Bir pak ismi de “Müctebâ” olup, (o) ehl-i beytin sığınağıdır.

446 Hidayet bağının süslü gülü ve kâinatın asilerinin sığınağıdır.

447 Bir temiz ismi de “Müntekâ” olup, bu isim yüce zatına Allah’ın ihsanıdır.

448 Temiz varlığının eşi olmayıp, onun latif yaratılışı son derece hoştur.

449 Onun bir güzel ismi de “Ümmî” olup, hiçbir insandan ders almamıştır.

450 O ilahi sırların sultanı olup, ilmin kaynağıdır ve ona ders veren Allah’tır.

451 Cebrail vasıtasıyla ona Kur’an âyetleri indirilmiştir.

452 Mevla ilimleri vahiy ile bildirdi ve isimlerin öğretilmesi ona Allah’ın ihsanıydı.

453 Din evinin öğrencisi ve din yolunun mübarek sultanıdır.

454 Cümle işaretler kalbine açık olup, o iki âlemde hazinelerin anahtarı oldu.

455 O Sultan çoğu sırlara vâkıf olup, (o sırları) Allah başka bir ferde bildirmedi.

456 Kalbi ilimlerin şehri olup, ruhu da irfan hazinesiydi.

457 Muhammed sırların mahremi olup, nurlar mahzeninin de emniyet sahibiydi.

458 Onun bir ismi de “Muhtâr” olup, Settar olan Allah onu en kerim olarak yarattı.

459 Soyu temizlenmiş, edep ve faziletlerde mertebesi üstün kılınmıştır.

460 O zat Kureyş’in en seçkini olup, ona âyetler peygamberlikle beraber verilmiştir.

461 Onun (getirdiği) mübarek dini seçilmiş olup; o peygamberler topluluğuna komutan oldu.

462 Şah-ı Adnan peygamberlerin sonuncusu olup, cennetin kapısı onunla mühürlenmiştir.

463 Nebiler topluluğunun sonuncusu olup, peygamberlik mührü de sırtında ortaya çıkmıştır.

464 Eğer O vefa kaynağına ümmet isen, Mustafa’nın ruhuna selam eyle.

465 Bir yüce ismi de “Ecîr” olduğu için, Allah onu tazim etmiştir.

466 Mekke kavmi; özellikle de Ebu Cehil gibi şerirler ona eziyet etmiştir.

467 Mübarek gönlü kırılınca, Allah onu hicret ettirmiştir.

468 Allah kalbi hazine gibi olan o Şah’a güzel bir mükâfat ve hazine vermiştir.

469 O nur, peygamberliğinden önce de ticaretle uğraşarak sevaba nail olmuştur.

470 Dünyaya rağbet etmeyip, en büyük emeli ümmetinin bağışlanması olmuştur.

471 Sünnetini eda eden sevap kazanmış ve ona komşu olmak isteyenler de mutlu olmuştur.

472 O Şâh-ı Enbiyâ’ya selam olsun, ki ümmet onun sayesinde yüceldi.

473 Bir pak ismi de “Cebbâr” olup, her dertliyi koruyan odur.

474 Pak kapısından yardım isteyen, elbette derdine çare bulur.

475 O ahirette aman dileyenlerin en hayırlısı olup, ister mutlu ister üzgün olsun (o kişi) ona muhtaçtır.

476 O; kıyamet gününde şefaat etmese, ümmet güçlük ve ıstırap içinde kalırdı.

477 Ey âciz ümmet, gel ve o Şâh- ı Âlem’e salat eyle.

478 Onun bir ismi de “Ebü’l-Kâsım” olup, (bu isim) Mustafa’nın künyesidir.

479 Bu isim Araplar arasında çok meşhur olup, o himmetli insanı bu isimle yâd ederler.

480 Peygamber’in halis çocuklarının en büyüğü cennet toprağı olan Kasım’dır.

481 Çocukluk çağında cennete alınıp, servi ağacı misali gül bahçesine salındı.

482 Hem bir ismi de “Ebü’t-Tayyîb” olup, vasfı ve mertebesi lütuflandırılmıştır.

483 Tâbe’ye hicretle görevlendirildiğinde, o zaman bu mübarek ismi meşhur oldu.

484 Mübarek fıtratı temizliğe meyilli olması sebebiyle, temizlik ona kadın misali sevdirilmişti.

485 Güzel kokulardan ziyadesiyle zevk duyup, mutlu olurdu.

486 Pak vücudu sanki amber olup, güzel kokulardan olan bir misk idi.

487 O parlayan inci; hangi yerden geçse, aile ve ashabı onun geçtiğini anlardı.

488 “Ebü’t-Tayyib” nişanların en meşhuru olması hasebiyle, onun ismi oldu.

489 Bir ismi de “Ebü’t-Tâhir” olup, bu isim Mustafa’nın künyesidir.

490 Vücudu kirlerden arındırılmış olup, mükemmelliği her yönden aşikârdı.

491 Varlığı temiz nesillerden olup, yakınları da hep temizdi.

492 Soyunda asla bir eksiklik olmayıp, hanımlarına da kusuru yoktu.

493 Bir ismi de “Ebû İbrahim” olup, (İbrahim’in) vefatı Peygamber için sürüp giden bir hüzün oldu.

494 Bu isimleri birer şerîf isim olup, o cihanın iftiharını bu üç isim ile bil.

495 Kabilelerin hepsi künyesini bilip, *Şemail Şerhi* de bunu ayrıntılı bir şekilde yazar.

496 Rasülullâh’ın erkek evlatları; cennet kızlarının kıskandığı, cennetin taze gülüdür.

497 Muhabbet ortaklık kabul etmemesi dolayısıyla, izzet sahibi Allah, Habibi olan Peygamber’i sakındı.

498 O tükenmez nur; Şeh-i Kevneyn iken, evladının acısını gördü.

499 Her pak gonca taze bir gül iken, o da çocuklukta günahtan arınmıştır.

500 O Sultanın en büyük evladı olan Kasım, cennet bağına ilk göç edendi.

501 O Sultan ilk ciğerparesi olan Kasım ile hüzünlendi.

502 Fıtratı yeni açılmış bir gül gibi olup, vefatı Peygamber'e hüzün vermiştir.

503 Hakikat sahibi kimseler, peygamberlik mührünün yüce bir delil olduğunu bildi.

504 "Müşeffâ" ve "Şefî"; bu iki isim, Peygamber'in sıralanan isimleri oldu.

505 İsmi "günahların şefaatçisi" olup, bütün halkı cehennemden kurtarır.

506 O, şefaat tacının Sultanlar Sultanı ve ümmetine ferman buyuran Sultân-ı Kerem'dir.

507 Eğer çaresizlere yardımı olmazsa, bu can ne yaparsa yapsın cehenneme gider.

508 Eğer onun şefaat ihsanı olmazsa, billahi ümmet kendi yerini ateş eyler.

509 Ey Allah'ım, O'nu bu ümmetin en hayırlı melcesi kılarak, bizleri O'nun lütfunun latif suyuna kandır.

510 Onun yüzü suyu hürmetine bize merhamet eyle ve yerimizi ateşten kurtarıp cennet kıl.

511 Ya Rab, sen cihanı ıslah eyle ve azabından bizi muhafaza et.

512 "Sâlih" ve "Muslih" iki isim olup, isteğine kavuşamamış bir kul olmak ne büyük talihsizlik.

513 Merhamet kaynağı olan Peygamber, ümmetin en hayırlısı olmamız sebebiyle bize şefaat eder.

514 Fıtratı doğruluk üzerine olduğu için, din de nasihat üzerinedir.

515 İzzet sahibi Allah lütufta bulunmasaydı, bu çaresiz ümmet ıslah olmazdı.

516 Bu ümmet, bu denli kıymet ve itibar görür müydü, ki bu ihsan o Sultan'ın yüzü suyu hürmetinedir.

517 Ona tâbi olmayı bahtiyarlık bilip, azap içinde olmamayı umut eder.

518 Yüzü kara, iyi amel sahibi olmayan o yaramaz ne yüzle o dergâha varsın.

519 Oradaki itiraf hiçbir işe yaramaz, ama o Allah'ın izniyle bizlere şefaatçi olur.

520 Ey Allah'ım, Sen en merhametli ve yaratma gücü sınırsız olan Rab olup; dünyaya aldanmış kulun senin ihsanına ihtiyacı var.

521 Ya İlâhi; mahşere düşe kalka varınca, şefaat için Habîbi'ne buyur.

522 Cehennem ehlini bize güldürme ve bizlere cennetin gül bahçesini ihsan eyle.

523 Cennetlerin ve Allah'ın tecellisinin sermayesi olan Peygamber'in ruhuna binlerce salat olsun.

524 (Ey) mümin, Rasûl-i Ekrem'in meşhur bir ismi olan "Müheymin" ismini bil.

525 Allah'ın şan sahibi sevgilisi olan Mustafa'nın kadrinin yüceliğini bil.

526 O derece zatını yüce yaratıp, habibinin ismini ismine kattı.

527 Nerde Allah'ın ismi yazılı olsa, beraberinde Muhammed'in ismi de bulunur.

528 O sevgiliyi seven ve ona itaat eden, Allah'a tâbi olmuş olur.

529 Bir hâlis ismi de "Sâdık" olup, ismiyle mutabık olmuştur.

530 Bütün sözü doğruluk üzerine olup, fiil ve tavrı mizahtan arındırılmıştır.

531 Mübarek mizacının aynası hâlis olup, sözünde hiç ihtilaf yoktu.

532 Özü sözü son derece doğru olup, tarz ve tavrında bozukluk yoktu.

533 Fiilleri doğru yol üzerine olup, söz ve tavırları Allah'ın rızası istikametindeydi.

534 Birer isimleri de "Sıdk" ve "Musaddak" olup, Allah onu doğruluk üzerine yarattı.

535 Din O'nu doğruladığı için, onu yalanlayanlar hüsrana uğradı.

536 İlk inanan Ebubekir olduğu için; o, ashaptan üstün kılınmıştır.

537 O önder dört esasın başı olup, "Sıddık-ı Ekber" onun unvanıydı.

538 Peygamber'in Hirâ'da mağara arkadaşı olup, savaşların çoğunda O'nunla beraber olmuştur.

539 O, hicret ashabının önderi ve hilafet tacının hükümdarıdır.

540 O zat, "Atîk" unvanına nail olup, cennetle müjdelendi.

541 İbn-i Kuhafe babası olduğu için, değer ve itibarında farklılık yoktur.

542 O, dört esasın başlangıcı ve din sahiplerinin rehberidir.

543 Ashâb-ı Kirâm'ın en faziletlisi olan o kişiyi seven kimse, şüphesiz Peygamber'i de tazim etmiş olur.

544 Rasûl'ün bir ismi de "İmâmu'l-Muttakîn" olup, bu isim en önde gelenlerin sözüdür.

545 O sultan, müttakilerin rehberi olup âhir zaman peygamberidir.

546 O en kerîm zat; Allah'tan korkması hasebiyle Allah'ın katında muhterem oldu.

547 O Fahr-i Âlem o derece müttakidir ki, Hak'tan çok büyük değer görmüştür.

548 Niçin âciz ümmet ibret almaz? Ona peygamberlik ayna olmuştur.

549 Peygamber'e "Kâidü'l-Gurri'l-Muhaccel" nişan olup, onu bazı kâmiller yazmıştır.

550 Bu pak ismin ihtilafı olup, rivâyet edenlerin bu isimde saf görüşleri vardır.

551 Süleyman Cezûlî bu mesleğe ait olup, bu mübarek isimde iki rivâyet vardır.

552 Kimi "gur" kimi de "gir" okuyup, bazen de "ra" harfi üzerine nokta koyarlar.

553 İki görüşe göre de anlamı mümkün olup, bilmeyenler bilenlere sorabilir.

554 Ey sesi süsleyen kalem, Rasûl'ün vasfını diğer vezinde bu iki beyitte yaz.

555 Rasûl, "âhiret günü abdest aldıkları uzuvları bembeyaz olduğundan küheylan atlara benzeyen kullar"ın komutanı olup, bu isim onun nişanı oldu.

556 Ahmet'in pak ismi sadece bir beyit olup, onun ruhuna sonsuz selam olsun.

557 Yine ey mucizevi kalem, kalan isimleri nazm etmeye başla.

558 "Meberr" ve "Berr" iki latîf isim olup, doğrusu Peygamber'e hem isim hem sıfat oldu.

559 "Seyyidü'l-Ebrâr" olması sebebiyle, herkesten daha kerîm ve mümtaz oldu.

560 Herkese iyilikte ve ihsanda bulunduğu için, diğer peygamberlerden üstün oldu.

561 O Sultan'ın bir ismi de "Vecîh" olup, vücudu tam bir saf nur olmuştu.

562 Güzellikte ona benzer kimse olmayıp, insan olduğu halde meleklerden daha nurluydu.

563 O Sultan en güzel yüze sahip olup, yüzü parlak bir güneşti.

564 Ahenkli boyu güya ardıç ağacı olup, Sidre'de görenler ona Tûba derlerdi.

565 "Nasîh" ve "Nâsıh" o cihan şahının birer mübarek isimleri olmuştur.

566 Cihan onun nasihatiyle iman etmiştir ve her insan bu nasihatle salih olur.

567 Din, hâl erbabına öğüt olup öğüt almayan, olgunluğa eremez.

568 Nasihat edenlerin en hayırlısına ümmet olan, sünneti yaşamada ona itaat eder.

569 Her şeyi bilen Allah onu tevekkül üzerine yarattığından, "Vekîl" Rasûl-i Ekrem'in ismi oldu.

570 Bir adı da "Mütevekkîl" olup, hayatı tevekkül üzerineydi.

571 Zekâtı gereken hayvanları, yumuşak bir yüz ile fakire verirdi.

572 Ganimetlerden neye sahip olduysa, hepsini benzersiz bir şekilde miskinlere hibe ederdi.

573 Ebedi olan Allah'a güvenerek, kesinlikle mala mülke meyletmezdi.

574 Hediyeler geldiğinde kabul eder, yine onları başkasına hibe ederdi.

575 O Sultan, “Kefîl” ismiyle isimlendirilmiş olup, Allah hiçbir işte ona sıkıntı vermezdi.

576 Hassaten Allah’ın sevgilisi olup, her emrin künhüne ermiştir.

577 Ümmetlerin af ve mağfiretinin kefili olup, Allah katında pek muhteremdir.

578 Allah’tan ne isterse layık olup, sözü geçen Allah’ın Habîbi’dir.

579 Allah’a binlerce hamd ve şükür olsun, ki o şanı yüce olana bizi ümmet kıldı.

580 Ey dil, sen de insafa gel ve onun izinden ayrılıp sakın laf etme.

581 Rasûl’e mücerret olan ümmet, acep vuslatın lütfuna layık mıdır?

582 O’na ümmet olan biçare, sünnetlerini eda etmede hevesli olur.

583 Halis ruhuna selam eyle, ki ereyim dersen en büyük emel odur.

584 O Sultan’ın bir adı da “Şefik” olup, muradı Allah’ın kullarına şefkattir.

585 Şefaat o zatın şefkatinden olup, günahkârların affına kefildir.

586 Rasulüllâh gibi başka şefkatli kimse olmadığı halde, niçin ümmet o merhamete layık değildir?

587 Kesinlikle o şefaat etmeye usanmaz, fakat ümmet günah işlemekten utanmaz.

588 “Livâü’l-Hamd”ini elimize aldığımızda ümit odur ki, kurtuluşa ermiş bir ümmet oluruz.

589 Ey Allah’ım, onu bizden razı eyle ve bizleri mahşer günü rüsva etme.

590 Rasûl’e binlerce selam olsun ve âciz kul da şefaate nâil olsun.

591 Nur Sûresi'nin nurunun hakkı için bizi onun ümmetliğinden ayrı düşürme.

592 "Mukîmü's-Sünne" isim olup, Rasûl'e nişanların en meşhuru olmuştur.

593 Sünnetine özen gösterip, onun gereğini yapmak bize vaciptir.

594 Ümmetin Peygamber'e tâbi olması hasebiyle, onun sünnetini ihya etmesi vaciptir.

595 Hassaten farza ehemmiyet vermeyen kimse, şefaati hak eder mi?

596 Ya Rab, bizi onun terkiyle utandırma ve pişmanlığı ile bize azap etme.

597 Günahkar kavmi mahcup etme, ki hata ve günahları yeter de artar.

598 Ey biçare ümmet; bizi şefaatin lütfuna mazhar kıl, diyerek gel.

599 Eğer ümmet haline vah etmezse, günahından dolayı suale hazırlansın.

600 Ne büyük mutluluk ki, o Sultan-ı Adnân Adn cennetine ulaşmada bizlere rehberlik eder.

601 Rasûl'üŋ bir ismi de "Mukaddes" olup, en mukaddes olan Allah onu temiz olarak yarattı.

602 Vücudu kirlerden arındırılmış olup, toprağının kokusu amberden daha yücedir.

603 Nurlu kabrine yüz sürenler, misk ve amberi ne yapsın?

604 Allah mübarek ruhunu takdis etsin, keşke ölmeden güzel kabrini görebilseydik.

605 Halis ruhuna kıyamet sabahına dek hadsiz ve sonsuz bir şekilde selam olsun.

606 Şâh-ı Enbiyâ ve tükenmez nur olan Ahmet'in bir ismi de "Ruhu'l-Kudüs"tür.

607 Fıtratı mukaddes olup, yaratılışında kıl ucu kadar bir eksiklik yoktur.

608 Allah İslam için sinesini açıp, mertebesini meleklerden üstün kıldı.

609 O eşsiz ve yüce bir inci olup, nazlı vücudu taze bir güldür.

610 Huriler alnının nurunu görüp, cennet içinde hayran ve divane olmuştur.

611 Güneş ruhunun güneşinden gizlenip, ay mahcupluğundan ışığını kaldırmıştı.

612 Her birisi yerin altına girip, hiçbirisinin o nazlıya bakmaya yüzü yoktu.

613 Ona "Ruhu'l-Kıst" isim olup, onun ismiyle hükümler âdil oldu.

614 Mübarek dini adalete terazi olup, hak ve batıl onunla bilinmiştir.

615 Şeriat ve tarikat iki kefesi olup, hakikat onunla tartılmıştır.

616 Marifet ehli o teraziyi elinden bırakmamış ve sırrın dilinden anlayan da O olmuştur.

617 O terazi kimin elinde ebedi olursa, kıyamete dek tartısında hüsran olmaz.

618 Ya Rabbi, bizi dine itaatkâr kıl ve onunla bizi cehenneminden muhafaza et.

619 Birer ismi de "Kâfî" ve "Mükteffî" olup, o Şâh-ı Âlem'in ihsanı mükemmeldir.

620 Bu ümmetten kim ona eriştiyse, bu mübarek isim ona kâfi geldi.

621 Hasta olsa, Allah ona şifa olur, Allah'ın affına mazhar olup Allah ona kâfi gelirdi.

622 Her ne kadar "Bârî" olan Allah'ın ismi olsa da, sonradan (bu isim) Mustafa'ya nişan olmuştur.

623 Biçare insan sünnetini tutarsa, Fahr-i Âlem ona kafi gelmez mi?

624 İki cihanda umduğunun en yücesine erip, o Fahrü'l-Enâm'a komşu olur.

625 "Bâliğ" ve "Mübellîğ" iki isim olup, bu iki isim Rasulüllâh'ın en yüce süsü olmuştur.

626 "Aʿlâ-yı ʿİlliyyîn"e ulaşıp, hükümleri tebliğ etmişse bunda şaşılacak bir durum yoktur.

627 Bütün varlık âlemine peygamberlik tebliği yapılıp, Cebrail ile âyetler indirilmiştir.

628 Erişilmek istenen en büyük emele eriştiğinde, Mustafa'ya mübelliğ dediler.

629 O derecenin nihayeti olmayıp, Peygamber o dereceye yükselmiştir.

630 İsra gecesinde kıymeti yüce olup, konumunun sırları hiç kimseye denilmemiştir.

631 Bir pak ismi de "Şafi" olup, duası günah derdine kâfi gelmiştir.

632 Öyle ki hastaları ziyaret etse, Allah o hastalara şifa ihsan ederdi.

633 Her bir sözü kalbe şifa olup, bu sözler sanki cevherdi.

634 Mübarek sözleri yumuşak olup, her güzel konuşması tesirliydi.

635 O sevgili ne zaman konuşsa, ağzından inci ve mercan dökülürdü.

636 Bir pak ismi de “Vasıl” olup, Sidre’de ihsana erişmiştir.

637 Allah’a vuslat ile mesrur olup, o cennetler şahı yakınlığın nimetine erdi.

638 Rasûl’ün yüce bir ismi de “Mevsûl” olup o, Allah’ın huzuruna kabul edilmiştir.

639 O gece ebedî nur, Allah’a yakınlaşıp vuslata erdi.

640 O gece Cebrail Rasûl’ün yoldaşı olup, ona Allah’a kavuş dediler.

641 Nice yüce makâma erişip, ikram ve hürmete layık oldu.

642 Seven sevdiğiyle kavuştu, bundan dolayı ondan gayrısı bâkî kalmaz.

643 Allah’a hamdolsun ki; o, Allah’a kavuştu ve ona kaftan ve keramet tacı verildi.

644 O; Şâh-ı Enbiyâ, “Levlak” Sultanı ve “mā-ʿaref-nāk” mülkünün Padişahı’dır.

645 Muhammed, peygamberlerin sonuncusu olup, o en şerefli zat muttakilerin de imamı oldu.

646 Zayıf ümmetlerini o gece gözetip, şefaatinin nimeti halkı doyurdu.

647 Ümmet cenneti diliyorsa, pak ruhuna selam göndersin.

648 Ey Allah’ım! Beni Habîbi’nden ayırma ve yakamı merhametsiz ele verme.

649 Birer ismi “Sâbık” ve “Sâik” olup, o gece peygamberlere müreccah oldu.

650 Her ne kadar sonradan gelip davette bulunmuşsa da, peygamberlerin hepsinin önüne geçmiştir.

651 Muhammed, hayırların öncüsü ve kulları cennetlere sevk edendi.

652 Asileri iyiliğe sevk edip, ihsanı denizde ve karadakileri kapsardı.

653 Ne kadar mübarek sıfatını övsem de, bininden birini bile gerektiği gibi anlatmış olamam.

654 Bir pak ismi de "Hâdi" olup, varlığı kâinatın yaratılışına sebepti.

655 Hidayet mumunu dünyaya yakıp, varlığı kâinata nur oldu.

656 Mübarek dini halka yol olup, (halk) iki âlemde de o yola muhtaç oldu.

657 Ya Rab, bizi dinde devamlılık üzerine kıl ve sünnetini ihyada daim eyle.

658 Mustafa'nın pak dininden ayırma ve o nur ile bizleri aydınlat.

659 "Tahâ" ve "Yâsin" sûrelerinin hakkı için, Hasîb'in duasını kabul eyle.

660 O şan sahibinin bir ismi de "Muhdî" olduğu için, hilkati Allah korkusu ve takvaya dayalıydı.

661 Hidayet zatının mizacı olup; ihsan, aynasının nurlarıdır.

662 Her ne kadar hediyeleri kabul etse de, sonrasında onları isteyene hediye ederdi.

663 Cömertliğinin sonu olmayıp, ihsan sahibi Peygamber'in lütfu çoktur.

664 Ahmed'in isminden biri "Mukaddem" olsa da, o Rehber sonuncu olarak gelmiştir.

665 Fazilet hususunda cümleye takdim olunup, zatına çokça saygı gösterildi.

666 O Sultan peygamberlerin sonuncusu olması hasebiyle, Allah onu göndermeyi sonraya bıraktı.

667 Onun nuru hilkatte ilk olup, o Nur ile iki âlem mükemmelliğe erişti.

668 O Nur'un intikali olmasaydı, onun güzelliğinin nuru görülmezdi.

669 O Nur; peygamberleri aydınlatıp, velileri yüceltti.

670 O Nur'un ışığı güneş ve ay olup, yıldızların nuru o Nur'un eseridir.

671 O Nur'un parıltısı inci ve cevher olup, madenler ve denizde apaçık belliydi.

672 O Nur Allah'tan çokça hürmet gördüğünde "Azîz" ismiyle isimlendirilmiş.

673 Allah'ın İsrâ gecesinde Mustafa'yı ağırlaması, onun kıymeti sebebiyledir.

674 O gece izzet sahibi Allah onu davet etti ve o Allah'a vuslat ile bahtiyarlığa erdi.

675 Tertemiz zatı aziz olduğu için, ayak basmasıyla toprağı şerefli kıldı.

676 Ümmet, Rasûl'ün ihsanıyla ağırlandığı için yüceldi.

677 Ne güzel bir lütuf ki, müminler bu lütfa erişip, o Fahrü'l-Mürselîn'e ümmet oldu.

678 Bu ümmetten o Şâh-ı Enbiyâ'ya sonsuz selam olsun.

679 Yüce isimleri "Fâdıl" ve "Mufaddal" olup, faziletle o makâmı bulmuştur.

680 O Maḥmûdü'l-Ḫışâle, fazileti sebebiyle cennet va'd olunmuştur.

681 Allah onu faziletinden dolayı sonuncu kılıp, o ilahi sırlara ait ilim ile âlim oldu.

682 Faziletler konusunda herkesten daha âlim olup, önceki ilimlere mazhar oldu.

683 Fâzıl kimseler o ilimde aciz kalıp, o ilim deryası İsrâ'da meramına erişti.

684 Hasletleri saymaya gelmez ve fertler o kitabı anlayamaz.

685 Bir hâlis ismi de "Fâtih" olup, eline anahtarların en hayırlısı verildi.

686 O bir hakikatler hazinesi olup, vasfının nuru onu aşikâr eyler.

687 Şefaat kaynağı ve merhamet hazinesi olduğu için, Hak katında iltifata mazhar olmuştur.

688 Büyük fetihlere erişip, cihatlarında hep yardım istenilen oldu.

689 Onun yardımcısı gayb âlemini açan (Allah) ve meleklerdir.

690 Nice gizli hazineye vakıf olup, Hakk'ın sırlarına kâşif olmuştur.

691 Allah'ın sırrının hazinelerine erişip, gizli şeylerin işaretlerine yetişti.

692 Bu sebeple hâlis ismi "Miftâh" olup, mübarek yüzünün aydınlığı kandil nuru olmuştur.

693 Gönül homurdanmayıp sabret, ki o inşirah veren Anahtar'dan saadet bulasın.

694 Onun bir ismi de "Miftâh-ı Rahmet" olup, elbette cennet kapısını açacaktır.

695 Şefkat kilidinin anahtarı o olup, hidayet nurunun kandili de odur.

696 Bir ismi de "Miftâh-ı Cennet" olup, bu ümmete şefaat etse şaşılacak bir şey yoktur.

697 Ona Rıdvan'ın kapıları açılmış olup, Hak'tan mağfiret fermanını alan odur.

698 Hak O'nu âlemlere rahmet kılmış ve o, şefaat emriyle vazifelendirilmiştir.

699 Arşın gölgesinde secde ettiğinde, Allah'ın ona seslenmesi mukadderdir.

700 Mübarek başını kaldır Ahmet, secde vakti değildir ya Muhammed diye.

701 Kâinata şefaat eyle, hassaten ümmetindeki asilere.

702 Habibim, cümlesi için benden ümit et çünkü af hediyesini senden esirgemem.

703 Peygamberlerin ümmetinin günahkârlarını ve cümle veliler kapısını dolaştı.

704 Peygamber'den ağlayıp inleyerek ve ümitvâr bir şekilde düşe kalka şefaat istediler.

705 Önce Âdem'e sonra Nuh'a varıp, hiçbiri yardımların lütfuna eremedi.

706 İbrahim ve Yusuf'a da varılıp, hepsinin üzüntüsü ve nasipsizliği görüldü.

707 Bundan sonra Musa'ya varıldı ama hiçbir şekilde bir ferdin üzüntüsü giderilemedi.

708 Bu ümmet sonra İsa'ya geldi ama o yerden de nasibini alamadı.

709 Her bir resûlüm özür dilemiş, ama hiçbirinin özrü kabul edilmemiştir.

710 Hepsi mahcubiyetini yaşamış ama hiçbiri bu ümidi kendisinde bulamamıştı.

711 Ümmetin asileri ümitsizliğe düşüp; devamlı mağfiret içinde olan kimdir, dediler.

712 Rasûl'üm bugün şefaat günüdür, kullarımın hepsi sana sığındı.

713 Seni şefaatte serbest bıraktım, ümmetin asilerine karşı üzgün olma.

714 Dilersen yarısına şefaat eyle; işte cennet, asilere hazırdır.

715 Dilersen hepsi için ümit et çünkü bugün bütün duanı kabul ettim.

716 Seni âlemlere ben rahmet olarak gönderip, peygamberlerin sonuncusu kıldım.

717 Sana şefaat yetkisi ve ümmetin Sen'den hoşnut olması tevdî edilmiştir.

718 Habibim, gönlünün ne ile hoş olacağını söyle ve azap çekme.

719 Asilerin affını benden iste ve affımla cennetin kapısını aç.

720 Ey Habibim mübarek gönlünü hoş tut, ki kullarım Seni en hayırlı sığınak bildi.

721 Hak Teâla ne merhametli padişahtır, Habîbi'ni razı ve memnun etti.

722 Mahşer ehli bu halleri görünce, baştanbaşa Rasûl'ün ayağına geldi.

723 Hepsi nebiler sultanı olan Allah'ın Habibi'nden ümitvâr olup nasibe erdi.

724 Ümmete şefaat edildiğinden dolayı, o vakit ona "cennetin anahtarı" denilmiştir.

725 Günahkârlara şefaat edip, asilere de cennetlerin kapılarını açmıştır.

726 Allah onu arşı gölge kılıp, cümle ümmet Mustafa'ya kul oldu.

727 Ey Efendim, Allah'ım, Padişahım; bizi affınla cehennemden kurtar.

728 Bizi şefaat hazinesiyle sevindir ve affın latif suyu ile ihsana kandır.

729 İsrâ'nın ikramına erince, ona bir isim de "Mahsûs-ı bil-ʿizz" olmuştur.

730 Allah'a yakınlık ile üstün olup, ondan ikram ve hürmet bulmuştur.

731 Onunla kâmillerin ruhları bahtiyarlığa ermiş ve o, nebilerin hepsinden daha faziletli olmuştur.

732 İzzet sahibi Allah'ın yüce habercisi, ona rehberlik etmiştir.

733 O zaman ismi "Mahsûs-ı bi'l-mecd" olup, cismi hemen halis bir nur olmuştu.

734 Doğrusu zatı şerefle özel olup, özel bir şekilde Allah'tan hürmetler görmüştür.

735 Bundan dolayı Muhammed diğer peygamberlerden daha şerefli olup, "Mecîd" ismine mazhar olmuştur.

736 Allah onun tertemiz ruhunu yüceltti, ümmetleri ona boyun eğse bunda şaşılacak bir durum yoktur.

737 Rasûl'ün ismi "Sâhibü's-Seyf" olup, bu isimle halkı davet etmiştir.

738 Mübarek dini keskin bir kılıç olup, şirk ehlini daima bu kılıçla kesmiştir.

739 Dinin hükümleri onun vasıtasıyla nihayete erip, sağlam ilmi bir kılıç gibidir.

740 O keskin kılıca kim boyun eğdiyse, o, iki dünyada da üzüntüden kurtulmuştur.

741 Hâdi olan Allah hidayete erdirmeyince o, halkın hidayete ermesine sebep olabilir mi?

742 Ey Allah'ım lütfunla bizleri hidayet eyle ve peygamberinden de bizlere şefaat ersin.

743 Allah'ım senden yardım gelmezse, bu ümmetin sığınağı kim olsun?

744 Günahkârlar gürûhuna katılıp, günah deryasına battık.

745 Rasûl'ün bir ismi de "Sâhibü'l-Hüccet" olup, İslam hükmü onunla doğrulandı.

746 Peygamberlik mührü ile mühürlenip, hükümler sırtında malum oldu.

747 Ezelde mübarek kadı imzasını atıp, Mevlâ'nın hükmü mühre uygun oldu.

748 O Şâh-ı Enbiyâ; peygamberlik makâmının sonuncusu olup, mührüyle rahmetin bizzat kendisi olmuştur.

749 Bu yüzden ismi "Sâhibü't-Tac" olup, o, parıltılı nur ve hidayet güneşidir.

750 Allah'ın sarayından tacı giydirilmiş ve peygamberlerin hepsine üstün kılınmıştır.

751 Mevlâ'ya yakınlık makâmını süsleyendir ve "innâ fetehnâ" ona delildir.

752 Cebrail Miraç davetine gelince, ona cennetten bir taç getirdi.

753 O taç öyle bir taç ki, Allah mücevher olan o hükümdar tacını Habîbi'nin başına giydirmiştir.

754 Bir de hülle, altın kemer ve cennete ait değerli bir binek getirildi.

755 Rasûl'ün şanı ve değeri çok yüce olup, melekler üzengisine yüz sürmüştür.

756 O zaman ismi “Sâhibü’l-Miğfer” olup, o şanı yüce insan ikrama şayan olmuştur.

757 Gaffar olan Allah gazalarda olunca, ona altınla işlenmiş bir taç giydirildi.

758 O zaman o şan sahibi, ümmetin bağışlanması konusunda Kur’an’ın kelamıyla sevindi.

759 Ruhlar baştanbaşa onu karşılamaya çıkıp, kâmil ruhlar kandil nuru oldu.

760 O tükenmez nur olan Muhammed, İmâmü’l-Mürselîn ve Hitâmü’l-Vâsılîn’dir.

761 Bu zikirde geçen en yüce isimler İsrâ gecesinde aşikâr olmuştu.

762 Bu sebeple ismi “Sâhibü’l-Mirâc” olup, nişanların süsü olarak *“Delâil”*de yazılıdır.

763 Sidre’de yol kapanınca, Allah’ın habercisi miracını buldu.

764 Sidre Cebrail’e yol seddi olunca, o vakit Peygamber değerlerin en yücesine erdi.

765 Bir ismi “Sâhibü’l-Hâtem” olup, Mustafa’nın ismi semaya çıktı.

766 O Zat peygamberlerin sonuncusu olup, gönderilmesiyle gayelerine erişti.

767 Doğrusu varlığı “hitâmü’l-misk” olup, vücudu amber olsa bunda şaşılacak bir durum yoktur.

768 Bir adı da “Sâhibü’l-Burhân” olup, peygamberlik tahtına sultan oldu.

769 Mucizeleri halk delil olup, sıfatı ve zatının nuru parlaktır.

770 Onun Kur'an'ın delilinin doğruluğu olup, o parlak güneş inkâr edilemez.

771 Kâfirin gözüne iman nuru görünmez ve körler de Allah'ın yüzünü göremez.

772 Hidayetten kim hisse aldıysa, Allah onu helak etmedi.

773 Ebedi olan Allah'tan ümitliyiz, ki bizi sapıklığın yoluna uğratmasın.

774 Ey Allah'ım, Nur âyetinin hakkı için bizi ümmetliğinden uzak eyleme.

775 O şah "Raûf" ismiyle isimlendirilip, Allah onu şefkatle yaratmıştır.

776 Zayıf ve kimsesize yardım edip, dul ve yetimi de esirgerdi.

777 İzinden gidilen yaşlıya merhamet eder, küçüğe de merhamet ile acırdı.

778 Fakire çok şefkatli olup, (kapısına gelen) dilenciyi de hiç eli boş göndermezdi.

779 Bir ismi de "Sâhibü's-Sultân" olup, kabileler arasında şan ve şerefli oldu.

780 Peygamberlik ve sultanlık iki nimet olup, bu nimetler o nebiler şahının mizacı oldu.

781 Kıymetinin büyüklüğü ile o yüce zat, Allah karşısında aczini bilerek dua ederdi.

782 Zorbalardan yüz çevirir, zulümlere de engel olurdu.

783 Şanının yüceliği ile o "Levlâk" Sultanı, kendisini Allah karşısında aciz görürdü.

784 O Sultan "Rahim" ismiyle isimlendirilip, Allah onun merhametini kullarına methetti.

785 Akrabalara ve kendisine ulaşanlara daima şefkat gösterirdi.

786 Vuslatı, tükenmeyi kabul etmezdi ve o Şefaat Sahibi lütufkârdı.

787 Semaya arzdan davet geldiği için, Allah'a yakınlık meclisinin dostu oldu.

788 Ulûhiyet âlemi meclisinin resmi tamamlandığında, o insanlık âleminin tacı olmuştur.

789 Yine rahmet gibi zemine inip, âlemlere rahmet yardımcı olmuştur.

790 O rahmet kaynağına biz ümmet olup, Allah'a yakınlık şerefi ile şerefli olduk.

791 Nebi'nin bir ismi de "Üzn-i Hayr" olup, o din güneşinin vasıflarını işit.

792 Ne zaman ümmet bir hayra mazhar olsa, o vakit hayrı Allah'a ulaşmış olur.

793 Melekler o hayrı duyursa, o ümmet sanki bir dağ cesametinde cennete girmiş olur.

794 Bir ismi de "Sâhihu'l-İslâm" olup, ümmetler (bu) din ile isteğine kavuşmuş oldu.

795 Allah, O'nun dinini tamamlayıp, bu nimetin tamamını ona ikram etti.

796 O'nun dini en büyük kanun olup, Cebrail'in de diğer ismi olmuştur.

797 En nurlu yol Muhammed dini olup, (bu yol) ümmetleri şüpheden temizler.

798 Ona "Hanîf" din denilip, feyzinin nuru kalpleri parlattı.

799 Muhammed'in dini ile şereflenen, kıyamete kadar üzüntü görmez.

800 Allah katında din İslam olup, bu din Muhammed ile sağlamlık buldu.

801 Onun dini dinlere öğüt veren din olup, sağlam ilim o dini açıkladı.

802 O Hakk'ın dinine Allah yardım edip, ona Allah'ın hediyesi denir.

803 Bir ismi de "Seyyidü'l-Kevneyn" olup, doğrusu varlığı âleme süs oldu.

804 Efendilik burcunun ışık veren ayı olup, peygamberlik tahtının hükümdar ve reisidir.

805 Aḥmed-i Muḫtâr efendimiz olan o önder, cümle ümmetin komutanı oldu.

806 Peygamberler topluluğu içinde en şerefli olup, Allah'ın cemaliyle şereflendi.

807 "Efendilerin efendisi" ve cennetler hazinesinin güvenilir kimsesi dense yeridir.

808 Her kabilenin en şereflisi, kâmil bir denizin seyitlik kaynağı odur.

809 "'Aynü'n-Na'îm" ismiyle bilinip, zatı manevi hasletler ile vasıflandırılmıştır.

810 Cennete vuslat ile sevinçli olup, peygamberlerin hepsinden en kerim olmuştur.

811 Nasıl nimettir ki O'na ümmet olup, Allah'ın rızasına talepkâr olduk.

812 Ya Rab, bizi istenilen yola eriştir ve onun hicranıyla bize acı çektirme.

813 Bir yüce ismi de "'Aynü'l-Ğur" olup, o dünya sevgisine aldanmamıştır.

814 Yüzünün nuru; İslam'a ay olup, müminlerin göz aydınlığı oldu.

815 O; şefaat ayının nuru olup, cümle ümmetin meşhuru oldu.

816 Bir görüşe göre adı “Aynü’l-izz” olup, hak olan işleri mukaddestir.

817 O Nur iki görüşe göre, Allah’tan tam bir kıymet gördü.

818 O Fahr-i Âlem; nebilerin en şereflisi olup, o Muhterem Sultan hürmete layıktır.

819 Varlığıyla bu âlem kıymetlendi ve Kur’ân, onun mukaddes olduğunu bildirdi.

820 Bir pak ismi de “Sadullâh” olup, o gece Allah’ın huzuruna ulaştı.

821 O hükümdar saadet burcunun ayı olup, Allah ona cemalini gösterdi.

822 Allah Hz. Musa’ya “beni göremezsin” diye buyurmuşken, cemali O’nu mutlu etti.

823 Rasûl’ün ismi “Sa‘du’l-Halk” olup, cümle mahlûkatı bahtiyarlığa eriştirmiştir.

824 Allah’a yakınlık meclisine kavuşunca, bu iki kutlu isme nail oldu.

825 O kula ne mutlu ki, o Nebiler Sultanı’na nesil ve ümmet oldu.

826 Ya Rab, bizi o Sultan’a yakın eyle ve onun nuruyla gözümü aydınlat.

827 Gönül, aşkının şarabıyla sarhoş ve yüzünün mumuna pervane olsun.

828 Dualarım, güzel işlerim ve temiz amellerim günahlarımın hepsini mahvetsin.

829 Onun bir ismi de “İzzü’l-Arab” olup, bu ikram onun zatına Allah’ın ihsanıdır.

830 Varlığı “Arap” soyundan olup, nurunun feyzi âlemi parlattı.

831 Bundan dolayı soyların temizi olup, mücevheri parlatan eşsiz inci oldu.

832 Mekke'ye mensup olup, Kureyş soyundandır ve kalbi ilim ve edep kaynağıdır.

833 Hâşimî ve Mekkeli peygamber olup, yiğitlik fıtratında daimîdir.

834 O cennetler sultanı ve ayı irfan sahibi olup, bu âlemi aydınlattı.

835 Bir soyu da Yesrib'e dayanıp, o peygamberlik burcunun bir yıldızıdır.

836 Kabileler varlığıyla şeref bulup, o kâmil deniz cömertlikle dolu oldu.

837 O ihtişamlı inci ortaya çıktığı zaman, ilk ve son olanlar nuru onunla buldu.

838 Pak ruhuna kıyamete dek sonsuz salat ve selam olsun.

839 Seçkin tahtın sultanı olan Mustafa'nın nice isimleri vardır.

840 Hezec kalıbında nazım zor bir iş olup, ahenksizlikle nesre denk olur.

841 İfade edilmeye kalkılsa hiç fasih söz bulunmaz ve söz ve anlamında hayâsızlık olur.

842 Bundan dolayı kalem, diğer kalıpta bu na'tı sona erdirmeye başladı.

843 Kalem nazım meydanına girip, başka bir giysiye büründü.

844 Başka bir ifademe sözü koyup, yine şerefli isimleri nazm ettim.

845 Eğer kalemime Allah'ın yardımı olursa, bu vesile ile isimleri tamamlayayım.

846 Gel ey ezgilerle dolu ve bende olan kalem, na't âlemine ayak basarsın.

847 Peygamber'in isimlerinden ne kaldıysa, o mücevherleri tertip eyle.

848 Manalar denizinden bu mücevherleri çıkarıp, (bunları) o Nebiler Sultanı'na layık bir tacın incileri haline getir.

849 Taze incileri akıcılık ile tertip et ve o vakit senin ismin "gevherî" olsun.

850 O mücevheri süsleyip parlatarak, hangi denize layıksa ona ikram et.

851 Kafiyeleri tam bir şekilde düzenleyip, isimlerin nazmını dizi güzelliği şeklinde tertip et.

852 O vakit söyleyişin Hassân'ı kıskandıracak şekilde olup, sözün de Sehbân'ı şaşırtacak derecede olsun.

853 İmriü'l-Kays'a söyleyiş şaşkınlığı verip, o eski gümüş biraz dine gelsin.

854 O aptal Lebîd insafa gelip, ümmet saf bir gönülle ondan yüz çevirsin.

855 Dünya sevgisi gönüllerinden çıksın ve böylelikle her biri İbn-i Züheyr gibi olsun.

856 Her biri yükselerek Ka'b'ı bulup, dinin Kâbe'sine erip gönül hoşnutluğuna ulaşsın.

857 Peygamber'in isimlerini nazm edip, o Önder'i öv.

858 Ey gönül, o Önder'den ihsan istersen ona her zaman salat ve selam eyle.

859 "Rasûlü'l-Melâhim" ona nişan olup, ilk olarak onu tertip et.

860 İsmini iki yüz bire eriştir ki sen onun sıfatını *Delâ'il*'de gördün.

861 Bir ismi de "Hâtemü'l-Enbiyâ" olup, sonuncu olma onun sıfatıydı.

862 Fakat geçmişte nazmı geçip, anlamı tekrarla aşikâr olur.

863 Nasıl gül daim olan mutluluk verir ve gönlü hoş edip, onu parlatır.

864 Nasıl şeker yediğinde kişi hoşnut olur, dua da gönlü hoşnut eder.

865 Onun bir ismi de “Hatmü’r-Rusül” olup, yollar onunla açıldı.

866 Hitâmü’r-rusül de bu anlama gelip, bu üç lafzın anlamı birdir.

867 Mustafa nebilerin sonuncusu olup, övgü ve dua onun üzerine olsun.

868 “Harîsun-Aleyküm” ona isim olup, bundan dolayı O en merhametli gözetendi.

869 O peygamber, günahkâr ümmetini günahlarıyla kabul ederdi.

870 O ümmet hatasını itiraf ederse, şefaatle o vakit gönlü temizlenir.

871 O padişah şefaat kefili olmasından dolayı ümmetin günahının affı için hırslanır.

872 Bir ismi de “Zû-Mekânet” olup, Allah karşısında âciz olma onun tabiatıydı.

873 Onun gönlü Allah’tan dolayı temiz olup, halk onu alçak gönüllülük ile nitelendirdi.

874 Bu kıymet, alçak gönüllülük ve kanaat ile o Önder (ahirete) göç etti.

875 Ağırbaşlılık ve şeref onda mükemmel olup, o dünyaya hiç itibar etmedi.

876 Ona “Fasîhü’l-Lisân” nişan olup; o, hükümleri güzel ve etkili bir şekilde açıkladı.

877 O zat Arap olduğu için, söylediği sözlerin hepsi anlaşıldı.

878 O, ilahi sırlara ait ilmin sultanı ve dinin nuru olup, cihan halkına kesin ve sağlam bilgi verdi.

879 “Seyyidü’l-Mürselîn” ismiyle isimlendirilip, işaretler hazinesinin güvenilir kimsesi kılındı.

880 Hakikatlerin ilminde üstün bir kişi olup, sözlerinin bütününde doğruydu.

881 Din ehlinin hepsi, onun gönderilmesinden sonra ona “Muhammed-i Emîn” demişlerdi.

882 Efendilik ve şereflilik mertebesiyle o Mustafa, aile ve ashabının efendisidir.

883 Emanet ve doğrulukla meşhur olup, salat ve selam onun üzerine olsun.

884 Başka bir ismi de “Hatîbü’l-Ümem” olup, belagat konusunda Sehbân’dan daha üstündü.

885 Seçkin kişiler ve halk O’nu peygamberlik hatibi olarak adlandırıp, o dinin hükümleriyle imam oldu.

886 Arap, ilim ve edebi ondan öğrenip, lakabı ümmî olup, kesinlikle ilim ve fazilet sahibiydi.

887 Onun mükemmelliği ve ilmi; kazanma ile değil, Cebrail’in rehberlik etmesi ileydi.

888 O ilim ve edep tacının hükümdarı olup, Allah ona ilahi sırlara ait ilimleri verdi.

889 Bütün nebilerden daha âlim olup, ezel mektebinden gelen bir öğretmendi.

890 Hızır ilim ve olgunluğu ondan öğrensin, ki celal sahibi Allah onun üstadıdır.

891 Ey şirin edalı kalem diğer vezinde şarkı söylemeye başla.

892 Başka elbise, nazmın güzeline tazeden taze güzellik ve parlaklık verir.

893 Kelimelerin güzeline güzellik verip, kimse tarafından söylenmemiş bir mazmun ile yeni bir derse başla.

894 Vezin ile her an dua et, ki iyiliklerin terazide ağır gelsin.

895 Peygamber'in ismi söylendiğinde, isyanın affedilerek son bulsun.

896 Allah'ın hükmüne razı olup, duanı artır, ki mahşer günü affa mazhar olasın.

897 Nebi'nin bir ismi de "Kadem-i Sıdk" olup, o Arap hükümdarının sözü doğruydu.

898 Rasûl, her zaman verdiği sözü yerine getirir ve ondan ne bekleniliyorsa hiç aksi olmazdı.

899 Davranışları iyilik üzerine olup, her işi kararlılık üzerineydi.

900 O kandil nuru çok edepli olup, kimseye şaka ve mizahta bulunmazdı.

901 Sözleri her zaman hakikat üzerine olup, işinde hiç şüphe ve gizlilik yoktu.

902 İsmi "Halîlü'r-Rahmân" olup, Allah'ın kullarına her zaman dostluk ederdi.

903 O mübarek isim, atasının ismi olup, misafir teşrif ettiğinde buna şaşılır mı?

904 Misafire Hz. İbrahim'in bile ulaşamayacağı derecede hürmet ederdi.

905 Ahlakının güzelliği üstün olup, ona terbiye veren Ebu Talip'ti.

906 O efendilerin onuru hayrı sevdiği için, "Delîlü'l-Hayrât" O'na isim oldu.

907 Pak vücudu ihsan kaynağı olup, amber kokan fıtratı nurdu.

908 O Rasûl, hayra aracılık etmekle ümmetini hayra kavuşturdu.

909 Dua eli hayra vabeste olup, işi baştan ayağa hayrın tâ kendisi oldu.

910 Halkı daima hayra sevk etmekle İslam'ın temeli güçlendi.

911 Vasfı methedilen ve günaha mağfiret eden o Sultan'ın bir ismi de "Mukîlü'l-Aserât" oldu.

912 İyilik ve lütfu hayra sebep olduğu için, kimse işinde zorluk çıkarmadı.

913 Mesela bir kişi kötülük etse, o vakit mükâfatı ona lütufta bulunmaydı.

914 Sözleri doğru olan peygamber olup, herkesin iyiliğini isterdi.

915 Hataları affetmeyi çok sever, her günahkâra şefkat ederdi.

916 Yüce Rasûl'ün bütün ameli zorluğu kolaylaştırma üzerine olup, haksızlığı sevmezdi.

917 Biri gönül kırıklığı ile gelse, iyiliğinin eseri ortaya çıkardı.

918 Bir pak ismi de "Âlemü'l-Îmân" olup, canımın canı şan sahibidir.

919 O canlar canı hiç sevilmez mi, sevmeyenin imanı var mıdır?

920 Din ülkesi görüşünü yücelteli hemen iman nuru ile doldu.

921 O şanı yüce olan Cennetler Sultan'ına halis ümmetin canı fedadır.

922 O'nun kulu ve kurbanıysan ona selam eyle ve gece gündüz sünnetini ihya et.

923 Ey şirin edalı ve güzel kalem gel ve Peygamber'in ismini manalar denizinden çıkar.

924 O isim Kureyş denizinin en güzel mücevheri olup, o mücevherin bir eşi aransa belki bulunmaz.

925 (Kalem) O'nun mücevher isimlerinin olduğu mübarek na'tını, lütfunun ümidiyle diğer vezinde yazmıştı.

926 Şan sahibinin bir ismi de "Musahhihu'l-Hasenât" olup, lütfunun suları âleme taştı döküldü.

927 O şan sahibini övmek haddim değil, Allah o cennetler tahtının Hükümdarı'nı över.

928 O iyilikler kaynağının âciz ümmeti olup, günahımızla dahi şefaat dileniriz.

929 Ey Allah'ım günahlarımıza bakma ve merhamet et, Habîb-i Ekrem'ini de bizlere şefaatçi eyle.

930 Rasûl'ün ismi "Sâhibü'l-Kadem" olup, huriler mübarek ayağının tozunu gözüne sürme diye çekti.

931 Cennetin melekleri mübarek ayağının tozuna iştiyaklı olup, Allah'a yaklaşmış olanlar üzengisini tutmak için koştular.

932 Yüce Kâbe'ne iki ayakkabı sahibi adil bir şahit olup, iki ay gece gündüz yüzünü sürse sezâdır.

933 Bir pak ismi de "Sâhibü'l-Makâm" olup, o gece Allah'a yakınlık lütfuyla sevindi.

934 Peygamber; vuslat ihsanıyla Allah'ı gördüğünde, Allah ona Makâm-ı Mâhmûd'u verdi.

935 Allah, o sevinçli Sultan'ı lütuf havuzunun suyuna kandırdı.

936 Bir pak ismi de "Sâhibü'l-Kâdib" olup, o vakit Allah'a yakınlık ona nasip oldu.

937 Allah'ın cemalinin mumuna pervane olup, ona kavuşmanın nimetini seyretti.

938 Bir pak ismi de "Sâhibü'l-Beyân" olup, o vakit peygamberlik emri ona göründü.

939 Dini vahyin inmesiyle sağlamlık bulunca, o varlığın onuru peygamberliğini tebliğ etti.

940 Kur'an ve mucizeleri güneşten daha parlakken, bazı akrabaları ona itaat etmedi.

941 Ayın yarılması açık bir delilken, şirk ehli olan bir grup soysuz ona inanmadı.

942 Güneşinin ışığı nice inkâr çamurunu örtüp, nurunun güneşi ve ayı da gecenin karanlığında görünür.

943 Mübarek eli sert taşı konuşturup, parmakları temiz su akıtmıştı.

944 Dört ayaklı hayvan, bağın bülbülü ve papağan o vakit konuşmuştu.

945 Gariplik onda ki, Kureyş müşriklerinin çaylakları küfrün inadı ile inkar edip hepsinin işten ibaret olduğunu söylediler.

946 Ey Allah'ım o küffar kavmi ateşinle yak, ki her birinin inkarı cehenneme girme sebebi oldu.

947 Bir pak ismi de "Sâhibü'l-Alâmet" olup, o gece Allah'a yakınlık nimetine erişti.

948 Kureyş'e İsrâ'nın işaretlerinden haber verince, Mekke'deki bir grup müşrik O'na inanmadı.

949 O yüce hükümdardan işaret isteyip, ona ait nice sırrı sordular.

950 İsrâ işaretlerini, en son noktayı, sarayları, cennetleri, hurileri ve arş-ı a‘lâyı sordular.

951 Bilhassa mekândan münezzeh olan Allah’tan ve ona kavuşmadan haber verin dediler.

952 Yerden göğe kadar olan makâmları, Mevâ Cenneti’ni ve bazı durumları sordular.

953 Şüpheye yer bırakmayacak şekilde bilmek için o sultana sorup, o yüce misafire eziyet ettiler.

954 Davet edilen o yüce haberciye Sidre ile Ṭûbâ’yı anlatın, dediler.

955 İradeleri Cenâb-ı Aḥmed’i rahatsız etme yönünde olup, Allah o Sultan’a hiç mahcubiyet yaşatmadı.

956 İşaretiyle Kureyş’e baştanbaşa haber verip, övülmüş haberci de yanında hazır bulunuyordu.

957 Sevgili sevdiğine hiç mahcupluk yaşatmaz ve Allah gazaba uğramış o topluluğu sevindirmez.

958 Cebrail ona Burak ve Refref’i Sidre’ye dek tarif edip, yanından bir saniye bile ayrılmadı.

959 “Ev-ednâ” makâmı onun huzurunda görünüp, en son merhale Allah’ın Habîbi’ne gösterildi.

960 O makâmlar ona Allah’ın emriyle açılıp, Rasûlullâh bunların hepsini Kureyş’e haber verdi.

961 Yedi kat göğün tabakaları, cennet bağları, durak ve makâmlar görüldü.

962 Bu durum üzerine kerem sahibi rehber, bilgisiyle din düşmanlarına haber verip bunu anlattı.

963 Melekût âlemini ve İlahi makâmı düşmana anlatmayıp, bunlar sır olarak kaldı ve konuşulmadı.

964 Tasdik edenlere cenneti müjdeleyip, dinine düşmanlık edenleri cehennemle korkuttu.

965 Allah kimi yardımına muvaffak kıldıysa, o kişi en doğru insana tâbi olma ihsanına kavuştu.

966 Bundan dolayı Peygamber'in ismi işaretin bizzat kendisi olup, bu isme mazhar olan mutluluğa ermiştir.

967 Allah o kimseyi hidayete yaklaştırmazsa, o kişi Ebu Cehil gibi sapkınlığıyla lanetlenmiştir.

968 Ya Rab, bu âciz ümmeti hakikate yakın edip Habîb-i Ekrem'ine kul eyle.

969 Kıyamet günü şefaatiyle sevindirip, cennet bahçesinde komşu eyle.

970 Temiz ruhuna binlerce selam olup, kıyamete kadar yüceltilsin.

971 Bir nurlu ismi de "Sâhibü'l-Vesîlet" olup, Rasûl-i Ekrem'e saadet vaat olunmuştur.

972 Allah'ın sevgilisi o nimet ile müjdelenip, Allah İsrâ'da ona bildirmiştir.

973 "Vesile" Cennet-i A'lâ'da bir makâm olup, Peygamber onunla cennet bahçesinde hürmet gördü.

974 Şan sahibi Rasûl'ün çok sevdiği yer olup, o İsra Hükümdarı'nın ahirette tecelli ettiği yerdir.

975 Ümmet ezanlar akabinde şan sahibi Nebi'ye fakirâne dua etse bu şaşılacak bir şey midir?

976 Allah o kerem sahibi Zat'a cennette makâm hazırlayıp, ehemmiyet gösterdi.

977 Dualarında da onu açıkça zikrettiler ve ben de isnatları rivâyet üzerine düzelttim.

978 Bir pak ismi de "Sâhibü'l-Fazîlet" olup, (bu isim) Rasûl'ü kıymet ve itibarla şereflendiren bir isim olmuştur.

979 O Cihan Sultanı'na "vesîle" va'd olunmuş olup, o cennette onu makâm edinmiştir.

980 O Allah'tan en yüce makâmı istediği için, ümmeti de daima bunu temenni eder.

981 Allah; ona cennet bahçesini lütfettiğinde, kereminin mükemmelliğini de göstersin.

982 O Fahr-i Âlem'e "Sâhibü'd-Derece" isim olup, Allah onunla bizi sevincin yüceliğine eriştirdi.

983 İki yüce makâm, makâm-ı Mahmûd'a yakın olup, Allah bunları o bahtiyar zata lütfetti.

984 Bu cennet bahçesinin en yüce makâmları, Habîb-i Ekrem'e Allah'ın vaadı olmuştur.

985 Peygamber'in sünneti ümmetine ümit olup, Nevevî onun doğruluğunu rivâyet ile yazmıştır.

986 Ey Allah'ım bizleri ilk girenlerden eyle ve vuslatın en kolay yolunu nasip et.

987 Bir meşhur ismi de "Sâhibü'r-Revâ" olup, o gece yüce mertebelere mazhar oldu.

988 Cennette Hz. Peygamber'in mübarek başına taç ve üzerine elbise yakışmıştı.

989 İyilik sahibi olan Cebrail, cennette bunları hazırlayıp Nübüvvet Sultanı'na ithaf etti.

990 Burak'a bindiği zaman üstüne koyulup, mübarek başına eliyle yerleştirdi.

991 O vakit onun ismi "Sâhibü'l-İzâr" olup, alnı terleyerek mahcup bir şekilde gül gibi pembe yanaklı oldu.

992 Gerçi üstüne cennet elbisesi yakışıp, o yüce misafir mahcubiyetin aşırılığından dolayı sıkıldı.

993 O nazlı goncanın yanakları gül gibi kızarıp, mahrem olan sırları Allah'a yakınlığın olduğu gül bahçesinde açıldı.

994 Melekler, huriler ve gulamlar o gül yanaklıyı görünce, ayağının üzengisine alınlarını sürdü.

995 Ona cennet meclisinin küçük hediyeleri verilmiş olup, bunları ne göz görmüş ne de kulak işitmiş.

996 O cemali gören âşık başkasına bakar mı? Ki o Allah'ın misafiri, muhabbetin şarabıyla mest olmuştur.

997 Sidre'de Cebrail'i bırakıp, ikram edilen Burak'a da asla nazar etmedi.

998 Refref'i görünce Allah'a ait sırlara yakın olmaya can atıp, insanlık âlemine yerinde bir veda etti.

999 Orada nefis, kötülük, malayani ve maddi şeylerin hiçbiri mevcut değildir.

1000 O temiz ve her şeyden tecrit edilmiş ve "levlâk" hükümdarı olan Sultan, nur denizine batıp Allah'a kavuştu.

1001 Temiz ruhuna sonsuz selam olup, cennette de cennet ehli Sana salat etsin.

1002 “Livâ-i Hamd’”i olması hasebiyle onun ismi “Sâhib-Livâ” olup, Allah o Sevgili’yi makâmına davet etmiştir.

1003 Ey Allah’ım o şahın ümmeti olan bizleri sancağının tahtında gölgelendir ve sayısız lütuflar ihsan et.

1004 Allah ona zafer sancağını verdi, cihan halkı şükreden kulu olsa bu şaşılacak bir durum mudur?

1005 Bir mübarek ismi de “Sâhibü’l-Burâk” olup, o gece bir haberci ile Allah’la buluştu.

1006 Cebrail huzuruna geldiğinde, İsrafil ona İsrâ’da refakat etti.

1007 Allah’ın emriyle yuları eline ulaşıp, dizgini çekip Allah’ın huzuruna varmak için yola koyuldu.

1008 Peygamberlerin ruhları ve cennet halkının hepsi, Rasûl’ü karşıladı.

1009 Yüce arşın melekleri birbirine girip, cihanın efendisine o derece ikram edildi.

1010 Ey övülmüş kalem, hürmet göstererek Ahmed’in pak ismini sonsuz selamla yaz.

1011 O önderin her mübarek isminde dua et ve feyzinin nurunu halka yay.

1012 Sözünde şiirle incileri ve selamında şiirle rahmeti saç.

1013 Allah Peygamber’in nice ismini bildirip, “Kâşifü’l-Küreb” Peygamber’in yüce bir ismi oldu.

1014 O çok şerefli zat olan Ahmed’in muhabbet şarabının mestiyle şefaat eteğini tut.

1015 O efendinin sünnetini ihya etmede ehemmiyet göster, ki sen mübarek na‘tının hizmetini ettin.

1016 Bu eser yüceliğine sebep olsa şaşılacak şey midir? Zira o şaha “Râfiü’r-Rüteb” nişan olmuştur.

1017 En yüce istekte sen ümitten dûr olma, çünkü o “Sâhibü’l-Ferec” olup ümmetin Sultanı’dır.

1018 Elbette seni elem ve kederden kurtarır, sen de hizmet ederek emrine tâbi ol.

1019 Dünyada itibar ve derecen yüce olup, âhirette de o, günahının affına şefaatçi olsun.

1020 Ey kırmızı kalem ilk sözleri tamamla, biz de diğer vezin üzere selamın yoluna duralım.

1021 O hükümdarın bir ismi de “Mutahharu’l-Cenân” olup, cevher olan pak vücudu ihsan ve keremin kaynağıdır.

1022 Mahşer günü âleme şefaat edecek olması sebebiyle, ey gönül hayıflanma! Çünkü sen onun ümmetisin.

1023 Şefkat eli açık olması hasebiyle zayıflara karşı ihsanı çok olup, mahzun gönüllü olman sebebiyle seni de reddetmez.

1024 Allah tarafından “Sâhibü’ş-Şifâ” ismi ona nişan olmasından dolayı, onun keremi öteden beri asi kullar için gaye olmuştur.

1025 Nübüvvet Sultanı o gece Allah’ın makâmına davet edilince, ümmetin bütün âsileri (bağışlanıp) cennet ehli oldu.

1026 Allah’ın Habibi’nin bir ismi de “İlme’l-Yakîn” olup, onun Livâ-i Hamdi, arş misâli (arş genişliğince) herkesi gölgelese, bunda şaşılacak bir durum yoktur.

1027 Güzel âyetlerin Habibi'ne "Safûhu'z-Zellât" nişan olup, (mübarek) ruhuna sonsuz salât ve selâm olsun.

1028 Yüce Allah lütfedip bizi ona ümmet kıldı, o da sevap ve ibadetimiz olmasa da bize yine şefaat eder.

1029 Allah'ım! Bizi sevindir, kapından geri çevirme ve çok olan günahımızı dergâh-ı izzetinde bağışla.

1030 Ey Hasîb; bu (yüce) isimleri zikrettiğim nazm, yeni bir eser olup, İsrâ Sultanı'nın yüzü suyu hürmetine kurtuluş sebebim olsun.

1031 O Rasûl-i Mustafa'ya, o Nebî-i Müctebâ'ya ve o Habîb-i Kibriyâ'ya sonsuz senâ olsun.

1032 Bu (nazmın) ismini *Dürretü'l-Esmâ* koydum ve (bu nazm) Hayru'l-Enâm olan Hz. Peygamber'e hediye olsun.

SONUÇ

Türk-İslâm Edebiyatı'nda, doğrudan Hz. Peygamber etrafında şekillenmiş siyer, mevlid, hilye, gazavât-ı Nebî, na't, mucizât-ı Nebî vs. gibi müstakil birçok tür bulunmaktadır. Bu türlerden bir tanesi de "Esmâ-i Nebî"dir. Allah'ın isimlerini ihtiva eden "Esmâ-i Hüsnâ"lar yanında, Hz. Peygamber (sav.)'in; Kur'ân-ı Kerîm'de, hadîslerde, diğer semâvî kitap ve sayfalarda geçen ve bir kısmı "Esmâ-i Hüsnâ" ile ortak olan isimleri bir araya getirilip, mensur veya manzum olarak müstakil eserler yani "Esmâ-i Nebî"ler oluşturulmuştur.

Biz de bu çalışmada; "Esmâ-i Nebî" türünde, 17. veya 18. yy.'da Hasîb Efendi tarafından kaleme alınmış ve kütüphanelerde tek yazma nüshasına rastladığımız *Dürretü'l-Esmâ* adlı mesnevînin transkripsiyonlu metnini sunduk ve muhteva incelemesini oluşturduk. Bunun yanında metni nesre çevirerek sadeleştirmesini de yaptık.

Dürretü'l-Esmâ toplam 1032 beyit olup, Hz. Peygamber'in *Delâilü'l-Hayrât*'ta geçen 201 ismini içermektedir. Bunun yanında eserde Hz. Peygamber'in; "Şâh-ı Risâlet, Fahr-i Âlem, Sultân-ı Zemîn, Şâh-ı Adnân, Hayru'n-Nâsıhîn vs." gibi sıfatları da kullanılmıştır.

Şâir, mesnevî nazım şekli ile kaleme aldığı eserinde 8 farklı aruz kalıbını kullanarak yeknesaklığı gidermiştir. Birkaç yerde imâle ve zihâfa başvurmakla birlikte aruzu başarılı kullanmış; hemen hemen hiç hataya düşmemiştir. Eserin büyük bir bölümünde; "mesnevî"lerde çokça kullanılan ve hem konuyu anlatma hem de metnin ezberlenmesi noktasında büyük kolaylık sağlayan "Hezec" bahrinin "mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün" kalıbı kullanılmıştır.

Hasîb Efendi, mesnevîde genelde Türkçe ekler ve filler dışında Arapça-Farsça kelime ve terkiplerle ağır bir dil kullanmıştır. Şâir, az da olsa Türkçe arkaik kelimeler de kullanmıştır.

Dürretü'l-Esmâ, "Esmâ-i Nebî" türünde yazılmış olduğu için dinî bir muhtevaya sahiptir. Şâirimiz; eserinde Allah, peygamber, Kur'ân, melek, cennet, cehennem, mahşer, hicret, Ashâb-ı Kirâm, Âl-i Abâ vs. gibi kavramlara ve İsrâ-Miraç hâdisesi, Hz. Peygamber'in mucizeleri gibi konulara yer vermiş; ayrıca bazı dinî-tarihî şahıslara da değinmiştir.

Hasîb Efendi; eserinde teşbih, istiâre, tenasüp, iktibas, iştikak, leff ü neşr vs. gibi edebî sanatları, sembol ve mazmunları çokça kullanmış; böylelikle anlatımı güçlendirip eserini beliğ ve akıcı bir hale getirmiştir.

Dürretü'l-Esmâ, bu sahada yazılmış Türkçe müstakil eserler arasında şimdiye kadar tespit edilmiş en hacimli "esmâ-i Nebî"dir. Bununla birlikte yapılacak yeni çalışmalarla, türe ait yeni eserlerin ortaya çıkacağı kuvvetle muhtemeldir. Bu minvâlde, elde var olan ve yeni tespit edilecek tüm Esmâ-i Nebî'ler üzerinde yapılacak karşılaştırmalı ve ayrıntılı bir inceleme ile türün karakteristik özelliklerinin ortaya konulması literatür adına büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

ACLÛNÎ, Muhammed, *Keşfü'l-Hafâ ve Muzîlü'l-İlbâs amme'ştehera mine'l-Ehâdîsi alâ-Elsineti'n-Nâs* (I-II), Mektebetü'l-Kudsî, Kâhire, 1351.

AĞIRAKÇA, "Ahmet, Kaynaklar Işığında İsrâ ve Miraç Olayı", *Artuklu Akademi 2,* 2014, s. 1-30.

AHATLI, Erdinç, "Nübüvvet Mührü", *SÜİF Dergisi, 3,* 2001, s. 281-302.

AHATLI, Erdinç, "Şakk-ı Sadr", *DİA,* C. 38, s. 309-310.

Hasan AKAY, *İslami Terimler Sözlüğü,* İstanbul, İşaret Yayınları 2005.

AKBAYAR, Nuri (Hazırlayan), *Mehmed Süreyya Sicill-i Osmanî* (Cilt 2), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1996.

AKÇİÇEK, Abdülkadir, *Delâil-i Hayrat Şerhi Kara Davud*, Çile Yayınları, İstanbul, 1975.

AKKUŞ, Mehmet, *Salâhi'nin Hayatı ve Eserleri,* MEB Yayınları, Ankara, 1998.

AKKUŞ, Mehmet, & YILMAZ, Ali, *Osmanzâde Hüseyin Vassâf Sefîne-i Evliyâ (I-V),* Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2011.

AKTAŞ, Şerif, *Şiir Tahlili (Teori-Uygulama),* Akçağ Yayınları, Ankara, 2011.

ALTUNTAŞ, Halil& ŞAHİN, Muzaffer (Haz.), *Kur'ân-ı Kerîm Meâli,* DİB Yayınları, Ankara, 2011.

ARSLAN, Harun, *Celâlzâde Mustafa'nın Tercüme-i Me'âricü'n-Nübüvve Adlı Eseri,* DR Tezi, İstanbul, 2013.

ARSLAN, Mehmet, *Mehmed Sirâceddîn Mecmaʿ-ı Şuʿarâ ve Tezkire-i Üdebâ,* Dilek Matbaacılık, Sivas, 1994.

BELENKUYU, Bekir, "Edebiyatımızda Esmâ-i Nebî-Peygamberimiz (sav.)'in İsimleri- ve Esmâ-i Nebî Metinleri", *Turkish Studies, 10/4,* 2015, s. 167-197.

BERKİ, A. Himmet, & KESKİOĞLU, Osman, *Hatemü'l-Enbiyâ Hz. Muhammed ve Hayatı,* DİB Yayınları, Ankara, 2003.

BUDAK, Ali, *İsim ve Sıfatları ile Efendimiz,* Işık Yayınları, İstanbul, 2010.

BURSALI MEHMED TÂHİR, *Osmanlı Müellifleri (I-III),* Matbaa-i Âmire, İstanbul, 1333.

CEBECİ, Suat (Haz.), *Kadı İyaz Şifâ-i Şerif,* Akçağ Yayınları, Ankara, 2012.

CERRAHOĞLU, İsmail, "Tefsirde Mücâhid ve Ona İsnad Edilen Tefsir", *AÜİF Dergisi, 23,* 1978, s. 31-50.

ÇAĞLAYAN, Reyhan, *Kur'ân-ı Kerim'de Cennet Ve Cennetlikler,* YL Tezi, Sakarya Üniversitesi SBE, 2006.

TOPALOĞLU, Bekir,&ÇELEBİ, İlyas, *Kelâm Terimleri Sözlüğü,* İSAM Yayınları, İstanbul, 2010.

ÇELEBİ, İlyas, "Hızır", *DİA,* C. 17, 1998, s. 406-409.

ÇELEBİOĞLU, Amil, *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları,* MEB Yayınları, İstanbul, 1998.

ÇELEBİOĞLU, Amil, *Türk Edebiyatı'nda Mesnevi,* Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1999.

ÇETİŞLİ, İsmail, *Türk Şiirinde Hz. Peygamber (1860-2011),* Akçağ Yayınları, Ankara, 2012.

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat,* Aydın Kitabevi, Ankara, 2007.

EKİNCİ, Ramazan, *Uşşâkîzâde'nin Zeyl-i Şakâik'i,* DR Tezi, CBÜ SBE, Manisa, 2011.

EKİNCİ, Ramazan, *Vefeyât-ı Ayvansarâyî,* Tibyan Yayıncılık, İzmir, 2012.

ELMALI, Hüseyin, "Hassân b. Sâbit", *DİA,* C. 16, 1997, s. 399-402.

ERDEM, Mehmet, *Seyyid İbrahim Hasîb Uşşâkîzâde'nin Siyerü'n-Nebî'si,* YL Tezi, Elazığ, 2000.

ERDEM, Sadık, *Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı*, AKM Yayınları, Ankara, 1994.

EROĞLU, "Süleyman, Hasîb Efendi'nin Miyâhiyyesi", *UÜ FE SBE Dergisi, 15,* 2008, s. 429-440.

FURAT, Suphi, *Arap Edebiyatı Târihi,* İÜ Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1996.

GENÇ, İlhan, *Esrar Dede Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye,* AKM Yayınları, Ankara, 2013.

GÜNDOĞDU, Raşit, "Uşşâkîzâde İbrâhim Efendi", *DİA,* C. 42, 2012, s. 233-234.

GÜNGÖR, Zülfikar, *Türk Edebiyatı'nda Türkçe Manzum Hilye-i Nebevîler ve Nesîmî Mehmed'in Gülistân-ı Şemâil'i,* DR Tezi, AÜ SBE, Ankara, 2000.

GÜNGÖR, Zülfikar, "Osmanlı Döneminde Çorumlu Dîvân Şâirleri", *GÜÇİF Dergisi,* 2005, C. 4, sayı *7-8,* s. 59-76.

GÜNGÖR, Zülfikar, "Türk-İslâm Edebiyatının Kaynağı Olarak Hadisler", *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı Sempozyumu,* Çorum, 2007.

GÜNGÖR, Zülfikar, & YILMAZ, Ali, *Türk Dili ve Edebiyatı Tarihi,* ANKUZEM Yayınları, Ankara, 2007.

HARMAN, Ö. Faruk, "İbrahim", *DİA,* C. 21, 1991, s. 266-272.

Hasib, *Dürretü'l-Esmâ,* Nuruosmaniye Ktp. Nu: 4953.

HİZMETLİ, Sabri, *İslam Tarihi,* AÜİF Yayınları, Ankara, 1991.

İSEN, Mustafa, vd., *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı.* Grafiker Yayınları, Ankara, 2006.

İSLAMOĞLU, Abdülmecit, *Dâvûd-ı Halvetî ve Gülşen-i Tevhîd'i,* Bolu Araştırmaları Merkezi Yayınları, Bolu, 2013.

KAPAR, M. Ali, "Ebû Cehil", *DİA,* C. 10, 1994, s. 117-118.

KAPLAN, Mehmet, "Divân Şiirinde Hazret-i Muhammed", *Köprü Dergisi, 74,* 2001, s. 106-117.

KARACABEY, Salih, "Ulü'l Azm Peygamberler ve Ortak Yönleri", *UUİF,7,* 1998, s. 297-313.

KARAGÖZ, İsmail, *Ayet ve Hadislerin Işığında Allah'ın İsim ve Sıfatları,* DİB Yayınları, Ankara, 2011.

KARAYAZI, Nurgül, "*Klâsik Türk Edebiyatı'nda Bir Tür Olarak Esmâ-i Nebî",* Kültür Coğrafyamızda Hz. Muhammed, DİB Yayınları, Ankara, 2012.

KARTAL, Ahmet, *Doğu'nun Uzun Hikâyesi,* Doğu Kütüphanesi, İstanbul, 2014.

KAYA, İsmail, *Bürde Kasîdesi Terceme ve Şerhi,* Madve Yayınları, İstanbul, 1986.

KOÇİN, Abdülhakim, *Türk Edebiyatı'nda Münâcât,* TDV Yayınları, Ankara, 2011.

KUT, Günay, "Ahmet Hasîb Efendi", *DİA,* C. 2, 1989, s. 87-88.

KUT, Günay,& KUT, Turgut, "İstanbul Tekkelerine Ait Bir Kaynak". *Türkische Miszellen,* Editions Divit Press, İstanbul, 1987, s. 213-236.

KÜLEKÇİ, Numan, *Açıklamalar ve Örneklerle Edebî Sanatlar,* Akçağ Yayınları, Ankara, 1999.

MUTÇALI, Serdar, *Arapça-Türkçe Sözlük,* Dağarcık Yayınları, İstanbul, 1995.

ÖZERVARLI, Sait, "Melek", *DİA,* C. 29, 1994, s. 40-42.

ÖZTEKİN, Nezahat, "Âlî'nin Sûrnâmesi'ndeki Vezin Değişiklikleri", *Türk Dili ve Edeb. Araş. Der.,* Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir, 1991, s. 183-192.

SARAÇ, M. Ali, *Klâsik Edebiyat Bilgisi Belâgat,* R Yayınları, İstanbul, 2000.

SAVRAN, Ahmet, "İmruülkays", *DİA,* C. 22, 2000, s. 237-238.

SERİNSU, A. Nedim (Editör), *Dinî Terimler Sözlüğü,* MEB Yay., Ankara, 2009,

TERGİP, Ayhan, *Bâkî'nin Meâlimü'l-Yakîn Adlı Eseri Üzerinde Dil İncelemesi,* DR Tezi, İÜ SBE, İstanbul, 2010.

UÇAN, Salih, *Riyâzü's-Sâlihîn Tercümesi,* Çelik Yayınevi, İstanbul, 2015.

UĞUR, Mücteba, "Âsım el-Ahvel", *DİA,* C. 3, 1991, s. 475.

ULUDAĞ, Süleyman, "Delâilü'l-Hayrât", *DİA,* C. 9, 1994, S. 113-114.

ULUDAĞ, Süleyman, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü,* Kabalcı Kitabevi, İstanbul, 2001.

ÜLKER, Mumammer, "Delâilü'l-Hayrât", *Antik Dekor Dergisi, 38,* 1997, s. 128-130.

YARDIM, Ali, "Şemâil Nev'inin Doğuşu ve Tirmizî'nin Kitâbü'ş-Şemâil'i", *DEÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, 1,* 1983, s. 349-399.

YAVUZ, Sabri, "Miraç", *DİA,* C. 30, 2005, s. 132-135.

YENİTERZİ, Emine, *Dîvan Şiirinde Na't,* TDV Yayınları, Ankara, 1993.

YILMAZ, Mehmet, *Edebiyatımızda İslamî Kaynaklı Sözler,* Enderun Kitabevi, İstanbul, 1992.

Öztürk, Selçuk, Hasîb'in Dürretü'l-Esmâ Adlı Mesnevîsi (İnceleme-Metin), Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Doç. Dr. Abdülmecit İslamoğlu, 281 s.

ÖZET

Hz. Peygamber etrafında birçok dinî-edebî tür teşekkül etmiştir. Bu türlerden bir tanesi de Hz. Peygamber'in isim, sıfat, lakap ve künyelerini ihtiva eden "esmâ-i nebî" türüdür. Şair ve yazarlarımız hem Hz. Peygamber'i anlatmak hem de O'ndan şefaat talebinde bulunmak için eserlerinde Hz. Peygamber'in isim ve sıfatlarını mensur veya manzum bir şekilde işlemişlerdir.

Hasîb'in *Dürretü'l-Esmâ* adlı mesnevîsi de bu minvalde yazılmış bir eserdir. Eser, 17.-18. yy.'da kaleme alınmış ve Hz. Peygamber'in *Delâilü'l-Hayrât'ta* yer alan 201 isminin şerhi yapılmıştır. Bunun yanında eserde sadece Hz. Peygamber için kullanılan tabirlere de yer verilmiştir.

Bu çalışma, *Dürretü'l-Esmâ'nın* kütüphanelerde rastladığımız tek yazma nüshasına dayandırılarak oluşturulmuştur. Çalışmamız üç bölümden oluşmuştur. Giriş Bölümü'nde, "esmâ-i nebî" türü ele alınmış ve bu türde yazılmış mensur ve manzum eserler maddeler halinde sıralanmıştır. 1. Bölüm'de, Hasîb mahlaslı şairler hakkında bilgi verilmiş ve *Dürretü'l-Esmâ'nın* şekil ve içerik yönünden incelemesi yapılmıştır. 2. Bölüm'de ise, *Dürretü'l-Esmâ'nın* transkripsiyonlu ve sadeleştirilmiş metni verilmiştir. Çalışmamız; Sonuç, Kaynakça, Özet ve Abstract bölümleriyle sonlandırılmıştır.

Ozturk, Selcuk, Mathnawi of Durretu'l-Esmâ by Hasîb (Review-Text), MA Thesis, Supervisor: Doç. Dr. Abdulmecit İslamoğlu, 281 p.

ABSTRACT

A great number of religious-literary genres were created about The Prophet. One of these genres is the genre called "esmâ-i nebî" that consists of the Prophet's names, attributes, nicknames and the personel records. Poets and writers of this tradition used to make use of the Prophet's names and attributes not only for describing Him but also for intercession both in their prose and poetical writings.

Hasîb's mathnawi *Dürretü'l-Esmâ* is one of such written works. The mathnawi was written between 17-18 centuries and in this mathnawi the commentary of 201 names of the Prophet was made which takes place in *Delâilü'l-Hayrât.* Besides the idioms or sayings that is used only for the Prophet also take place in the work.

This study of *Dürretü'l-Esmâ* bases mainly on the only manuscript that we are able to find in the libraries. Our study consist of three chapters. In the introduction, the genre of *esmâ-i nebî* is dealt with and the proses and poetical works written in this genre are specified. In the first chapter, information about the poets who used the nickname Hasîb is given and analysis of *Dürretü'l-Esmâ* is made from the point of figurative features and content. In the second chapter, transcriped and simplified text of *Dürretü'l-Esmâ* is presented. Our study is concluded with the chapters conclusion, bibliography, and Turkish-English abstracts.